
Vergaderjaar 2002–2003

28 600 XIV

**Vaststelling van de begrotingsstaat van het
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en
Visserij (XIV) voor het jaar 2003**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

A.	Artikelsgewijze toelichting bij de wetsartikelen	2
B.	Begrotingstoelichting	3

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGS- WETSVORSTEL

Wetsartikel 1 (uitgaven/verplichtingen en ontvangsten)

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor het jaar 2003 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor het jaar 2003. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota 2003.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten voor het jaar 2003 vastgesteld. De in de begroting opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Wetsartikel 2 (begrotingen baten-lastendiensten)

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de baten en lasten en de kapitaaluitgaven en -ontvangsten van de baten-lastendienst(en) Bureau Heffingen, LASER, Plantenziektenkundige Dienst en Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees voor het jaar 2003 vastgesteld. Gezien eerdere overleggen met de Tweede Kamer heeft LNV, lopende de voorhang-procedure, de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees reeds als nieuwe baten-lastendienst in de LNV-begroting opgenomen. De in die begrotingen opgenomen begrotingsartikelen worden toegelicht in onderdeel B (Begrotingstoelichting) van deze memorie van toelichting en wel en de paragraaf inzake de baten-lastendiensten.

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
C. P. Veerman

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.

MEMORIE VAN TOELICHTING

(Deel B): de begrotingstoelichting

	Leeswijzer	4
	Beleidsagenda	8
	Deel A Algemeen	8
	1 Hoofdpijnen van het beleid in 2003	8
	2 Financieel kader voor 2003	17
	Deel B LNV Beleidsprogramma 2003–2006	20
1	Hoofdpijnen	20
2	Beleidsprogramma LNV 2003–2006	23
3	Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit «Strategisch Akkoord»	34
01	Versterking landelijk gebied	36
02	Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting)	54
03	Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (beheer)	63
04	Economisch perspectiefvolle agroketens	68
05	Bevorderen duurzame productie	80
06	Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid	98
07	Kennisontwikkeling en Innovatie	109
08	Kennisvoorziening	118
09	Kennisverspreiding	123
10	Nominaal en onvoorzien	130
11	Algemeen	131
	Bedrijfsvoeringsparagraaf	135
	Bureau Heffingen	138
	LASER	144
	Plantenziektenkundige Dienst	150
	Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees	157
	Verdiepingsbijlage	167
	Bijlage moties en toezeggingen	188
	De bijlage Europese geldstromen	200
	Bijlage Lijst van afkortingen	210
	Bijlage Trefwoordenregister	212

LEESWIJZER

De memorie van toelichting van de LNV-begroting 2003 kent de volgende indeling:

- de beleidsagenda
- de beleidsartikelen (1 t/m 9)
- de niet-beleidsartikelen (10 en 11)
- de paragraaf inzake bedrijfsvoering
- de paragraaf inzake baten-lastendiensten
- de verdiepingsbijlage
- de bijlage moties en toezeggingen

Evenals in de begroting 2002 bevat de memorie van toelichting de bijlage Europese geldstromen. Daarin wordt, voor zover relevant voor het Ministerie van LNV, inzicht verschaft in de vertaling van het Europese beleid in nationaal beleid, onze nationale inzet binnen de Europese Unie en de Europese geldstromen die buiten het nationale begrotingsverband lopen. Tot slot is na de bijlage Europese geldstromen een trefwoordenregister, een lijst met afkortingen en het organogram van het ministerie van LNV opgenomen.

In deze leeswijzer wordt een aantal aandachtspunten van algemene aard vermeld.

Algemene groeipad VBTB

Bij de beleidsartikelen wordt ingegaan op de specifieke groeipaden die deze beleidsartikelen betreffen. Ten opzichte van het groeipad van de begroting 2002 zijn er de nodige verbeteringen aangebracht. De aangekondigde beoordeling van de samenhang tussen de verschillende operationele doelstellingen heeft geresulteerd in een andere begrotingsindeling voor een aantal beleidsartikelen. Daarnaast heeft een verdere uitwerking plaatsgevonden van de prestatiegegevens, beleidsinformatie, evaluatieprogrammering en overige elementen in de toelichting. De toezeggingen in het overleg over de Financiële Verantwoording 2001 inzake innovatie en het groene onderwijs worden in het komende jaar geconcretiseerd.

LNV heeft in 2002 een eerste aanzet gemaakt voor een kernset van indicatoren voor duurzame ontwikkeling. Het komende jaar wordt de kernset verder ontwikkeld door ervaring op te doen met benutting binnen de beleidsontwikkeling en met internationale vergelijking van prestatiegegevens.

De programma-uitgaven per operationele doelstelling, zijn in de tabel «Budgettaire gevolgen van beleid», meerjarig uitgesplitst naar beleidsmatig relevante onderwerpen en – indien mogelijk – naar financiële instrumenten, bijdragen aan zbo's, internationale overheden en/of mede-overheden.

Bij de beleidsartikelen is de beleidsevaluatieprogrammering voor de komende jaren weergegeven. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat alle operationele doelstellingen minimaal eenmaal per vijf jaar achteraf worden geëvalueerd.

Verantwoordelijkheid LNV

In de afzonderlijke beleidsartikelen wordt ingegaan op de taken en verantwoordelijkheden van de minister van LNV. Het karakter hiervan is afhankelijk van de geformuleerde doelstellingen en streefwaarden bij de beleidsartikelen. De minister van LNV is verantwoordelijk voor de keuze en de opzet van de beleidsinstrumenten die voor het realiseren van de doelstellingen worden ingezet. Voor de inzet en de werking van de beleidsinstrumenten in een bepaald begrotingsjaar bestaat er een resultaatsverantwoordelijkheid. Dit zelfde geldt voor het uitvoeren van EU-regelgeving en het uitoefenen van bevoegdheden op de wijze en de momenten waarop de nationale wetgeving die voorschrijft. Als voorbeeld voor dit laatste kan dienen, de veterinaire controle bij de invoer van dieren aan de EU-buitengrens, respectievelijk het nemen van maatregelen bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte.

Forfaitaire herberekening cijfers voor 2001

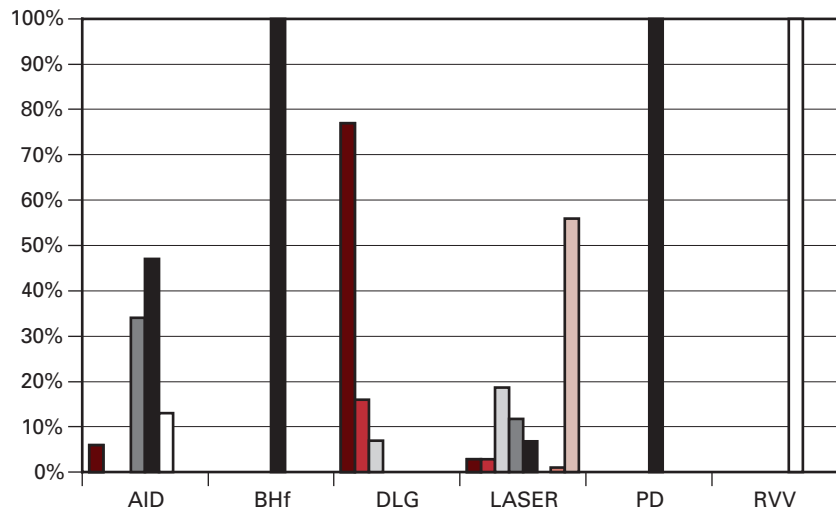
Als gevolg van de nieuwe artikelindeling die met ingang van 2002 wordt gehanteerd zijn ter wille van de vergelijkbaarheid in de tabellen bij de beleidsartikelen inzake Budgettaire gevolgen van beleid de cijfers voor het jaar 2001 herrekend naar de nieuwe artikelindeling. Bij de herberekening zijn op ervaringsgegevens gebaseerde verdeelsleutels gebruikt.

Toerekening aan de beleidsartikelen van de LNV-bijdrage aan de uitvoerende diensten

De toerekening aan de beleidsartikelen van de LNV-bijdrage aan de uitvoerende diensten is gebaseerd op de verdeling van de inzet per beleidsartikel waarop de betreffende uitvoerende dienst actief is. Deze inzet wordt jaarlijks in overleg tussen de beleidsdirecties en uitvoerende diensten bepaald. Uitgangspunt hierbij is de historische inzet. Nieuw of gewijzigd beleid, alsmede het verleggen van de prioriteiten of aanpassingen in de aanpak van de uitvoering, zijn van invloed op deze historische inzet en kunnen leiden tot intensiveringen of extensiveringen. Onder uitvoering wordt in dit kader ook handhaving verstaan. In de onderstaande tabel is de procentuele toerekening aan de beleidsartikelen van de LNV-bijdrage per uitvoerende dienst voor het begrotingsjaar 2003 weergegeven. Ook in de verantwoording over 2003 zal deze verdeling worden gehanteerd. Voor de baten-lastendiensten Bureau Heffingen, LASER, PD en RVV heeft de verdeling betrekking op de bijdrage van LNV aan de dienst.

Beleidsartikelen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
AID	6%			34%	47%	13%					
Bureau Heffingen					100%						
DLG	76%	16%	7%								
LASER	3%	2%	18%	12%	7%				1%		57%
PD					100%						
RVV						100%					

Grafiek 1: Procentuele toerekening aan de beleidsartikelen van de LNV-bijdrage per uitvoerende dienst.

- Versterking landelijk gebied
- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting)
- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (beheer)
- Economisch perspectievolle agroketens
- Bevorderen duurzame productie
- Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid
- Kennisverspreiding
- Algemeen

Overzichtsconstructies

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is een aparte budgettaire constructie binnen de rijksbegroting. In de HGIS worden de buitenlanduitgaven van de verschillende departementen gebundeld. Zo wordt inzicht verschaft in de belangrijkste uitgaven die Nederland jaarlijks doet in het kader van internationale samenwerking. Belangrijke uitgangspunten van de HGIS zijn het bevorderen van samenwerking en afstemming tussen de ministeries op het gebied van buitenlands beleid. Voor wat betreft het ministerie van LNV komen de kosten uit hoofde van de Agrarische Vertegenwoordiging Buitenland en de contributie aan de Food and Agricultural Organisation (FAO) ten laste van de HGIS. De desbetreffende uitgaven worden in beleidsartikel 11 «Algemeen» nader toegelicht.

Het ministerie van LNV draagt tevens de inhoudelijke verantwoordelijkheid voor internationale natuurprojecten die voortvloeien uit internationale verdragen. Het betreft internationale natuurprojecten die worden gefinancierd uit middelen die op de begroting van LNV staan en die onderdeel uitmaken van de HGIS. De desbetreffende uitgaven worden nader toegelicht in Beleidsartikel 1 onder de operationele doelstelling «Internationaal natuurlijk».

In de begroting 2003 wordt een overzichtsconstructie «Milieu» opgenomen als vervanging van het Milieuprogramma. Deze overzichtsconstructie geeft inzicht in de beleidsvoornemens en de daarbij behorende uitgaven

voor de jaren 2003 tot en met 2007 voor het onderwerp Milieu. De coördinatie van deze overzichtconstructie ligt bij het ministerie van VROM. De betreffende uitgaven hebben betrekking op beleidsartikel 1 «Versterking landelijk gebied», beleidsartikel 4 «Economisch perspectiefvolle agroketens » en beleidsartikel 9 «Kennisverspreiding».

Tenslotte geeft de overzichtsconstructie Innovatiegerelateerde uitgaven inzicht in de uitgaven die departementen doen ten laste van de Rijksbegroting ter realisatie van het innovatie- en technologiebeleid. De opstelling van de overzichtsconstructie wordt gecoördineerd door het ministerie van Economische Zaken. Voor wat betreft het ministerie van LNV worden de uitgaven van kennisontwikkeling en innovatie opgenomen in deze overzichtsconstructie. De desbetreffende uitgaven worden in beleidsartikel 7 «Kennisontwikkeling en innovatie» nader toegelicht.

Evaluatieprogrammering

Onder elk beleidsartikel is een overzicht opgenomen met de programmering van beleidsonderzoek ex post van 2002 tot en met 2006. Deze periode komt overeen met het jaar van inwerkingtreding van de regeling waarop het programma is gebaseerd en de termijn (5 jaren) waarover deze programmering dekkend dient te zijn. In de overzichten is het jaartal van afronding aangegeven. De resultaten van de afgeronde evaluatieonderzoeken en de gevolgen daarvan voor het te voeren beleid worden opgenomen in de begrotingsverantwoording (jaarverslag 2002).

BELEIDSAGENDA

Deel A Algemeen

1. Hoofdpijnen van het beleid in 2003

Tot voor enkele jaren klonk bij velen – op het platteland én in de stad, bij boeren én bij beleidsmakers – veel zorg over de groeiende afstand tussen de voedselproducent en de consument. Inmiddels lijkt het besef breed en diep ingang gevonden te hebben dat stad en land op allerlei manieren op elkaar betrokken zijn. Mede door de regelmaat waarmee de samenleving de afgelopen periode is opgeschrikt door berichten over voedselcrises en de ingrijpende gevolgen van uitbraken van besmettelijke dierziekten is de maatschappelijke belangstelling voor de kwaliteit van het voedsel en voor de voedselproductie hoog. Burgers, consumenten en hun organisaties tonen zich geïnteresseerd en vaak ook bezorgd over de omstandigheden waaronder ons voedsel wordt geproduceerd. Zo vindt er een intensief politiek en maatschappelijk debat plaats over uiteenlopende kwesties als dierenwelzijn, het Europese non-vaccinatiebeleid, zorg voor het milieu en de toepassing van moderne biotechnologie in de voedselproductie. De consument geeft richting aan de vraag; goede samenwerking binnen krachtige ketens is een noodzakelijke voorwaarde om aan deze vraag te kunnen beantwoorden.

De afgelopen jaren zijn door boeren en tuinders geweldig grote inspanningen geleverd om tegemoet te komen aan de hoge eisen die de samenleving aan hun product en aan hun wijze van produceren stelt. Veel is al bereikt, bijvoorbeeld op het punt van hygiëne en voedselveiligheid en ten aanzien van het terugdringen van de uitstoot van mineralen en bestrijdingsmiddelen. Maar ook oogsten boeren maatschappelijke waardering door de inspanningen die zij zich getroosten om de kwaliteit van het landschap te verhogen. Zo wordt «landschappelijke verrommeling» tegen gegaan en worden via agrarisch natuurbeheer de flora en fauna op en rond akkers en weiden verrijkt. Een aantrekkelijk platteland – de aankleding van de agrarische productieruimte – komt tegemoet aan de groeiende vraag naar hoogwaardig groen in de nabijheid van stedelijke gebieden.

Er is een maatschappelijk klimaat voor veranderingen in de landbouw gegroeid, waarin het begrip duurzaamheid richtinggevend is. Daarbij is de zorg voor de natuurlijke omgeving onlosmakelijk verbonden met de sociale en economische vitaliteit van de agrarische sector; het eerste is een (ook economische) levensvoorwaarde voor het tweede, maar het omgekeerde is evenzeer het geval. Het streven naar vermindering van de administratieve lastendruk van de agrarische sector, waarmee aan de hand van het advies-Sorgdrager *Lastige lasten* dit jaar een begin wordt gemaakt, vormt zo een belangrijke voorwaarde om de sector in staat te stellen te werken aan de omslag naar een duurzame, toekomstgerichte land- en tuinbouw. Er zal een ambitieus plan tot vermindering van de administratieve lasten worden opgesteld. Medio oktober zal de Kamer een Plan van Aanpak inzake de ministeriële inzet bereiken.

Internationaal

In een dergelijke integrale benadering van het begrip duurzaamheid, waarin de ecologische invalshoek samengaat met de economische en sociaal-culturele dimensies, past behalve aandacht voor natuur, milieu,

voedselveiligheid, dierenwelzijn en ruimte voor recreatie in eigen land ook het oog hebben voor grensoverschrijdende belangen. Mede door inspanningen van Nederland staat dit aspect nu hoger op de Europese politieke agenda. Het kabinet vindt het van belang dat ook met de gerechtvaardigde belangen van ontwikkelingslanden en van de landen in Midden- en Oost-Europa rekening wordt gehouden wanneer de komende jaren besluiten worden genomen over de toetreding van nieuwe lidstaten tot de EU en over het wegnemen van handelsbelemmeringen en het verminderen van handelsverstoringende maatregelen in het kader van de WTO. Ook immers met het oog op de markttoegang van ontwikkelingslanden zijn fundamentele aanpassingen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid nodig.

Voor de stabiliteit en de economische ontwikkeling van het Europese continent is de uitbreiding van de EU van groot belang. De interne markt groeit na toetreding van nieuwe lidstaten tot mogelijk meer dan 480 miljoen (EU-27) consumenten. Ruim voor de toetreding van nieuwe lidstaten tot de EU moet helderheid bestaan over de toekomstige koers die met het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt ingeslagen. Immers, ook na toetreding van nieuwe lidstaten dient het GLB te passen binnen de financiële kaders, zoals die in Berlijn zijn afgesproken. Ook meent Nederland dat in het kader van het GLB geen uitbreiding van inkomenssteun naar nieuwe lidstaten dient plaats te vinden. Indien dit onontkoombaar zou zijn, versterkt dit de noodzaak van versnelde uitfasering van die steun in de oude lidstaten, waarover besloten zou moeten zijn voordat de toetreding van nieuwe lidstaten een feit is. De afbouw van inkomenssteun voor de landbouw in EU-verband moet worden gecombineerd met een uitbreiding van mogelijkheden om vergoedingen te geven aan boeren die een actieve bijdrage leveren aan natuur- en landschapsbeheer. Het kabinet acht het vanzelfsprekend dat de kwaliteit van het milieu en diergezondheid en -welzijn in de toetredende landen op een gelijk niveau gebracht of gehouden wordt als dat van de huidige lidstaten.

Meer en meer zal het Europese landbouwbeleid zich in de toekomst focussen op duurzame productiemethoden en een duurzaam gebruik en beheer van het landelijk gebied. Nederland maakt gebruik van de mogelijkheden die de Europese tweede pijler (het plattelandsbeleid) biedt via onder meer het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP), opgesteld op grond van de Europese Kaderverordening plattelandsontwikkeling. Jaarlijks ontvangt Nederland een Europese bijdrage van circa 55 miljoen euro. Samen met de provincies worden deze middelen ingezet op diverse LNV-regelingen en provinciale programma's. Daarnaast wordt ook aangesloten op de mogelijkheden die de EU biedt in het kader van Doelstelling 2, Leader en Interreg. De inzet is om deze programma's in aanvulling op het POP ondersteunend te laten zijn voor het nationale plattelandsbeleid.

Ten aanzien van de WTO geldt dat de leden uiterlijk 23 maart 2003 onderhandelingsvoorstellen op het gebied van landbouw moeten indienen. Afronding van de lopende Doharonde is voorzien in januari 2005. De implementatie van de uitspraken volgt daarna. Daarom moet de EU de discussies over de *mid term review* benutten om haar beleid aan te passen in de richting van meer marktwerking in combinatie met eisen ten aanzien van voedselkwaliteit en integriteit. De voorstellen die de Europese

Commissie hiervoor onlangs naar voren heeft gebracht, beschouwt het kabinet als een belangrijke bijdrage om de discussie in de gewenste richting te sturen.

Administratieve lastendruk

De agrarische sector is in de afgelopen jaren geconfronteerd met tal van maatregelen ten aanzien van voedselveiligheid, bestrijding van dierziekten, bevordering van dierenwelzijn en diergezondheid en terugdringing van het mestoverschot. Hiermee ging een aanzienlijke administratieve lastendruk gepaard. Per saldo is de administratieve lastendruk bij de agrarische ondernemers te ver opgelopen. Zij werden geconfronteerd met een stapeling van gedetailleerde regelgeving. Niet zelden moesten dezelfde gegevens in het kader van verschillende regelingen worden overgelegd. Daarbij bestonden meer dan eens verschillende definities voor dezelfde soort gegevensinwinning en waren de ICT-toepassingen nog beperkt.

Voor een goed en dynamisch ondernemersklimaat in de agrarische sector acht het kabinet het van groot belang dat ingezet wordt op een forse reductie van administratieve lasten. In 2003 zullen maatregelen op het gebied van mest en veterinaire verplichtingen dusdanig worden aangepast dat een reductie van de administratieve lasten voor de sector gerealiseerd wordt.

Voor 2003 en volgende jaren stelt het kabinet voor om verdere reductie van administratieve lastendruk voor de sector te bezien op thema's als plantenziekten en bestrijdingsmiddelen, de Landbouwkwaliteitswet, de Landbouwwet en de visserijwetgeving.

Consumentenaangelegenheden en Voedsel- en Warenautoriteit (VWa)

Nederland zal de komende jaren onverkort blijven inzetten op het bieden van een hoog beschermingsniveau van consumenten, ook waar het gaat om voedselveiligheid. Hierbij is de overheid voorwaardenscheppend via wet- en regelgeving, waaronder normstelling voor het bedrijfsleven. Daarnaast oefent de overheid toezicht uit. Binnen de gestelde voorwaarden is het bedrijfsleven primair verantwoordelijk voor de veiligheid van het geproduceerde voedsel. Daarbij zal de overheid zich sterk maken voor een toenemende harmonisering van de normstelling voor en eisen ten aanzien van de veiligheid van voedingsmiddelen in zowel EU-verband als in internationale gremia zoals de Codex Alimentarius. Centraal uitgangspunt hierbij zal zijn dat normstelling gebaseerd dient te zijn op een wetenschappelijke risicoanalyse, die in de EU is afgestemd. Het is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de sector zelf om kwalitatieve meerwaarde te geven aan zijn producten, waarbij de markt bepaalt of er behoefte bestaat aan deze extra toegevoegde waarde.

De toepassing van ketengarantiesystemen geeft de consument de mogelijkheid bewuster te kiezen voor de producten die hij koopt. Transparante ketens zullen kwaliteitsverschillen tussen de producten in de winkelschappen beter zichtbaar maken. Inspanningen zijn nodig om de consument bewust te maken van het feit dat verantwoord geproduceerd voedsel zijn prijs heeft en zijn koopgedrag maatschappelijke gevolgen heeft.

Voor wat betreft biotechnologie moeten de komende tijd vooral de toepassingsperspectieven beleidsaandacht krijgen. Toepassingen van moderne biotechnologie in voeding moeten voldoen aan maatschappelijke behoeften en/of consumentenvoordelen opleveren. LNV zal de kennisinstellingen en het bedrijfsleven op deze verantwoordelijkheid wijzen (vraagsturing in plaats van aanbodsturing). Vanwege de mogelijke risico's voor mens en milieu en de verwachtingen bij het publiek omtrent de toezichthoudende rol van de overheid zal LNV zelfstandig aandacht besteden aan de maatschappelijke zorgen. De levenswetenschappen zullen nieuwe maatschappelijk-ethische vragen blijven oproepen in de samenleving. Het ontwikkelen van een verantwoord biotechnologiebeleid vereist dan ook het verbinden van bèta- en gammakennis en het betrekken van de buitenwereld in een vroeg stadium van het beleidsproces. Deze communicatie met de samenleving wordt vormgegeven via consumentenplatforms en uitgebreide publieksvoorlichting. Daarnaast is goede regelgeving met betrekking tot etikettering, traceerbaarheid en milieuaansprakelijkheid van biotechnologieproducten noodzakelijk. Beleid hiervoor wordt in de eerste plaats in EU-verband vorm en inhoud gegeven.

In het voorjaar van 2002 is besloten tot instelling van de Voedsel- en Warenautoriteit (VWa). Met de VWa worden bestaande structuren van toezicht, onderzoek en risicobeoordeling van food en non-food producten gestroomlijnd. Zowel de Keuringsdienst van Waren (KvW) als de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV) worden deel van de VWa. In 2003 wordt dit integratieproces verder gestalte gegeven. Met de instelling van de VWa wordt beoogd een onafhankelijke en gezaghebbende autoriteit tot stand te brengen, die voorziet in adequate risico-analyse ten behoeve van de normstelling en toeziet op de naleving van bepalingen omtrent de normstelling voor voedselveiligheid.

Diergezondheid en dierenwelzijn

Op het terrein van de gezondheid en het welzijn van dieren heeft het landbouwbedrijfsleven de afgelopen jaren forse investeringen gepleegd. Een dier heeft waarde in zichzelf en is niet slechts een productiemiddel. Bij de ontwikkeling van het dierenwelzijnsbeleid is dit al langer uitgangspunt, bij de aanpak van de diergezondheid zal dit meer dan voorheen het geval moeten zijn. De nadruk dient komen te liggen op preventie meer dan op bestrijding. Dit geldt voor alle dierziekten, niet alleen voor de van dier op mens overdraagbare ziekten (zoönosen). Meer aandacht is nodig voor onder andere de effectiviteit van maatregelen als reiniging en ontsmetting en voor de mogelijkheden van het gebruik van diergeneesmiddelen en het toepassen van vaccinaties. Met betrekking tot dit laatste wil het kabinet in internationale gremia de discussie over de afschaffing van het non-vaccinatiebeleid met kracht voeren. Daarnaast wordt onder meer gewerkt aan nieuwe I & R-systemen voor runderen en varkens.

In relatie tot de discussie over de omslag naar een meer duurzame veehouderij dienen ook fundamentele vragen naar de grenzen van de huidige veehouderijsystemen aan de orde te komen. Zo zal een meer natuurlijk gedrag van dieren een verbetering van de diergezondheids-status tot gevolg kunnen hebben. Nader onderzoek zal dit moeten onderbouwen.

Belangrijk in het dierenwelzijnsbeleid is het ondersteunen van markt-mechanismen gericht op maatschappelijk verantwoord produceren én

consumenten. Het kabinet spant zich in voor EU-harmonisatie gericht op verhoging van het algemene niveau van dierenwelzijn door welzijns-onvriendelijke productiemethoden aan banden te leggen. Er zal nadrukkelijk worden afgestapt van wetgeving die gedetailleerd voorschrijft hoe een dier moet worden gehouden: gestreefd zal worden naar meer voorschriften op hoofdlijnen. Bij harmonisatie moet rekening worden gehouden met de belangen van ontwikkelingslanden. Bovendien worden ontwikkelingslanden desgevraagd ondersteund bij hun inspanningen om aan internationale normen te voldoen.

Biologische landbouw

In het beleid ten aanzien van de biologische landbouw staat de vraag-gerichte benadering centraal: de sector dient terdege rekening te houden met de opvattingen van de consument ten aanzien van biologische productie. Het overheidsbeleid richt zich met name op professionalisering van vraaggerichte ketens, optimaal transparante en sluitende ketens, kennisontwikkeling en -verspreiding en stimulering van de biologische primaire productie.

In het kader van de professionalisering van vraaggerichte ketens is door de belangrijkste marktpartijen, samenwerkend binnen de task-force Marktkontwikkeling Biologische Landbouw, een convenant afgesloten waarin het streven is vastgelegd om het aandeel biologische producten tot 2004 te laten groeien naar 5% van de totale consumentenbestedingen in voedselproducten in Nederland. Deze ambitie wordt ondersteund door een communicatiecampagne van overheidswege, aangevuld met productgerichte acties van het bedrijfsleven.

Tevens werkt de task-force aan de afstemming van vraag en aanbod per sector. Daarbij is bij eventuele knelpunten een tijdelijke financiële ondersteuning toegezegd. In dit kader is in 2002 de investeringsregeling voor de biologische varkenshouderij opengesteld, ter aanvulling op de afspraken door marktpartijen in de biologische varkenshouderij. Op basis van de uitkomsten van een evaluatie van de Regeling Stimulering Biologische Productiemethode (RSBP) zal in het voorjaar van 2003 worden besloten over de voortzetting hiervan. Daarbij zal worden bezien of veranderingen noodzakelijk zijn in de vormgeving van de tegemoetkoming in de omschakelingskosten voor primaire producenten.

Mest- en mineralenbeleid

De afgelopen jaren was het noodzakelijk het mestbeleid een impuls te geven vanwege de gerechtelijke uitspraken inzake de Wet herstructurering varkenshouderij en de inbreukprocedure die de Europese Commissie is gestart inzake de implementatie van de Nitraatrichtlijn en waarover het Europese Hof naar verwachting in de loop van 2003 een uitspraak zal doen. Daarom is in 1999 besloten tot een versnelde invoering van de MINAS-verliesnormen van 2008 naar 2003. Het per 1 januari 2002 ingevoerde stelsel van mestafzetovereenkomsten is erop gericht evenwicht op de mestmarkt te creëren. Voorts zijn in 2000 en 2001 dier- en mestproductierechten opgekocht voor een bedrag van ca. 300 miljoen euro (eerste en tweede tranche Regeling beëindiging veehouderijtakken) en subsidiëren de provincies in de reconstructiegebieden de sloop van stallen. Daarnaast is de mestproductie gereduceerd door het toepassen van een afroompercentage (dat inmiddels is teruggebracht tot 0%) bij de overgang van varkensrechten naar een ander bedrijf en bij bedrijfs-

overdracht. Door dit pakket maatregelen is de veestapel zover ingekrompen dat per 2003 slechts een gering mestoverschot zal bestaan: 4 miljoen kg fosfaat (bandbreedte 0–12 miljoen kg fosfaat), ervan uitgaande dat het derogatieverzoek wordt gehonoreerd.

In het kader van de evaluatie van het mestbeleid heeft het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) een onderzoek uitgevoerd naar de milieueffecten van het gevoerde mestbeleid. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat in het algemeen de nitraatconcentraties in het grondwater de afgelopen jaren substantieel zijn gedaald. Op een aantal punten worden de milieudoelstellingen echter nog niet gehaald. Op grond van de evaluatie van het Milieu- en natuurplanbureau zullen de komende maanden besluiten worden genomen over mogelijke aanpassingen van de verliesnormen voor 2003. Het Expertisecentrum Rechtshandhaving constateert tegelijkertijd in een onderzoek dat het handhavingssysteem van MINAS in de periode 2000–2001 nog in opbouw was, onder lastige maatschappelijke omstandigheden. Inmiddels zijn er plannen ontwikkeld om de zwakke plekken van het systeem te versterken. Uitvoering van de aanbevelingen die in het door mevrouw Sorgdrager opgestelde rapport *Lastige Lasten* zijn gedaan om de administratieve lasten te verlichten, kunnen bijdragen aan hogere acceptatie van Minas.

Gewasbescherming

Ook het gewasbeschermingsbeleid is gericht op een duurzame landbouw. Hierbij zijn vooral teelten kwetsbaar waarbij de gewasbescherming in sterke mate steunt op het gebruik van kritische gewasbeschermingsmiddelen. Ook in de toekomst zal de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen in de Nederlandse landbouw onontbeerlijk zijn. De primaire verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van een verantwoord pakket middelen ligt bij het bedrijfsleven. Het kabinet zal zich ervoor inspannen om binnen de randvoorwaarden voor een noodzakelijke bescherming van mens en milieu, zo gunstig mogelijke voorwaarden te creëren voor het beschikbaar komen van een effectief middelenpakket. Waar mogelijk zullen belemmeringen in regelgeving en beleid worden weggenomen en zal de toelating van kleine toepassingen worden gefaciliteerd. Inmiddels zijn in procedure een wetswijziging inzake herprioritering bij de beoordeling van middelen, een wetswijziging inzake uitbreidingstoelatingen en een subsidieregeling voor ondersteuning van aanvragen voor toelating van gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong. Het kabinet is van oordeel dat harmonisatie van het middelenpakket in Europees verband voorwaarde is voor gelijkwaardige concurrentieverhoudingen.

Versterking landelijk gebied

De behoefte aan groen neemt met name in het westen van het land toe, water vraagt om extra ruimte, er is veel belangstelling voor wonen in het groen en ook stadsuitbreidingen en aanleg van infrastructuur vergen ruimte. De landbouw, de belangrijkste gebruiker van het landelijk gebied, staat daardoor voor grote veranderingen. Deze ontwikkelingen moeten op een zodanige wijze in het landelijk gebied worden ingepast, dat de verscheidenheid en de kwaliteit van het landschap behouden en versterkt wordt. Dit zal in een uitvoeringsprogramma voor een Vitaal Landelijk Gebied uitgewerkt worden tot op het niveau van concrete taakstellingen en financiële middelen. Daarbij zullen de taakstellingen aangepast worden aan de financiële mogelijkheden. Tevens zal uitwerking worden gegeven

aan een verregaande vereenvoudiging van beleids- en gebiedscategorieën, evenals hoe een grotere betrokkenheid van andere overheden, maatschappelijke organisaties en private partijen gerealiseerd kan worden, mede in relatie tot de verantwoordelijkheidsverdeling in het landelijk gebied. Het Strategisch Akkoord zal hierbij worden betrokken.

De landbouw blijft. Maar de ontwikkelingen in de landbouw vragen om een aanpassing van de structuur van de bedrijven. Daarnaast dient ook de rol van de grondgebonden landbouw als beheerder van het landelijk gebied versterkt te worden. Voor specifieke gebieden waar de maatschappelijke wensen verder gaan dan in redelijkheid van de ondernemers kan worden verwacht, wordt voor additionele, concreet vastgelegde prestaties het instrument van groene diensten ingezet. Daarbij gaat het om het beheer van natuur en landschap, water en het versterken van de recreatieve toegankelijkheid van het landelijk gebied door boeren en andere ondernemers. Voor de niet grondgebonden landbouwsectoren is vanwege milieu en landschap het streven gericht op het waar mogelijk concentreren van bedrijven. In de concentratiegebieden van intensieve veehouderij in het oosten en zuiden van het land worden ook deze verschillende elementen gebiedsgericht in onderlinge samenhang aangepakt. De reconstructieplannen, die op basis van de Reconstructiewet worden opgesteld, dienen uiterlijk 1 februari 2003 te worden ingediend.

Plattelandsontwikkeling vraagt om uiteenlopende oplossingen voor uiteenlopende maatschappelijke problemen. Het gaat bij plattelandsontwikkeling daarom niet alleen om beleid voor landbouw, natuur, landschap en recreatie, maar ook om inzet van sociaal-economisch en sociaal-cultureel beleid. De landbouw kan niet alleen drager zijn van een gezond platteland. Andere activiteiten zijn in combinatie met de agrarische noodzakelijk. Het kabinet kiest hier voor een integrale benadering.

Natuur

In het natuurbeleid staat het kabinet een vitale en gevarieerde natuur voor ogen. De totstandkoming van de EHS is een belangrijk middel om deze doelstelling te verwerkelijken. Door de fors toegenomen grondprijzen zijn de kosten die samenhangen met de grondverwerving ter realisering van de EHS navenant gestegen. Het kabinet heeft onder meer om die reden besloten om, met behoud van de hoofddoelstellingen van de EHS, het agrarisch natuurbeheer een belangrijke plaats toe te kennen in het bereiken van de natuurdoelstellingen voor de langere termijn.

Begin 2003 zal een tussentijdse evaluatie van het Programma Beheer naar de Tweede Kamer worden gestuurd. Op basis van de tussentijdse evaluatie zal besluitvorming plaatsvinden over wijzigingen van het Programma Beheer. In 2003 zal verder gegaan worden met de realisatie van het stelsel van Nationale Parken met het verlenen van de definitieve nationale parkstatus aan drie nieuwe gebieden.

De gewenste natuurkwaliteit (neergelegd in natuurdoelen) is sterk afhankelijk van de aanwezige milieu- en watercondities. Uit allerlei verkenningen is gebleken dat het generieke milieubeleid niet of niet snel genoeg tot de gewenste natuurkwaliteit zal leiden. Extra aandacht zal daarom worden besteed aan de milieuen watercondities in en rondom de EHS. Daarbij wordt tot 2010 prioriteit gegeven aan de grote EHS-gebieden (de natuurkernen). In 2003 zal op basis van de beschikbaar gestelde financiële middelen een uitvoeringsprogramma worden uitgebracht

waarin in overleg met de provincies de maatregelen en instrumenten zijn uitgewerkt voor een aanzienlijke verbetering van de milieu- en waterkwaliteit in de beïnvloedingsgebieden van de natuurkernen van de EHS. Kern van de aanpak is het verder extensiveren van de melkveehouderij en het verplaatsen van varkens- en pluimveebedrijven in deze beïnvloedingsgebieden en het doorvoeren van maatregelen gericht op bestrijding van de verdroging.

Met de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden levert Nederland een bijdrage aan een communautair netwerk van beschermde natuurgebieden (Natura 2000). De aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden wordt in 2003 afgerond. Bezien wordt tevens of de implementatie van de Habitatrichtlijn volledig genoeg is en werkbaar in de praktijk om een passende bijdrage aan het communautaire netwerk te leveren.

Op grond van een in najaar 2002 te verschijnen plan van aanpak Duurzaam Gebruik Noordzee zal in 2003 naar verwachting het maatschappelijke en politieke debat worden gevoerd over de gebruiksfuncties en de natuurfunctie van de Noordzee. Daartoe wordt onderzocht welke gebieden in aanmerking komen voor aanwijzing in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn en zullen tegelijkertijd de sociale en economische gevolgen van de mogelijke kwalificatie van beschermde gebieden worden geïnventariseerd. Over het beschermingsregime voor de Noordzee (waaronder de vijf bijzondere gebieden) vindt besluitvorming plaats in het kader van de aanpassing van de Vijfde nota ruimtelijke ordening.

Visserij

Het kabinet zal zich in 2002 en 2003 inzetten in het kader van de hervorming van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Nederlandse ambities liggen op het terrein van een meer op duurzaamheid gericht instandhoudingsbeleid voor visbestanden, het aanbrengen van meer economische prikkels in het visstandbeheer en vlootbeleid en grotere betrokkenheid, meer onderlinge samenwerking van direct belanghebbenden bij het visserijbeleid (good governance) en bevordering van de coherentie in het externe EU-visserijbeleid.

Het evaluatieprogramma Schelpdiervisserij in de kustwateren 1999–2003 (EVA II) zal in 2003 opgeleverd worden. Aan de hand van deze evaluatie zal nadere besluitvorming plaatsvinden over de toekomst van de schelpdiervisserij.

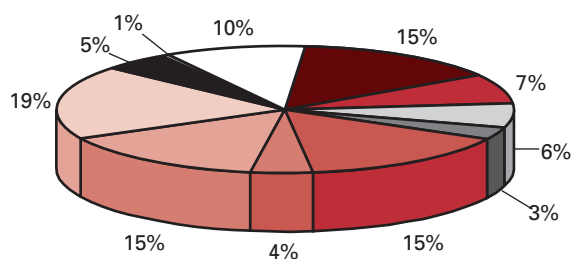
Kennis en innovatie

De verbreding van de maatschappelijke opgave voor de agrosector en voor de overheid is terug te zien in de wijze waarop door het ministerie van LNV met kennis wordt omgegaan. De van oudsher bestaande oriëntatie op landbouwkundige kennisvragen wordt aangevuld met een bredere oriëntatie op kennis in het kader van de veranderde functie en de plaats van de agrarische sector in de samenleving. Daartoe wordt verdere uitbreiding gerealiseerd met het in de markt plaatsen van kennisvragen. Op die wijze kunnen voorlichtingsprojecten en onderzoeksopdrachten in gezonde concurrentie tot stand worden gebracht. Voor zowel de kennisinstellingen als voor de overheid betekent dit dat de onderlinge relatie nieuw ingevuld zal moeten worden.

Het innovatiebeleid wordt uitgewerkt langs een innovatiebewust en langs een innovatiegericht spoor. Innovatiebewust houdt vooral in dat bestaand beleid en regelgeving worden getoetst aan de effecten op innovatieve krachten in de samenleving. Daarnaast wordt generieke ondersteuning gegeven aan innovaties, aanvullend op het bestaand EZ beleid. LNV neemt de uitdaging aan om meer innovatiebewust kennisbeleid te ontwikkelen. De aanpassingen van het huidige onderwijs- en onderzoeksbeleid zullen moeten resulteren in kennisbeleid waarin plaats is voor vernieuwende en stimulerende richtingen. Verbreding van de kennisbasis zal dan ook de komende periode met kracht worden ingezet.

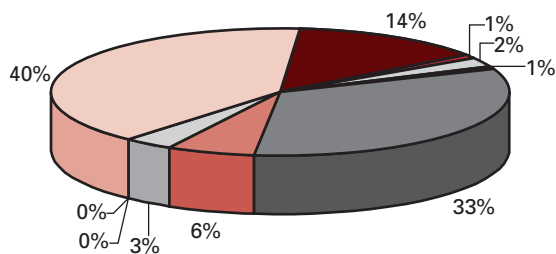
2. Financieel kader voor 2003

Grafiek 2: Uitgaven verdeeld over de (beleids)artikelen

- Versterking landelijk gebied
- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting)
- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (beheer)
- Economisch perspectiefvolle agroketens
- Bevorderen duurzame productie
- Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid
- Kennisontwikkeling en innovatie
- Kennisvoorziening
- Kennisverspreiding
- Nominaal en onvoorzien
- Algemeen

Grafiek 3: Ontvangsten verdeeld over de (beleids)artikelen

- Versterking landelijk gebied
- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting)
- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (beheer)
- Economisch perspectiefvolle agroketens
- Bevorderen duurzame productie
- Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid
- Kennisontwikkeling en innovatie
- Kennisvoorziening
- Kennisverspreiding
- Algemeen

2.1 Uitgaven

De begroting van de uitgaven voor 2003 is ten opzichte van de meerjarencijfers in de begroting 2002 technisch bijgesteld met € 108 mln. Deze bijstelling bestaat uit de volgende mutaties.

Bedragen x € 1 mln.						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand begroting 2002	2 069	1 960	1 957	1 973	1 987	1 987
1 Strategisch Akkoord	15	- 59	- 71	- 106	- 105	- 105
2 Technische mutaties	176	160	- 20	- 21	- 16	- 51
Stand begroting 2003	2 260	2 061	1 866	1 846	1 866	1 831

1. Strategisch Akkoord

Om de ambities uit het Strategisch Akkoord, in het licht van de economische teruggang, waar te kunnen maken is een totaalpakket aan besparingen vastgesteld. Daar staat een aantal uitgavenverhogingen tegenover. Voor de verwerking van het Strategisch Akkoord, inclusief de nadere besluitvorming begroting 2003, op de LNV-begroting wordt verwezen naar het LNV-beleidsprogramma 2003–2006 (deel B van deze beleidsagenda).

2. Technische mutaties

De technische mutaties voor 2003 en latere jaren betreffen met name de volgende begrotingsmutaties:

In verband met het opkopen van dier- en mestproductierechten middels de tweede openstelling van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken is voor 2003 een bedrag van € 172 mln. aan de begroting toegevoegd. Deze verhoging wordt gecompenseerd door ontvangsten uit het O&S-fonds voor de landbouw van € 172 mln. De verplichtingen voor deze regeling worden in 2002 aangegaan.

In verband met de loonbijstelling is structureel € 50,2 mln. vanaf 2002 toegevoegd aan de LNV-begroting. De herschikking van dit bedrag naar de loongevoelige beleidsartikelen heeft inmiddels plaatsgevonden. In het kader van de brandstofcompensatiegelden voor de glastuinbouw is € 9,1 mln. in het O&S-fonds voor de landbouw gereserveerd voor de nieuwbouw van het proefstation Bleiswijk. Via de LNV-begroting wordt de bijdrage in 2003 aan de DLO ter beschikking gesteld.

Door de verzelfstandiging van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVb) worden de ontvangsten van visakten met ingang van 2003 op de begroting van LNV geraamd. LNV stelt deze middelen (€ 6,4 mln.) weer beschikbaar aan de sport- en beroepsbinnenvisserij.

In verband met de instelling per 1 januari 2003 van de RVV als batenlastendienst met een eigen begroting, wordt alleen nog de bijdrage van LNV aan de RVV op de LNV-begroting geraamd. De begroting van LNV wordt daarom met een bedrag van € 93 mln. structureel vanaf 2003 verlaagd.

Voor 2002 heeft de verhoging van de begroting vooral betrekking op desalderingen met betrekking tot natte natuurprojecten (€ 12 mln.),

overname I&R-taken (€ 10 mln.), afrekeningsbeschikking EU (€ 22 mln.) en BSE-maatregelen (€ 36 mln.), alsmede extra opbrengst verkoop onroerend goed (€ 10 mln.) waar uitgaven tegenover staan.

2.2 Ontvangsten

De begroting van de ontvangsten voor 2003 is ten opzichte van de meerjarencijfers in de begroting 2002 technisch bijgesteld met € 71 mln.

Bedragen x € 1 mln.						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand begroting 2002	615	546	513	514	512	512
1. Technische mutaties	77	71	- 124	- 120	- 115	- 160
Stand begroting 2003	692	617	389	394	397	352

1. Technische Mutaties

De technische mutaties voor 2003 en latere jaren betreffen met name de bij de uitgaven genoemde desalderingen inzake de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken, het proefstation Bleiswijk, visakten en de RVV. Daarnaast vallen de ontvangsten uit hoofde van landbouwheffingen vanaf 2003 structureel € 42,3 mln. lager uit. Dit wordt met name veroorzaakt door het vervallen van de opslagkostenregeling en de lagere wereldmarktprijs van suiker.

Voor 2002 heeft de verhoging van de begroting vooral betrekking op de bij de uitgaven genoemde desalderingen. Daarnaast wordt de totale EU-bijdrage voor de MKZ-maatregelen naar huidige inzichten ingeschat op € 73 mln. In 2002 wordt hiervan € 39 mln. ontvangen. Dit is € 12,4 mln. meer dan oorspronkelijk voor 2002 was begroot.

1. Hoofdpijnen Beleidsprogramma LNV 2003–2006

In aansluiting op het Strategisch Akkoord zullen op de beleidsterreinen van LNV in de komende jaren 2003–2006 de volgende uitgangspunten gehanteerd worden:

Een gezonde economische sector in een internationaal concurrerende markt

De handelsliberalisatie in WTO-landen en de uitbreiding van de EU doen de grenzen vervagen en vergroten de concurrentiedruk voor het Nederlands agrocluster. Tegelijk ontstaan er nieuwe kansen. Nederlandse bedrijven vinden nieuwe exportmarkten en internationaliseren door vestiging elders. Kernbegrippen daarbij zijn marktgerichtheid, duurzaamheid, innovatiekracht en structurele aandacht voor normen en waarden bij de burger en consument. Grote delen van het Nederlands agrocluster spelen hier actief op in, zoals blijkt uit de grote belangstelling voor duurzaamheid, maatschappelijk verantwoord ondernemen en innovatie. Het is aan de overheid hiervoor, rekening houdend met het subsidiariteitsbeginsel, de juiste randvoorwaarden te scheppen, te zorgen voor een internationaal «level playing field» in de EU en te waken over normen en waarden. In dit verband zal Nederland kritischer zijn op het vooruitlopen op Europese normen. Alleen in bijzondere situaties, bijvoorbeeld waarin de Nederlandse omstandigheden afwijken van die in andere lidstaten, kan daarvan worden afgeweken. Tevens kan, ter bevordering van een level playing field, krachtig worden ingezet op harmonisatie van verplichte kosten zoals het controleren op BSE, destructie en dergelijke.

Investeren in vertrouwen

De noodzaak van verdere omvorming van de landbouwsector wordt breed beseft. Voor het collectief bijdragen van de sector aan de verdere transitie van de landbouw is herstel van vertrouwen tussen burgers, consumenten, overheid en de landbouwsector nodig. Het gaat om wederzijds vertrouwen, respect en verantwoordelijkheid.

Vertrouwen kan worden versterkt door ondernemers letterlijk en figuurlijk meer ruimte te geven voor eigen verantwoordelijkheid en ondernemen. Hieraan wordt bijgedragen door zaken als innovatiebevorderende maatregelen, vermindering van administratieve lastendruk, inrichten van een level playing field, sociaal beleid, en heldere communicatie over het overheidsbeleid.

De komende jaren zal veel aandacht worden besteed aan integratie, afstemming en doorlichting van regelgeving, mede vanuit het perspectief van de ondernemer. Hierbij past ook een minder grote overheidsrol in die gevallen waar certificeringssystemen betrouwbaar, volledig en doorzichtig zijn. Het kabinet zal ook bevorderen dat wet- en regelgeving ruimte biedt voor initiatieven.

De gevolgen voor het bedrijfsleven zullen een voorname maatstaf worden voor de beoordeling van nieuwe en bestaande regelgeving. Er zal een ambitieus plan tot vermindering van administratieve lasten worden opgesteld. Medio oktober zal de Kamer een Plan van Aanpak inzake de ministeriële inzet bereiken. Op basis van het rapport-Sorgdrager over vermindering van de administratieve lastendruk in de agrarische sector (*Lastige lasten*) zal in 2002/2003 reeds een lastenverlichting ten bedrage van 34 mln euro in het mestdossier optreden en ten bedrage van 4 mln

euro binnen de veterinaire regelgeving. Bovendien zal voor de jaren daarna (2003–2005) een aanvullend pakket van 28 mln euro aan reductievoorstellen rond het mestbeleid worden onderzocht.

De burger wil dat de voedselproductie voldoet aan zijn normen en waarden op het gebied van duurzaamheid, dierenwelzijn en sociale rechtvaardigheid en eist transparantie van handelen en de bereidheid tot het afleggen van verantwoordelijkheid. In een voortdurende dialoog met de samenleving zal de voedselproducent zo moeten verkennen waar de grenzen liggen van het maatschappelijk draagvlak voor de productiewijze. Het is aan de ondernemers zelf om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid waar te maken. De overheid steunt nieuwe ontwikkelingen en stimuleert maatschappelijk verantwoord ondernemen. De overheid zal aanspreekbaar blijven op het waarborgen van collectieve belangen die niet aan de markt en de maatschappelijke partijen alleen kan worden overgelaten: de veiligheid van voedsel, milieuraandoorwaarden en het stellen van minimumnormen aan de goede landbouwpraktijk. Het kabinet zal met voorrang het bestrijdingsmiddelenbeleid bezien op zijn haalbaarheid en uitvoerbaarheid en de Kamer nog dit najaar informeren over de hoofdlijnen van het beleid ten aanzien van gewasbescherming. In dit kader streeft het kabinet naar goede afstemming met het betrokken bedrijfsleven, milieubeweging en consumentenorganisaties, zo mogelijk resulterend in een convenant met deze partijen.

Verantwoordelijkheden

Speciale aandacht zal uitgaan naar een transparante toedeling van verantwoordelijkheden en bijbehorende bevoegdheden. Adequate sturingsarrangementen moeten daarbij borgen dat de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering op ministerieel niveau voldoende kan worden waargemaakt. In het licht van de noodzaak van verdergaande deregulering zal nadrukkelijker dan voorheen steeds de vraag moeten worden gesteld of de oplossing van een specifiek in het maatschappelijk veld gesignaleerd probleem wel een (Rijks)overheidstaak is. Er zal een groter beroep worden gedaan op het zelfregulerend vermogen en de eigen verantwoordelijkheid in de verschillende maatschappelijke geledingen. Daar waar dat verantwoord is, zal de overheid uitdrukkelijk terugtreden. Daar waar wel een Rijksoverheidstaak aan de orde is, zal LNV die verantwoordelijkheid nadrukkelijk nemen en zichzelf de noodzakelijke instrumenten verschaffen. Daarbij zullen vooraf duidelijke doelen worden gesteld over de te bereiken effecten en zal een adequate uitvoering en handhaving zeker moeten zijn gesteld. Ook regionale, lokale en andere overheden hebben een belangrijke taak bij de noodzakelijke heroriëntatie van de agrarische sector en optimalisering van de duurzame bedrijfsvoering en bij de realisatie van het natuurbeleid. Daar waar verantwoordelijkheden op terrein van andere overheden liggen zullen duidelijke afspraken worden gemaakt met provincies, gemeenten en waterschappen over (financierings-)inspanningen en resultaten.

Plattelandsbeleid

In het Strategisch Akkoord wordt het belang aangegeven van de kwaliteit van de natuurlijke leefomgeving voor de duurzame ontwikkeling van de samenleving. Het landelijk gebied heeft niet meer, zoals vroeger, primair de functie van productieruimte. Ook stedelingen, plattelandsbewoners, ondernemers in de landbouw en in recreatie en toerisme stellen belang in een aantrekkelijk landelijk gebied. Zeker in een sterk verstedelijkte

samenleving als de Nederlandse zal dit belang in de toekomst verder toenemen. Er is daarom behoefte aan extra groengebieden bij de grote steden en aan betere toegankelijkheid van het landelijk gebied voor de recreant. Daarnaast eisen natuur en water, vaak in combinatie met andere functies, hun gerechtvaardigde plek op. Het platteland gaat niet op slot. Er zal juist ruimte worden gecreëerd voor versterking van de kwaliteit van het landschap. De grondgebonden landbouw zal zich als belangrijke economische en zeker ook landschappelijke drager van het landelijk gebied meer gaan richten op de productie van groene diensten ten behoeve van natuur, landschap, recreatie, waterbeheer en zorg. Bij de realisering van natuur binnen en buiten de Ecologische Hoofdstructuur zal de komende periode een verschuiving plaatsvinden van verwerving naar agrarisch en ander particulier beheer. Onder andere op deze wijze wordt invulling gegeven aan het vergroten van de maatschappelijke betrokkenheid bij en verantwoordelijkheid voor natuur. Nog voor het einde van 2002 zal het kabinet de Kamer informeren over de wijze waarop de taakstellingen uit het Strategisch Akkoord met betrekking tot verwerving van gronden ten behoeve van de EHS in relatie tot het versterken van het accent op agrarisch en ander particulier natuurbeheer zullen worden ingevuld.

Het platteland is meer dan een optelsom van functies. Bij plattelandsbeleid gaat het om mensen. Het kabinet zal zich inzetten voor het versterken van de maatschappelijke infrastructuur, het vergroten van de sociale cohesie en aandacht voor de culturele identiteit; kortom, om versterking van de leefbaarheid van het platteland. Een centraal uitgangspunt in het strategisch akkoord dat de komende jaren nadrukkelijk ook doorwerking moet krijgen in het LNV-beleid is de voorgenomen versterking van de rol en verantwoordelijkheden van gemeenten en provincies bij gebiedsgerichte ontwikkeling. Het Rijk zal zich beperken tot hoofdlijnen en de vereenvoudiging van beleid, sturing, instrumenten, regelingen en financiering op korte termijn ter hand nemen.

Internationale inzet

Het Nederlandse agrocluster neemt internationaal een sterke positie in. In WTO-kader zal Nederland zich binnen de EU inspannen voor een verdere liberalisering van de handel in agrarische producten in relatie tot nadere afspraken over milieu, biodiversiteit, dierenwelzijn en voedselveiligheid. Ook werkt de regering mee aan de voortgaande hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het kabinet ondersteunt een verdere verschuiving naar plattelandsbeleid en pleit voor een EU-landbouwbeleid dat op lange termijn financieel duurzaam kan zijn. Ook meent Nederland dat in het kader van het GLB geen uitbreiding van inkomenssteun naar nieuwe lidstaten dient plaats te vinden. Indien dit onontkoombaar zou zijn, versterkt dit de noodzaak van versnelde uitfasering van die steun in de oude lidstaten, waarover besloten zou moeten zijn voordat de toetreding van nieuwe lidstaten een feit is. De afbouw van inkomenssteun voor de landbouw in EU-verband moet worden gecombineerd met een uitbreiding van mogelijkheden om vergoedingen te geven aan boeren die een actieve bijdrage leveren aan natuur- en landschapsbeheer.

2. Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Beleidsprogramma LNV 2003–2006					
Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
1. Product					Art. 6
Voedselveiligheid is van groot belang voor de volksgezondheid. – ... De oprichting van de VWA wordt daarom doorgezet – 23	Heldere aansturing VWA	Afspraken met VWA voor uitvoering LNV-taken wordt vastgelegd in regelingsafspraken	VWA	2003	–
	Voedselveiligheid	Evaluatie normstelling, oprichting Platform risico-management, aanscherping waar nodig en internationale afstemming	EU, VWA	2006	11 mln.
		Stimuleren private ketengarantiesystemen; minimaal 1 systeem/productiesector	Agroketen	2006	12 mln.
		Vrijwillige toepassing HACCP 5–10%	Agroketen	2006	2,5 mln.
		Tracking en tracing	Agroketen	2005	2,5 mln.
Ruimte laten en keuzevrijheid bieden	Keuzevrijheid consumenten bevorderen	Aandacht in onderwijs voor consumentenzaken	Onderwijsinst., consumenten	2003–2006	0,4 mln.
		Consumenten-informatie	VCN	Doorlopend	2 mln.
2. Productie					Art. 4&5
Er moet een PvA komen voor aanpak administratieve lasten – 23	Vermindering administratieve lasten veterinaire wetgeving	Stroomlijning uitvoering veterinaire regelgeving en controles		2002/2003	PM ²
	Vermindering administratieve lastendruk mestwetgeving	Belemmeringen voor het samenvoegen van mestnummers wegnemen, introductie nieuw mestvervoerbewijs		2003	
		Algehele herbezinning op de bestaande stelsels (w.o. het mogelijk aantrekkelijker maken van de forfaitaire MINAS-aangifte)		2002	

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
	Vermindering administratieve lasten visserij-wetgeving	Vereenvoudiging procedures, beperking leges	Visserij-bedrijfsleven	2004	
	Verlichting administratieve lasten overige LNV-wetgeving	Uitvoeren nul-metingen voor bestrijdingsmiddelenwet, PZ-wet, dier-geneesmiddelenwet, WHV, landbouw-kwaliteitswet, landbouwwet, NB-wet en FF-wet		2002	
		Inwinnen gegevens beter stroomlijnen (= één keer inwinnen, meerdere keren gebruiken)		Doorlopend	
		Verbetering communicatie via het LNV-loket		Doorlopend	
De afbouw van inkomenssteun voor de landbouw in EU-verband moet worden gecombineerd met de uitbreiding van mogelijkheden om vergoedingen te geven aan boeren die een actieve bijdrage leveren aan natuur- en landschapsbeheer – 28	Verbetering kwaliteit, natuur, landschap en vergroting toegankelijkheid en landelijk gebied	Modulatie i.h.k.v. plattelands-ontwikkeling (uitwerking via Europees beleid) Uitwerking nationale invulling bijv. in groene diensten.	Regionale en lokale overheden, Rijk	2004	PM ³
Binnen de gestelde kaders moet de land- en tuinbouwsector op economisch gezonde wijze voedsel produceren voor een internationaal concurrerende markt – 23	Bevorderen handel, versterken bilaterale relaties, verbeteren imago Nederlands product	– marktverkenningen – kennisoverdracht – opheffen handels-belemmeringen – handelsmissies – vakbeurzen – seminars	Bedrijfsleven, EZ, BuZa, buitenlandse overheden	2003–2007	14,6 mln.
	Bevorderen internationaal concurrerende, duurzame en innovatieve agroketens	– MVO-workshops en-conferenties – MVO-prijs	Bedrijfsleven, EZ	2003–2006	0,8 mln.
		AKK co-innovatieprogramma duurzame ketens	Bedrijfsleven en kennis-instellingen	2001–2005	1,8 mln.
		Platform transparantie en ICT, met pilots	Bedrijfsleven, VWS, VWA	2003–2006	PM ⁴
		Platform agrologistiek met pilots	Bedrijfsleven, V&W, prov., gemeenten, kennisinst.	2003–2007	

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
Dit houdt in dat ondernemers in de EU onder gelijke uitgangspunten van regelgeving dienen te produceren – 23	Level playing field, herstel vertrouwen. Zelfregulering binnen politieke kaders	Aanpassing gewasbeschermings-middelenbeleid, wegnemen knelpunten beschikbaarheid, aanpassing wetgeving; doelgerichte afspraken met sector over duurzame productie en private borging	Landbouw sector, Milieu-beweging, Water-beheerders, Consumenten-organisaties, Supermarkten, Bestrijdings-middelen-industrie	Beleids-vorming: 2002. Uitvoe-ring: 2003–2010	45,7 mln.
		Internationale harmonisatie dierwelzijns-wetgeving – Niveau Europese dierenwelzijns-wetgeving omhoog, conform minimaal Nederlands niveau – Met (nieuwe) wetgeving niet meer vooruitlopen op EU. – Verschuiving van middel- naar doelvoorschriften – Verkorting transporttijden, afschaffing halteplaatsen	EU	2010	–
	Duurzame Visserij, inkrimping vlootomvang conform EU-afspraken	Inzet NL op eenvoudige, transparante controleerbare regelgeving bij hervorming GVB. Herziening co-management-structuren. Herstructurering visserijsector; sanerings-regelingen; duurzame visserij. Nieuw beleid t.a.v. schelpdiervisserij Waddenzee, Voordelta, Ooster-schelde – 2003. Gelijke verdeling rechten en plichten vissers, Joint Inspection Structure	Visserij-bedrijfsleven, maatschappe-lijke organisa-ties, lokale en regionale overheden, EU	2006	83,3 mln.

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
Het beleid voor land- en tuinbouw is onderdeel van een integraal beleid gericht op leefbaarheid landelijk gebied. Daarvoor is een gezonde economische sector noodzakelijk – 23	Economisch, ecologisch en sociaal duurzame landbouw (transitie) in 2030	Impuls voor transitie: – instellen «transitie-arena» – instellen bijdrageregeling voor projecten bevordering duurzaam consumeren – belemmeringen in regelgeving en instrumenten in beeld brengen en opstellen plan van aanpak – bedrijfsinnovatie – monitoren van de transitie	Ketenpartijen LTO Maatschappelijke organisaties	2006	16 mln.
	Herstructurering glastuinbouw: Omslag van autonome vestiging naar projectvestigingslocaties met een omvang van 2700 ha glas.	Stimuleringsregeling Inrichting Duurzame Glastuinbouwgebieden t.b.v. een tiental projectvestigingslocaties; instrumentarium inzetten om de ontwikkeling van verspreid glas te stoppen.	Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, (landbouw) bedrijfsleven	2010	47,5 mln.
	Verbetering bedrijfsstructuur op 25% van het glastuinbouwareaal	Inzet van de Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw	Prov., gemeenten, waterschappen, (landbouw) bedrijfsleven	2006	48 mln.
	Verbetering infrastructuur in glastuinbouwgebieden Westland en Aalsmeer e.o.	Inzet van de Infrastructuurregeling Glastuinbouw	Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, (landbouw) bedrijfsleven	2006	2,3 mln.
Door herstructurering van de intensieve veehouderij en stimuleren uitbreiding inzet landbouwsector bij natuurbeheer worden gedifferentieerde gebiedsgerichte mogelijkheden en oplossingen geschapen waarbij rekening gehouden wordt met andere functies in het landelijk gebied – 23	Bevorderen en behouden van grondgebondenheid in kwetsbare gebieden	Herstructurering van de melkveehouderij (Koopmansgelden)	Provincies LTO	2003–2010	68,4 mln.

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
Het kabinet dient in te zetten op een krachtig internationaal milieubeleid – ... en op Europese coördinatie en harmonisatie in het bijzonder. Nederland moet zich richten op het scheppen van een betrouwbaar stelsel van uitvoerbare afspraken. De ontkoppeling die de afgelopen jaren tot stand is gebracht tussen economische groei en milieudruk dient te worden vastgehouden – 22	Een mestproductie-niveau bereiken en handhaven waarvoor milieukundig voldoende plaatsingsruimte is en het gebruik hiervan reguleren zoals de Europese regelgeving eist	Afronden evaluatie mestbeleid en gewenste aanpassingen doorvoeren. Voortzetten overleg over derogatie-verzoek met Europese Commissie	Kabinet/Tweede Kamer VROM/Europese Commissie	2002 2002	– –
Inzet op duurzame energiebronnen (Kyoto), stimulering van gebruik van verhandelbare emissierechten en bevordering vrijwillige afspraken met het bedrijfsleven – 23	Duurzame glastuinbouw: 65% energie efficiency t.o.v. 1980 4% duurzame energie in 2010	Besluit glastuinbouw, onderzoek en voorlichting naar nieuwe instrumenten als verhandelbare en duurzame energie, Convenanten sluiten met bedrijfsleven	Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, (landbouw) bedrijfsleven	2010 (tussentijdse evaluatie in 2005)	12,2 mln.
De ambities en instrumenten van het NMP4 [één van de kabinetsnota's die een reëel financieel kader en dekking ontberen] zullen moeten worden aangepast aan de financiële mogelijkheden. – 23	Ambities en instrumenten in overeenstemming brengen met de beschikbare middelen	Voornemens SGR2 zullen worden aangepast en opgenomen in een uitvoeringsprogramma vitaal landelijk gebied	VROM, BZK	2003	–
3. Vitaal Landelijk Gebied					<i>Art. 1</i>
Gewerkt moet worden aan sterke steden en een vitaal platteland. Om het platteland te behouden moet men het niet op slot doen – 22 Niet primair conserveren van het bestaande, maar ontwikkeling van een duurzame toekomst, scheppen van duurzame leefomgeving, ruimtelijk dynamisch ontwikkelingsbeleid – 21	Steden: Verbetering woon, werk en vestigingsklimaat. Vermindering tekort aan recreatiemogelijkheden. Rood en groen meer in balans.	Groenimpuls in en rond de grote steden met accent op Randstad/Deltametropool. Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing/Grote Stedenbeleid. Uitwerking koppeling rood met groen mechanisme (proces, uitvoering en financieel). Verstedelijkingsafspraken en regiocontracten	Rijk, provincies, G30, marktpartijen	2003	PM ⁵

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
	Landelijk gebied vergroten leefbaar- heid Versterken maatschappelijke infrastructuur, sociale cohesie en culturele identiteit	Voortbouwen op BANS vitaal platteland en Experimenten Dagindeling, o.m. versterking en modernisering sociale infrastruc- tuur	EU, provincies, gemeenten, maatschappe- lijke organisa- ties, w.o. LTO	Medio 2003	PM ⁶
	Stimuleren betrokkenheid en verantwoordelijk- heid bewoners platteland	Ontwikkelen Stimuleringsimpuls Sociale Infrastruc- tuur			
Meer ruimte voor afwegingen op decentraal niveau (ipv grote nota's) – 22	Grotere transparan- tie, efficiency en effectiviteit beleid en uitvoering. Wegnemen barrières nationale regelgeving	Ingrijpende vereenvoudiging van beleids- en gebiedscategorieën. Aanpassing Bestuurs- overeenkomst gebiedsgerichte inrichting landelijk gebied; bundeling geldstromen. Nieuw subsidie- kader inrichting	Provincies, EU	2004	–
Door herstructurering van de intensieve veehouderij en stimuleren uitbreiding inzet landbouwsector bij natuurbeheer worden gedifferentieerde gebieds- gerichte mogelijkheden en oplossingen geschapen waarbij rekening gehouden wordt met andere functies in het landelijk gebied – 23	Levensvatbare landbouw. Verbetering fysieke leefomgeving. Verbetering kwaliteiten landelijk gebied	Uitvoering reconstructie- plannen concentratie- gebieden in de zandgebieden	Provincies, gemeenten, waterschappen, EU, maatschap- pelijk organisa- ties, w.o. LTO en bedrijfsleven	2010	26 mln. + inzet Landin- richting en SGB
		Uitvoering bestuurlijk Akkoord Noord Nederland incl. Veenkoloniën	SNN	2006	4,5 mln.
4. Natuur					<i>Art. 1,2,3</i>
Ombuiging verwerving EHS: 70, 80, 90, 90 miljoen door accent te leggen op agrarisch beheer en door provincies te houden aan de eerdere toezegging mbt hun financieringsaandeel (25%) – 40. Bij de ontwikkeling van de EHS zal, door het verstrekken van meer exploitatievergoedingen, een omslag van koop van grond naar particulier, agrarisch natuurbeheer worden gestimuleerd – 22	Realisatie EHS door meer beheer i.p.v. verwerving	Verschuiving verwerving naar beheer. Aanpassing Programma Beheer. Uitbreiding agrarisch en particulier natuur- beheer	Provincies, LTO, PNB's, particu- liere grondeige- naren	2003	330 mln. Ombui- ging (art 2) ⁷

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
Beperking rijksbeleid tot strategische ontwikkelingsstrategieën, waaronder EHS, waardevolle landschappen van nationaal belang en structuur geven aan de regionale ruimtelijk-economische ontwikkelingen – 21/22	Realisatie EHS bij ombuigingen	Door provincies te houden aan de eerdere toezegging m.b.t. hun financieringsaandeel (25%)	Provincies	2002	
	Verankering waardevolle landschappen van nationaal belang in streekplan bij herziening volgend uit Vijfde Nota RO	Aanwijzing waardevolle landschappen	VROM	Bij herziening 5e nota	–
	Kwaliteitsverbetering landschappen van nationaal belang	Per landschap het opstellen van ontwikkelingsprogramma's	Provincies	Bij Vijfde Nota	40 mln. + SGB-middelen (art 1)
	Milieukwaliteit EHS	Inzet extra/nieuwe milieu- en verdrogingsmaatregelen in bufferzones EHS	VROM, V&W, Provincies	2004	SGB-middelen (art 1)
	Verbetering kwaliteit landschap in gebieden met bijzondere inrichtingsopgaven van nationaal belang	Opstellen leidraad goede landschapsplanning	Prov, VNG, maatschappelijke organisaties	2004	–
	Bescherming EHS	Begrenzing EHS in 2005 afgerond op provinciaal niveau	Provincies	2005	–
		Begrenzing EHS wordt veiliggesteld in gemeentelijke bestemmingsplannen	Gemeenten	2005	–
		In afstemming met de provincies worden de te realiseren natuurdoelen vastgesteld: natuurdoeltypenkaart	Provincies	2003	–
	Ruimtelijke samenhang, ecologische kwaliteit EHS	Realisatie Robuuste verbindingen en opheffen infrastructuurele barrières via Meerjarenplan ontsnippering	Provincies V&W	PM	PM ⁸ (art 2)

Beleidsprogramma LNV 2003–2006					
Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
Inzetten op een krachtig internationaal milieubeleid en Europese coördinatie en harmonisatie – 22	Bescherming Noordzee	Evaluatie en actualisatie samenwerkings-overeenkomst veiligheid en natte natuur	V&W	2003	–
		Plan van Aanpak Duurzaam gebruik Noordzee	V&W	2002	–
		Start discussie wijze van toepassing NB-wet en FF-wet op EEZ Noordzee	V&W	2004	–
	Toepassing Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijn die ruimte biedt voor ontwikkelingen	NL dringt per brief aan op een EU-Evaluatie VRL/HRL op doelmatigheid, doeltreffendheid en praktische toepasbaarheid	EU/EC	2002	–
	Vermindering belemmeringen FF-wet	Artikel 75 FF-wet en bijbehorende AmvB verruimen de mogelijkheden tot ontheffingsverlening en vrijstelling door de minister van LNV		Najaar 2002	–
	Implementatie VRL/HRL	Inventarisatie knelpunten en mogelijke oplossingen uitvoering FF-wet	Provincies, maatsch. Org., uitvoeringspraktijk	PM	–
		Herziening NB-wet	Behandeling Tweede Kamer	2002	–
		Afronding aanmelding VRL- HRL-gebieden	VROM, V&W, Fin, AZ, EZ, Def	2002	–
		Aanmelding VRL-HRL gebieden buiten territoriale wateren na gelijktijdig ecologisch onderzoek en onderzoek sociaal-economische effecten	VROM, V&W, Fin, AZ, EZ, Def	2004	–
		Gegevensvoorziening/natuurloket	Onderzoeksinstellingen	Start 2002	1,5 mln. (art 2)

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
Boren naar gas in de Waddenzee is niet toegestaan. Gestreefd wordt naar een moratorium van 10 jaar Waddenzee-boringen – 23. Als boren vanuit bestaande locaties nodig is, dan gebeurt dit met inachtneming NB-wet en monitoring. Bij nadelige ecologische gevolgen wordt boring gestaakt – 23	Bescherming Waddenzee	Moratorium/ Onderzoek	NAM, EZ, VROM, VenW		–
		Uitvoering Verklaring Esbjerg – 2001 Regerings- conferentie 2005	Duitsland Denemarken	2004/2005	0,5 mln. (art 2)
5. Kennis en Innovatie					<i>Art. 7,8,9</i>
«Oog voor een duurzaam evenwicht: Niet alleen regels, maar ook stimuleren en sturen van ontwikkelingen. Duurzaamheid niet de toekomst plannen, maar gewenste ontwikkelingen mogelijk maken en bevorderen»– 6	Adequate, voor LNV relevante kennis- infrastructuur (kennisbasis)	Financiering van kennisbasis/ strategische expertise.	Wageningen Universiteit, DLO, andere kennis- instellingen	2003– 2006	440 mln.
		opdrachten in toenemende mate aanbesteden in een open kennismarkt	Kennis- instellingen	2003– 2006	40 mln.
	Nagekomen wettelijke verplich- tingen en internatio- nale verdragen (WOT: Wettelijke Onderzoekstaken)	Afsluiten van WOT-contracten en convenanten	DLO en overige instellingen	2003– 2004	143 mln.
	Scheppen nieuwe vertrouwenwek- kende perspectieven voor systeem- innovaties. Centraal daarin verdere verbreding van de agrarisches bedrijfsvoering op basis waardering groene diensten	Financieren en aansturen van het onafhankelijke Innovatienetwerk Groene Ruimte en Agrocluster IGRA	Coalities van koplopers van kennis- instellingen bedrijfsleven, maatschappe- lijke organisaties en overheden.	2003– 2006	9 mln.

Beleidsprogramma LNV 2003–2006

Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
Goed onderwijs legt de basis voor volwaardige participatie aan de maatschappij door het overbrengen van kennis, vaardigheden, waarden en normen. – 14	Inhoudelijke vernieuwing van groene het onderwijs	1a. Conferentie over de rol van vak- departementen op het terrein van onderwijs. 1b. Samenbrengen van een aantal subsidie- instrumenten in één Programma «Inhoudelijke vernieuwing Groen Onderwijs». 1c. Vernieuwing groene opleidingen 1d. Programma «Kenniscirculatie voor voedsel en groen»	kennis- instellingen bedrijfsleven, maatschappe- lijke organisaties en overheden	2003– 2006	189 mln.
Ten aanzien van het algemene onderwijsbeleid zijn in het strategisch akkoord op de pag. 14 en 15 een aantal uitspraken gedaan, die ook gelden voor het Groene Onderwijs.	Vernieuwing algemeen onder- wijsbeleid.	Uitvoeren van de acties van het algemene onder- wijsbeleid conform OCW, inclusief streven naar gelijke besteding	OCenW/LNV	2003– 2005	1,77 mld. ⁹
De overheid garandeert onafhankelijk kwaliteitstoezicht. – 14	Waarborgen van kwalitatief goed toezicht op het Groen Onderwijs.	Uitvoering van het toezicht op het Groene Onderwijs wordt organisato- risch ingepast in de Inspectie van het Onderwijs.	LNV/OCenW	2003	0,29 mln.
6. Internationaal					
De afbouw van inkomenssteun voor de landbouw in EU-verband moet worden gecombineerd met de uitbreiding van mogelijkheden om vergoedingen te geven aan boeren die een actieve bijdrage leveren aan natuur- en landschapsbeheer – 28	Harmonisatie en coördinatie EU-beleid, met inachtneming subsidiariteit	Inbrengen in EU onderhandelingen (mid term review). Realiseren afstemming Europees en Nederlands plattelandsbeleid	EU Regionale, lokale overhe- den, EU, maatsch. organisaties	2004	–
Inzetten op een krachtig internationaal milieubeleid en Europese coördinatie en harmonisatie – 22		NL dringt aan op een EU-Evaluatie. Uitsluitend aangaan van haalbare verplichtingen	EU, provincies, waterschappen en gemeenten	2006	–
Ondernemers in de EU dienen onder gelijke uitgangspunten van regelgeving te produceren – 23		Inbrengen in EU-onderhandelingen en aanpassen in NI wetgeving	EU	2006	–

Beleidsprogramma LNV 2003–2006					
Strategisch Akkoord	Doelen	Acties	Actoren	Deadline	Budget ¹ (€)
	Uitbreiding EU leidt tot ingrijpende veranderingen, Het kabinet dient hiervoor oog te hebben – 23. Geen uitbreiding inkomenssteun naar nieuwe lidstaten, zo nodig versneld uitfaseren in de oude lidstaten – 28	Inzet in EU onderhandelingen (m.n. bij mid term review)	EU, Buza, Fin	2003	–
	Aansluiting zoeken bij en uitvoering geven aan GLB voortzetten – 23	Implementatie EU-regelgeving	EU	2006	5 mld. ¹⁰
	Sterk maken voor aanpassing non-vaccinatiebeleid – 23	Inzet in EU-verband voor non-vaccinatiebeleid	EU	2004	–

¹ Dit betreft de beschikbare budgetten 2003–2006 (cumulatief) op de LNV-begroting 2003 voor de betreffende beleidsdoelen/acties. Hierbij wordt opgemerkt dat de ombuigingen uit het Strategisch Akkoord grotendeels als stelpost in de begroting 2003 zijn opgenomen in afwachting van de invulling. Hierover zal de Kamer in het tweede halfjaar in een afzonderlijke brief worden geïnformeerd.

² De TK ontvangt in oktober 2002 Plan van Aanpak Administratieve lastendruk.

³ Modulatie; inkomenssteun (EU) wordt anders ingezet.

⁴ kosten en dekking binnen de LNV-begroting worden nog gezien.

⁵ Beleidsbrief GIOS najaar 2002 aan TK.

⁶ Uitvoeringsprogramma vitaal landelijk gebied TK.

⁷ TK wordt in het najaar 2002 geïnformeerd middels EHS-brief.

⁸ TK wordt in het najaar 2002 geïnformeerd middels EHS-brief.

⁹ Totale budget voor financiering van het algemeen onderwijsbeleid (art 8 + art 9.17).

¹⁰ EU-middelen inkomenssteun (buiten begrotingsverband) en POP (zie EU-bijlage bij begroting LNV).

3. Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord

Om de ambities uit het regeerakkoord, in het licht van de economische teruggang, waar te kunnen maken, is een totaalpakket aan besparingen vastgesteld. Daar staat een aantal uitgavenverhogingen tegenover. Voor LNV leidt dit tot het volgende beeld.

Bedragen x € 1 mln.	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ombuigingen						
1 Efficiency/volumetaakstelling collectieve sector						
1a – Rijk		– 9,2	– 15,5	– 21,7	– 25,0	– 25,0
1b – Hoger onderwijs		– 1,5	– 2,9	– 4,4	– 5,8	– 5,8
1c – G&G-sector		– 1,5	– 3,0	– 4,5	– 6,0	– 6,0
1d – Staatsbosbeheer		– 0,3	– 0,6	– 0,9	– 1,2	– 1,2
1e – DLO		– 0,7	– 1,4	– 2,1	– 2,8	– 2,8
2 Vermindering inhuur externen		– 9,6	– 9,6	– 9,6	– 9,6	– 9,6
3 Minder aankoop natuur en financiering provincies		– 70,0	– 80,0	– 90,0	– 90,0	– 90,0
4 Generieke subsidietaakstelling		– 5,5	– 9,1	– 12,7	– 14,4	– 14,4
Subtotaal		– 98,3	– 122,1	– 145,9	– 154,8	– 154,8
Uitgavenverhogingen						
5 Leerlingenaantallen agrarisch onderwijs		14,0	26,0	35,0	45,0	45,0
6 Overig	15,1	25,2	25,1	5,2	5,2	5,2
Subtotaal	15,1	39,2	51,1	40,2	50,2	50,2
Saldo ombuigingen en uitgavenverhogingen	15,1	– 59,1	– 71,0	– 105,7	– 104,6	– 104,6

¹¹ Inclusief de nadere besluitvorming begroting 2003.

Toelichting

1. Efficiency- en volumetaakstelling voor de collectieve sector

De efficiency- en volumetaakstelling richt zich op het ambtelijk personeel van LNV (1a), het hoger onderwijs (1b), de G&G (gepremieerde en gesubsidieerd) sector (1c), Staatsbosbeheer (1d) en Dienst landbouwkundig onderzoek (1e).

De taakstellingen op het ambtelijk personeel en de G&G-sector zijn in afwachting van de exacte toedeling vooralsnog als stelpost in de begroting opgenomen. De exacte toedeling van deze apparaatskortingen zal in het tweede halfjaar worden vastgesteld. Mogelijkheden van koppelingen met de doelstelling van vermindering van administratieve lastendruk zullen worden benut. De Kamer zal hierover in een separate brief worden geïnformeerd.

De overige taakstellingen (Hoger Onderwijs, Staatsbosbeheer en DLO) zijn in de begroting verwerkt. De efficiency taakstelling hoger onderwijs heeft tevens betrekking op het wetenschappelijk onderwijs.

2. Vermindering van inhuur van externen

De taakstelling voor LNV met betrekking tot de inhuur van externen bedraagt ca. € 9,6 mln. structureel vanaf 2003. Deze ombuiging is

vooral nog, in afwachting van vaststelling van de definitieve invulling in het tweede halfjaar, als stelpost opgenomen onder beleidsartikel 11 Algemeen.

3. Minder aankoop natuur

Deze taakstelling heeft betrekking op een ombuiging op de budgetten voor de aankoop van natuurgronden. In het strategisch akkoord is aangegeven dat het betreffende areaal via agrarisch en particulier natuurbeheer zal worden opgenomen in de EHS. De ombuiging is vooral nog als stelpost opgenomen onder beleidsartikel 2 Realisatie van de EHS (verwerving en inrichting). De streefwaarden en prestatiegegevens zijn, in afwachting van nadere uitwerking van deze ombuiging, niet aan deze taakstelling aangepast en zijn gebaseerd op het oorspronkelijk budget. Over de nadere uitwerking zal de Kamer in het tweede halfjaar in een afzonderlijke brief worden geïnformeerd. Daarbij zal tevens de gehele financiering van de EHS tegen het licht worden gehouden gegeven de nieuwe budgettaire uitgangspunten en het financieel aandeel van de provincies.

4. Generieke subsidietaakstelling

De gevolgen van de generieke subsidietaakstelling zullen nauwkeurig worden geïnventariseerd waarna een besluit zal worden genomen op welke specifieke subsidies deze taakstelling geheel of gedeeltelijk zal worden ingevuld. De taakstelling is voorlopig als stelpost opgenomen onder beleidsartikel 4 Economisch perspectiefvolle agroketens.

5. Leerlingenaantallen agrarisch onderwijs

De referentieramingen van het ministerie van OCW geven de prognoses van het aantal leerlingen in de komende jaren weer. Hierin zit voor het agrarisch onderwijs (VMBO en LWOO) na 2002 nog een flinke groei. Conform de gebruikelijke systematiek bij OCW vindt een meerjarige uitgavenverhoging plaats.

6. Overig

Een kwart van de prijsbijstelling 2002 is meerjarig toegekend. De verdeling wordt thans nader uitgewerkt en bij NJN 2002 en VJN 2003 budgettair verwerkt.

In het kader van het voedselveiligheidsbeleid zijn middelen aan de LNV-begroting toegevoegd. Aanleiding hiervoor is het besluit van de Tweede Kamer om de geplande verhoging van de destructietarieven in de voorhangprocedure niet goed te keuren.

Algemene beleidsdoelstelling

Versterking van het landelijk gebied is gericht op kwaliteitsverbetering en het in onderlinge samenhang versterken van de verschillende functies in het landelijk gebied. Deze doelstelling valt uiteen in:

- * een verbetering van de fysieke leefomgeving en de ruimtelijke structuur;
- * een integrale aanpak van specifieke problemen in de concentratiegebieden;
- * de verbetering van de kwaliteit van natuur- en landschap in het landelijk gebied;
- * bevorderen van groen in en om de stad;
- * het verder ontwikkelen van gevarieerde recreatiemogelijkheden;
- * een structurele ombuiging van het wereldwijde verlies aan biodiversiteit.

Het betreft hier de doelstelling in het landelijk gebied exclusief de Ecologische Hoofdstructuur (beleidsartikelen 2 en 3).

Met betrekking tot de instrumenten inrichting en verwerving zijn samenvattende prestatie overzichten opgenomen. Beide overzichten zijn in vergelijkbare vorm in 2000 en 2001 aangeboden aan de Tweede Kamer ter uitvoering van kamerbrede moties om inzicht te geven in de financiën van grondverwerving en inrichting. Hierna zijn de overzichten in samengevatte vorm opgenomen in de begroting en verantwoording van LNV. Het overzicht van inrichting is in onderstaande tabel weergegeven, het overzicht van grondverwerving staat onder beleidsartikel 2.

In onderstaande tabel zijn prestatiegegevens over het landinrichtingsinstrument aangegeven. De opgenomen beleidscategorieën zijn overeenkomstig het financieel overzicht inrichting dat op 19 september 2001 naar de Tweede Kamer is verzonden.

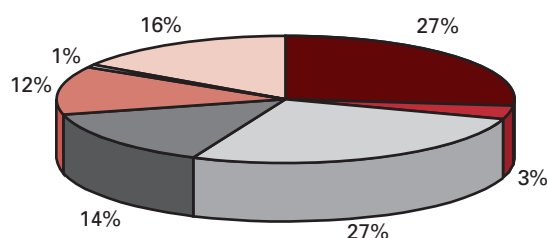
Naast de taakstellingen van de SGR-categorieën zijn ook de taakstellingen op het gebied van landbouw- en glastuinbouwstructuurverbetering, Natte natuur en «Natuur voor Mensen, mensen voor natuur» opgenomen. De taakstellingen worden gerealiseerd door inrichtingsprojecten die veelal meerdere jaren lopen. Dit betekent dat de hier opgenomen kasuitgaven in eerste plaats betrekking hebben op het onderhanden werk en niet op de geraamde afgeronde taakstellingen. Afgeronde hectares zijn gedurende de voorgaande jaren ingericht en worden in 2003 opgeleverd.

Prestaties in ha., tenzij anders vermeld		Taakstel- ling	Restant taakstel- ling per 1-1-2002	Afron- ding in 2003	Onder- handen werk
01	Versterking landelijk gebied				
	Gebiedenbeleid				
	Ruimtelijke structuur			35 000	590 000
01.13	Landelijk natuurlijk Bosuitbreidingslocaties	3 000	1 635	50	500
	Bos, landschap & kwaliteitsimpuls 1e tranche *	26 830	23 365	240	2 550
01.14	De stedelijke omgeving «GLOS»				
	Recreatiebos	9 080	5 665	150	1 600
	Staatsbos	4 040	2 440	50	700
	Groene verbindingen	450	430	10 km	25 km
01.15	realisering gevarieerde recr.mogelijkheden				
	Inrichting Recreatie	2 090	1 480	100 km	700 km
02	Realisatie EHS				
02.13	inrichting droge EHS				
	Reservaat**	100 000	64 630	1 600	16 000
	Natuurontwikkeling	50 000	42 890	800	9 000
	Robuuste verbindingen 1e tranche	13 500	13 500	0	200
02.14	inrichting natte EHS				
	Natte natuur (incl. V&W)	7 000	6 830	717	1 794

* Kwaliteitsimpuls landschap 1e tranche (20 000 ha) is niet apart begrensd en wordt in samenhang met Bos & Landschap in planvorming uitgevoerd.

** Taakstelling reservaat is inclusief de taakstelling particulier natuurbeheer (SN-functieverandering) a 19 200 ha.

Grafiek 4: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

■	Gebiedenbeleid
■	Kwaliteitsimpuls zandgebieden /reconstructie
■	Landelijk Natuurlijk
■	De stedelijke omgeving "Groen in en om de stad"
■	Realisering gevarieerde recreatiemogelijkheden in het landelijk gebied
■	Internationaal natuurlijk
■	Apparaatsuitgaven

Operationele doelstellingen

01.11 Gebiedenbeleid

Het programma betreft de verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en de ruimtelijke structuur in gebieden die perspectiefvol en/of waardevol en/of kwetsbaar zijn gezien vanuit landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, cultuurhistorie, water en milieu.

Streefwaarden

Het betreft hier:

1. Verbetering van de ruimtelijke structuur van de landbouw en van het landelijk gebied in zijn totaliteit, die (mede) worden gerealiseerd met het landinrichtingsinstrumentarium (o.a. aanpassing van de verkavelingsstructuur en aanpassing van wegen en waterlopen). Een inrichtingsbehoefte gezien vanuit de landbouw resteert van ca. 590 000 ha. Dit is ten opzichte van de begroting 2002 verminderd met 20 000 ha die (per saldo) in 2001 is gerealiseerd. In 2003 wordt 35 000 ha ingericht.
2. Verbetering van de ruimtelijke structuur van de landbouw en van het landelijk gebied in zijn totaliteit, die worden gerealiseerd met het instrument «vrijwillige kavelruil». In 2003 wordt 10 000 ha via vrijwillige kavelruil heringericht.
3. Verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en de ruimtelijke structuur, die (mede) worden gerealiseerd met de Regeling Subsidiëring Gebiedsgericht Beleid (SGB).

De volgende doelen worden nagestreefd:

- herstel van watersystemen, waaronder de bestrijding van verdroging.
- diversificatie van bedrijvigheid in de landbouw.
- gewenste milieukwaliteit van grondwater, oppervlaktewater, bodem en lucht.
- gewenste normen t.a.v. overlast door geluid, licht, stank en verkeer.

De te realiseren landelijke doelen zijn op dit moment in algemene termen omschreven. In de periode tot en met 2005 zullen de betreffende doelen, waar mogelijk, in operationele termen zijn omschreven (zie groeitraject)

Omschrijving	2003
1) Ruimtelijke structuur	35 000 ha ingericht
2) Ruimtelijke structuur	10 000 ha kavelruil
3) Ruimtelijke structuur en fysieke leefomgeving	Diverse projecten via de regeling SGB

Beleidsinstrumenten

- * Bestuursovereenkomst en uitvoeringscontract tussen Rijk en provincies over de gebiedsgerichte inrichting van het landelijk gebied.
- * Landinrichtingsinstrumentarium.
- * Vrijwillige kavelruil.
- * Regeling Subsidiëring Gebiedsgericht Beleid (SGB): deze subsidie wordt zoveel mogelijk geconcentreerd ingezet in gebieden, die waardevol en kwetsbaar zijn gezien vanuit landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, cultuurhistorie, water en milieu. De provincies wijzen hiertoe gebieden aan en stellen voor deze gebieden gebiedsplannen en een uitvoeringsprogramma op, die moeten leiden tot de realisatie van bovengenoemde doelen. Als voorwaarde voor een rijksbijdrage geldt dat in de plannen toetsbare doelen moeten zijn opgenomen. Definitieve afspraken over de te realiseren doelen en de hiervoor beschikbare rijksmiddelen worden tussen rijk en provincies

gemaakt in het uitvoeringscontract gebiedsgerichte inrichting landelijk gebied. De intentie is om ook de uitvoering van de reconstructie in deze regeling onder te brengen.

Doelgroep

De verbetering van de ruimtelijke structuur en de kwaliteit van de fysieke leefomgeving is bedoeld voor alle gebruikers van het landelijk gebied.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Totale uitgaven (€ * 1000)
Landinrichting	Afronding inrichting: 35 000 ha	
Vrijwillige kavelruil	Afronding inrichting: 10 000 ha	
Landinrichting	Onderhanden: 590 000 ha inrichting	68 603
Stimuleringskader WCL middelen	50 projecten	6 663
SGB	Projecten afgerond pm projecten	5 213

01.12 Reconstructie varkenshouderij/kwaliteitsimpuls zandgebieden

Op 1 april 2002 is de Reconstructiewet concentratiegebieden in werking getreden.

Reconstructie is het bevorderen van een goede ruimtelijke structuur van de concentratiegebieden, in het bijzonder met betrekking tot landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur, alsmede ter verbetering van de woon-, werk- en leefklimaat en de economische structuur. De reconstructie heeft een looptijd van 10–12 jaar.

Specifieke doelstelling voor de reconstructie is het realiseren van varkensvrije zones van minimaal 1000 meter breed. Daarnaast gaat het o.a. om het realiseren van goede productieomstandigheden voor een duurzame landbouw, om extensivering van de melkveehouderij met het oog op verbetering van een milieukwaliteit en om een integrale aanpak van verdrogings-, stikstof- en fosfaatproblematiek in de beïnvloedingsgebieden rond de grote natuurgebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Ook de realisering van de EHS en uitbreidingsmogelijkheden van de recreatie zullen onderwerpen zijn van de reconstructie.

De afgelopen 3 jaar is, vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Reconstructiewet in 6 pilotgebieden ervaring opgedaan met de reconstructie. Deze pilots worden in 2002 afgerond en zonodig opgenomen in het reconstructieplan.

Onder regie van de reconstructieprovincies wordt een twaalfstal reconstructieplannen opgesteld: in Gelderland, Utrecht, Limburg, Noord-Brabant en Overijssel. De totale oppervlakte van de gebieden waarvoor plannen worden opgesteld is ca. 1.1 miljoen hectare. Op basis van de Reconstructiewet zal het Rijk de plannen ter goedkeuring toetsen.

Volgens de wet dienen deze plannen uiterlijk op 1 januari 2003 aan het Rijk te zijn aangeboden. De provincies hebben aangegeven dat zij mogelijk meer tijd nodig hebben. Het is de bedoeling onderdelen van goedgekeurde plannen vanaf 2003 in uitvoering te nemen. Pas als de reconstructieplannen zijn goedgekeurd (of eerder, op het moment dat, vooruitlopend aan de goedkeuring van reconstructieplannen afspraken zijn gemaakt over de uitvoering van onderdelen van het plan) kunnen algemene doelstellingen van de reconstructie worden vertaald in operationele doelstellingen en bijbehorende streefwaarden. Het Ministerie van LNV maakt op basis van goedgekeurde reconstructieplannen met de reconstructieprovincies afspraken over de uitvoering van projecten in het kader van de bestuursovereenkomst gebiedsgerichte inrichting landelijk gebied, adviseert en ondersteunt de provincies en de provinciale commissies bij het maken van de reconstructieplannen. De DLG ondersteunt de provincies eveneens bij het maken van de plannen; daarnaast voert de DLG belangrijke onderdelen van de plannen uit.

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Aantal Reconstructieplannen	12

Beleidsinstrumenten

- * Reconstructiewet concentratiegebieden
- * Bestuursovereenkomst gebiedsgericht inrichting landelijk gebied Rijk-provincies
- * Het LNV verwervings- en landinrichtingsinstrumentarium
- * Stimuleringsregeling gebiedsgericht Beleid (SGB)

Doelgroep

De verbetering van de ruimtelijke structuur en de kwaliteit van de fysieke leefomgeving is bedoeld voor alle gebruikers van het landelijk gebied.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (€ * 1 000)
voorbereiding uitvoering reconstructie	12 plannen		10 176

Toelichting

De inzet van verwerving en inrichting vindt plaats via de Kaderregeling pilots reconstructiegebieden.

01.13 Landelijk Natuurlijk

In 2020 is de landschappelijke en ecologische kwaliteit van het landelijk gebied aanzienlijk versterkt, is duurzaam gebruik ervan gewaarborgd en heeft een kwart van het agrarisch cultuurlandschap een forse kwaliteitsimpuls gekregen:

1. de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie wordt toegepast in de ruimtelijke ordening. In 2007 heeft 50–80% van de gemeenten heeft daartoe landschapsontwikkelingsplannen opgesteld.
2. het uitvoeren van een ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie, een kwaliteitsimpuls in 200 000 hectare agrarisch cultuurlandschap door het investeren in kwaliteitsverbetering van 20 000 ha tot 2020;
3. in 2020 is er 179 900 hectare natuur en landschap (excl. de kwaliteit-impuls) in het landelijk gebied zoals opgenomen in de nota Natuur voor Mensen (LNV, 2000);
4. In 2020 zijn voor alle in Nederland van nature voorkomende soorten en populaties de condities voor instandhouding duurzaam aanwezig. In 2010 zijn soortenbeschermingsplannen voor alle bedreigde soorten opgesteld (NVM).

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Operationaliseren van kernkwaliteiten van landschappen	gereed
Voltooide studies offensieve landschapsstrategie (études)	4
Opgestelde landschapsontwikkelingsplannen door gemeenten	15
Proeftuinen kwaliteitsimpuls landschap:	
– verwerving	86 ha
– uitvoering	392 ha
Graadmeter voor Agrobiodiversiteit	Gereed
Uitbreiding natuur en landschap buiten EHS in het landelijk gebied, exclusief kwaliteitsimpuls landschap	4 000 ha
Aantal opgestelde soortenbeschermingsplannen	4

Beleidsinstrumenten

Om de algemene en operationele doelstellingen te kunnen realiseren is het formuleren van kernkwaliteiten van landschappen een belangrijke instrumentele voorwaarde. In het kader van de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie worden plannen ontwikkeld in de vorm van studies. De ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie wordt vormgegeven op basis van de Regeling Landschapsontwikkelingsplannen. De doelstellingen van de kwaliteitsimpuls worden bereikt door het instellen van een genenbank voor bomen en struiken, experimenten in 8 proeftuinen ten behoeve van de groen-blauwe dooradering, verwerving, inrichting en beheersmaatregelen. In experimenten wordt onderzocht hoe beheersmaatregelen het beste gerealiseerd kunnen worden, bijvoorbeeld via de Subsidieregeling gebiedsgericht beleid (SGB) of Programma Beheer. Het opstellen en implementeren van Codes voor Goede Landbouw Praktijk en een Plan van Aanpak Agrobiodiversiteit zijn voorwaarden voor duurzaam gebruik. Ten behoeve van het maatschappelijk draagvlak voor natuur worden activiteiten gefaciliteerd voor natuur- en milieueducatie, voorlichting, samenwerking en visievorming voor natuurbeschermingsorganisaties.

Voor de inzet van boeren en andere grondgebruikers ten behoeve van de kwaliteit van het landelijk gebied wordt het instrument Groene Diensten voor additionele, concreet geformuleerde prestaties verkend. Hiermee komt een vergoedingstelsel beschikbaar voor het realiseren van de maatschappelijke wensen in het landelijk gebied op het terrein van bijvoorbeeld natuur, landschap, recreatie en water door boeren, voor zover daar geen markt voor is en de wensen verder gaan dan de goede landbouwpraktijk.

Met het oog op behoud en versterking van de ecologische en landschappelijke kwaliteit worden de volgende instrumenten ingezet: verwerving en inrichting van hectares natuur en landschap, het uitvoeren van de Nota Belvédère en de Architectuurnota, voordrachten voor de werelderfgoedlijst, het begrenzen van Nationale en provinciale Landschappen, het subsidiëren van gemeentelijke en regionale landschapsontwikkelingsplannen en maatregelen in het kader van Programma Beheer. Ten behoeve van soortenbescherming worden in opdracht van het Ministerie van LNV soortenbeschermingsplannen opgesteld door natuurbeschermingsorganisaties. De uitvoering van de plannen gebeurt door LNV, provincies en natuurbeschermingsorganisaties.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (x € 1 000)
Verwerving kwaliteit-simpuls landschap	86 ha	€ 38 000	3 254
Uitvoering kwaliteitsimpuls landschap*	392 ha		3 395
Opstellen landschapsontwikkelingsplannen	15	€ 107 000	1 600
Verwerving bosuitbreidinglocaties in landinrichting	104 ha	€ 38 000	3 983
Verwerving overig bos/landschap in landinrichting	70 ha	€ 38 000	2 655
Inkomenscompensatie bos op landbouwgrond	1 970 ha	€ 812	1 600
Inrichting bosuitbreidinglocaties in landinrichting, waarvan;			
– afronding	50 ha		
– onderhanden	500 ha		4 154
Inrichting overig bos/landschap in landinrichting, waarvan;			
– afronding	200 ha		
– onderhanden	2 350 ha		12 461
Bosaanleg op landbouwgrond	1 390 ha		2 500
Beheer bestaand bos, natuurterreinen en landschap, waarvan;			
– beheerd door SBB			9 341
– beheerd door PNB's	65 000	€ 100	6 500
Weidevogelbeheer	20 000 ha	€ 561	11 220
Beheer wintergasten en natuurbraak	18 000 ha	€ 172	3 109
Regeling draagvlak natuur			3 319
Landschapsbeherende stichtingen	12		3 630
Soortenbeschermingsplannen	5		1 815
Belvédère			2 722
Faunafonds			3 400

* Door middel van proeftuinen wordt onderzocht op welke wijze de uitvoering van de kwaliteit-simpuls landschap het meest doeltreffend kan worden gerealiseerd.

01.14 De stedelijke omgeving «Groen in en om de stad»

De inzet van Groen in om de stad is verbetering van kwaliteit van de stedelijke omgeving door het in balans brengen en houden van groen en rood. De volgende programma's gelden hiervoor:

- * Groen in de stad: herstructurering van 75 bestaande parken, aanleg van 16 nieuwe groengebieden en 23 groene verbindingen in de periode 2000–2004. Het ministerie van LNV stuurt gemeentes aan via convenanten Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) en Grote Steden Beleid (GSB);

- * Groen in/om de stad: aanleg van 10 000 ha kwaliteitsimpuls stads-landschap in 2020 (uitvoeringsperiode 2011–2020; Nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur);
- * Groen om de stad: aanleg van nieuw groen nabij de steden (de natuuronderdelen van de Strategische Groenprojecten Randstad-groenstructuur zijn ondergebracht bij 0113 Landelijk Natuurlijk en de beleidsartikelen 2 en 3 ecologische Hoofdstructuur) in de periode 1994–2013, waarvan uit:
 - het Structuurschema Groene Ruimte: 9 080 ha recreatiebos, 4 040 ha staatsbos en 450 km groene verbindingen (uitvoeringsperiode: 1994–2013);
 - actualisering Vierde Nota Ruimtelijke Ordening (VINAC): 2805 ha strategisch groen (waarvan 345 ha verbindingen) en daarnaast 438 ha regionaal groen in het jaar 2010 (uitvoeringsperiode 2004–2010);

In aanvulling hierop biedt de regeling Kwaliteitsimpuls Groene Hart mogelijkheden om diverse projecten te ondersteunen die mede zijn gericht op het vergroten van de recreatieve gebruiksmogelijkheden en de bereikbaarheid van het Groene Hart vanuit de stedelijke gebieden.

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Verwerving SGR	516 ha
Inrichting SGR	50 ha staatsbos 150 ha recreatiebos
Groene verbindingen	10 km

De streefwaarden hebben alleen betrekking op groen om de stad. Voor het groen in de stad is in het kader van de convenanten ISV/GSB afgesproken dat de steden inspanningen gaan leveren, zoals die zijn opgenomen in de Stedelijke Meerjarenontwikkelingsprogramma's. Met deze steden is de afspraak gemaakt dat zij het Rijk inzicht bieden in hoe zij het proces organiseren om tot doelrealisatie te komen (jaarlijkse procesmonitoring). Na afloop van vijf jaar beoordeelt het Rijk de bereikte prestaties. De streefwaarden wat betreft het groen om de stad zijn vooralsnog beperkt tot de taakstellingen uit het Structuurschema Groene Ruimte 1. In het kader van deel 3 van het Structuurschema Groene Ruimte 2 zal duidelijk worden gemaakt of er een aanvullend groenprogramma komt. De VINAC realisatie is voorzien vanaf 2004, terwijl uitvoering van de kwaliteitsimpuls stadslandschap (NVM) start vanaf 2010. Reden om in 2003 hiervoor nog geen streefwaarden op te nemen.

Beleidsinstrumenten

Groen in de stad:

- * convenanten Rijk-individuele steden gebaseerd op het Grote Steden Beleid, Wet Stedelijke Vernieuwing en Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing.

Groen om de stad:

- * bufferzoneconvenant VROM-LNV (1996), VROM en LNV zijn overeengekomen om – vooruitlopend op de omvorming van rijksbufferzones tot regionale parken – in ieder geval tot 2005 door te gaan met het realiseren van de verwervings- en inrichtingstaakstellingen;

- * intentiedocumenten verstedelijking (getekend maart-april 2002 door Rijk-provincies en stedelijke regio's). Dit houdt in dat Groen op basis van de intentiedocumenten verstedelijking integraal wordt uitgewerkt in relatie tot wonen, werken, infrastructuur en milieu. In 2003 worden hiertoe regioconvenanten gesloten. Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn het in balans krijgen en houden van het groen in en om de stad; Voorst zijn afspraken gemaakt over het op tijd afkrijgen van het vigerende SGR en VINAC programma.
- * het LNV verwervings- en landinrichtingsinstrumentarium;
- * het Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK); Betreft gelden en programma's voor beleidsdoelstellingen voor de vijfde nota gericht op stedelijke netwerken; LNV draagt niet financieel bij, maar beslist wel mee m.b.t. de inzet van dit instrument
- * het Innovatieprogramma Stedelijke Vernieuwing (IPSV); Het IPSV programma is bedoeld om de stedelijke vernieuwing te stimuleren bij de gemeenten en markt partijen; LNV draagt niet financieel bij, maar beslist wel mee m.b.t. de inzet van dit instrument
- * het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV); betreft subsidie aan gemeenten ter bevordering van de stedelijke vernieuwing; het loopt tot en met 2004;
- * regeling Kwaliteitsimpuls Groene Hart.

Doelgroep

Groen in de stad; aanbod ten behoeve van recreanten op minder dan 500 m van de woning voor de burgers van de G30 steden en de omliggende gemeenten.

Groen om de stad; aanbod ten behoeve van recreanten binnen 5 km van de woning.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (€ * 1 000)
LNV verwervings- en landinrichtings-instrumentarium	Afronding:		
	* 516 ha verwerving	59 000	30 485
	* 50 ha staatsbos ingericht		
	* 150 ha recreatiebos ingericht		
	* 10 km Groene verbindingen		
	Onderhanden:		7 722
	* 700 ha staatsbos		
Groene Hart Impuls Stimuleringskader VLG Overig bosaanleg (PPS)	* 1 600 ha recreatiebos		
	* 25 km groene verbinding		
	60 projecten		3 267
			1 297
			1 038

Toelichting

Het prijspeil voor de normbedragen verwerving en inrichting is 1-1-2002. In het kader van de bufferzoneconvenantafspraken zijn er gezamenlijke financieringsafspraken tussen VROM en LNV. Voor de groene verbindingen

gen financieren decentrale overheden mee aan de verwerving en inrichting. De opgetreden extra prijsstijging in 2001 is niet gecompenseerd in de meerjarenraming. Dit zal leiden tot aanpassing van de hectarenplanning.

01.15 Realisering gevarieerde recreatiemogelijkheden in het landelijk gebied

Het recreatiebeleid is herzien en vastgelegd in de Beleidsbrief Toerisme en Recreatie (d.d. 4 juli 2001), het Toeristisch-Recreatief ActieProgramma (d.d. 21 maart 2002) en het Tweede Structuurschema Groene Ruimte. Hoofddoelstelling is het vergroten van de kwaliteit (gebruik- en beleevingswaarde voor de recreant) en de toeristisch-recreatieve waarde (economische waarde voor ondernemers) van de omgeving in en om de stad (01.14) en van het landelijk gebied (01.15) voor 16 miljoen Nederlanders, met in het bijzonder aandacht voor kinderen, ouderen, gehandicapten en allochtonen. Recreatie draagt nadrukkelijk en in directe zin bij aan de fysieke (via beweging) en mentale gezondheid (via ontspanning) van mensen, het contact tussen mensen en met de natuur en de economische ontwikkeling van stedelijk en met name landelijk gebied. Recreatie en toerisme zullen zich steeds meer gaan ontwikkelen als de maatschappelijke en economische motor van het landelijk gebied. Indirect betekent dit dat recreatie bijdraagt aan het fysieke welzijn en aan een hogere kwaliteit van de leefomgeving (natuur voor mensen, mensen voor natuur). Verbetering van de recreatiemogelijkheden in het landelijk gebied door de aanleg van voorzieningen.

Het programma omvat:

- a. Verbeteren toegankelijkheid landelijk gebied:
 1. aanleg van recreatievoorzieningen in het landelijk gebied, te weten 1700 km nieuwe lijnelementen door inrichting en d.m.v. verwerving (1 400 ha) in de periode tot en met 2018. Dit betreft «overige recreatie»;
 2. in ere herstellen van kerke-, jaag- en schouwpaden
 3. stimuleren (gedeeltelijk) publieke openstelling (agrarische) gronden van particuliere landeigenaren
 4. verbeteren toegankelijkheid oevers nabij stedelijke gebieden en de belangrijkste vakantiegebieden
 5. realisering van landelijke netwerken voor wandelen, fietsen en varen. In 2010 is er ca. 12000 km bruikbaar en bewegwijzerd netwerk, te weten:
 - 4500 km Lange wandelroutes (LAW's); welke bruikbaar moeten zijn en beheerd en onderhouden dienen te worden.
 - 3560 km Lange Fietsroutes (LF); waarvan nog 2000 km bruikbaar gemaakt dient te worden
 - in 2012 4400 km Basistoervaartnet (BRTN); waarvan nog 2510 km nog bruikbaar gemaakt dient te worden. Aanvullende BRTN-opgaven zijn de realisering van 10 000 aanlegplaatsen (welke ook geschikt zijn voor de kleine waterrecreatie) en gebiedsgericht beleid (waarbij koppeling van de BRTN aan ontwikkelingen met betrekking tot cultuurhistorie, milieu, relatie landelijk en stedelijk gebied en toegankelijkheid van oevers).
- b. Beheer van recreatieve voorzieningen in ruim 216 000 ha natuur-, bos- en recreatiegebieden;
- c. Creëren van voldoende en diverse verblijfsrecreatiemogelijkheden door middel van het scheppen van bestuurlijke en juridische voorwaarden en van ruimtelijke mogelijkheden. Conform de opgave in de Vijfde

Nota Ruimtelijke Ordening en in deel 1 van het Tweede Structuurschema Groene Ruimte is zo'n 15 000 hectare aan additionele ruimte voor recreatiemogelijkheden nodig. In verband met beperking uitbreidingsmogelijkheden door aanwezigheid Ecologische Hoofdstructuur zal in de meest extreme situatie een (beperkt) aantal verblijfsrecreatiebedrijven gesaneerd en/of uitgeplaatst moeten worden. Via één of twee pilots zal ervaring opgedaan worden met de gekozen oplossingsrichting(en) zoals gepresenteerd zal worden in deel 3 van het Tweede Structuurschema Groene Ruimte.

- d. Bevordering van kennis en deskundigheid op het gebied van de recreatie: ca. 45 projecten en 1 innovatiecentrum; Kennis- en Innovatiecentrum Stichting Recreatie voert voor LNV jaarlijks beleids-ondersteunende projecten uit met betrekking tot recreatie en de groene stedelijke en landelijke ruimte. Deze kennis is toegankelijk en bruikbaar voor derden.

Streefwaarden

Omschrijving	2003
A1) verbeteren toegankelijkheid	Verwerven 83 ha Inrichten aanleg 100 km paden
A5) verbeteren toegankelijkheid	Nationale netwerken 290 km
b) beheer recreatieve voorzieningen	216 172 ha
d) bevorderen kennis en deskundigheid	45 projecten en 1 innovatie- centrum

Taakstellingen en streefwaarden voor in het programma genoemde:

- * in ere herstellen van kerke-, jaar- en schouwpaden
- * stimuleren (gedeeltelijk) publieke openstelling (agrarische) gronden van particuliere landeigenaren en
- * verbeteren toegankelijkheid oevers nabij stedelijke gebieden en de belangrijkste vakantiegebieden worden in de loop van 2002 uitgewerkt (uitwerking recreatie deel 3, SGR 2).

Beleidsinstrumenten

- * Het LNV verwervings- en landinrichtingsinstrumentarium;
- * Regeling versterking recreatie;
- * Subsidieregeling netwerk landelijke wandelpaden
- * Rijksbijdrage Staatsbosbeheer;
- * Deelname Wet gemeenschappelijke regelingen m.b.t. Recreatie-schappen Midden-Delfland en Grevelingen.

Doelgroep

Hoofddoelstelling is het vergroten van de kwaliteit (gebruik- en beleevingswaarde voor de recreant) en de toeristisch-recreatieve waarde (economische waarde voor ondernemers) van de omgeving in en om de stad (01.14) en van het landelijk gebied (01.15) voor 16 miljoen Nederlanders, met in het bijzonder aandacht voor kinderen, ouderen, gehandicapten en allochtonen.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per ha	Totale uitgaven (x € 1000)
1. aanleg recreatievoorzieningen landelijk gebied; * verwerving	83 ha	38 000	3 174
* inrichting	100 km		
aanleg paden (km)			
Onderhanden; inrichting	700 km		7 798
aanleg paden			
5. Landelijke netwerken voor wandelen, fietsen, varen. * Versterking			
recreatie sector;	290 km		1 751
b. Beheer recreatieve voorzieningen natuur-, bos- en recreatiegebieden			
* SBB	207 332 ha.		20 958
* Midden-delfland & Grevelingen	8 840 ha.		1 407
d. Bevordering kennis en deskundigheid	45 projecten & 1 innovatiecentrum		2 275

Toelichting

De inzet van het landinrichtingsinstrumentarium voor investeringen in recreatie in het landelijk gebied bestaat uit een Rijksbijdrage van 50%. Het overige deel komt voor rekening van decentrale overheden.

01.16 Internationaal natuurlijk

Structurele ombuiging van het wereldwijde verlies aan biodiversiteit, door:

1. het nakomen door Nederland van internationale verplichtingen;
2. het actief bijdragen van Nederland in internationaal verband aan de wereldwijde aanpak van een duurzame ontwikkeling en behoud van biodiversiteit.

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Het aantal MoU's	5
Het aantal in 2003 startende internationale natuurprojecten	75

Het weergegeven aantal internationale natuurprojecten betreft natuurprojecten die gefinancierd worden uit middelen die op de begroting staan van het ministerie van LNV en middelen die onderdeel uitmaken van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS). De HGIS is een gezamenlijk rijksbreed budget. De budgetten van de HGIS staan voorna-

melijk op de begroting van BZ/OS maar worden door of in overleg met betrokken departementen besteed. Het bedrag internationale natuurprojecten betreft het totaal van de uitgaven voor internationaal natuurbeheer uit voornoemde middelen. Het realiseren van projecten binnen Nederland die voortvloeien uit internationale verdragen wordt verantwoord op beleidsartikel 3: Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (beheer).

De projecten worden gerealiseerd in samenwerking met de departementen BUZA/OS, V&W, VROM, EZ en OCW. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor het internationaal natuurbeleid levert het Ministerie van LNV een grote beleidsinhoudelijke bijdrage.

Beleidsinstrumenten

De doelstellingen van het internationaal natuurbeleid worden gerealiseerd in het kader van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal Natuurbeheer (BBI). Dit programma is een vervolg op het Programma Internationaal Natuurbeheer (PIN) 1996–2000. Instrumenten zijn:

- * internationale verdragen en richtlijnen binnen de EU op het gebied van natuurbescherming: Ramsar conventie, Bern-conventie, Bonn-conventie, UNESCO Werelderfgoedverdrag, OSPAR, CITES, Biodiversiteitsverdrag, Pan-Europese Biologische en Landschapsdiversiteitsstrategie, EU-Vogelrichtlijn, EU-Habitatrichtlijn, EU-Biodiversiteitsstrategie, EU Kaderrichtlijn Water;
- * overeenkomsten met internationale organisaties (IUCN, Birdlife International, Eeconet Action Fund, Plant Life International, UNEP), pre-accessie landen en Memorandums of Understanding (MoU's, overeenkomsten met landen);
- * projectsubsidiering in het kader van:
 - de ontwikkeling van het Europees natuurbeleid, w.o. de ontwikkeling van een Pan-Europees Ecologisch Netwerk;
 - natuurontwikkeling in Midden en Oost Europa;
 - natuurontwikkeling buiten Europa in het kader van ontwikkelingssamenwerking;
- * Besluit Natuurbeheer Midden- en Oost Europa;
- * contributies aan internationale organisaties en secretariaten van internationale verdragen op het gebied van natuurbescherming;
- * vertegenwoordiging in en bijdragen aan internationale gremia.

Prestatiegegevens

Instrument	Totale uitgaven (x € 1 000)
Internationale natuurprojecten en contributies	2 146

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x 1 000							
01 Versterking landelijk gebied	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	329 127	224 843	234 176	199 852	227 816	221 723	199 432
UITGAVEN	336 795	289 646	302 565	260 616	269 248	263 114	240 823
Programma-uitgaven	273 271	238 113	254 631	213 339	221 864	215 730	193 439
U0111 Gebiedenbeleid	91 814	79 054	80 479	66 289	66 781	63 524	55 044
– Landinrichting		60 912	68 843	58 017	58 356	55 285	50 273
– SGB		5 479	5 213	3 448	3 388	3 468	
– Uitfinanciering WCL/ Stimuleringskader		12 663	6 663	5 303	5 756	5 756	5 756
– Strategisch Akkoord: efficiency-/ volumetaakstelling		–	– 240	– 479	– 719	– 985	– 985
U0112 kwaliteitsimpuls zandgebieden/ reconstructie	8 270	8 631	10 176	3 300	9 966	3 386	3 386
– Reconstructie pilots		8 631	–	–	–	–	–
– Reconstructie uitvoering		–	10 176	3 300	9 966	3 386	3 386
U0113 Landelijk Natuurlijk	75 971	72 320	80 658	57 270	55 938	56 550	42 789
– Rijksbijdrage SBB		9 374	9 341	9 302	9 263	9 224	9 502
– Verwerving		10 016	9 892	6 874	6 950	6 950	3 696
– Landinrichting		15 260	16 615	15 380	15 152	14 666	10 666
– Programma Beheer		8 459	21 441	14 524	13 388	14 525	14 525
– Overig beheer		23 835	18 235	7 871	7 866	7 866	1 081
– Overige regelingen		5 376	5 134	3 319	3 319	3 319	3 319
U0114 De stedelijke omgeving «Groen in en om de stad»	56 547	39 200	43 809	47 025	49 156	51 798	51 748
– Verwerving		21 952	22 884	23 687	23 943	23 943	23 943
– Inrichting		5 817	7 722	9 685	12 014	14 656	14 606
– Groene hart		4 536	3 267	3 267	3 267	3 267	3 267
– Randstadgroenstructuur		2 582	7 601	8 894	8 894	8 894	8 894
– Uitfinanciering stimuleringskader		3 296	1 297	454			
– Overig		1 017	1 038	1 038	1 038	1 038	1 038
U0115 Realisering gevarieerde recreatie- mogelijkheden in het landelijk gebied	38 080	36 795	37 363	37 309	37 877	38 327	38 327
– Verwerving		3 000	3 174	3 280	3 314	3 314	3 314
– Inrichting		9 489	9 549	8 836	8 838	8 838	8 838
– Rijksbijdrage SBB		20 156	20 958	20 633	21 165	21 615	21 615
– Overige		4 150	3 682	4 560	4 560	4 560	4 560
U0116 Internationaal natuurlijk	2 590	2 113	2 146	2 146	2 146	2 145	2 145
– Internationale natuurprojecten en contributies		2 113	2 146	2 146	2 146	2 145	2 145
Apparaatsuitgaven	63 524	51 533	47 934	47 277	47 384	47 384	47 384
U0121 Apparaat	61 807	50 421	46 817	46 160	46 267	46 267	46 267
U0122 Baten-lastendienst	1 717	1 112	1 117	1 117	1 117	1 117	1 117
ONTVANGSTEN	98 333	81 560	84 563	77 740	77 399	76 518	67 188

Toelichting

De budgetten voor het verwervings- en landinrichtingsinstrumentarium zijn in onderhavige begroting verdeeld over de beleidsartikelen 1 en 2. Een deel van bovengenoemde budgetten en delen van de budgetten van beleidsartikelen 2 en 4 zullen besteed worden in het kader van «inverdiene». Inverdienen bestaat uit nieuwe middelen die voor nieuw beleid beschikbaar komen en die via het instrument landinrichting worden ingezet. Dit is een onderdeel van de afspraken LNV-provincies in het kader van de Herijking Landinrichting. Jaarlijks wordt, via de «Bestuurs-

overeenkomst gebiedsgerichte inrichting landelijk gebied», aangegeven voor welke doelen, middelen gereserveerd zijn ten behoeve van de realisatie van de inverdientaakstelling.

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstellingen toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.

De apparaatsuitgaven betreffen de Dienst Landelijk gebied, de beleidsdirecties GRR en Natuurbeheer en de AID. De uitgaven voor de batenlastendienst hebben betrekking op Laser.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1 000)			
			Raming 2003
	Gemid- delde sterkte	Gemid- delde prijs	Totaal
Personeel DLG	812	35,5	28 816
Personeel GRR	51,7	67,5	3 489
Personeel DN	21,8	58,2	1 268
Personeel AID	44	46,1	2 027
Materieel			10 241
Overig apparaat*			976
Bijdrage aan Laser			1 117
Totaal apparaatsuitgaven			47 934

* Dit betreft uitgaven voor overig personeel en post-actieven.

De ontvangsten hebben met name betrekking op landinrichting (landinrichtingsrente en bijdragen derden) en verder op EU-ontvangsten voor inrichting en op diverse overige ontvangsten.

Ontvangsten 2003 (x € 1 000)	
Totaal	84 563
Landinrichtingsrente	40 161
Bijdragen van derden	26 638
EU-ontvangsten	11 557
Overige ontvangsten	6 207

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000		2003	2004	2005	2006	2007
1.	Totaal geraamde kasuitgaven	302 565	260 616	269 248	263 114	240 823
1a.	waarvan apparaatsuitgaven	47 934	47 277	47 384	47 384	47 384
2.	Pogramma-uitgaven					
2a.	waarvan juridisch verplicht	86 575	55 468	37 716	25 887	20 667
2b.	waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	142 593	125 870	150 868	157 483	155 009
2c.	niet onder 2a en 2b begrepen	25 463	32001	33 280	32 360	17 763
2d.	totaal	254 631	213 339	221 864	215 730	193 439

Veronderstellingen

De meest kritische factor voor het bereiken van de ruimtelijke doelen is de tijdige beschikbaarheid van voldoende grond tegen een prijs die niet leidt tot versterking van de grondmarkt. Tot nu toe stond vrijwillige verwerving voorop. De evaluatie van de voortgang van de Strategische groen-projecten wijst uit dat vooral in het Westen grondeigenaren vanwege ontwikkelingen op het gebied van de woningbouw hoge verwachtingswaarden hebben van gronden die bedoeld zijn voor groene projecten. Er moeten mogelijkheden zijn om vanuit de markt te komen tot een aanzienlijke vergroting van de financieringsmogelijkheden van groen, een betere inhoudelijke afstemming van rood en groen en het beter onderling doen aansluiten bij de uitvoering van groene en rode projecten

Evaluatie

Operatio- nele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
01.11	Evaluatie SGB				X	
01.11	Evaluatie WILG					X
01.12	Evaluatie Reconstructiewet					X
01.13	Programma Beheer		X			
01.13	De (interdepartementale) Architectuurnota					X
01.13	Evaluatie FF-wet				X	
01.13/16	Tussentijdse evaluatie Natuur voor Mensen			X		
01.13/16	Natuurbalans		X			
01.13/16	Natuurverkenning					X
01.14	Evaluatie GSB, ISV			X		
01.15	Evaluatie SBB	X				
01.15	Evaluatie openstelling landelijk gebied		X			

Voor 2003 staat de evaluatie van Programma Beheer gepland (zie ook beheer EHS). De resultaten van deze evaluatie worden ook betrokken bij de ontwikkeling van het instrumentarium voor de Groene Diensten en voor de Groenblauwe Dooradering.

Verantwoordelijkheid LNV

De provincies hebben een zeer belangrijke regierol met betrekking tot grondverwerving, (land)inrichting en natuurbeheer. Het Rijk (LNV, VROM, V&W) en provincies sluiten – op basis van een bestuursovereenkomst en provinciale uitvoeringsprogramma's – jaarlijks een vierjaarlijks voortschrijdend uitvoeringscontract. Dit uitvoeringscontract committeert Rijk en provincies, maar laat onverlet de bevoegdheden van de begrotingswetgever en het budgetrecht van Provinciale Staten en de noodzaak te komen tot herziening van afspraken als gevolg van zwaarwegende andere belangen. De minister van LNV is verantwoordelijk voor de inzet en werking van de beleidsinstrumenten en de nakoming van de internationale verplichtingen.

Groeipad VBTB

In het kader van de uitwerking van het SGR-2 wordt gewerkt aan een vereenvoudiging van beleids- en gebiedscategorieën met betrekking tot verwerving en inrichting. De doorwerking van deze vereenvoudiging zal naar verwachting terug te vinden zijn in de begroting van 2004.

Deze vereenvoudiging zal verder doorwerken in;

- * De bestuursovereenkomst en het bijbehorende uitvoeringscontract: De bestuursovereenkomst die in het kader van het sturingsmodel tussen rijk en provincies is afgesloten, beoogt concrete prestatieafspraken tussen betreffende partijen te beschrijven. Nadere concretisering van de te leveren prestaties en bijbehorende prestatie-indicatoren is een groeitraject waaraan door beide partijen wordt gewerkt, met name m.b.t. de doelen en bijbehorende streefwaarden die gerealiseerd worden via de instrumenten landinrichting en SGB/Reconstructie.
- * Beschrijving producten en diensten DLG; In het licht van de interne verzelfstandiging van DLG wordt gewerkt aan een betere beschrijving van producten en diensten en prestatiegegevens daarover.

Wanneer de algemene doelstellingen van de reconstructie zijn vertaald in operationele doelstellingen dan zullen deze ook vertaald worden naar bijbehorende streefwaarden.

02 Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting)

Algemene beleidsdoelstelling

Er wordt een samenhangend netwerk gerealiseerd van kwalitatief hoogwaardige natuurterreinen, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), met als doel:

- * het veilig stellen van soorten en ecosystemen;
- * productie van schoon water, plantaardige en dierlijke producten, CO₂-vastlegging;
- * bescherming van landschappelijke, cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden;
- * het voldoen aan recreatieve behoeften;
- * het creëren van een aantrekkelijk leefklimaat en vestigingsklimaat.

Het doel van de EHS wordt bereikt door onder andere gronden aan te kopen, in te richten en daarna over te dragen aan natuurbeschermingsorganisaties die deze gronden als natuurterrein zullen beheren. Hierdoor zijn deze natuurterreinen, naast planologisch, ook fysiek vastgesteld. De aankoop en inrichting kan worden gezien als de start van de duurzame bescherming en ontwikkeling van de bestaande en nieuwe natuur in Nederland. Het Strategisch Akkoord legt voor wat betreft de realisatie van de EHS het accent op agrarisch beheer in plaats van verwerving. Over de nadere uitwerking daarvan zal de Kamer in het tweede halfjaar in een afzonderlijke brief worden geïnformeerd.

De EHS vindt zijn grondslag in het SGR en bestaat uit verschillende soorten terreinen: bestaande natuurterreinen, natuurreservaten, natuurontwikkelingsgebieden, beheersgebieden, de Noordzee, grote wateren en rivieren.

Ook in het Regeerakkoord van 1998 en in de nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur (NvM) zijn ambities geformuleerd met betrekking tot een vergroting van het areaal natuur in Nederland. Belangrijkste speerpunt in Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur met betrekking tot verwerving en inrichting van nieuwe natuur vormen de zogenoemde robuuste verbindingen.

De omvang van de ambities is weergegeven in onderstaande tabel.

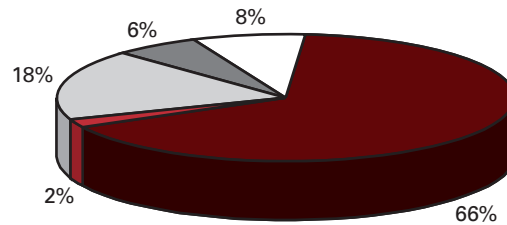
Terreinsoort	totale oppervlakte	grondslag	realisatie-termijn
Bestaande natuurterreinen	453 500 ha	SGR 1	2018
Reservaten en natuurontwikkelingsgebieden	151 500 ha	SGR 1	2018
Beheersgebieden binnen EHS	90 000 ha	SGR 1	2018
Noordzee, grote wateren en rivieren	6 300 000 ha	SGR 1	2018
Robuuste verbindingen *)	13 500 ha	NvM	2020
Uitbreiding natte natuur	6 500 ha	NvM	2010
TOTAAL	7 015 000 ha		

*) 13 500 ha = 1e tranche. Het totale ambitieniveau voor robuuste verbindingen zoals neergelegd in de nota NvM bedraagt 24 000–30 000 ha.

Toelichting

De arealen van de terreinsoorten bestaande natuurterreinen, natuurreserveaten, natuurontwikkelingsgebieden, robuuste verbindingen en uitbreiding natte natuur moeten (gedeeltelijk) worden verworven en ingericht.

Grafiek 5: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

- Verwerving droge EHS
- Verwerving natte EHS
- Inrichting droge EHS
- Inrichting natte EHS
- Apparaatsuitgaven

Operationele doelstellingen

02.11 Verwerving droge EHS

1. In 2020 is het functioneren van de EHS als netwerk aanzienlijk versterkt door vergroting van de ruimtelijke samenhang. In 2020 zijn er terreinen voor 3 à 4 robuuste verbindingen met een oppervlakte van 13 500 ha verworven.
2. In 2018 omvat de EHS 605 000 hectare bos- en natuurterrein:
 - * bestaand bos en andere natuurterreinen hebben een omvang van 453 500 ha;
 - * het areaal dat een functiewijziging moet ondergaan, heeft een omvang van 151 500 ha. (waarvan 1 500 ha na 2018 te realiseren).

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Robuuste verbindingen te verwerven	810 ha
Bestaand bos en andere natuurterreinen (restant taakstelling) te verwerven	572 ha
Uitbreiding EHS met functiewijziging (excl. Robuuste verbindingen) te verwerven	3 479 ha

Noot: Na invulling van de ombuiging op verwerving uit het Strategisch Akkoord zullen de streefwaarden voor 2003 opnieuw worden bepaald.

Beleidsinstrumenten

Het LNV-verwervingsinstrumentarium.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (x 1 000)
Verwerving robuuste verbindingen	810 ha	€ 38 000	30 780
Afronding bestaande natuurterreinen	572 ha	€ 15 000	8 587
Verwerving reservaten	1 749 ha	€ 38 000	66 451
Verwerving natuur-ontwikkeling	1 730 ha	€ 38 000	65 747

Noot: De ombuiging van € 70 mln. uit het Strategisch Akkoord betekent dat ca. 1850 ha minder verworven kan worden. De invloed daarvan op de bovenstaande prestaties is onderdeel van de uitwerking van de ombuiging, waarover de Kamer in het tweede halfjaar wordt geïnformeerd.

02.12 Verwerving natte EHS

In 2010 is de voor Nederland karakteristieke natte natuur met 11 000 ha toegenomen. Hiervan wordt circa 6500 ha terrein langs de grote wateren en rivieren verworven, waarvan 3000 ha door Verkeer en Waterstaat.

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Natte natuur	71 ha

Beleidsinstrumenten

* Het LNV-verwervingsinstrumentarium

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (x € 1 000)
Verwerving terreinen natte natuur	71 ha	€ 38 000	2 692

02.13 Inrichting droge EHS

1. In 2020 is het functioneren van de EHS als netwerk aanzienlijk versterkt door vergroting van de ruimtelijke samenhang.

* In 2020 zijn door het opheffen van fysieke barrières (ontsnippering) de migratiemogelijkheden binnen en tussen eenheden veilig

gesteld. In 2010 is 90% van de geïnventariseerde knelpunten, waar alleen met een infrastructurele maatregel de doorsnijding kan worden opgeheven, opgelost.

- * In 2020 zijn er 3 à 4 robuuste verbindingen met een oppervlakte van 13 500 ha ingericht.
- 2. In 2018 heeft 151 500 hectare verworven grond een functiewijziging ondergaan en is ingericht (1 500 ha hiervan wordt na 2018 gerealiseerd).

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Percentage taakstelling ontsnippering gerealiseerd	10
Inrichting robuuste verbindingen	200 ha onderhanden
Uitbreiding EHS met functiewijziging (exclusief robuuste verbindingen) ingericht	2 400 ha

Beleidsinstrumenten

- * het LNV inrichtingsinstrumentarium
- * Ruimtelijke veiligstelling gebeurt met de volgende instrumenten:
 - wettelijke verankering van Vogel- en Habitatrictlijn in de Natuurbeschermingswet;
 - bescherming zal worden voorzien in SGR-2
 - ruimtelijke bescherming via doorwerking in bestemmingsplannen in 2005.
 - De kwaliteit van de natuur wordt gestuurd door gebruik te maken van de Nederlandse natuurdoelenkaart:
 - er worden hectares ingericht volgens het Natuurbeleidsplan (LNV, 1990) en Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur (LNV, 2000).

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (x € 1 000)
Inrichting robuuste verbindingen; – onderhanden	200 ha		1 360
Inrichting reservaten, waarvan; – afronding	1 600 ha		
– onderhanden	16 000 ha		13 750
Inrichting natuurontwikkeling, waarvan; – afronding	800 ha		
– onderhanden	9 000 ha		13 294

02.14 Inrichting natte EHS

In 2010 is de voor Nederland karakteristieke natte natuur in oppervlakte en kwaliteit versterkt en is duurzaam gebruik gewaarborgd.

1. Versterken van natte natuur, in combinatie met maatregelen die de

veerkracht van watersystemen vergroten (meegroeien met water), recreatiemogelijkheden vergroten, en de identiteit van Nederland als waterland versterken:

- * er wordt circa 11 000 ha. natte natuur ingericht in en langs de grote wateren en rivieren waarvan circa 4500 ha. in de wateren;
 - * doelen van de natte onderdelen van de EHS zijn toegewezen en in het verlengde daarvan worden afspraken met belangrijke partijen (Rijkswaterstaat, provincies, waterschappen, VEWIN, Staatsbosbeheer en particuliere terreinbeherende organisaties) gemaakt.
2. Bevorderen van de duurzaamheid van het gebruik van zee, kust en grote wateren:
- * begrenzen en veiligstellen zoals bij de droge EHS;
 - * het plan van aanpak duurzaam gebruik Noordzee is opgesteld;
 - * realisering van de trilateraal overeengekomen ecologische doelstellingen voor de Waddenzee;
 - * in de grote wateren, het IJsselmeer, de Waddenzee en de Delta worden op een evenwichtige manier recreatie en andere gebruiksfuncties gecombineerd;
 - * Opstellen en uitvoeren programma herstel zoet-zout overgangen.

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Natte natuur ingericht Formuleren kernkwaliteiten natte natuur	717 ha afgerond

Beleidsinstrumenten

- * Het LNV inrichtingsinstrumentarium
- * Het reconstructieinstrumentarium draagt bij aan de kwaliteit van de EHS
- * Ruimtelijke veiligstelling gebeurt met de volgende instrumenten:
 - Wettelijke verankering van Vogel- en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet;
 - Ruimtelijke bescherming via doorwerking in bestemmingsplannen in 2005.
- * De kwaliteit van natte natuur wordt gestuurd door gebruik te maken van de natte bouwstenen van de Nederlandse natuurdoelenkaart;
- * De maatregelen uit het plan van aanpak voor duurzaam gebruik van de Noordzee worden uitgevoerd;
- * In beheerspakketten van Programma Beheer en afspraken (o.a. met Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat) worden natte natuurwensen verwerkt;
- * Maatregelen voortkomend uit de Startovereenkomst Waterbeheer 21e eeuw, EU-Kaderrichtlijn water, SGR2, 5e Nota RO, de samenwerkingsovereenkomst V&W en LNV (over extra middelen voor ICES natte natuur) worden geëffectueerd;
- * In de grote wateren, het IJsselmeer, de Waddenzee en de Delta worden maatregelen getroffen om op een duurzame manier recreatie en andere gebruiksfuncties te combineren;
- * De realisatie van de natte natuur gebeurt in combinatie met robuuste verbindingen (natte as, verbinding Veluwe-Utrechtse Heuvelrug) en de kwaliteitsimpuls landelijk gebied (blauwe dooradering, Nieuwe

Hollandse Waterlinie) en als gevolg van (onder meer) de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Wetlandconventie;
 * PKB ruimte voor rivieren.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (x € 1 000)
Inrichting terreinen natte natuur;			
– afronding	717 ha		
– onderhanden	1 794 ha		8 516

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1 000							
02 Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	289 496	243 530	156 964	174 794	174 051	177 655	182 569
Waarvan garanties	18 152	9 076	9 076	9 076	9 076	9 076	9 076
UITGAVEN	285 893	240 723	152 669	176 286	177 193	181 455	186 369
Programma-uitgaven	267 589	228 380	141 177	164 232	165 369	169 631	174 545
U0211 Verwerving droge EHS	218 449	187 973	101 565	96 256	96 846	99 590	94 649
– Verwerving		187 973	171 565	176 256	186 846	189 590	184 649
– Strategisch Akkoord minder aankoop natuur			– 70 000	– 80 000	90 000	– 90 000	– 90 000
U0212 Verwerving natte EHS	5 475	17 277	2 692	10 960	11 563	11 563	11 563
– Verwerving		17 277	2 692	10 960	11 563	11 563	11 563
U0213 Inrichting droge EHS	31 743	20 996	28 404	32 603	33 378	34 896	44 751
– Landinrichting		20 996	28 404	32 603	33 378	34 896	44 751
U0214 Inrichting natte EHS	11 922	2 134	8 516	24 413	23 582	23 582	23 582
– Landinrichting		2 134	8 516	24 413	23 582	23 582	23 582
Apparaatsuitgaven	18 304	12 343	11 492	12 054	11 824	11 824	11 824
U0221 Apparaat	17 219	11 641	10 831	11 393	11 163	11 163	11 163
U0222 Baten-lastendienst	1 085	702	661	661	661	661	661
ONTVANGSTEN	24 895	31 214	6 258	5 035	10 843	13 063	3 613

Toelichting

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstellingen toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.
 De uitgaven voor het apparaat hebben betrekking op Dienst Landelijk Gebied en de directie Natuurbeheer. De uitgaven voor de baten-lastendienst hebben betrekking op LASER.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1 000)			
Raming 2003			
	Gemiddelde sterkte	Gemiddelde prijs	Totaal
Personeel DLG	155,7	35,5	5 525
Personeel DN	38,3	58,2	2 230
Materieel			2 804
Overig apparaat*			272
Bijdrage aan Laser			661
Totaal apparaatsuitgaven			11 492

* Dit betreft uitgaven voor overig personeel en post-actieven.

De ontvangsten hebben betrekking op EU-bijdragen in het kader van POP voor verwerving en inrichting en op bijdragen van derden (gemeenten en waterschappen) voor inrichting.

Ontvangsten 2003 (x € 1 000)	
Totaal	6 258
EU-ontvangsten	2 650
Bijdragen van derden	3 174
Overige ontvangsten	434

Verwerving droge EHS wordt mede gefinancierd vanuit autonome middelen van de provincies. Deze middelen lopen niet via de LNV-begroting en zijn als zodanig niet door LNV beïnvloedbaar, maar zijn wel meegenomen bij de definiëring van de streefwaarden met betrekking tot verwerving. Dit geldt eveneens voor diverse programma's waar de ministeries van VROM en V&W aan bijdragen. Deze middelen van derden zijn niet verwerkt in het budgettaire beeld.

In bijgaande tabel zijn de restanttaakstellingen grondverwerving per 1 januari 2002 aangegeven. De totale verwervingstaakstelling voor het jaar 2002 is exclusief de aankopen van extra gronden vanwege een eenmalige intensivering in het kader van het Natuuroffensief.

Taakstelling in hectares	Restant taakstelling per 1-1-2002	2002	2003*	Restant taakstelling 2004 e.v.*
Reservaten (U02.11)	30 780 ha	2 069 ha		
Natuurontwikkeling (U2.11)	28 050 ha	2 044 ha		
Traditioneel natuurterrein (U02.11)	18 050 ha	1 064 ha		
Recreatie- en staatsbos (U01.14)	5 440 ha	491 ha		
Bosuitbreidinglocaties (U01.13)	1 350 ha	137 ha		
Bos en landschap & kwaliteitsimpuls (U01.13)	6 260 ha	218 ha		
Recreatie in landinrichting (U01.15)	1 400 ha	80 ha		
VINAC-strategisch groen (U01.14)	2 805 ha			
VINAC-regionaal groen (U01.14)	438 ha			
Natte natuur (U02.12)	2 625 ha	150 ha		
Robuuste verbindingen (U02.11)	13 360 ha	810 ha		

In 2002 is geen grondprijscompensatie uitgekeerd. Het aantal prestaties bij verwerving is hierop aangepast.

De nadere invulling van de taakstelling voor 2003 en de restant taakstelling is afhankelijk van de besluitvorming over de ombuigingen op de uitgaven op het EHS-artikel.

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000		2003	2004	2005	2006	2007
1.	Totaal geraamde kasuitgaven	152 669	176 286	177 193	181 455	186 369
1a.	waarvan apparaatsuitgaven	11 492	12 054	11 824	11 824	11 824
2.	Pogramma-uitgaven					
2a.	waarvan juridisch verplicht	36 920	32 603	33 378	34 896	34 766
2b.	waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	2 692	35 373	35 145	35 145	35 145
2c.	niet onder 2a en 2b begrepen	101 565	96 256	96 846	99 590	104 634
2d.	totaal	141 177	164 232	165 369	169 631	174 545

Toelichting

De apparaatsuitgaven zijn naar hun aard op korte termijn niet flexibel. De programma-uitgaven, zowel voor reeds aangegane als nog aan te gane verplichtingen, zijn benodigd om de Ecologische Hoofdstructuur, zoals vastgelegd in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR1 uit 1993), in 2018 te realiseren.

Veronderstellingen

In 2005 is de EHS volledig begrensd en ruimtelijk veiliggesteld tot op bestemmingsplanniveau. Het waterbeheer wordt integraal aangepakt en niet uitsluitend op basis van veiligheidsaspecten maar ook op basis van aspecten van waterkwaliteit en -kwaliteit, recreatie en natuurontwikkeling. De milieuecondities worden gerealiseerd volgens het NMP3. Dit betekent:

- * depositienorm: gemiddeld op Nederland maximaal 400 zuur-equivalenten per hectare per jaar (streefwaarde NMP3); De kwaliteit is dan ook meer dan voldoende voor landelijk natuurlijk en natte natuur;
- * maximaal 50 mg nitraat per liter in het grondwater (EU-nitraatrichtlijn) en maximaal 0,15 mg fosfaat per liter in oppervlaktewateren (NMP3);
- * realisatie van robuuste verbindingen is mogelijk nadat in de Vijfde Nota RO definitief over aanwijzing wordt besloten.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
02.11/12/13/14	Tussentijdse evaluatie Natuur voor Mensen			X		
02.11/12/13/14	Natuurbalans		X			
02.11/12/13/14	Natuurverkenning					X

Rijk, provincies, waterschappen, beheerders van natuurgebieden en overige betrokkenen ronden voor 2003 een onderzoek af naar versterking van het functioneren van de EHS. Daarnaast beschrijft de Natuurbalans jaarlijks de voortgang van de beleidsuitvoering op het terrein van natuur, bos en landschap. Tenslotte is er een 4-jaarlijkse natuurverkenning. Deze vindt weer plaats in 2006.

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is verantwoordelijk voor de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting) en voor de inzet en werking van de beleidsinstrumenten.

Groeipad VBTB

In het kader van de uitwerking van het SGR-2 wordt gewerkt aan een vereenvoudiging van beleids- en gebiedscategorieën met betrekking tot verwerving en inrichting. De doorwerking van deze vereenvoudiging zal naar verwachting terug te vinden zijn in de begroting van 2004. Deze vereenvoudiging zal verder doorwerken in;

- * De bestuursovereenkomst en het bijbehorende uitvoeringscontract: De bestuursovereenkomst die in het kader van het sturingsmodel tussen rijk en provincies is afgesloten, beoogt concrete prestatieafspraken tussen betreffende partijen te beschrijven. Nadere concretisering van de te leveren prestaties en bijbehorende prestatie-indicatoren is een groeitraject waaraan door beide partijen wordt gewerkt, met name m.b.t. de doelen die gerealiseerd worden via de instrumenten landinrichting en SGB/Reconstructie.
- * Beschrijving producten en diensten DLG; In het licht van de interne verzelfstandiging van DLG wordt gewerkt aan een betere beschrijving van producten en diensten en prestatiegegevens daarover.

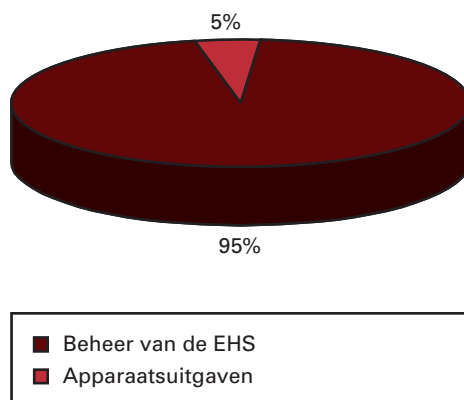
Algemene beleidsdoelstelling

Er wordt een samenhangend netwerk beheerd van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een belangrijke kern hiervoor wordt gevormd door 17 Nationale Parken en een grensoverschrijdend park. Ook historische buitenplaatsen, multifunctioneel bos en gebieden met agrarisch natuurbeheer vormen een onderdeel van de EHS. Ook beheer van bezoekerscentra, educatie en voorlichting vormen een onderdeel van het beheer.

De beheersbijdrage is afhankelijk van de gerealiseerde natuurkwaliteit via een systematiek van natuurdoelen. In 2003 zal de landelijke natuurdoelenkaart met het onderliggende afsprakendocument naar de Tweede Kamer worden gezonden. Deze kaart, die in overleg met de provincies is opgesteld, is een ruimtelijke uitwerking van de gewenste natuurkwaliteit in Nederland voor 2018 zoals vastgelegd in de nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur. De landelijke natuurdoelenkaart zal met de onderliggende provinciale natuurdoelenkaarten het Handboek natuurdoeltypen, waarin de voor een bepaalde natuurkwaliteit gewenste milieu- en watercondities zijn aangegeven, de komende jaren richtinggevend zijn voor het rijks- en provinciale ruimtelijke milieu- en waterbeleid en voor de inzet van instrumenten voor het beheer (Programma Beheer).

Met de EHS wordt in belangrijke mate invulling gegeven aan een aantal internationale verplichtingen zoals het Biodiversiteitsverdrag, de Ramsar-conventie, en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De EHS is onderdeel van het te ontwikkelen Pan-Europese ecologische netwerk. Het beheer van droge natuur vindt plaats door Staatsbosbeheer, gemeenten, particuliere terreinbeherende organisaties en overige particulieren. Voor het beheer van natte natuur is vooral Rijkswaterstaat verantwoordelijk. Beheer betreft reguliere maatregelen zoals maaien en snoeien maar ook invulling van herstelbeleid, bijvoorbeeld door maatregelen te nemen tegen verzuring, verdroging en vermesting. Programma Beheer is het belangrijkste instrument om het beheer tot uitvoering te brengen. In de realisatie van de EHS vormt beheer een onmisbare schakel. Na verwerving en inrichting van gronden, worden door middel van beheer de noodzakelijke condities voor het bereiken van de gewenste natuurdoelen gerealiseerd. Habitats voor flora en fauna worden beschermd of ontwikkeld, waardoor de (o.a. in internationaal verband afgesproken) biodiversiteitsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

Grafiek 6: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

Operationele doelstellingen

03.11 Beheer van de EHS

Deze operationele doelstelling omvat – binnen de door internationale verdragen vastgestelde voorwaarden – het realiseren van de natuurdoelen zoals vastgelegd op de natuurdoelenkaart, het beheer van bos en andere droge natuur, het beheer van natte natuur en het nakomen van internationale verdragen.

Streefwaarden

Omschrijving	Toename in 2003
Uitbreiding beheer droge natuur exclusief robuuste verbindingen	5 000 ha
Uitbreiding beheer natte natuur	130 ha
Uitbreiding agrarisch natuurbeheer	4 000 ha

Noot: De streefwaarden kunnen wijzigen als gevolg van de invulling van de ombuiging op verwerving uit het Strategisch Akkoord (minder verwerving, meer beheer).

Beleidsinstrumenten

- * Internationale afspraken vastgelegd in de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Ramsar-conventie
- * Wettelijke verankering van Vogel- en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet plus SGR
- * Programma Beheer (Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer en subsidieregeling natuurbeheer)
- * Natuurdoelenkaart
- * Convenanten voor terreinbeherende organisaties
- * CO₂-certificaten
- * Regeling versterking bos/natuur (VNBL)
- * Regeling Nationale Parken
- * Regeling historische parken en buitenplaatsen

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (x € 1 000)
Beheer bestaand bos, natuurterrein en landschap	425 000 ha	€ 163	69 261
w.v. beheerd door Staatsbosbeheer	205 000 ha		46 829
w.v. beheerd door PNB's of via SN*	220 000 ha	€ 100	22 432
Agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer (SAN)	53 000 ha	€ 561	29 733
Onderhoud historische parken en tuinen	260		1342
Herstel historische parken en tuinen	35		276
Natuurbeschermingswet	175 gebieden		1 095
Bijdrage Nationale parken	15 parken		5 016
Overlevingsplan bos en natuur	300 projecten		6 557
Specifieke thema's			2 549

* Inclusief particulier natuurbeheer.

Staatsbosbeheer

Bedragen x € 1 000			
		Aantal prestaties	Totale uitgaven
1.	Terreinbeheer		
1a.	Doeltypebeheer Natuur, Bos en Landschap	205 764 ha	28 353
1b.	Doeltypebeheer Recreatie	207 332 ha	20 958
1c.	Bijzondere kosten		8 380
2.	Voorlichting, Educatie en Vermaatschappelijking		16 342
3.	Overige Producten en Bedrijfsonderdelen		3 095

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1 000							
03 Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (beheer)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	193 934	148 257	129 329	145 907	150 711	158 818	146 525
UITGAVEN	139 522	130 751	127 785	150 280	155 376	163 482	151 189
Programma-uitgaven	119 120	114 716	115 829	138 324	143 296	151 402	139 109
U0311 Beheer van de EHS	119 120	114 716	115 829	138 324	143 296	151 402	139 109
– Rijksbijdrage SBB		42 170	46 829	45 202	45 376	44 665	45 336
– Programma Beheer		46 865	52 042	78 036	80 762	89 580	73 594
– Beheer nationale parken		5 498	5 016	5 254	5 490	5 489	5 489
– Overlevingsplan Bos en Natuur		7 971	6 557	3 432	3 430	3 430	3 430
– Overige beheersregelingen		12 212	5 385	6 400	8 238	8 238	11 260
Apparaatsuitgaven	20 402	16 035	11 956	11 956	12 080	12 080	12 080
U0321 Apparaat	10 460	5 798	5 582	5 582	5 706	5 706	5 706
U0322 Baten-lastendienst	9 943	10 237	6 374	6 374	6 374	6 374	6 374
ONTVANGSTEN	7 984	9 535	14 583	16 714	14 271	18 541	211

Toelichting

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstellingen toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.

De uitgaven voor het apparaat hebben betrekking op de Dienst Landelijk Gebied en de beleidsdirectie Natuurbeheer. De uitgaven voor de baten-lastendienst hebben betrekking op LASER.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1 000)			
			Raming 2003
	Gemiddelde sterkte	Gemiddelde prijs	Totaal
Personeel DLG	76,3	35,5	2 707
Personeel DN	26,9	58,3	1 569
Materieel			1 180
Overig apparaat*			126
Bijdrage aan Laser			6 374
Totaal apparaatsuitgaven			11 956

* Dit betreft uitgaven voor overig personeel en post-actieven.

De ontvangsten hebben met name betrekking op EU-bijdragen in het kader van co-financiering van het Programma Beheer en de regeling beheersovereenkomsten natuurontwikkeling RBON (2002: € 9,3 mln.).

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000		2003	2004	2005	2006	2007
1.	Totaal geraamde kasuitgaven	127 785	150 280	155 376	163 482	151 189
1a.	waarvan apparaatsuitgaven	11 956	11 956	12 080	12 080	12 080
2.	Pogramma-uitgaven					
2a.	waarvan juridisch verplicht	52 042	78 036	80 762	89 580	73 594
2b.	waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	42 355	45 202	45 376	44 665	45 336
2c.	niet onder 2a en 2b begrepen	21 432	15 086	17 158	17 157	20 179
2d.	totaal	115 829	138 324	143 296	151 402	139 109

De apparaatsuitgaven zijn naar hun aard op korte termijn niet flexibel. De meerjarige (in verband met areaaluitbreiding) oplopende programma-uitgaven zijn niet flexibel, daar deze benodigd zijn om de Ecologische Hoofdstructuur adequaat te beheren.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
03.11	Programma Beheer		X			
03.11	Evaluatie aansturing Staatsbosbeheer		X			
03.11	Evaluatie stelsel van Nationale Parken			X		
03.11	Tussentijdse evaluatie Natuur voor Mensen			X		
03.11	Natuurbalans		X			
03.11	Natuurverkenning					X

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is verantwoordelijk voor het opstellen van de natuurdoelenkaart, welke de basis en randvoorwaarde vormt voor het beheer. Tevens is LNV verantwoordelijk voor een adequate inzet en werking van de overige genoemde beleidsinstrumenten. LNV faciliteert beheerders van natuur in het behalen van de gewenste natuurkwaliteit op regionaal en lokaal niveau. Provincies zijn verantwoordelijk voor het begrenzen van EHS-gebieden en voor het vervaardigen van gebiedsplannen. Op basis van deze gebiedsplannen worden Programma Beheer subsidies toegekend.

Groeipad VBTB

Op dit moment wordt gewerkt aan het scherper in kaart brengen van toekomstige beheerslasten, analoog aan de informatie die in 2001 inzake verwerving en inrichting aan de Kamer is gestuurd. Zeer waarschijnlijk zal dit leiden tot een andere, meer inzichtelijke opzet van het onderhavige beleidsartikel in de begroting 2004. Momenteel wordt tevens gewerkt aan de natuurdoelenkaart, die beoogt aan te geven waar welke natuurkwaliteit gerealiseerd moet worden. Naar verwachting wordt de natuurdoelenkaart in de loop van 2003 vastgesteld. Na besluitvorming over de kaart zal de voortgang van de realisatie van de gestelde doelen zichtbaar gemaakt worden in de begroting.

04 Economisch perspectiefvolle agroketens

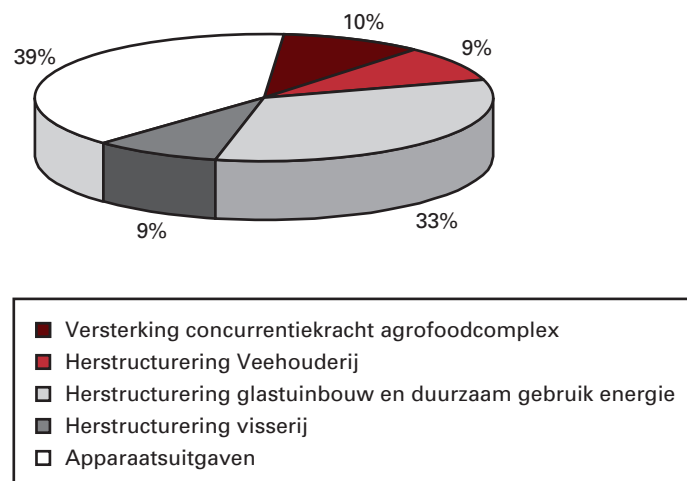
Algemene beleidsdoelstelling

De algemene beleidsdoelstelling is de bevordering van economisch perspectiefvolle en internationaal concurrerende agroketens. De overheid ziet zich geplaagd voor de uitdaging om de condities te scheppen waaronder de agrosector zich duurzaam kan ontwikkelen en rekening houdt met maatschappelijke wensen. Dit doet zij onder meer door:

- * het stimuleren en faciliteren van maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- * het stimuleren van vernieuwing in de keten op gebieden van duurzame ketens, agrologistiek (transportpreventie), marketing, kwaliteit, garantiesystemen, ICT-informatievoorziening en differentiatie in niche markten zoals streek- en biologische producten;
- * de inzet van het exportinstrumentarium (inclusief de instrumenten van Economische Zaken en Buitenlandse Zaken);
- * het ondersteunen van belangrijke processen van herstructurering in de veehouderij, de glastuinbouw en de visserij.

Op deze wijze draagt de overheid bij aan (her)nieuw(d) perspectief voor de agrosector en blijft de Nederlandse agrosector internationaal concurrerend op vooral hoog ontwikkelde markten.

Grafiek 7: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

Operationele doelstellingen

04.11 Versterking concurrentiekracht agrofoodcomplex

Het kabinet heeft voor 2010 een duurzaam werkend, op eigen kracht internationaal concurrerend agro-foodcomplex voor ogen, dat midden in de samenleving staat en toonaangevend is binnen Europa. Een agro-bedrijfsleven dat, ondanks afnemende marktondersteuning door de overheid, nieuwe strategieën ontwikkelt en zich richt op technologische en innovatieve ontwikkelingen die zich – deels buiten de agrosector – voltrekken en op de mogelijkheden in internationale markten.

Aangrijpingspunten voor bepaling van de concurrentiekracht van het agro-foodcomplex zijn in dit verband de volgende factoren:

- * het vermogen tot aanpassing aan de markt;
- * het ondernemersklimaat;
- * het vermogen om in flexibele netwerken en ketens samen te werken;
- * de beschikbaarheid van kwalitatief hoogwaardige productiefactoren;
- * de juridische en bestuurlijke institutionele omgeving;
- * een internationaal speelveld, dat goed toegankelijk is en wordt benut.

De verantwoordelijkheid voor de concurrentiekracht ligt primair bij de sectoren c.q. bedrijven zelf. Het ministerie streeft naar een effectieve bijdrage aan de gewenste ontwikkeling met de volgende sub-doelstellingen:

- * het bevorderen van een zo groot mogelijke participatie en presentie van Nederlandse bedrijven en agrarische producten op buitenlandse markten;
- * verbeteren van energie-efficiency in bedrijven, gebaseerd op reële besparingsmogelijkheden.

Streefwaarden

Omschrijving	2003
Gerealiseerde bilaterale agro-economische samenwerkingsactiviteiten	75%
Geaccordeerde energiebesparingsplannen van de in 2002 toegetreden bedrijven	100%
Geaccordeerde meerjarenplannen van de toegetreden branches	100%

Een belangrijke indicator voor het effect van het internationaliseringsprogramma vormt de mate van realisatie van bilaterale agro-economische samenwerkingsactiviteiten. Aangezien deelname aan activiteiten grotendeels voor kosten van de deelnemers komt, indiceert de mate van realisatie de aansluiting op de behoeften van de doelgroep. Concrete afspraken over energie-efficiencyverbetering worden voor bedrijven vastgelegd in energiebesparingsplannen. De plannen worden (mede op het advies van de NOVEM) getoetst door gemeenten en provincies. De plannen worden per toegetreden branche gebundeld in een meerjarenplan welke de doorkijk geeft van de beoogde energie-efficiencyverbetering van de branche gedurende de MJA-periode.

Beleidsinstrumenten

De agrosector in Nederland is internationaal van aard. Het gaat daarbij niet alleen meer om de directe export van Nederlandse producten en de import en re-export van producten na verwerking, maar ook om het opzetten van langdurige relaties in de vorm van investeringen en participatie in productie en logistiek in andere landen, alsmede om kennisoverdracht. Deze laatste soort activiteiten vraagt om de inzet van een nieuw soort instrumenten, gebaseerd op wederzijdse samenwerking en wederzijds profijt, naast het traditionele handelsbevordering instrumentarium.

In nauwe samenspraak met de Agrarische Vertegenwoordiging in het Buitenland en de doelgroep, in het bijzonder het MKB, wordt jaarlijks een breed spectrum van activiteiten ontwikkeld om deze bilaterale samenwerking te bevorderen. In dit kader moet gedacht worden aan de gebruikelijke

handelsmissies, seminars, vakbeurzen en contactbijeenkomsten, waarbij in toenemende mate aandacht is voor niche markten met een hoge toegevoegde waarde en een positief imago waaronder biologische en streekproducten. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is daarbij steeds het uitgangspunt.

Met een aantal landen vinden onderhandelingen plaats over vermindering van handelsbelemmeringen, vooral op veterinair en fytosanitair terrein. Er zijn projecten met overheden, instituties en bedrijven in Midden- en Oost-Europese landen en Zuid-Afrika gericht op verbetering van de samenwerking. Deze doelstelling geldt ook voor de 3 bestaande centra voor training en technologie-overdracht in China en Vietnam en de 2 nieuw op te zetten centra in Oost Europa.

Meerjarenafspraken energie-efficiency (MJA's) tussen overheid en bedrijfsleven gericht op de Nederlandse voedings- en genotmiddelen-industrie (VGI). De MJA's zijn bedoeld om bedrijven te faciliteren bij het nemen van energiebesparende maatregelen, om besparingsresultaten te monitoren en om nieuwe energiebesparingsmogelijkheden te onderzoeken en toe te passen. In de MJA's worden specifieke efficiency-doelstellingen vastgesteld per sector in de VGI.

De visie agrologistiek krijgt in 2002 en 2003 concrete uitwerking in pilotprojecten. Het programma CLIENT, Controles op Landbouwgoederen bij Import- en Export naar een Nieuwe Toekomst, dat als doel heeft om administratieve en logistieke processen bij import- en uitvoer van landbouwgoederen te verbeteren, is gestart. Het wordt in nauwe samenwerking met de Belastingdienst/Douane en met betrokken organisaties uit het bedrijfsleven uitgevoerd.

Doelgroep

Nederlandse productie-, verwerkings- en distributiebedrijven van agrarische (food en non-food) producten.

Prestatiegegevens

	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie (x € 1000)	Totale uitgaven (x € 1000)
Bilaterale economische samenwerking (projecten)	120	30,0	3 597
Energie			1 617
Overige (projecten)	20	51,2	1 023

04.12 Herstructurering (melk)veehouderij

Doelstelling is het bereiken en behouden van grondgebondenheid op gebiedsniveau, teneinde de gebiedsspecifieke milieukwaliteit in kwetsbare gebieden (in reconstructie en niet-reconstructiegebieden) te realiseren. Hiermee wordt de structuur van de melkveehouderij versterkt zodat voor deze bedrijven duurzaam perspectief is in de kwetsbare gebieden. Daarnaast worden meerdere, met elkaar samenhangende milieuproblemen aangepakt in deze gebieden. Voor de besteding van de gelden

is een ex-ante evaluatie gepland(2003/2003), die inzicht zal moeten verschaffen in de verwachte effectiviteit van het in te zetten beleid, doelen en instrumenten.

Streefwaarden

Voor deze doelstelling zijn nog geen concrete streefwaarden geformuleerd.

Beleidsinstrumenten

Voor verbetering van de milieukwaliteit (nitraat, ammoniak, fosfaat en/of verdroging) en voor andere thema's (bijvoorbeeld weidegang) worden voor de betreffende gebieden op provinciaal niveau maatregelen en voorzieningen getroffen en/of extra eisen worden gesteld. Bij de uitvoering kunnen de provincies beschikken over de volgende nationale instrumenten:

- a. Regeling Bedrijfshervestiging en -beëindiging;
- b. kavelruil (vrijwillig) en herverkaveling; de mogelijkheden van een grondbank op publiek of publiek-private basis worden onderzocht.
- c. creëren van passende inplaatsingslocaties;

In het kabinetsstandpunt Veenkoloniën is € 2,3 mln. gereserveerd voor ontwikkeling van de melkveehouderij in de Veenkoloniën. Deze middelen zullen worden ingezet voor het wegnemen van belemmeringen (infrastructuur, ontsluiting) en het creëren van een grondbank.

Doelgroep

Melkveehouders en overige grondeigenaren in kwetsbare gebieden.

04.13 Herstructurering glastuinbouw en duurzaam gebruik energie

Het operationele doel is het bevorderen van een perspectiefvolle en duurzame glastuinbouw. Om perspectiefvol te zijn moet economisch en vraaggericht worden geproduceerd met aandacht voor kwaliteit en innovatie van producten en productieprocessen. Duurzaam houdt in dat de productie plaatsvindt binnen de (wettelijke) randvoorwaarden voor energie, milieu, ruimtelijke kwaliteit en sector, dan wel op een vrijwillig gekozen hoger niveau.

Subdoelen daarbij zijn:

- * een perspectiefvolle en duurzame glastuinbouw in economische en milieutechnische zin;
- * een perspectiefvolle en duurzame glastuinbouw qua ruimtelijke kwaliteit;

Hierbij moet bedacht worden dat deze subdoelen onderling/wederzijds afhankelijk zijn. Duurzaam gebruik van energie past in de context van het energiebesparingsbeleid, het klimaatbeleid en de nota Voedsel en Groen.

Een tweede operationele doel is de implementatie van het energiebesparingsbeleid voor de primaire productie. Dit beleid is geconcretiseerd in afspraken met de sector. Deze afspraken hebben betrekking op vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, mineralen en energie (de Integrale Milieutaakstelling IMT). In het Aanvullend Convenant Glastuinbouw en Milieu (2002) is met de sector voorts overeengekomen dat betrokken partijen (overheid en bedrijfsleven) zich ten doel stellen de (ruimtelijke) herstructurering zodanig te bevorderen

ren en te faciliteren, dat de haalbaarheid van de IMT wordt vergroot, duurzame ontwikkeling en inrichting van nieuwe glastuinbouwlocaties is gewaarborgd, de ruimtelijke en milieuhygiënische kwaliteit van bestaande concentratiegebieden belangrijk verbetert, en de sociaal-economische positie en de concurrentiekracht van de sector verbeteren.

Streefwaarden

Perspectiefvolle en duurzame landbouw

In de periode 1997 tot en met 2006 is de (achterhaalde) bedrijfsstructuur op 25% van het glastuinbouwareaal verbeterd. Tot en met 2002 is circa 500 ha nieuw glas gerealiseerd.

In 2003–2006 zal nog ca 500 ha nieuw glas worden gerealiseerd op bedrijven die hun bedrijfsstructuur hebben verbeterd.

Instrument	Realisatie t/m 2002	2003	2006
RSG-regeling (nieuw glas)	500 ha	170 ha	Totaal 1 000 ha

In de periode 2000–2010 wordt de omslag gemaakt van (nu merendeels) autonome vestiging van nieuwe glastuinbouwbedrijven naar projectvestigingslocaties met een omvang van 2700 ha netto glas. Naast de reeds aangewezen 10 locaties gaat het ook om hervestiging van glastuinbouwbedrijven in door provincies aan te wijzen regionale concentraties met perspectief. In 2010 is het verspreid vestigen van glastuinbouwbedrijven gestopt. In de periode tot 2006 is de verbetering van de infrastructuur in de bestaande gebieden Westland en Aalsmeer gerealiseerd. Met de beschikbare gelden tot en met medio 2003 zal ongeveer de helft van de infrastructuurplannen worden gerealiseerd.

Implementatie energiebesparingsbeleid

Met betrekking tot energie is vastgelegd:

Sector	Efficiency- verbetering		Aandeel duurzame energie	
	2005	2010	2005	2010
Glastuinbouw t.o.v. 1980		65%		4%
Paddestoelen t.o.v. 1995	20%		5%	
Bloembollen t.o.v. 1995	22%		4%	

In het Glami/IMT zijn voorts de volgende doelstellingen voor 2010 opgenomen (alle ten opzichte van 1984–1988 behalve stikstof en fosfaat).

Gewasbeschermingsmiddelen	2010
Vermindering van het verbruik	72%
Emissiereductie (lucht)	88–72%
Emissiereductie (bodem, grondwater)	>75%
Emissiereductie (oppervlaktewater)	95%
Vermesting:	
Emissiereductie stikstof en fosfaat t.o.v. 1985	95%

Het Besluit glastuinbouw (een bundeling van regels op grond van Bestrijdingsmiddelenwet, Wet Milieubeheer en Wvo) regelt dat een glastuinder jaarlijks uiterlijk 1 mei zijn gebruik van energie, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen over het voorafgaande jaar rapporteert aan gemeenten en provincies (voor het eerst per 1 mei 2003). Op basis van deze registraties zal jaarlijks de Stuurgroep Glastuinbouw en Milieu een voortgangsrapport uitbrengen over het voorafgaande jaar, waarin voor de onderscheiden milieuvelden wordt ingegaan op de mate van doelbereiking.

Beleidsinstrumenten

Het beleid voor een perspectiefvolle en duurzame glastuinbouwsector en energiebesparing kent diverse ingangen: regelgeving, subsidies/fiscaal, onderzoek, communicatie/voorlichting.

Perspectiefvolle en duurzame glastuinbouw

- * Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw (RSG): subsidie voor vernieuwende investeringen opbedrijven die hun bedrijfsstructuur verbeteren en subsidie voor afbraak van glas op beëindigende bedrijven.
- * Infrastructuurregeling: subsidieregeling in samenwerking met gemeenten en waterschappen ter verbetering van de infrastructuur in de glastuinbouwgebieden Westland en Aalsmeer.
- * Stimuleringsregeling Inrichting Duurzame Glastuinbouwgebieden (Stidug): bevordert de ontwikkeling van projectvestiginglocaties en de hoogwaardige en duurzame inrichting ervan. Vanaf 2003 vindt de uitvoering van de tweede tranche plaats.
- * Stimulering van onderzoeksinfrastructuur: in 2002 is begonnen met de bouw van een nieuw proefstation voor de Bloemisterij en Glasgroenten te Bleiswijk.
- * Landbouwkwaliteitswet en Bestrijdingsmiddelenwet: deze regelgeving draagt tevens bij aan voedselveilige producten.

Implementatie energiebesparingsbeleid

- * Besluit glastuinbouw: ingegaan per 1-4-2002. Het Besluit glastuinbouw integreert de meest relevante milieuregelgeving voor de glastuinbouw en vertaalt de Integrale Milieutaakstelling 2000–2010 op sectorniveau naar de individuele glastuinbouwbedrijven.
- * Het ministerie van LNV levert in 2003 een extra bijdrage aan energieonderzoek in de glastuinbouw, bloembollen en paddestoelensector.
- * Communicatie/voorlichting, inclusief demonstratieën bestaande innovatieprojecten.

- * Certificering: het ministerie van LNV sluit met registratie voor regelgeving aan bij certificeringssystemen in de markt, gericht op kwaliteit, milieu en de consument.
- * Het ministerie van LNV voert een voorlichtingsproject uit, gericht op de verbetering van het energiemanagement in de glastuinbouw, bloembollen en paddestoelenteelt met het oog op de liberalisering van de energiemarkt. Dit project loopt tot eind 2003.
- * Stimulering van demonstratieprojecten in de glastuinbouw, bloembollen en paddestoelensector in het kader van de aparte energietender binnen de demonstratieregeling. In 2003 zal deze regeling opnieuw worden opengesteld.

Doelgroep

Doelgroep is de Nederlandse glastuinbouwsector bestaande uit ca. 10 000 bedrijven met een totaal glasareaal van ongeveer 11 000 ha.

Prestatiegegevens

Instrument	Aantal prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie (x € 1 000)	Totale uitgaven (x € 1 000)
RSG investeringen*	236 hectare	45	10 603
RSG glasafbraak	40 hectare	45	1 815
STIDUG	275 ha	36,3	10 004
Energie en demo-regeling	voorlichting, demo en onderzoek	–	2 548
Inrichtingsprojecten	Westland, Aalsmeer e.o.	–	908
Diverse			354
Ombuiging Strategisch Akkoord			– 5 450

* Het aantal prestaties van 236 ha. heeft zowel betrekking op de openstelling 2003 alsmede de uitfinanciering van de openstelling 2002.

04.14 Herstructurering visserij

Doelstelling van de herstructurering in het visserijbeleid is het verminderen van de vangstcapaciteit van de visserijvloot.

Streefwaarden

Evenwicht tussen de te vangen hoeveelheden vis en de vangstcapaciteit van de zeevisserijvloot. Om dit te bewerkstelligen, zal de omvang van de vloot in 2003 met 2 200 BT (en ongeveer 5 300 kW) worden teruggebracht.

Beleidsinstrumenten

Voor het realiseren van deze doelstelling zijn middelen uit de brandstofcompensatie en uit het Europese Financieringsinstrument voor de Oriëntatie van de Visserij (FIOV) beschikbaar.

Om evenwicht tussen de te vangen hoeveelheden vis en de vangstcapaciteit van de zeevisserijvloot te realiseren, zijn de volgende instrumenten beschikbaar:

Afroming van vermogensuitgifte bij overdracht van licenties; openstelling van subsidieregelingen met bijdrage vanuit de Europese begrotingen voor vrijwillige sanering van vaartuigen; beheersing van de visserij-inspanning door middel van een regime van zeedagen. De aantallen uitgegeven zeedagen zijn gerelateerd aan de toegestane hoeveelheden te vangen vis.

Ten opzichte van de begroting 2002 is het deel van de beleidsinstrumenten, dat meer betrekking heeft op het bevorderen van «duurzaamheid», ondergebracht onder operationele doelstelling 5.15 Ecologisch duurzame visserij. De bijbehorende middelen uit de brandstofcompensatie worden nu daar geraamd.

Doelgroep

Schippereigenaren, reders en opvarenden van vissersschepen.

Prestatiegegevens

Instrument	Prestatie	Uitgaven (x € 1 mln.)
Capaciteitsvermindering	2 200bt	5,5

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1 000							
04 Economisch perspectiefvolle agro-ketens	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	200 630	122 543	64 026	60 221	42 833	44 338	28 454
UITGAVEN	180 076	191 409	62 800	58 081	57 561	61 075	43 547
Programma-uitgaven	134 188	146 420	37 983	33 419	32 898	36 412	18 884
U0411 Versterking concurrentiekracht agrofoodcomplex	10 063	12 288	6 237	6 055	7 268	5 952	5 952
– Bilaterale economische samenwerking		4 042	3 597	3 597	3 597	3 597	3 597
– Masterplan Duitsland/ Nachbarland Nederlande		3 494					
– Energie		1 585	1 617	1 617	1 617	1 617	1 617
– Overig		3 167	1 023	841	2 054	738	738
U0412 Herstructurering veehouderij	92 454	94 112	5 464	4 365	3 338	9 918	9 918
– RBV		89 374					
– Overig		4 738	5 464	4 365	3 338	9 918	9 918
U0413 Herstructurering glastuinbouw en duurzaam gebruik energie	12 406	21 568	20 782	17 499	16 792	15 042	3 014
– RSG		8 707	12 418	11 756	12 028	12 028	0
– Stidug		7 351	10 004	11 011	13 270	13 270	13 270
– Energie en demoregeling		586	2 548	3 024	3 336	3 336	3 336
– Inrichting		4 001	908	454	454	454	454
– Overig		923	354	354	354	354	354
– Strategisch Akkoord: generieke subsidietaakstelling*			– 5 450	– 9 100	– 12 650	– 14 400	– 14 400
U0414 Herstructurering Visserij	19 265	18 452	5 500	5 500	5 500	5 500	0
– Vlootstructuurbeleid		13 600	5 500	5 500	5 500	5 500	
– Technische maatregelen en onderzoek		1 980					
– Samenwerkingsovereenkomst		2 872					
Apparaatsuitgaven	45 888	44 989	24 817	24 662	24 663	24 663	24 663
U0421 Apparaat	24 986	21 333	20 816	20 661	20 662	20 662	20 662
U0422 Baten-lastendienst	20 902	23 656	4 001	4 001	4 001	4 001	4 001
ONTVANGSTEN	97 968	76 988	3 949	4 467	4 739	4 739	2 509

* Inclusief de nadere besluitvorming begroting 2003.

Toelichting

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstellingen toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.

De uitgaven voor het apparaat hebben betrekking op de Algemene Inspectiedienst, de Dienst Landelijk Gebied en de beleidsdirecties Landbouw en Industrie en Handel. De uitgaven voor de baten-lastendienst hebben betrekking op LASER.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1 000)			
Raming 2003			
	Gemiddelde sterkte	Gemiddelde prijs	Totaal
Personeel DLG	1,2	35,0	42
Personeel DL	42,2	53,7	2 267
Personeel I&H	32,8	53,5	1 756
Personeel AID	262,9	47,4	12 460
Materieel			4 256
Overig apparaat*			35
Bijdrage aan LASER			4 001
Totale apparaatsuitgaven			24 817

* Dit betreft uitgaven voor overig personeel en post-actieven.

De ontvangsten hebben onder meer betrekking op inkomsten afkomstig uit het Europese Structuurfonds FIOV in het kader van de Regeling capaciteitsvermindering en andere maatregelen uit hoofde van het Enig Programmerings Document (EPD). Daarnaast worden inkomsten van de Europese Unie geraamd voor de Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw.

Ontvangsten 2003 (x € 1 000)	
Totaal	3 949
EU-ontvangsten Regeling Structuurverb. Glastuinbouw	2 062
Ontvangsten Visserij FIOV	1 700
Overige ontvangsten	187

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000					
	2003	2004	2005	2006	2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven	62 800	58 081	57 561	61 075	43 547
1a. waarvan apparaatsuitgaven	24 817	24 662	24 663	24 663	24 663
2. Pogramma-uitgaven					
2a. waarvan juridisch verplicht	20 699	13 556	9 361	1 507	0
2b. waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	17 284	19 863	23 537	34 905	15 225
2c. niet onder 2a en 2b begrepen	0	0	0	0	3 659
2d. totaal	37 983	33 419	32 898	36 412	18 884

Toelichting

De apparaatsuitgaven zijn naar hun aard op korte termijn niet flexibel. De programma-uitgaven zijn voor een groot deel juridisch verplicht of liggen vast in meerjarige bestuurlijke afspraken. Dit omvat onder meer de

afspraken met de visserijsector in verband met de brandstofcompensatiemiddelen (incl. FIOV), de meerjarenafspraken energie (CO₂-reductie) en de herstructurering glastuinbouw (RSG en Stidug).

Veronderstellingen

De beleidsinzet bij versterking van de concurrentiekracht van het agro-foodcomplex gaat er vanuit dat in het komende decennium de Nederlandse agrosector zich zodanig aan zal moeten kunnen passen dat voldaan wordt aan milieu-eisen, aan eisen op het gebied van voedselveiligheid en aan eisen van de markt. Bovendien zal de Nederlandse agrosector haar weg moeten weten te vinden in een wereld waarin sprake is van een voortgaand proces van handelsliberalisatie, relatief hoge kostprijzen in het eigen land en toenemende concurrentie uit nieuwe productiegebieden.

De beleidsinzet bij het verbeteren van energie-efficiency is gebaseerd op het commitment dat Nederland en de Europese Unie zijn aangegaan in Kyoto (1997) voor het terugdringen van de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen.

Een goede uitwerking van de herstructurering gaat ervan uit dat:

- * het mest- en ammoniakbeleid in Nederland wordt uitgevoerd zoals nu gepland is. Dit kan onder druk van de Europese Commissie mogelijk gewijzigd worden
- * de provincies deze taak goed kunnen uitvoeren. De aansturing van het gebiedsgerichte beleid is nog in ontwikkeling.

De beleidsinzet bij het verbeteren van energie-efficiency is gebaseerd op het commitment dat Nederland en de Europese Unie zijn aangegaan in Kyoto (1997) voor het terugdringen van de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen.

Voor het behalen van de beleidsdoelen glastuinbouw is de economische situatie van belang op het tijdstip en de mate waarin ondernemers investeren in beleidsmatig en op duurzaamheid gewenste voorzieningen. Daarnaast is het van belang dat de bedrijven in regio's met een herstructureringsopgave prioriteit geven aan de investeringsinhaalslag. Tenslotte is het stoppen van verspreide nieuwvestiging afhankelijk van vrijwillige medewerking van ondernemers en van het actualiseren van (streek- en) bestemmingsplannen.

Daar de besluitvorming over de toekomst van het Gemeenschappelijke Visserijbeleid naar verwachting pas eind 2002 zal plaatsvinden, is daarmee nog geen rekening gehouden in de begroting. Dit geldt ook voor de besluitvorming over de doelstellingen van het Vierde Meerjarige Oriëntatie Programma voor de visserijvloot (MOP IV), die naar verwachting in de loop van 2003 zal plaatsvinden.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
04.11	Activiteitenprogramma Bil. Agr. Ec. Samenw.	X			X	
04.11	Energie				X	
04.11	Masterplan Duitsland		X			
04.12	Regeling Bedrijfsbeëindiging Veehouderij			X		
04.13	Duurzaam gebruik energie glastuinbouw				X	
04.13	Herstructurering bedrijfsstructuur glastuinbouw					
04.13	Ruimtelijke herstructurering glastuinbouw					X
04.14	evaluatie uitvoering EPD			X		

Eens in de drie jaar wordt een waarderingsonderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van de beleidsinstrumenten die voor de versterking van de concurrentiekracht worden ingezet. De eerst volgende keer is in 2005. Het imago van Nederlandse agrarische producten in Duitsland – streefwaarde 62 (op een schaal van 100) wordt in 2002 gemeten. Het project Masterplan Duitsland zal in 2003 worden geëvalueerd. Concrete afspraken over energie-efficiencyverbetering worden in eerste instantie gemaakt voor de periode 2002 – 2004. In 2005 vindt de evaluatie van deze energiebesparingsplannen plaats.

In 2005 zal een evaluatie plaatsvinden inzake Duurzaam gebruik van energie in de glastuinbouw. In 2006 vindt de evaluatie Ruimtelijke herstructurering glastuinbouw plaats, gericht op de projectvestigingslocaties en de bestaande gebieden Westland en Aalsmeer. In 2007 zal de eindevaluatie plaatsvinden van de Herstructurering bedrijfsstructuur glastuinbouw, nadat in 2006 de RSG zal zijn beëindigd.

De Europese Unie heeft in 2001 een evaluatie van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid opgeleverd. Deze evaluatie is de grondslag voor de herziening waarvan de implementatie de komende jaren zal plaatsvinden. Voor dit onderdeel van de begroting wordt een nieuwe evaluatie in 2007 verwacht.

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is verantwoordelijk voor de doelstellingen en streefwaarden met betrekking tot de economisch perspectievolle agroketen en voor de inzet van beleidsinstrumenten die gericht zijn op een effectieve bijdrage aan de ontwikkeling van de concurrentiekracht van de sectoren en bedrijven.

LNV legt volgens het sturingsmodel tussen Rijk en provincies vast hoe en waar welke middelen voor welke doelen worden besteed. Het Rijk blijft hiermee verantwoordelijk voor de resultaten. In de reconstructiegebieden gaat dit eerst nog via reconstructieplannen, die afzonderlijk door het Rijk worden beoordeeld.

Groeipad VBTB

Volgend jaar worden de plannen voor reconstructie ingediend, zodat in de begroting 2004 concrete doelstellingen geformuleerd kunnen worden.

05 Bevorderen duurzame productie

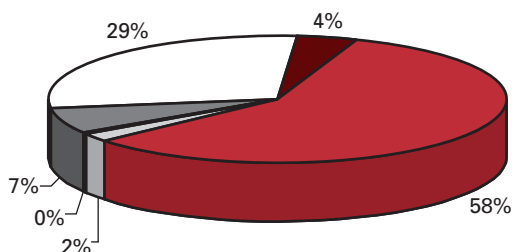
Algemene doelstelling

Algemene doelstelling is de bevordering van duurzame productie door sectoren in de land-, tuinbouw en visserij. Voor de laatstgenoemde sector betekent dit specifiek het bevorderen van een visserij die rekening houdt met de draagkracht van het ecosysteem in het water.

De productiesectoren staan de komende jaren voor een forse opgave om te kunnen voldoen aan de verwachtingen van de samenleving ten aanzien van product en productiewijze. Deze verwachtingen – bijvoorbeeld ten aanzien van voedselveiligheid, dierenwelzijn, natuur en milieu – ontwikkelen zich snel en vormen de «licence to produce» voor het bedrijfsleven. Het is primair aan het bedrijfsleven zelf om daarop in te spelen en «tekorten» tussen dat wat de samenleving verlangt en dat wat het bedrijfsleven biedt weg te werken.

De overheid ondersteunt dit proces door enerzijds heldere randvoorwaarden te stellen en anderzijds ontwikkelingen in de richting van duurzame productie te stimuleren. Dit in samenhang met de bevordering van herstructurering onder beleidsartikel 4, die uiteraard ook bijdraagt aan duurzame productie.

Grafiek 8: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

- Bevorderen biologische landbouw
- Vermindering milieubelasting door gebruik van dierlijke mest en mineralen binnen milieunormen
- Een duurzamer gewasbeschermingspraktijk
- Verbetering dierenwelzijn
- Ecologisch duurzame visserij
- Apparaatsuitgaven

Operationele doelstellingen

05.11 Bevorderen biologische landbouw

De doelstelling van de Beleidsnota biologische landbouw 2001–2004 is de ontwikkeling naar een op eigen kracht internationaal concurrerende duurzame sector, die midden in de samenleving staat en toonaangevend is in Europa. De invalshoek die daarbij wordt gekozen is een vraaggerichte benadering. De wensen van burger en consument zijn leidend en sturen het agrofoodcomplex aan. De belangrijkste beleidsspeerpunten betreffen het professionaliseren van vraaggerichte ketens, een optimale transparantie en sluitende biologische ketens, kennisontwikkeling en -verspreiding en het stimuleren van de biologische primaire productie.

Streefwaarden

De geformuleerde kwalitatieve doelstelling uit de beleidsnota kan worden vertaald in een kwantitatieve richtinggevende streefwaarde van 10% biologisch areaal in 2010. Uitgaande van de realisatie in 2001 betekent dit een jaarlijkse groei van 20%.

De groei van de biologische landbouw komt niet alleen tot uiting in het aantal ha maar ook in de groei van het aantal bedrijven.

Omschrijving	cumulatief 2001	groei 2001	begroting 2002	streefwaarde 2003
Groei in ha	37 726*	4 720	6 600–9 000	8 000–11 000
Groei in aantal bedrijven	1 510*	116	350–475	320–400
% biologische landbouw (ha) op totaal areaal landbouw	1,9%	–	–	2,7%–3%
NB: getallen betreffen biologische landbouw, inclusief «in omschakeling»				

* Bron: Stichting SKAL.

Beleidsinstrumenten

Voor de inzet van beleidsinstrumenten is de Beleidsnota biologische landbouw uitgangspunt. Het is echter mogelijk dat de uitkomst van de tussentijdse (deel)evaluatie van de nota, welke eind 2002 wordt uitgevoerd, aanleiding geeft voor wijzigingen in de inzet beleidsinstrumenten.

Het ministerie van LNV zet in 2003 de volgende beleidsinstrumenten in:

- * professionaliseren van de ketens: LNV zal de ketenpartijen verder uitdagen een stimuleren om met concrete projecten en plannen verdere invulling te geven aan de in 2002 opgestelde ketenbusiness-programma's. Daar waar nodig ondersteunt LNV deze financieel.
- * de in 2002 ingezette reclamecampagne voor biologische producten zal verder worden uitgevoerd (met tv-spots en prints).
- * Investeringsregeling Biologische Varkens (IBV) zal worden opengesteld indien de markt-perspectieven daartoe aanleiding geven.
- * In navolging op de IBV zullen ook voor andere sectoren dan de varkenssector passende instrumenten worden ingezet die de omschakeling van de primaire sector ondersteunen indien er aantoonbaar perspectief in de markt en samenwerking in de keten is.
- * Kennisontwikkeling en -verspreiding; de ingezette intensivering van onderzoek t.b.v. biologische landbouw bij WUR en andere instituten zal worden voortgezet. Verdere integratie van «biologisch» en «gangbaar» wordt nagestreefd. Specifieke aandacht zal uitgaan naar kennis-verspreiding naar praktijk en naar onderwijs.
- * In de Kaderregeling Kennis en Advies, welke in 2001 is opgesteld, wordt aan agrarische ondernemers ondersteuning gegeven bij activiteiten die gericht zijn op omschakeling naar biologische productie (o.a. het opstellen van een bedrijfsontwikkelingsplan).

Doelgroep

Het beleid met betrekking tot de biologische landbouw richt zich op alle actoren die een bijdrage kunnen leveren aan de groei en professionalisering van de sector te weten: primaire sector (zowel gangbare landbouw

die om moet schakelen als de reeds biologische sector die zich verder moet professionaliseren), de relevante partijen in de keten en de consument.

Prestatiegegevens

Instrument	Prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie (x € 1 000)	Totale uitgaven (x € 1 000)
Publieksvoorlichting	TV-spots/prints		726
Platform Biologica	Beleidsondersteuning		408
Professionalisering van de keten	projecten/processen	divers	3 403
Investeringsregeling Biologische Varkens* (IBV)	20 bedrijven	128	2 569
RSBP*			5 700
Kwaliteitszorg*			508

* Deze posten betreffen de uitfinanciering van reeds aangegane verplichtingen in voorgaande jaren.

Met de uitfinanciering van de RSBP wordt ca. 10 000 ha. omschakeling en ca. 5 000 ha. voortzetting ondersteund.

05.12 Vermindering milieubelasting door gebruik van dierlijke mest en mineralen binnen milieunormen

Hoofddoelstelling van beleid is het bevorderen van een duurzame productie. Het gaat daarbij enerzijds om de systeem- en procesdoelen die het best in algemene zin kunnen worden geformuleerd en aangepakt. Juist deze aspecten kunnen echter sterk bepalend zijn voor het op gang komen en het tempo van het beoogde verduurzamingsproces, zoals: de relatie tussen boer, burger en overheid, innovatie(vermogen), consumentengedrag, de afstand tussen producent en consument, regeldruk en administratieve lasten, organisatiestructuren en internationale kaders. Anderzijds betreft het de doelen die op specifieke problematiek zijn gericht, bijv. op milieugebied (mest/nitraat). Specifiek doel is evenwicht op de mestmarkt en reductie van het mestoverschot tot een verantwoord niveau. Daarnaast dient het gebruik van mineralen in de land- en tuinbouw plaats te vinden binnen de milieurandvoorwaarden. Het mest- en mineralengebruik (stikstof en fosfaat) dient te worden beperkt tot een hoeveelheid waarbij de milieunormen voor het grond- en oppervlaktewater niet worden overschreden, wat betekent dat de verliesnormen op bedrijfsniveau niet mogen worden overschreden en er evenwicht moet zijn tussen het aanbod van mineralen en de vraag binnen de Nederlandse landen tuinbouw gegeven de normen in 2003 en de periode daarna. Het voorkomen van overschrijding van de verliesnormen op bedrijfsniveau moet worden gerealiseerd door MINAS. Het evenwicht tussen vraag en aanbod op de mestmarkt moet worden bewerkstelligd door het stelsel van mestafzetovereenkomsten (MAO). Tot 2005 blijft ook het stelsel van dierrechten (varkens en pluimvee) en mestproductierechten nog bestaan.

Schatting landelijk mestoverschot in 2003	mln. kg fosfaat
Mestproductiecapaciteit	162
Mestplaatsingscapaciteit	158
Landelijk mestoverschot (bandbreedte 0–12 kg)	4

Streefwaarden

Bovenstaand leidt tot de volgende prioriteiten in 2003:

1. Het overbruggen van de kloof tussen boer, burger en overheid door het versterken van het maatschappelijk draagvlak voor de duurzame landbouw. Inzet is om maatschappelijke organisaties in te schakelen bij de transitie, met name op de punten waarop zij een meerwaarde hebben en waar de overheid niet actief kan of wil zijn: het aanspreken en betrekken van burgers, confronteren en het uitoefenen van (maatschappelijke) druk op marktpartijen, aandacht vragen voor onderwerpen rond duurzaamheid, bij elkaar brengen van mensen of groepen.
2. Het realiseren van transparantie van ketens en producten middels het inrichten van een bedrijvenplatform.
3. Het adopteren en inzetten van voorlopers. Hiertoe dienen de «skills» van de ondernemers te worden bevorderd en in het verlengde daarvan ook gebruik en invoering van bestaande innovatiemogelijkheden op de bedrijven. Een intersectorale uitwisseling van gegevens en ervaringen is hierbij van belang.

Op milieugebied:

Omschrijving	2003
Minas: percentage bedrijven zonder overschrijding van de verliesnormen	100%
MAO: percentage bedrijven zonder overschrijding jaarplafond	100%

De MINAS-heffing is prohibitief (hoogte is zodanig bepaald dat bedrijven zich zullen houden aan de verliesnormen, omdat beperking van het mineralenoverschot op het bedrijf goedkoper is dan het betalen van de heffing).

Het hanteren van de MINAS-heffing als basis voor de streefwaarde heeft als nadeel dat de resultaten pas in het jaar t+2 bekend zijn. Voor de verantwoording in jaar t+1 wordt gebruik gemaakt van een alternatieve indicator.

De voortgang van de streefwaarden zal daarom worden gemeten aan de hand van:

- * hoeveelheid afgesloten mestafzetcontracten in vergelijking tot de geschatte behoefte aan mestcontracten (volgens berekening mestoverschot), incl. erkende hoeveelheid export en erkende hoeveelheid mestverwerking (alles uitgedrukt in kg stikstof in mest). Hierbij dient rekening te worden gehouden met het gegeven dat niet de volledige mestproductie, maar 90%, voorafgaand aan het productiejaar, afgedekt hoeft te zijn met de vastgelegde plaatsingsruimte.

- * hoeveelheid afgesloten mestafzetcontracten in vergelijking tot de werkelijke hoeveelheid afgezette stikstof in mest zoals dat blijkt uit MINAS.
- * landelijk mestoverschot (berekening Permanente Commissie van Deskundigen Mest- en Ammoniakproblematiek)
- * monitoring hoeveelheid fosfaat die uit de markt is gehaald (opkoopregelingen e.d.). De jaarlijkse monitoringsrapportage van het Milieu- en Natuurplanbureau dient hiervoor de nodige informatie te leveren.

Beleidsinstrumenten

In 2003 zullen de volgende instrumenten worden ontwikkeld/ingezet:

1. De regeling «versterking maatschappelijk draagvlak duurzame landbouw» zal (op tenderbasis) worden opengesteld voor projecten van maatschappelijke organisaties die betrekking hebben op: (a) het verkleinen van de kloof tussen producenten en consumenten en (b) het bevorderen van duurzaam consumeren. Binnen de intensieve veehouderij wordt een 4-jarig innovatieprogramma, met een planmatige aanpak en maximale inschakeling van bestaande netwerken en vernieuwende bedrijven, opgestart.
2. Door bedrijven zelf ontwikkelde bedrijfsinformatiesystemen moeten uitgroeien tot de basis voor een keten- en productinformatiesysteem. De overheid voorziet in een experimenteerbudget; de deelnemende bedrijven nemen de overige investeringen en het uiteindelijke beheer en gebruik voor hun rekening.
3. Vestigingssteun aan jonge innovatieve bedrijfsopvolgers. Voor 250 innovatieve starters is een bedrag van € 20 000 ter ondersteuning van de bedrijfsovername beschikbaar. Daarnaast wordt het opstellen van bedrijfsplannen door bedrijfsopvolgers ondersteund.
4. Mestafzetovereenkomsten
Het stelsel van MAO heeft tot doel de mestproductie te limiteren tot de beschikbare mestplaatsingsruimte. Deze contracten moeten voor 1 januari van het boekjaar worden afgesloten. Dit stelsel zorgt ervoor dat niet meer mest wordt geproduceerd dan kan worden afgezet. Op 1 maart van het boekjaar is zowel van het vorige jaar als van het lopende boekjaar de stand van zaken m.b.t. MAO en het bijbehorende traject TME (tussenpersonen, mestverwerkers en exporteurs) bekend. Op dit moment is het instrument nog niet volledig operationeel. Het stelsel van dierrechten (varkens en pluimvee) en mestproductierechten blijft derhalve nog enkele jaren bestaan. De verwachting is dat dit stelsel in 2005 kan komen te vervallen.
5. Mineralenheffing MINAS reguleert via een heffing de mineralenstromen op bedrijfsniveau. Hierbij wordt *achteraf* vastgesteld of sprake is van evenwicht op bedrijfsniveau.
6. RBV
De Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) biedt veehouders de mogelijkheid op vrijwillige basis hun bedrijf tegen marktprijzen aan de overheid te verkopen. Op grond van deze regeling haalt de overheid fosfaatoverschot uit de markt door veehouders die hun varkens-, kippen- of rundvleestak beëindigen subsidie te verlenen op het doorhalen van dier- of mestproductierechten. In totaal is voor het opkoopdeel van de RBV € 303,7 mln. beschikbaar gesteld. In 2003 zal de tweede tranche RBV worden uitbetaald.
7. Kennisontwikkeling en -verspreiding
Een uitgebreid kennisontwikkelings- en verspreidingstraject is opgezet

tot en met 2003 (nitraatprojecten). Agrariërs kunnen hierdoor kennis nemen van mogelijke maatregelen in de bedrijfsvoering om een mineralenoverschot te voorkomen.

8. Handhaving en controle

In de evaluatie van de Meststoffenwet 2002 is vastgesteld dat een prohibitieve heffing voor een goede werking van het MINAS-stelsel niet gemist kan worden. Ook de handhaving van het op 1 januari 2002 in werking getreden stelsel van MAO, middels een last onder dwangsom, lijkt zeer effectief. De huidige controle-instrumenten tezamen maken een effectief en efficiënt handhavingsraamwerk mogelijk; ook uit een recent gehouden belevingsonderzoek blijkt dat de combinatie van het preventief en repressief handhavingsbeleid goed werkt.

De huidige handhavingscapaciteit wordt daarom gehandhaafd. De komende tijd moeten de MINAS en MAO controles, handhaving en invorderingsaspecten, met name m.b.t. erkenningen en export, beter op elkaar worden afgestemd. De controle-instrumenten worden ingezet op basis van gecalculeerde keuzen.

Doelgroep

Innovatieve agrarische ondernemers, met name in de intensieve veehouderij en jonge bedrijfsopvolgers.

Specifiek voor het mestbeleid betreft dit in principe alle veehouderijen en akkerbouwbedrijven, intermediairs (m.n. mestvervoerders), mestverwerkende bedrijven en mestexporteurs.

Prestatiegegevens

Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (cumulatief t/m 2003)			
	Aantal kg. fosfaat forfaitair (x 1 mln.)	Prijs per kg. fosfaat forfaitair (x € 1)	Uitgaven (x € 1 mln.)
RBV – 2	11,7*	14,75	172

* Om een vergelijking met de reductiedoelstelling te kunnen maken dient de forfaitaire fosfaatproductie die als basis is gehanteerd voor de berekening van de subsidie, te worden omgerekend naar de overeenkomstige fosfaatproductie op basis van de verwachte excretienormen die zijn gebruikt in het kader van de overschotberekening. Ter vergelijking: de in de tweede tranche RBV verplichte 11,7 mln. kg fosfaat (forfaitair) komt overeen met een bijdrage in de reductie van het mestoverschot van 7,8 mln. kg fosfaat.

In het kader van de eerste tranche RBV is voor de opkoop van dier- en mestproductierechten in totaal € 131,2 mln. uitgegeven. Hiermee is ca. 7,9 mln. forfaitaire kilogram fosfaat uit de markt genomen. Voor de tweede tranche van de RBV zal in 2002 in totaal € 172 mln. worden verplicht. De uitgaven zullen in 2003 plaatsvinden. Met dit bedrag wordt in totaal 11,7 mln. forfaitaire kilogram fosfaat opgekocht.

Met beide openstellingen van de RBV wordt in totaal 19,6 mln. forfaitaire kilogram fosfaat uit de markt gehaald. Omgerekend betekent dit een bijdrage in de reductie van het mestoverschot van 13,1 mln. kilogram fosfaat (norm 2003).

Overig				
	aantal	Prijs per prestatie (x € 1 000)	Totaal (x € 1 000)	Uitgaven 2003 (x € 1 000)
<i>Inkomensvestigings- steun</i>				
Bedrijfsplannen	1 000	1,9	1 900	
Ondersteuning innovatieve jonge starters	250	20	5 000	
Diversen			103	
Totaal*			7 003	1 749
Overige w.o. duurzame landbouw en kennis- ontwikkeling				9 265

* Totaal € 7 mln. betreft de periode 2003–2006.

05.13 Een duurzamer gewasbeschermingspraktijk

Het gewasbeschermingsbeleid is gericht op een duurzame landbouw.

Uit een oogpunt van duurzaamheid zijn vooral teelten kwetsbaar waarbij de gewasbescherming in sterke mate steunt op het gebruik van kritische gewasbeschermingsmiddelen.

De landbouw van de toekomst vraagt een anders georiënteerde productiewijze. Kernbegrippen daarbij zijn betrouwbaar voedsel, lage milieubelasting en minimale afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen. Telers zullen zichtbaar moeten maken hoe ze werken.

Het gewasbeschermingsbeleid is er mede op gericht dit transitieproces te faciliteren.

Teneinde deze operationele doelstelling te bereiken zijn de volgende subdoelen geformuleerd.

1. Geïntegreerde gewasbescherming op gecertificeerde bedrijven
2. Lagere milieubelasting door gewasbeschermingsmiddelen.

Algemeen uitgangspunt

Ook in de toekomst zal de landbouw in Nederland behoefte hebben aan gewasbeschermingsmiddelen. Onverminderd de primaire verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven in zake de voorziening in die middelen, zullen betrokken departementen zich inspannen om, binnen te stellen randvoorwaarden voor de noodzakelijke bescherming van mens en milieu, zo gunstig mogelijke voorwaarden te creëren voor het beschikbaar komen van een effectief middelenpakket. Conform de voorstellen in de nota Zicht op gezonde teelt zullen daartoe waar mogelijk belemmeringen in regelgeving en beleid worden weggenomen en zal de toelating van kleine toepassingen wordt gefaciliteerd.

Streefwaarden

- In 2010 zijn alle bedrijven gecertificeerd; in 2005 90% en in 2003 geldt dat ten minste 10 000 bedrijven werken op basis van een gewasbeschermingsplan en dat deze vervolgens worden gecertificeerd.
- Met betrekking tot de milieubelasting – welke wordt gemeten met de

ationale milieu-indicator – geldt als streefwaarde voor 2010 een reductie van ten minste 95% t.o.v. een voor 1998 vastgesteld ijkpunt; voor 2005 een reductie van 75%.

- Een verhoging van de trefkans met 15% bij de handhaving van het gewasbeschermingsbeleid in 2003.
- Het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen is in 2003 met de beoordeling van middelen op basis van ten minste 30 stoffen begonnen.
- Voor 40 middelen is in 2003 uitbreiding van toepassing aangevraagd (haalbaarheid wordt nog onderzocht).

Beleidsinstrumenten

Aanpassing kennisbeleid/monitoring en evaluatie

Dit instrument betreft het aanpassen van het kennisbeleid, zodanig dat de ontwikkeling en verspreiding van kennis, de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming stimuleert.

Kleine Toepassingen en GNO's

Dit fonds ondersteunt de toelatingsaanvraag voor bestrijdingsmiddelen die gebruikt worden in kleine teelten. Daarnaast is er in een subsidie-regeling voorzien voor ondersteuning van de toelatingsaanvraag voor gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong (GNO's)

Diversen Zicht Op Gezonde Teelt (ZOGT)

Bevorderen geïntegreerde gewasbescherming: een terughoudend gebruik en beperkte emissie zal worden bevorderd door de toepassing van planmatige geïntegreerde gewasbescherming te stimuleren. Uitgebreider en effectievere handhaving: Het aantal controles en de effectiviteit daarvan zal worden opgevoerd.

Beoordeling middelen op basis Annex I – stoffen: de gewasgebescher-mingsrichtlijn verplicht EU-lidstaten tot herbeoordeling van middelen indien daarin stoffen voorkomen die de Europese Commissie heeft geplaatst op Annex I van de richtlijn.

Vereenvoudiging uitbreidingstoelatingen: in 2003 is regelgeving operationeel die het eenvoudiger maakt toelating te krijgen voor uitbreiding van toepassingen.

Verlenging toelating van rechtswege: in 2003 is regelgeving operationeel die het mogelijk maakt een toelating van rechtswege te verlengen, zodat meer zekerheid bestaat dat middelen niet onverwacht vervallen.

Bijdrage aan KCB en CTB

Dit betreft de LNV-financiering van de controlewerkzaamheden die het Kwaliteits-Controle Bureau Groenten en Fruit (KCB) uitvoert, alsmede de afgifte van certificaten in verband met export naar derde landen (niet EU-landen) voor wat betreft de re-export van gemengde zendingen. Deze zendingen hebben betrekking op in Nederland geproduceerde groenten en fruit alsmede elders geproduceerde groenten en fruit. Daarnaast betreft dit het aandeel van LNV in de kosten van het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (CTB) bij (EU-) beoordelings-werkzaamheden, beleidsadvisering, kosten van bezwaar en beroep en informatieverstrekking.

Doelgroepen

Doelgroepen voor het beleid zijn gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen. Dat zijn vooral agrarische ondernemers, loonwerkers, hoveniers, beheerders van openbaar groen, beheerders van bedrijfsterreinen en niet-professionele gebruikers, zoals hobbytuinders.

Prestatiegegevens

Instrument	Prestaties	Gemiddelde kosten per prestatie	Totale uitgaven (x € 1 000)
Kennisontwikkeling			1 815
Fonds kleine toepassingen	20 aanvragen	45 400	908
Toelatingsbeleid GNO's			
Subsidieregeling	7 aanvragen	129 714	908
Diversen:			
Biologische GNO's			771
Gewasbeschermingsplannen/certificering	10 000	125	1 250
Demoprojecten geïnt. gewasbescherming	5	50 000	250
Demoprojecten geïnt. onkruidbestrijding	4	50 000	200
Overigen w.o. handhaving en div. projecten			225
Bijdrage aan KCB en CTB			272

05.14 Verbetering Dierenwelzijn

De komende jaren zal een aantal initiatieven worden ontplooid om dierenwelzijn zichtbaarder een rol te laten spelen in het koopgedrag van de consument. Een belangrijke nevendoelstelling van het dierenwelzijnsbeleid is in dit verband het bevorderen van de bewustwording van de consument. Daarbij wordt een belangrijke rol toebedeeld aan partijen in de keten. Ook zal in verband met de dierintensieve veehouderij in Nederland met kracht in Europees verband naar harmonisering op een hoog niveau worden gestreefd.

Streefwaarden

Met behulp van door de sector opgestelde en gedragen plannen van aanpak zal worden gewerkt om welzijnsonvriendelijke methoden aan te pakken. In 2003 zal worden nagegaan of de plannen van aanpak die zijn ingediend door de betreffende partijen noodzaken tot verdergaande wettelijke maatregelen, of dat LNV het plan zal ondersteunen en faciliteren.

Ten aanzien van het bevorderen van de bewustwording van de consument is aangegeven dat daarmee het koopgedrag van de consument moet worden veranderd. Dat kan o.a. met behulp van etikettering, waarvoor partijen in de keten 5 jaar de tijd krijgen om dit zelf op te pakken. Begin 2003 is helder op welke wijze de partijen de bedoelde transparantie op willen pakken.

Beleidsinstrumenten

Voor het bereiken van de doelstelling uit de nota dierenwelzijn worden de volgende instrumenten ingezet:

- het bevorderen van dierenwelzijn in internationaal verband
- het opheffen en voorkomen van welzijnsonvriendelijke methoden
- onderzoek
- fiscale maatregelen, voor zover duidelijk is komen vast te staan dat hiermee geen free-ridersgedrag wordt uitgelokt.

Doelgroep

Het dierenwelzijnsbeleid richt zich op de veehouder, de handelaar en de verkoper van gezelschapsdieren. Daarnaast wordt aan de burger nadrukkelijk een belangrijke rol toegekend, zowel die van consument van dierlijke producten, als die van eigenaar van een gezelschapsdier.

05.15 Ecologisch duurzame visserij

De operationele doelstelling valt uiteen in drie onderdelen:

- * Een verantwoorde zee- en kustvisserij die is gebaseerd op de voorzorgsbenadering en die de gevolgen voor het ecosysteem beperkt;
- * Een visserijbeleid gericht op een beheerste schelpdiervisserij met behoud en herstel van natuurlijke biotopen, alsook met voldoende voedsel voor bedreigde vogels;
- * Integraal visstandbeheer op de (Staats)binnenwateren.

Streefwaarden

1. Duurzaam beheer van visbestanden. Een duurzame visserij wordt gekenmerkt door gezonde visbestanden en een daarbij behorende verantwoorde visserij. Jaarlijks worden in EU-kader quota vastgesteld op basis van de door de International Council for the Exploration of the Seas (ICES) vastgestelde voorzorgsniveaus. Een gezond visbestand wordt bereikt als het paaibestand en de visserijsterfte in de betrokken bestanden voldoen aan het door de ICES vastgestelde voorzorgsniveau.
2. Duurzame benutting van de bestanden buiten de Europese wateren, die de Nederlandse zeevisserijvloot in de periode t/m 2004 op grond van visserijakkoorden mag bevissen.
3. Verdere ontwikkeling van meer selectieve visserijtechnieken in de zeevisserij die het ecosysteem ontlasten. In 2003 wordt afronding nagestreefd van de ontwikkelingsfase van de elektropulskor. Nederland zal zich in EU-verband inspannen voor een noodzakelijke aanpassing van de regelgeving, ten einde vissen met de elektropulskor mogelijk te maken.
4. Behoud en herstel van natuurlijke biotopen en het voorkomen van voedselgebrek voor vogels als gevolg van de schelpdiervisserij in de Waddenzee en de Oosterschelde. Indicatieve streefwaarde is 2000–4000 hectare stabiele mosselbanken in 2003.
5. Gestreefd wordt op de Staatsbinnenwateren in 2003 in alle 23 visserijkundige eenheden Visstandbeheercommissies (VBC's) actief te hebben (landelijk dekkend netwerk). In deze commissies werken hengelsportverenigingen en beroepsvissers samen met water- en natuurbeheerders ten behoeve van duurzaam visstandbeheer.
6. Overeenstemming over de economische benutting van schubvis door beroepsbinnenvissers tussen sport- en beroepsvisserij in 2003.

7. Gestreefd wordt naar verbetering van de visstand in het IJsselmeer en beperking van de vogelsterfte als gevolg van de visserij ter ondersteuning van het convenant tussen Producentenorganisatie IJsselmeer en Vogelbescherming Nederland. In dit convenant is afgesproken dat de vogelsterfte als gevolg van de visserij wordt gereduceerd tot maximaal 2000 vogels in 2004.

Beleidsinstrumenten

Verantwoorde zee- en kustvisserij:

- * bestandsonderzoek Monitoring van visbestanden levert indicatoren voor het behoud en herstel van visbestanden.
- * vaststelling, in december van elk kalenderjaar, van maximale vangsthoeveelheden vis (TAC's en quota) door de Europese Raad van Visserijministers.
- * het beheer van de individuele vangsthoeveelheden door groepen vissers (co-management). In 2003 wordt de kamer geïnformeerd over de toekomst van het huidige systeem van co-management in de zeevisserij.
- * afgifte van publieke en privaatrechtelijke vergunningen.
- * voor naleving van nationale en Europese regels worden controles op zee, bij aanlanding en in de keten uitgevoerd. De controles op zee vinden plaats in kustwachtverband.
- * In overleg met sectorvertegenwoordigers en betrokken onderzoeksinstanties is een meerjarig project ontwikkeld (het zogenaamde F-project). Dit project is gericht op het verbeteren van de bestandsbeoordeling (met name schol en tong), het efficiënter gebruiken van informatie uit de visserijsector zelf en het verbeteren van de communicatie over onderzoek- en visserijgegevens. In 2003 zullen de eerste concrete resultaten van dit vierjarige onderzoek worden opgeleverd.
- * In 2001 hebben de EU en Mauritanië een visserijovereenkomst gesloten, waarin ook voor de Nederlandse vloot vangstmogelijkheden zijn ondergebracht. Om de duurzaamheid van deze visserijen te bevorderen, worden de visserijactiviteiten met onderzoek begeleid. Het onderzoek richt zich op de toestand van de belangrijkste bestanden en op bevordering van de selectiviteit van de visserij. Dit met name ter voorkoming van visserij op ondermaatse vis en ter voorkoming van ongewenste bijvangsten van zeezoogdieren.
- * Waar mogelijk zal onderzoek worden geëntameerd naar visserijtechnieken, met bijdrage van de Europese Unie, die selectiviteit bevorderen, het (benthische) ecosysteem ontlasten dan wel de duurzaamheid op andere wijze bevorderen.

Beheerste schelpdiervisserij in de kustwateren:

Het verlenen van vergunningen op grond van de Visserijwet en de Natuurbeschermingswet aan de hand van de volgende criteria:

- * Permanente gebiedssluiting: in de Waddenzee is 26% van de droogvallende platen gesloten; in de Oosterschelde 14%. Daarnaast is in de Waddenzee 5% van de meest kansrijke litorale gebieden voor het ontstaan van stabiele mosselbanken additioneel gesloten.
- * Voedselreservering voor vogels in de Waddenzee: Ten behoeve van scholeksters en eidereenden wordt 10 miljoen kg schelpdiervlees op de platen en 8,6 miljoen kg schelpdiervlees in het sublitoraal gereserveerd. Een deel van de hoeveelheid in het sublitoraal mag in de vorm van *Spisula* in de Noordzeekustzone aanwezig zijn.
- * Voedselreservering voor vogels in de Oosterschelde: Ten behoeve van de scholeksters wordt 4.1 mln. kg kokkelvlees gereserveerd.

Integraal visstandbeheer (Staats)binnenwateren:

- * De benutting van schubvis in de binnenwateren zal plaatsvinden op basis van het in 2002 ontwikkelde instrument economische benutting.
- * Illegale visserij op de binnenwateren zal worden bestreden door middel van gerichte acties in Friesland, Randmeren en Benedenrivieren door AID, KLPD en de regiopolitie.
- * De Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVb) zal worden omgevormd, daartoe wordt in 2002 een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend. De inspanningen van de OVb, ter verbetering van de binnenvisserij, zullen in 2003 worden voortgezet. De uitgaven voor publieke taken, alsook de ontvangsten van de visaktegelden, zijn met ingang van 2003 in de LNV begroting opgenomen.
- * In 2003 zal onderzoek (ex-ante evaluatie) plaatsvinden naar de gevolgen van de in het Aalplan beschreven maatregelen voor de sector binnenvisserij (inclusief IJsselmeer).

Ten opzichte van de begroting 2002 is het deel van de beleidsinstrumenten, dat meer betrekking heeft op het bevorderen van «duurzaamheid», van operationele doelstelling 4.14 Herstructurering visserij overgebracht naar de onderhavige operationele doelstelling. De bijbehorende middelen uit de brandstofcompensatie worden nu hier geraamd.

Doelgroep

Betrokkenen zijn onder meer het visserijbedrijfsleven en zijn organisaties, sportvissers en hun organisaties, VBC's (visstandbeheerscommissies) en niet-gouvernementele organisaties.

Prestatiegegevens

Instrument	Prestatie	Uitgaven (x € 1 mln.)
Samenwerkingsovereenkomst met Mauretanië; bestandsinzichten in niet-Europese wateren	Selectievere vistechnieken	2,8
Verbetering van de binnenvisserij	Diverse activiteiten/ maatregelen	6,4
Technische maatregelen en onderzoek	Experimenten pulskor en overig technisch onderzoek	4,7
Verbeteren bestandsinzichten door efficiënter gebruik van informatie uit de visserijsector (F-project)	Betere bestandsinzichten en meer draagvlak bij de sector	0,8
Innovatie visserij	Innovatieve projecten	2,0
Overig FIOV-maatregelen	Diverse	4,2

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1 000							
05 Bevorderen duurzame productie	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	85 128	298 339	139 589	133 122	123 066	121 756	121 618
UITGAVEN	87 202	111 276	315 342	136 990	117 223	114 607	114 469
Programma-uitgaven	12 738	22 422	225 013	50 318	34 093	31 477	31 339
U0511 Bevorderen biologische landbouw	4 918	7 668	13 314	13 999	7 927	9 677	9 627
– Stimulering van de biologische primaire productie		2 499	5 700	7 683	7 597	9 627	9 627
– Professionalisering van de ketens		2 301	3 403	2 269			
– Platform biologica		400	408	408			
– Publieksvoorlichting		711	726	726			
– Investeringsregeling Biologische Varkens (IBV)		1 224	2 569	2 849	330	50	
– Kwaliteitszorg		347	508	64			
– Overig		186					
U0512 Vermindering milieubelasting door gebruik van dierlijke mest en mineralen binnen milieunormen	5 110	9 747	183 014	9 000	8 636	7 387	7 097
– RBV			172 000				
– Overig		9 747	11 014	9 000	8 636	7 387	7 097
U0513 Een duurzamer gewas-beschermingspraktijk	226	3 181	6 599	5 646	6 228	4 159	4 389
– Aanpassing kennisbeleid/monitoring evaluatie		663	1 815	1 815	1 497		
– Kleine toepassingen en GNO's		780	1 816	1 816	1 816		
– Diversen ZOGT		988	2 696	1 743	2 643	3 626	3 856
– Bijdrage aan KCB en CTB		637	272	272	272	533	533
– Overige		113					
U0514 Verbetering dierenwelzijn	1 244	1 317	1 201	1 088	842	842	842
– LID		182	182	182	182	182	182
– IBG		400	408	408	408	408	408
– Overig		735	611	498	252	252	252
U0515 Ecologisch duurzame visserij	1 240	509	20 885	20 585	10 460	9 412	9 384
– Onderzoek/evaluaties/controle		136					
– Co-management/integraal		373					
– Visstandbeheer							
– Samenwerkingsovereenkomst			2 790	2 750			
– Verbetering van de binnenvisserij			6 400	6 400	6 400	6 400	6 400
– Technische maatregelen en onderzoek			11 695	11 435	4 060	3 012	2 984
Apparaatsuitgaven	74 464	88 854	90 329	86 672	83 130	83 130	83 130
U0521 Apparaat	22 806	33 536	33 099	32 881	32 300	32 300	32 300
U0522 Baten-lastendiensten	51 658	55 318	57 230	53 791	50 830	50 830	50 830
ONTVANGSTEN	34 309	23 212	201 875	29 825	31 301	28 416	22 848

Toelichting

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstellingen toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.

De uitgaven voor het apparaat hebben betrekking op de Algemene Inspectiedienst en de beleidsdirecties Landbouw en Visserij. De uitgaven voor de baten-lastendiensten hebben betrekking op Bureau Heffingen, de Plantenziektenkundige Dienst en LASER.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1 000)			
			Raming 2003
	Gemid- delde sterkte	Gemid- delde prijs	Totaal
Personeel DL	42,1	53,8	2 267
Personeel Visserij	80,9	68,4	5 530
Personeel AID	343,6	51,0	17 511
Materieel			7 416
Overig apparaat*			375
Bijdrage aan Bureau Heffingen			42 681
Bijdrage aan de Plantenziektenkundige Dienst			12 258
Bijdrage aan LASER			2 291
Totaal apparaatsuitgaven			90 329

* Dit betreft uitgaven voor overig personeel en post-actieven

De ontvangsten in 2003 hebben voor €172 mln. betrekking op de ontvangsten uit het O&S-fonds voor de landbouw ter dekking van de uitgaven van de RBV-regeling. De overige ontvangsten betreffen de MINAS-heffing, diverse EU-ontvangsten voor o.a. biologische landbouw, verwerking en afzet van landbouwproducten en EU-demoregeling. Daarnaast worden ontvangsten geraamd uit hoofde van de brandstof-compensatie, vergunningverlening, visakten en verhuur van percelen en visrechten.

Ontvangsten 2003 x € 1 000	
Totaal	201 875
RBV	172000
Mineralenheffing	7 261
Duurzame Visserij	12 501
Overige (w.o. EU-ontvangsten)	10 113

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000					
	2003	2004	2005	2006	2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven	315 342	136 990	117 223	114 607	114 469
1a. waarvan apparaatsuitgaven	90 329	86 672	83 130	83 130	83 130
2. Pogramma-uitgaven					
2a. waarvan juridisch verplicht	215 953	20 787	8 879	5 992	3 679
2b. waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	7 011	10 654	4 662	3 694	3 374
2c. niet onder 2a en 2b begrepen	2 049	18 877	20 552	21 791	24 286
2d. totaal	225 013	50 318	34 093	31 477	31 339

De apparaatsuitgaven zijn naar hun aard op korte termijn niet flexibel. De programma-uitgaven zijn voor een belangrijk deel juridisch verplicht, complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden. Zo ligt een groot deel van de uitgaven vast voor de uitfinanciering van de 2e tranche van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken. Daarnaast is op visserijgebied sprake van uitgaven uit hoofde van de afspraken met de visserijsector in verband met de brandstofcompensatiemiddelen en de uitgaven voor de binnenvisserij die gefinancierd worden vanuit de visaktegelden.

Veronderstellingen

De belangrijkste veronderstellingen voor de biologische sector zijn dat de biologische markt een (internationale) groeimarkt is, dat de consumenten bereid zijn een (beperkte) meerprijs te betalen en dat de biologische landbouw een blijvend goed imago en een onderscheidend vermogen houdt. Voorts wordt verondersteld dat een gezamenlijke aanpak en samenwerking tussen de marktpartijen effectiever is dan een individuele aanpak en dat er mogelijkheden zijn om de efficiency in de ketens te verbeteren.

Voor een goede werking van het *mineralenbeleid* via mestafzet-overeenkomsten (MAO) en MINAS is een globaal evenwicht op de nationale mestmarkt nodig, alsmede draagvlak in de sector. Met name het draagvlak is thans een probleem i.v.m. de hoge administratieve lastendruk. De implementatie van het rapport «Lastige lasten» zal deze lastendruk moeten verminderen en daarmee het draagvlak vergroten. Wat het derogatieverzoek betreft wordt er van uitgegaan dat de Europese Commissie dit verzoek honoreert. Dan zal er naar verwachting ook evenwicht op de mestmarkt zijn. Indien de Europese Commissie het derogatieverzoek afwijst c.q. in negatieve zin aanpast, zal er in 2003 naar verwachting opnieuw een mestoverschot blijven bestaan.

Met betrekking tot gewasbescherming wordt verondersteld dat:

- * de markt op basis van overheidseisen certificatieschema's ontwikkelt en certificering stimuleert;
- * het draagvlak voor certificering bij primaire producenten gehandhaafd blijft (inclusief bedrijfseconomische ontwikkeling van de sector);
- * het bedrijfsleven de eigen verantwoordelijkheid neemt voor de beschikbaarheid van een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket (binnen de randvoorwaarden van de overheid);
- * er geen extreme toename is van ziekten en plagen door reeds aanwezige of geïmporteerde organismen.

De belangrijkste veronderstelling uit de nota dierenwelzijn is dat alle partijen in de keten een belangrijke rol hebben te vervullen als het gaat om het verbeteren van het dierenwelzijn in de richting van het soorteigen gedrag. Niet alleen de overheid of de veehouder hebben hierin een rol te vervullen.

Daarnaast is ook een belangrijke veronderstelling dat als de consument zich beter bewust is van het dierenwelzijn dat op het door hem aan te schaffen product van toepassing is, hierdoor zijn koopgedrag zal veranderen.

Voor de hele operationele doelstelling geldt dat – gezien de centrale plaats van gedrag en het sociale instrumentarium – de gewenste ontwikkeling gesitueerd moet worden in een complex relatienetwerk. Het beoogde gedrag en systemen zijn van vele factoren en invloeden afhankelijk en

kunnen niet door de overheid worden afgedwongen. Relatief de meeste invloed heeft de overheid op de omstandigheden. Langs die weg kan zij alleen de belemmeringen om tot het gewenste gedrag en systemen te komen wegnemen.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
05.11	Biologische Landbouw			X		
05.12	Duurzame Landbouw				X	
05.12	Evaluatie meststoffenwet 2002			X		
05.12	Programma Nitraat-projecten (Kennisonw en versp)	X				
05.13	Gewasbeschermingbeleid			X		
05.14	Verbeteren dierenwelzijn					X
05.15	Evaluatie Beleidsbesluit Binnenvisserij		X			
05.15	evaluatie uitvoering EPD			X		
05.15	Schelpdiervisserij in de kustwateren (EVA II)		X			
05.15	Structuurnota zee- en kustvisserij	X				

Eind 2002 is een tussentijdse evaluatie uitgevoerd van de Beleidsnota biologische landbouw 2001–2004 voor het onderdeel «professionalisering van de vraaggerichte ketens» en van de RSBP voor de periode 1997 -2002. Begin 2004 zal de operationele doelstelling ex-post worden geëvalueerd. De resultaten van deze evaluatie zullen gebruikt worden voor de opzet van het beleid t.a.v. biologische landbouw vanaf 2004.

De inzet van LNV inzake de transitie naar duurzame landbouw zal uiterlijk eind 2004 worden geëvalueerd. Daarbij komen met name ook de onderwerpen binnen deze operationele doelstelling aan de orde – dus de aanpassing van gedrag, systemen en omstandigheden – inclusief de daarbij ingezette middelen en instrumenten.

In de Meststoffenwet is opgenomen dat iedere twee jaar de resultaten van het mestbeleid zullen worden geëvalueerd. De eerstvolgende evaluatie zal in 2004 plaatsvinden. De resultaten van de evaluatie 2000–2002 zijn inmiddels gereed en aan de Tweede Kamer gezonden.

De effecten van het gewasbeschermingsbeleid worden jaarlijks gemonitord en in 2004 geëvalueerd. Op basis van de met de Nationale Milieu-indicator berekende milieubelasting, zal het beleid, indien nodig, tussentijds worden bijgestuurd. Beperking hierbij is dat de resultaten van die berekening eerst beschikbaar zijn in de loop van het jaar volgend op het jaar waarop de gegevens betrekking hebben.

In 2002 wordt een ex ante evaluatie van de nota dierenwelzijn uitgevoerd. In 2006 is een ex-post-evaluatie gepland.

De huidige nota Zee- en kustvisserij zal worden geëvalueerd. Aan de hand van de resultaten van de evaluatie en in het licht van een aantal beleidsontwikkelingen die in 2002/2003 hun beslag zullen krijgen (onder meer implementatie van nieuw Gemeenschappelijk Visserij Beleid, toekomstig beleid voor de schelpdiervisserij in de kustwateren, nieuw beleid voor de IJsselmeervisserij) zal worden bezien of de follow-up de vorm van een nieuwe structuurnota vergt en zo ja, wat de breedte van een dergelijke nota dient te zijn.

Verantwoordelijkheid LNV

Of en in welke mate de groei en professionalisering van de biologische landbouw daadwerkelijk zal plaatsvinden is in hoge mate afhankelijk van de inzet van de betrokken partijen in de sector. De Minister jaagt aan, faciliteert en is verantwoordelijk voor het inzetten van instrumenten en middelen conform de (voornemens in de) Beleidsnota biologische landbouw 2001–2004.

Zoals in alle beleidsstukken wordt verwoord, moet de transitie duurzame landbouw worden aangemerkt als een gezamenlijke verantwoordelijkheid: van bedrijven, maatschappelijke organisaties (inclusief de burgers en consumenten waarvoor zij staan), kennisinstellingen en de overheid. Binnen de overheid is de minister van LNV de eerstverantwoordelijke om de bijdrage van de overheid aan het transitieproces naar duurzame landbouw vorm en inhoud te geven. Die bijdrage concentreert zich met nadruk op het enerzijds stellen van de doelen en randvoorwaarden en het anderzijds bieden van voldoende «ruimte», informatie, structuren en stimulerende middelen voor de initiatieven en ontwikkelingen die moeten leiden tot de noodzakelijke omslag. Deze operationele doelstelling en de geformuleerde prioriteiten voor de korte termijn sluiten daar geheel op aan.

LNV is verantwoordelijk voor het oplossen van het mest- en mineralenoverschot. Daarvoor zijn instrumenten ontwikkeld die landelijk voor evenwicht op de mestmarkt moeten zorgen (MAO) en (achteraf) op bedrijfsniveau de mineralenstromen vaststellen (MINAS). Daarnaast hebben diverse opkoopregelingen (o.a. RBV), afroaming en kortingen, de mestproductie de afgelopen jaren sterk gereduceerd.

LNV (en deels ook de mede betrokken departementen) zijn verantwoordelijk voor de doelstellingen inzake de beoordeling van stoffen door het CTB, het tijdig gereed en functioneel zijn van de beoogde wet- en regelgeving, alsmede voor de voorgenomen inzet van capaciteit voor handhaving. LNV is tevens verantwoordelijk voor de aansturing van het benodigde onderzoek, de beschikbaarheid van geschikte instrumenten voor het meten van de milieubelasting en de totstandkoming van het vereiste kader voor de ontwikkeling van certificatieschema's door private partijen.

Voor het verder ontwikkelen van het dierenwelzijn in de richting van het perspectief van het soorteigen gedrag speelt LNV een stimulerende rol.

Gezien de afhankelijkheid van natuurlijke factoren, met name weersinvloeden, zal er steeds onzekerheid blijven bestaan over het realiseren van ecologische doelen.

Groeipad VBTB

Met betrekking tot het beleidsspeerpunt «professionalisering van vraaggerichte ketens» is met het bedrijfsleven een convenant overeengekomen waarin een ambitie is geformuleerd dat 5% van de totale consumentenbestedingen aan voedingsmiddelen in Nederland in 2004 biologisch is. Op basis van expert-interviews zijn de omzetaandelen van verschillende productgroepen voor het jaar 2001 in kaart gebracht. In samenwerking met het Landbouw-Economisch Instituut (LEI) wordt gewerkt aan goede indicatoren en een betrouwbaar systeem om de

groeioprognose en de streefwaarden voor 2003 te kunnen monitoren welke betrekking hebben op de consumentenbestedingen aan biologische voedingsmiddelen.

Van de beschikbare middelen voor uitvoering van het beleid is een relatief groot gedeelte bestemd voor ontwikkeling van kennis op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming. Dit is in de meeste gevallen langlopend onderzoek. De resultaten van dit onderzoek zullen uiteindelijk moeten bijdragen aan een lagere milieubelasting in de onderscheiden sectoren. Een directe relatie tussen die twee is echter moeilijk te leggen. Een redelijke maatstaf voor de effectiviteit van het onderzoek kan echter zijn de mate waarin de resultaten leiden tot aanpassing van certificatieschema's. Bij de tussentijdse evaluatie in 2004 zal op zijn vroegst inzicht daarin kunnen worden gegeven.

Algemene beleidsdoelstelling

Bevorderen van de veiligheid van voedsel ten behoeve van de consumentenbescherming, de stimulering van de voedselkwaliteit en verbetering van de diergezondheid.

In de Nederlandse samenleving is de veiligheid van voedsel een belangrijk thema. Consumenten willen er op kunnen vertrouwen dat het voedsel dat ze in de winkels kopen veilig is. De verantwoordelijkheid voor dat veilige voedsel ligt bij het bedrijfsleven. De ondernemers in de voedselproducerende sectoren zijn er verantwoordelijk voor dat het lapje vlees, het pak melk of de groenten voldoen aan de eisen die aan de veiligheid van voedselproducten worden gesteld. Het is aan de overheid om die eisen, veelal in de vorm van eindnormen, vast te stellen.

Om producenten invulling te kunnen laten geven aan hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de veiligheid van voedsel en de consument in staat te stellen ook daadwerkelijk te kiezen – en daarmee de productie aan te sturen – voor voedsel dat op een veilige, kwalitatief hoogstaande, diervriendelijke en duurzame wijze wordt geproduceerd, is het vergroten van de transparantie in de verschillende voedselproducerende ketens van belang. Private stelsels waarbij de verschillende schakels in de voedselproductieketens over en weer elkaar inzichtelijk, controleerbaar en sanctioneerbaar garanties afgeven zijn daarvoor essentieel en zullen dan ook de komende jaren centraal staan in het LNV-beleid. De overheid is voor wat betreft de voedselveiligheid verantwoordelijk voor de normstelling (in wet- en regelgeving) en de controle en handhaving daarvan. Het voldoen aan eindnormen staat hierbij centraal. Dit betekent dat de overheid, op basis van risicoanalyses, wettelijk vastlegt waaraan producten in de winkelschappen en voor de export dienen te voldoen.

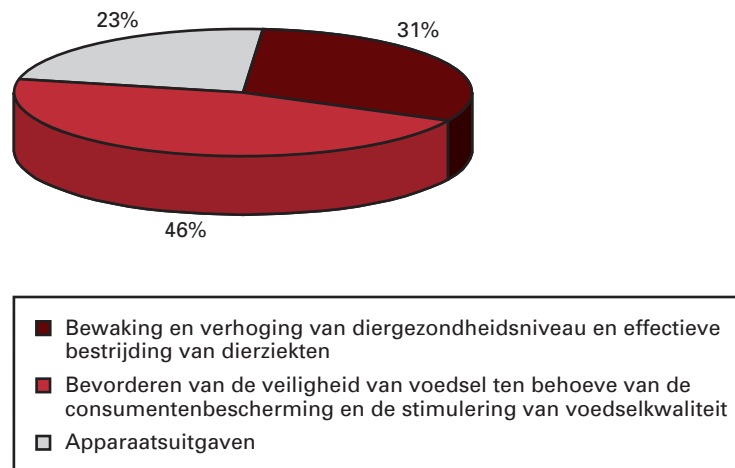
In de Nederlandse samenleving is naast de veiligheid van voedsel de gezondheid en het welzijn van dieren een groot goed. Gezonde dieren brengen veilige voedselproducten voort. Het is de ambitie van LNV om die gezondheid verder te verhogen en het hiermee bereikte niveau van voedselveiligheid door de ketens van de agribusiness heen vast te houden. De recente MKZ-crisis heeft aangegeven dat in de Nederlandse samenleving niet alleen de economische waarde van dieren een rol speelt, maar zeker ook de intrinsieke waarde van de dieren. Daarmee verschuift de focus bij de aanpak van diergezondheid in toenemende mate van bestrijding naar preventie. Hiermee komt ook naar voren dat het de veehouders in Nederland zelf zijn die een bepalende verantwoordelijkheid hebben voor de gezondheid van de veestapel. Niet langer kan men zo maar terugvallen op de overheid die uitbraken van dierziekten bestrijdt via het doden van vele in principe gezonde dieren, teneinde de verspreiding verder te voorkomen.

Toegespitst op de diergezondheid ligt de uitdaging met name in verhoging van bewustwording omtrent dierziekerisico's bij alle betrokkenen in het veld, zowel de bedrijfsmatige als de niet-bedrijfsmatige houder van (landbouwhuis)dieren. Diens primaire verantwoordelijkheid voor de gezondheid van zijn dieren en het voorkomen van ziekten moet ook meer dan voorheen daadwerkelijk worden ingevuld. Een schone bedrijfsvoering en een bijbehorend prudent gebruik van diergeneesmiddelen en

antibiotica zullen daartoe verder worden gestimuleerd, mede in het kader van de hierboven geschetste stimulering van ketengarantiesystemen. In het kader van de bestrijding van besmettelijke dierziekten zet LNV in op het waar mogelijk leggen van een relatie tussen het voeren van een veterinaire verantwoorde bedrijfsvoering en het dragen van de financiële lasten, verbonden aan de bestrijding.

Met het oog op de veiligheid en kwaliteit van voedsel en in het kader van de diergezondheid is aandacht voor de ontwikkeling en toepassing van biotechnologie relevant. Prioriteit wordt gegeven aan enerzijds het waarborgen van de veiligheid en maatschappelijke acceptatie door het stellen van heldere randvoorwaarden aan de productie en anderzijds de communicatie hierover met de consument. Voor biotechnologie bij dieren geldt het «nee, tenzij principe» als uitgangspunt. Bij de implementatie hiervan is eveneens de maatschappelijke acceptatie en de communicatie c.q. publieksvoorlichting een essentieel onderdeel van de LNV-activiteiten.

Grafiek 9: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

Operationele doelstellingen

06.11 Bewaking en verhoging van het diergezondheidsniveau en effectieve bestrijding van dierziekten

Nederland beschikt over een hoog diergezondheidsniveau. Het blijvend investeren in verdere verhoging daarvan en het adequaat en in een zo vroeg mogelijk stadium optreden tegen nieuwe ziekten en relevante ontwikkelingen is blijvend noodzakelijk. Dit tegen de achtergrond van onze internationale oriëntatie en dierdichtheid, maar ook tegen de achtergrond van de intrinsieke waarde van het dier. Preventie van dierziekten kent daarmee zowel een economische als een maatschappelijke dimensie. Ook de controle op de samenstelling van diervoeders draagt bij aan het verhogen van diergezondheid.

Bij bestrijding van dierziekten staat de effectiviteit voorop: effectieve bestrijding is er één die veterinaire doelgericht is en ook is ingebed in zijn maatschappelijke context.

Streefwaarden

De streefwaarden bij deze operationele doelstelling zijn deels kwalitatief van aard.

1. In 2003 wordt een programma voor preventieve diergezondheid opgezet, gericht op verhoging van het inzicht in, en verbetering van het omgaan met dierziektorisico's.
2. Scrapie-programma: eind 2003 is 35% van fokkerij populatie TSE-ongevoelig. Eind 2004 is dit percentage 50%.
3. Het streven is in 2004 de eerste versie van een nieuw I&R-systeem voor runderen, alsmede voor schapen en geiten, op te leveren en in de periode 2005/2006 het nieuwe I&R-systeem voor varkens op te leveren.
4. Huidige EU dierziektevrije status handhaven.
5. Crisisorganisatie op peil houden d.m.v.:
 - a. ontwikkelen en openbaar maken van beleidsdraaiboeken voor de meest relevante (besmettelijke) dierziekten;
 - b. ontwikkelen en aanpassen van alle wettelijk voorgeschreven rampenplannen;
 - c. oefenen van de dierziekten crisisorganisatie.

Beleidsinstrumenten

1. Preventieve Diergezondheid
Er wordt een programma ontwikkeld om de professionele en particuliere dierhouders bewust te maken van hun verantwoordelijkheid t.a.v. de preventie van dierziekten. Door middel van communicatie, opleidingen en praktijkgerichte experimenten zullen de dierhouders worden gestimuleerd zich in te zetten voor een gezonde veestapel. Een nulmeting zal worden uitgevoerd om de huidige stand van de diergezondheid te bepalen.
2. Identificatie & Registratiesystemen
Het streven is om nieuwe Identificatie & Registratiesystemen voor runderen, schapen en geiten, alsmede voor varkens in te voeren om zodoende een bijdrage te leveren aan een sluitende controle van de gehele productieketen. Er vindt een ontvlechting van de publieke en private taken plaats en er zullen nieuwe systemen worden opgebouwd. Belangrijkste kenmerken van deze nieuwe systemen zijn individuele identificatie, centrale registratie en elektronische identificatie. Hiertoe zal eerst een haalbaarheidsonderzoek worden uitgevoerd.
3. Monitoringsprogramma's
Via monitoringsprogramma's wordt inzicht verkregen in de trends van de diergezondheidssituatie.
Het gaat daarbij o.a. om de volgende programma's: basismonitoring door onderzoek te doen naar de doodsoorzaak van gestorven dieren, para-tbc bij runderen, scrapieprogramma bij schapen, TSE bij schapen en NCD bij pluimvee.
4. Handhaven EU dierziektevrije status
Om te voldoen aan de eisen die de EU stelt aan een dierziektevrije status worden voor bepaalde dierziekten bewakingsprogramma's uitgevoerd. Het gaat daarbij om brucellose en leucose bij runderen en brucella melitensis bij schapen.
5. Crisisorganisatie Dierziektebestrijding
In het geval van een uitbraak van wettelijk te bestrijden dierziekten

dient snel en adequaat gereageerd te kunnen worden door de inzet van menskracht en expertise voor de bestrijding ervan. Daartoe wordt een crisisorganisatie up-to-date gehouden, worden regelmatig oefeningen uitgevoerd en worden draaiboeken doorlopend geactualiseerd. Een High Containment Unit wordt paraat gehouden voor het geval er een crisis uitbreekt. In geval er een dierziekte uitbreekt worden de bestrijdingskosten verantwoord in het Diergezondheidsfonds.

Doelgroep

Het beleid voor preventie van de diergezondheid en het handhaven van de EU dierziektevrije status is gericht op alle professionele en particuliere dierhouders. Dit zijn tevens de doelgroepen voor de uitvoering van de monitoringsprogramma's en het I&R-systeem. De gebruikersinformatie die beschikbaar komt uit het I&R-systeem is bruikbaar voor bijvoorbeeld tracing door partijen in de productieketen en controlerende organisaties.

Prestatiegegevens

Instrument	Prestatie	Aantal
Onderzoek	Nulmeting huidig gezondheidsniveau	
Voorlichtingsprogramma	Diverse voorlichtingsactiviteiten	
Basismonitoring	Secties	15 000* (76 000 bepalingen)
	Bedrijfsbezoeken/adviezen	3 700
	Telefonisch consult	5 000
Monitoring KVP	Secties	7 400* (4 000 bedrijven)
Monitoring Wild	Onderzoek wilde zwijnen	300
Scrapieprogramma	Erfelijkheidstesten	100 000
Identificatie en registratie	Ontwikkelen van een I&R-systeem, opgebouwd uit drie deelsystemen	3 (runderen, varkens en schapen en geiten)
Bewakingsprogramma's	(Prevalentie-)onderzoek Brucellose, Leucose, Brucella Meltensis	19 000 bedrijven
Draaiboeken	Opstellen nieuwe draaiboeken	3 (Aviaire Influenza, New Castle disease, Brucellose)
	Verbeteren bestaande draaiboeken	3 (MKZ, KVP, AVP)
Crisisoefening	Uitvoeren van grootschalige oefening bestrijding dierziekten	1

* Het streven is dat 100% van de ter sectie aangeboden dieren wordt onderzocht. Het werkelijke aantal secties is dus afhankelijk van het aantal aanbiedingen.

Keuring aangeboden dieren, in aantallen en %					
Omschrijving	Ver- wachte aantal aange- boden dieren	Ver- wachte aantal aange- houden	%	Ver- wachte aantal afge- keurd	%
Artikel 10 runderen	500 000	37 500	7	2 500	0
Artikel 10 kalveren	1 350 000	21 600	1	405	0
Artikel 10 varkens	30 000 000	39 000	1	3 000	0
Artikel 10 schapen/geiten	600 000	9 000	1	6 000	1
Artikel 4 varkens	305 000	70 000	23	305	1
Bijzondere slachtplaatsen	145 000	116 000	80	8 700	6

Noot: Deze activiteiten worden (grotendeels) doorberekend aan derden en hebben geen betrekking op de bijdrage aan de RVV op dit beleidsartikel (zie voorts paragraaf baten-lastendiensten).

06.12 Bevorderen van de veiligheid van voedsel ten behoeve van de consumentenbescherming en de stimulering van voedsel-kwaliteit

Het waarborgen van de productieprocessen in de ketens van primaire en secundaire sector teneinde:

- * veilige voedselproducten te krijgen;
- * de keuzemogelijkheden voor consumenten met betrekking tot de kwaliteit van voedingsmiddelen te verbeteren.

De overheid is verantwoordelijk om de veiligheid van voedsel te waarborgen. Een belangrijk instrument is het ontwikkelen van een ketengarantiestelsel. Daarnaast zal controle en handhaving van wet- en regelgeving plaatsvinden om de voedselveiligheid te borgen. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van de VWA. Daarnaast behoort de consument de keuzemogelijkheid te hebben om te kiezen tussen kwaliteit. Daartoe zullen richtlijnen voor de etikettering van producten worden opgesteld en transparante systemen voor tracking en tracing worden ontwikkeld. Ook het Consumentenplatform kan hier een waardevolle bijdrage aan leveren. Op deze manier kunnen goed geïnformeerde consumenten de productieketen aansturen.

Streefwaarden

In 2006 wordt de veiligheid van het voedsel (in de productieketen) gewaarborgd door veilige productieprocessen en voedselproductieketens. Voor elk van de 8 sectoren, waaronder rundvee(vlees), varkens, zuivel, legkippen(eieren) en de biologische landbouw is dan minimaal één ketengarantiesysteem operationeel dat voldoet aan een aantal kwaliteits-eisen.

In 2003 is er tenminste in één sector een privaat ketengarantiestelsel operationeel. In 2003 wordt een nieuw systeem van risicomanagement opgezet t.b.v. het reduceren van de voedselveiligheidsrisico's. De ontwikkeling en het (her)inrichten en implementeren van monitorings-systemen maakt hier onderdeel van uit.

Handhaven van het huidige niveau van voedselveiligheid door toezicht en controle op wet en regelgeving (door de RVV/VWA).

Beleidsinstrumenten

1. Ketengarantiesystemen

Bij een bedrijf wordt een pilot gedraaid om ervaring op te doen met de ontwikkeling van een ketengarantiesysteem. Mede op basis van deze pilot wordt vervolgens beleid ontwikkeld om de ontwikkeling van ketengarantiesystemen te stimuleren.

2. Risicomanagement

Het streven is om uiteindelijk in alle productieketens de risico's in de verschillende schakels van de keten in beeld te brengen om adequate maatregelen te kunnen treffen om deze risico's te beheersen. Daartoe zal o.a. onderzoek verricht worden naar mogelijke risico's en wordt een bestrijdingsprogramma voor salmonella opgezet.

3. Handhaven niveau van veiligheid via toezicht en communicatie/ voorlichting

Aan uitvoerende diensten die zich bezighouden met de controle op de voedselveiligheid zullen opdrachten worden verstrekt om toe te zien op de voedselveiligheid. Het gaat daarbij onder andere om de RVV, AID, VWA en COKZ. Door deze diensten worden controles uitgevoerd op de naleving van de nationale en Europese regelgeving in het productieproces.

Daarnaast wordt een bijdrage verstrekt aan VWA en VCN ten behoeve van voorlichting en communicatie aan de consument, hoe op een veilige manier om te gaan met voedsel en de risico's daarbij.

Doelgroep

De doelgroep voor het beleid ten aanzien van voedselveiligheid is breed. Waar het gaat om de veilige productie van voedingsmiddelen door middel van ketengarantiesystemen zijn voedselproducenten (primaire sector en andere partijen in de keten) en certificerende organisaties van belang. De consument zal gestimuleerd worden om bewuster te kopen. Het LNV-consumentenbeleid is dan ook primair gericht op de consument die de productieketen door middel van de vraag kan sturen.

Prestatiegegevens

Instrument	Prestatie	Aantal
Ketengarantiesysteem	Pilot Pluimvee	1
	Operationeel ketengarantie-systeem	1
Bestrijdingsprogramma Salmonella Onderzoek	Ruiming besmette koppels Inventarisatie van risico's in verschillende schakels van de productieketen	12
Monitoring	Emerging Risk Identification System (ERIS) operationeel prototype	
Consumentenplatform	Uitwerking aanbevelingen, evt. beleidsacties	
Communicatie en voorlichting VCN	Consumentenonderzoek, informatievoorziening via internet, telefonische informatiedienst, media en lesmateriaal	
Handhaving en toezicht	Controles en keuringen door VWA*, AID en COZK	

* De prestaties van de RVV (VWA) worden in de agentschapsbegroting van de RVV vermeld en toegelicht.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1 000							
06 Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	382 938	233 480	90 529	90 633	70 668	70 668	70 668
UITGAVEN	380 414	233 320	90 529	90 633	70 668	70 668	70 668
Programma-uitgaven	186 330	93 930	61 792	61 809	41 843	41 843	41 843
U0611 Bewaking en verhoging van diergezondheidsniveau en effectieve bestrijding van dierziekten	163 008	67 467	25 289	25 289	25 323	25 323	25 323
– preventieve diergezondheid			2 023	2 023	2 023	2 023	2 023
– I&R		5 421	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
– monitoringsprogramma's		6 331	6 266	6 266	6 300	6 300	6 300
– handhaving EU dierziektevrije status		2 907	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
– crisisorganisatie dierziektebestrijding		3 477	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
– BSE		36 202					
– storting in DGF		13 129					
U0612 Bevorderen van de veiligheid van voedsel ten behoeve van de consumentenbescherming en de stimulering van voedselkwaliteit	23 322	26 463	36 503	36 520	16 520	16 520	16 520
– ketengarantiesystemen			3 003	3 020	3 020	3 020	3 020
– risicomanagement		6 021	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
– handhaving niveau van veiligheid		7 194	9 500	9 500	9 500	9 500	9 500
– voedselveiligheid (BSE/destructie)		10 000	20 000	20 000			
– overig		3 248					
Apparaatsuitgaven	194 084	139 390	28 737	28 824	28 825	28 825	28 825
U0621 Apparaat	194 084	139 390	19 055	19 142	19 143	19 143	19 143
U0622 Baten-lastendienst			9 682	9 682	9 682	9 682	9 682
ONTVANGSTEN	219 787	176 687	38 077				

Toelichting

Het verschil tussen de gerealiseerde uitgaven 2001 en de begrote uitgaven 2003 wordt veroorzaakt door de verantwoorde MKZ-kosten 2002 op dit beleidsartikel.

De apparaatsuitgaven betreffen het Bureau Registratie Diergeneesmiddelen, de AID, de beleidsdirectie VVA en de bijdrage aan de baten-lastendienst RVV.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1 000)			
			Raming 2003
	Gemid- delde sterkte	Gemid- delde prijs	Totaal
Personeel VVA	77,3	59,4	4 588
Personeel AID	104,6	45,4	4 748
Personeel BRD	11,6	52,8	612
Materieel			8 763
Overig apparaat			344
Totaal apparaatsuitgaven			19 055

Voor de jaren 2002 en 2003 worden op dit artikel tevens de EU-bijdragen voor de bestrijding van MKZ geraamd. De totale EU-bijdrage voor de MKZ-maatregelen wordt naar huidige inzichten ingeschat op € 73 mln.

Ontvangsten 2003 (x € 1 000)	
Totaal	38 077
EU-ontvangsten MKZ	33 227
Afkoop vast activa RVV	4 850

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000					
	2003	2004	2005	2006	2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven	90 529	90 633	70 668	70 668	70 668
1a. waarvan apparaatsuitgaven	28 737	28 824	28 825	28 825	28 825
2. Pogramma-uitgaven					
2a. waarvan juridisch verplicht	26 600	26 600	26 600	26 600	26 600
2b. waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	30 700	30 700	10 700	10 700	10 700
2c. niet onder 2a en 2b begrepen	4 492	4 509	4 543	4 543	4 543
2d. totaal	61 792	61 809	41 843	41 843	41 843

Toelichting

De apparaatsuitgaven zijn naar hun aard op korte termijn niet flexibel. De programma-uitgaven voor nog aan te gane verplichtingen hebben voor € 18 mln. structureel betrekking op de intensiveringsmiddelen voor voedselveiligheid. Deze gelden worden ingezet voor het opzetten en vernieuwen van I&R-systemen, het opzetten van monitoringsprogramma's en ketengarantiesystemen en het intensiveren van de controle op diervoeders. De overige programma-uitgaven worden ingezet voor de

beleidsdoelstellingen uit het beleidsbesluit Diergezondheid en de beleidsnota «Veilig voedsel in een veranderende omgeving».

Veronderstellingen

De doelstellingen en streefwaarden kunnen worden gerealiseerd, mits wordt voldaan aan een aantal veronderstellingen.

Zo is met name de betrokkenheid en inzet van de voedselproducerende sectoren bij het opzetten van private ketengarantiesystemen van groot belang. Als de betreffende sector zijn verantwoordelijkheid niet of niet voldoende oppakt, zal een ketengarantiesysteem niet binnen het genoemde tijdsbestek tot stand komen. De binnen het ketengarantiesysteem beoogde wijze van controle en toezicht – primair door de keten zelf en «toezicht op toezicht» door de overheid – zal op Europees niveau goedgekeurd moeten worden en binnen EU-regelgeving moeten plaatsvinden. De mate waarin dit mogelijk of onmogelijk is en de snelheid waarmee dit kan worden gerealiseerd, is afhankelijk van Europese besluitvorming en onderdeel van de ontwikkeling van het systeem. Voorwaarde voor het realiseren van de doelstellingen op het gebied van voedselveiligheid, maar vooral met betrekking tot diergezondheid, is dat er geen nieuwe besmettelijke dierziekte uitbreekt. Indien dit het geval is zal een belangrijk deel van de personele capaciteit voor de bestrijding worden ingezet. Ervaring leert dat andere beleidsdoelen dan worden vertraagd.

Ook op het terrein van dierziektenbestrijding is de Europese dimensie van belang. Bij het voorkomen van dierziekten is het van belang de insleep vanuit het buitenland te voorkomen. Dit vergt niet alleen een zorgvuldige handelen en goede controle is ons land, maar ook adequate maatregelen in het buitenland.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
06.11	Diergezondheid					X
06.12	Voedselveiligheid					X

De verschillende operationele doelstellingen zullen per 2006 geëvalueerd (ex post) worden. Deevaluaties van de onderliggende streefwaarden zullen plaatsvinden direct na het moment waarop het resultaat gepland is en vervolgens opgenomen worden in de ex post evaluatie.

In 2002 heeft naar aanleiding van de MKZ-crisis een grootschalige evaluatie plaatsgevonden naar de bestrijding van Mond- en Klauwzeer in Nederland.

Verantwoordelijkheid overheid

De ondernemers in de voedselproducerende sectoren zijn verantwoordelijk voor het produceren van voedselproducten die voldoen aan de eisen die aan de veiligheid worden gesteld. Het is aan de overheid om die eisen, veelal in de vorm van eindnormen, vast te stellen en toe te zien op de controle en handhaving daarvan. Dit betekent dat de overheid, op basis

van risicoanalyses, wettelijk vastlegt waaraan producten in de winkelschappen en voor de export dienen te voldoen.

De houder van (landbouwhuis)dieren heeft de primaire verantwoordelijkheid voor de gezondheid van zijn dieren en het voorkomen van ziekten. De overheid stimuleert een schone bedrijfsvoering en prudent gebruik van diergeneesmiddelen en antibiotica.

De verantwoordelijkheidsverdeling binnen de overheid sluit aan bij de reeds gehanteerde werkwijze. VWS is verantwoordelijk voor de eindnormen. De Keuringsdienst van Waren ziet toe op naleving bij de retail en controleert de producten in de schappen.

LVN stelt de normen vast waaraan de diverse schakels in de keten, tot aan de retail, dienen te voldoen. De RVV zal hier de verlening van erkenningen op baseren en controleert op de naleving bij slachterijen en uitsnijderijen.

Groeipad

In de loop van 2003 zal worden gezien in hoeverre de inzet van de instrumenten als indicator een voldoende beeld geeft in VBTB-termen.

07 Kennisontwikkeling en Innovatie

Algemene beleidsdoelstelling

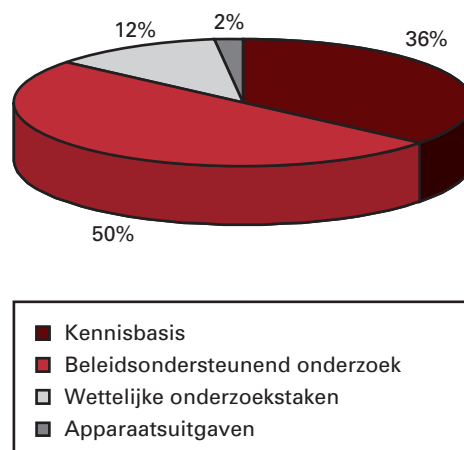
Het ontwikkelen van kennis die van meerwaarde is voor het identificeren en benutten van de ontwikkelingsmogelijkheden van de agrofoodsector en groene ruimte.

LNV streeft naar een optimale inzet van kennisontwikkeling, rekening houdend met de verschillende doeleinden van beleid.

Het effect van het beleid voor kennisontwikkeling op de ontwikkelingsmogelijkheden van de agrofoodsector en de groene ruimte laat zich moeilijk kwantificeren. Om toch een indicatie te krijgen van het effect van het beleid voor kennisontwikkeling wordt met ingang van 2003 een begin gemaakt met het per beleidsveld meten van de bruikbaarheid voor de verschillende categorieën van belanghebbenden volgens nader te bepalen criteria. De meting zal per beleidsveld periodiek plaatsvinden. Bij de effectmeting zullen de volgende categorieën doelgroepen worden onderscheiden: beleid, wetenschap, onderwijs en training, beroepspraktijk.

De uitgaven op dit beleidsartikel maken onderdeel uit van de overzichtconstructie Innovatiegerelateerde uitgaven uit te brengen door Economische Zaken. Voor een nadere toelichting op deze overzichtconstructie verwijs ik u naar het hierover gestelde in de leeswijzer.

Grafiek 10: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

Operationele doelstellingen

07.13 Kennisbasis

De operationele doelstelling luidt als volgt: Het instandhouden van een voor LNV relevante kennisinfrastructuur door middel van het ontwikkelen van strategische expertise, die bijdraagt aan de ontwikkelingsmogelijkheden van het agrofoodcomplex en de groene ruimte.

Nieuwe wetenschappelijke inzichten/vaardigheden zijn uitkomst van fundamenteel onderzoek en zijn onontbeerlijk voor vernieuwing van het beleidsterrein van LNV. De kans op succesvolle uitkomsten kan worden vergroot door gunstige voorwaarden te creëren voor (fundamenteel) onderzoek. Om die reden investeert LNV in een solide kennisbasis op het terrein van de agrofoodsector en de groene ruimte bij de Wageningen Universiteit en de Stichting DLO.

Ook het ontwikkelen en uitbouwen van wetenschappelijke en/of technologische kennis die op langere termijn een doorbraak kan bewerkstelligen in de verdere ontwikkeling van een of meerdere beleidsvelden van het departement van LNV behoort tot de kennisbasis. Enerzijds kiest LNV daarbij voor het ontwikkelen en uitbouwen van dergelijke kennis middels structurele financiering van de Stichting DLO. Anderzijds wordt gekozen voor tijdelijke financiering van strategische speerpuntprogramma's bij ook andere kennisinstellingen.

Strategische expertise heeft onder meer de vorm van proefschriften, wetenschappelijke artikelen en literatuur, excellente vakgroepen op het terrein van voedsel en groen, internationale onderzoeksnetwerken, innovatieve toepassingen, inzichten, vaardigheden/verkenningen

Streefwaarden

De kwaliteit van de kennisbasis wordt langs de volgende lijnen beoordeeld:

- * Op de eerste plaats wordt de inzet van de middelen voor Strategische Expertise Ontwikkeling bij DLO beoordeeld door middel van goedkeuring van het strategisch plan dat daartoe door DLO wordt opgesteld.
- * Op de tweede plaats worden alle leerstoelgroepen van Wageningen Universiteit eens per vijf jaar door een internationaal panel van deskundigen gevisiteerd. De wetenschappelijke kwaliteit, productiviteit, relevantie en levensvatbaarheid van het onderzoek binnen het betreffende vakgebied wordt volgens de systematiek van de VSNU op prestaties beoordeeld en afgezet tegen die van andere universiteiten.
- * Op de derde plaats worden alle onderzoekscholen van Wageningen Universiteit door de KNAW beoordeeld op de thematische organisatie van onderzoek en de kwaliteit van opleiding van jonge onderzoekers. Deze beoordeling, welke bij een positieve uitkomst leidt tot de status van formeel erkend instituut, vindt elke 5 jaar plaats. Wageningen Universiteit kent 6 onderzoekscholen, waarbinnen alle onderzoek is georganiseerd. Alle 6 onderzoekscholen zijn erkend. LNV streeft naar een positieve beoordeling van tenminste 80% van de leerstoelgroepen en onderzoekscholen van Wageningen Universiteit. Deze norm geldt voor de eind 2003 uitgevoerde visitaties en beoordelingen. Voor wat betreft de onderzoekscholen is de norm reeds bereikt.

Omschrijving	2003
Percentage positieve beoordelingen	80%

Beleidsinstrumenten

- * Bekostingsbesluit Wageningen Universiteit gebaseerd op de Wet Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW)

- * Regeling subsidie Stichting DLO.
- * Stimuleringsprogramma's voor wetenschappelijk en technologisch onderzoek op strategische speerpunten.

Doelgroep

- * Onderzoekers (inclusief studenten) binnen Wageningen Universiteit en DLO.
- * Diegenen die de onderzoeksresultaten benutten.

Prestatiegegevens

	Aantal	prijs/ eenheid (x € 1000)	Totale uitgaven (x € 1000)
WU Basisvoorziening onderzoek/ Investerings/ICT			72 096
Wageningen Universiteit promoties	196	84	16 388
WU Onderzoekscholen	6	499	2 995
Penvoerderschap ISRIC			1 021
DLO onderzoekuren strategische expertise	277 245	0,071	19 816

07.14 Beleidsondersteunend onderzoek

Operationele doelstelling is: het genereren van nieuwe kennis gericht op beantwoording van in het beleidsproces ontstane kennisvragen.

Voor de vorming, implementatie, uitvoering en evaluatie van beleid is kennis nodig. LNV verstrekt in dat kader opdrachten aan publieke en private instellingen. Opdrachten komen tot stand langs de weg van het genereren, selecteren en nader articuleren van kennisvragen voortkomend uit het beleidsproces. Waar mogelijk en relevant in interactie met belanghebbenden.

De opdrachten worden langs twee lijnen uitgevoerd. Voor het onderzoek op het terrein van de agrofoodsector en de groene ruimte wordt gewerkt met programmering van DLO-activiteiten op basis van de regeling subsidie Stichting DLO. Om de scope van het beleidsondersteunende onderzoek te verbreden worden daarnaast opdrachten aanbesteed in een open kennismarkt. LNV geeft prioriteit aan opdrachten die door vraagarticulatie tot scherpe kennisvragen leiden. De beleidsthema's kunnen afkomstig zijn uit beleidsbehoeften c.q. ambities, verkenningen en maatschappelijke signalen. Het kan gaan om zeer korte termijn – (bijvoorbeeld 6 maanden) – en zeer lange termijn (bijvoorbeeld 4 jaar) onderzoek.

Streefwaarden

Beleidsondersteunend onderzoek kent een aantal duidelijke producten in de vorm van: verkenningen, rapporten, oorzaak- en gevolganalyses, methodiekontwikkeling, evaluaties. Andere producten zijn onderzoek voor de ontwikkeling van concepten en onderzoek ter legitimering van beleid en uitvoering. Deze producten lenen zich beter voor gedeeltelijke beoordeling op de mate waarin is beantwoord aan vooraf gestelde

vragen. De kwaliteit van het onderzoek wordt als volgt beoordeeld. In 2003 wordt een begin gemaakt met het per operationele doelstelling bepalen van de bruikbaarheid en impact van het beleidsondersteunend onderzoek. Het percentage positieve oordelen van het totaal aantal oordelen geeft de score. Er wordt gestreefd naar een score van 80%. Nulmeting zal voor het einde van 2002 plaatsvinden. Als tussendoel wordt ingezet op een jaarlijkse toename van het percentage met 10%.

Beoordeling beleidsondersteunend onderzoek vanuit het beleidsdomein voedsel en groen	
Omschrijving	2003
Percentage positieve beoordelingen	P.M.

Beleidsinstrumenten

- * Regeling subsidie Stichting DLO, voor verkenningen, beleidsstudies, (routine)onderzoek, kennismontage.
- * Stimuleringsprogramma beleidsondersteunend onderzoek.
- * Innovatienetwerk Groene ruimte en Agrocluster.
- * Tenderregeling voor beleidsondersteunend onderzoek aanbesteed in een open kennismarkt.

Doelgroep

- * Diegenen die de onderzoeksresultaten benutten

Prestatiegegevens

	Aantal	prijs/eenheid (x € 1 000)	Totale uitgaven (x € 1 000)
DLO onderzoek-programma's	71	1 520	107 908
DLO bouwtaken en integratievergoeding			24 411
Stimuleringsprogramma projecten	70	198	13 876
Innovatienetwerk groene ruimte en agrocluster			2 353
Open programmering onderzoek	10	982	9 817

07.15 Wettelijke onderzoekstaken (WOT)

De doelstelling luidt als volgt: het nakomen van wettelijke verplichtingen en internationale verdragen voorzover onderzoeksverplichtingen voor LNV zijn opgenomen. Dit betreft onder meer onderzoek naar diergezondheid, visbestanden, natuurplanbureautaken en economische informatie. De minister stelt deze taken veilig door structurele financiering van faciliteiten en de uitvoering van dit onderzoek.

Streefwaarden

Er wordt beoordeeld via gespecificeerde omschrijvingen van doelen, producten en leveringsvoorwaarden. De kwaliteit van de betrokken kennisinstellingen wordt getoetst door middel van visitaties/audits van de onderzoeksinstituten. Er wordt gestreefd naar een positieve beoordeling van tenminste 80% van het onderzoek verricht binnen instituten. Deze norm geldt voor de eind 2003 uitgevoerde visitaties en beoordelingen.

Omschrijving	2003
Percentage positieve beoordelingen	80%

Het streven is er op gericht de wettelijke onderzoekstaken voor eind 2004 onder te brengen in convenanten/contracten. Er zijn 6 clusters van contracten.

Aantal clusters van wettelijke onderzoekstaken welke zijn ondergebracht in contracten	
Omschrijving	2003
Aantal afgeronde convenanten/contracten	4

Beleidsinstrumenten

* WOT-contracten

Doelgroep

- * Beleidsmakers.
- * Europese Commissie.
- * Diegenen die de onderzoeksresultaten benutten.

Prestatiegegevens

	aantal	Prijs/eenheid (x € 1000)	Totale uitgaven (x € 1000)
DLO clusters WOT	6	6 009	36 053

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1000							
07 Kennisontwikkeling en innovatie	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	349 677	397 374	311 335	294 502	293 755	291 660	292 094
UITGAVEN	317 440	304 015	312 455	295 051	293 873	293 097	293 531
Programma-uitgaven	308 825	298 316	306 734	289 330	288 152	287 375	287 809
U0713 Kennisbasis	117 643	113 640	112 316	111 431	110 512	109 760	110 194
– Bekostiging WU		93 124	92 500	92 315	92 096	92 044	92 478
– DLO, strategisch onderzoek		20 516	19 816	19 116	18 416	17 716	17 716
U0714 Beleidsondersteunend onderzoek	154 273	149 023	158 365	142 146	141 887	141 862	141 862
– Stimuleringsprogramma's		15 595	13 876	10 466	9 881	9 999	9 999
– Bijdrage Innovatienetwerk		3 554	2 353	2 187	2 324	2 181	2 181
– Bijdrage DLO		126 164	132 319	119 493	119 682	119 682	119 682
– Open programmering onderzoek		3 710	9 817	10 000	10 000	10 000	10 000
U0715 Wettelijke onderzoekstaken	36 909	35 653	36 053	35 753	35 753	35 753	35 753
Apparaatsuitgaven							
U0721 Apparaat	8 615	5 699	5 721	5 721	5 721	5 722	5 722
ONTVANGSTEN	12 633	13 887	21 581	9 758	9 758	9 575	9 575

Toelichting

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstellingen toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.

De apparaatsuitgaven van de beleidsartikelen 7 (Kennisontwikkeling en innovatie), 8 (kennisvoorziening) en 9 (kennisverspreiding) zijn onder dit beleidsartikel (7) gebracht en hebben betrekking op de beleidsdirectie Wetenschap en Kennisoverdracht en het Innovatienetwerk Groene Ruimte en Agrocluster.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1000)			
			Raming 2003
Directie Wetenschap en Kennisoverdracht	Gemiddelde sterkte	Gemiddelde prijs	Totaal
Personeel DWK	70	55,2	3 865
Personeel Innovatienetwerk	10,5	81,0	850
Materieel			825
Overig apparaat*			181
Totaal apparaatsuitgaven			5 721

* Dit betreft uitgaven voor overig personeel en post-actieven.

De ontvangsten hebben betrekking op de rente en aflossing over de verstrekte lening aan de Stichting DLO inzake aankoop van gebouwen en gronden, op de ontvangsten O&S-fonds inzake de nieuwbouw proefsta-

tion Bleiswijk alsmede op de bijdrage uit het Fonds Economische Structuurverbetering voor onderzoek. Ook zijn er ontvangsten voor het apparaat van DWK.

Ontvangsten 2003 (x € 1000)	
Totaal	21 581
Rente en aflossing DLO	9 741
Ontvangsten O&S-fonds in het kader van nieuwbouw proefstation Bleiswijk	9 100
FES-ontvangsten in het kader van ICES/KIS II	2 723
Ontvangsten apparaat DWK	17

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000					
	2003	2004	2005	2006	2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven	312 455	295 051	293 873	293 097	293 531
1a. waarvan apparaatsuitgaven	5 721	5 721	5 721	5 722	5 722
2. Programma-uitgaven					
2a. waarvan juridisch verplicht	271 943	4 036	871		
2b. waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	29 000	240 000	190 000	145 000	100 000
2c. niet onder 2a en 2b begrepen	5 791	45 294	97 281	142 375	187 809
2d. totaal	306 734	289 330	288 152	287 375	287 809

Toelichting

De apparaatsuitgaven zijn naar hun aard op korte termijn niet flexibel. Dit zelfde geldt voor de bijdragen aan Wageningen Universiteit en Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO), waar LNV een structurele subsidierelatie mee onderhoudt. Zo is de bijdrage aan Wageningen Universiteit gebaseerd op de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). DLO verricht structurele werkzaamheden in het kader van de subsidieregeling waaronder wettelijke onderzoekstaken, strategische expertise ontwikkeling en meerjarige onderzoeksprogramma's. Ook onderzoekscontracten in het kader van de open programmering kunnen meerjarig zijn.

Veronderstellingen

- * Door middel van goede vraagarticulatie en open aanbesteding wordt gestreefd naar vergroting van doeltreffendheid en doelmatigheid
- * De economische situatie is van invloed op het tijdstip en de mate waarin ondernemers investeren in innovatieve ontwikkelingen. Het ontwikkelen van kennis voor innovatie is risicovol. De kans bestaat dat de beoogde kennis niet wordt verkregen.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
07.13	Kennis en Ontwikkeling (Beleidsonderzoek)		X			
07.13	Kennisontwikkeling en innovatie (Voedsel en Groen)					X
07.14	Genereren nieuwe kennis gericht op beantwoording van in het beleidsproces ontstane kennisvragen		X			
07.14	InnovatieNetwerk groene ruimte en agrocluster				X	
07.15	Waarborgen Wettelijke onderzoekstaken		X			

De wetenschappelijke kwaliteit van de instellingen werkzaam in de kennisbasis ten behoeve van het agrofoodcomplex en de groene ruimte (7.13) en instellingen die wettelijke onderzoekstaken uitvoeren (7.15) worden getoetst door interne en externe visitaties.

Jaarlijks worden in het voor- en najaar de onderzoeksprogramma's van DLO zowel inhoudelijk als beheersmatig getoetst. De uitkomsten van de voorjaarstoetsing worden verwerkt in de jaarlijkse Kaderbrief Stichting DLO. In het najaar worden de nieuw te starten programma's ex-ante getoetst. Doel van deze toetsing is na te gaan of nieuwe programma's van start mogen gaan en voor het vaststellen van de hoogte van budgetten. De uitkomsten worden verwerkt in de jaarlijkse «Goedkeuringsbrief» voor Stichting DLO. (7.14)

De subsidievoorwaarden van de regeling subsidie Stichting DLO worden in het najaar 2002 geëvalueerd. In 2006 zal opnieuw geëvalueerd worden. (7.13 t/m 7.15)

Het innovatienetwerk Groene Ruimte en Agrocluster wordt in 2005 geëvalueerd. Op basis van de evaluatie wordt bepaald in welke vorm de activiteiten van het Innovatienetwerk na 2005 worden voortgezet. (7.14) In het kader van de vernieuwing van het aansturen van het onderzoek van het ministerie van LNV is in 2001 begonnen met een verbreding van de scope van het onderzoek via een systeem van open programmering. De ervaringen met de eerste tender open programmering zijn in 2002 beknopt geëvalueerd ten behoeve van de verdere ontwikkeling van het systeem. (7.14)

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is systeemverantwoordelijk voor het instandhouden en het ontwikkelen van een kennisbasis in het kader van de kennisontwikkeling en innovatie. Het doen beantwoorden van de in het beleidsproces gegenereerde kennisvragen en wettelijke onderzoekstaken betreffen een resultaatverantwoordelijkheid van LNV.

Groeipad VBTB

Er is een lijn ingezet om onderzoek te koppelen aan operationele doelstellingen van de begroting. Dit om de verantwoordelijkheid voor onderzoek breder binnen LNV te verankeren en de koppeling aan regeringsbeleid te verhelderen.

Voor verantwoording wordt gesteund op een «professional judgement» van voor operationele doelstellingen verantwoordelijke directies en externe maatschappelijke groeperingen.

In 2004 is verantwoording mogelijk door het meten van beleidsrelevantie en effecten van het onderzoek bij doelgroepen. Voor 2003 is voor de beleidsrelevantie een nulmeting uitgevoerd.

08 Kennisvoorziening

Algemene beleidsdoelstelling

Het verzorgen van groen voorbereidend, middelbaar en hoger beroepsonderwijs, alsmede universitair onderwijs door het waarborgen van een stelsel van LNV-onderwijs.

Operationele doelstelling

08.11 Voorzieningen groen onderwijs

De operationele doelstelling luidt volledig: het waarborgen van het aanbod en de kwaliteit van voorzieningen door toezicht op de opzet en het functioneren van kwaliteitszorg- en accreditatiesystemen, alsmede het waarborgen van continuïteit in het aanbod van groen voorbereidend middelbaar en hoger beroepsonderwijs alsmede universitair onderwijs door adequate bekostiging en toezicht en monitoring van financiële kengetallen.

Het aanbod van voorbereidend, middelbaar en hoger onderwijs wordt verzorgd door bij de wet erkende instellingen. Instellingen moeten een kwaliteitszorgsysteem hebben. Voor het HBO en WO wordt (naar verwachting in 2002) een accreditatiesysteem voor opleidingen ingevoerd aanvullend op het reeds bestaande kwaliteitsbewakingssysteem. Kwaliteitszorg- en accreditatiesystemen worden steeds meer als basis voor het waarborgen van algemene kwaliteit van instellingen en hun opleidingen benut.

Streefwaarden

A Toenemend aantal «LNV-instellingen» dat beschikt over een kwaliteitszorgsysteem (opzet)	
Omschrijving	Streefwaarde 2003
WO/HBO-instellingen met een kwaliteitszorgsysteem	100%
MBO onderwijs met een kwaliteitszorgsysteem	95%
VMBO onderwijs met een kwaliteitszorgsysteem (is voor VMBO niet verplicht)	50%

B Toenemend aantal «LNV-instellingen» waar het kwaliteitszorgsysteem naar behoren functioneert (werking)	
Omschrijving	Streefwaarde 2003
WO/HBO instellingen met een functionerend kwaliteitszorgsysteem	75%
MBO onderwijs met een functionerend kwaliteitszorgsysteem	50%
VMBO onderwijs met een functionerend kwaliteitszorgsysteem	25%

C Alle instellingen voor «LNV-opleidingen» dienen de solvabiliteit en de liquiditeit (ten behoeve van continuïteit van de instellingen) redelijk tot goed op orde te hebben

Omschrijving	Totaal Aantal Instel- lingen	Streef- waarde 2003
Aantal WO-groen instellingen	1	1
Aantal HBO-groen instellingen	6	6
aantal MBO/VMBO-groen instellingen	12	12

Solvabiliteit en liquiditeit worden bepaald aan de hand van de meest recente jaarrekening die opgeslagen is in het Jaarrekening Registratie Systeem (JRS):

- * De solvabiliteit wordt redelijk tot goed beoordeeld als het eigen vermogen meer dan 10% bedraagt van het totaal vermogen.
- * De liquiditeit wordt redelijk tot goed beoordeeld als de current ratio hoger is dan 0,6 (current ratio = vlottende activa gedeeld door kortlopende schulden).

Beleidsinstrumenten

- * Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW) op basis waarvan het hoger en wetenschappelijk onderwijs worden bekostigd.
- * Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) op basis waarvan het beroepsonderwijs (BOL en BBL) wordt bekostigd.
- * Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) op basis waarvan het voortgezet onderwijs (VBO en LWO) wordt bekostigd.
- * Wet op het Onderwijs Toezicht (WOT) op basis waarvan het toezicht wordt uitgevoerd.
- * Afspraken met betrekking tot (gelijke) bekostiging van onderwijs LNV t.o.v. OCenW en maatregelen ter verbetering van verantwoording, toezicht en controle

Doelgroep

- * Onderwijsinstellingen.
- * Diegenen die onderwijs genieten binnen de LNV-instellingen.
- * Diegenen die gebruik maken van binnen de LNV-instellingen gekwalificeerden.

Prestatiegegevens

Instrument	Totale uitgaven (x € 1000)
Wetenschappelijk onderwijs(WHW/WOT)	31 395
HBO-groen (WHW/WOT)	49 012
MBO-groen en VMBO-groen (WEB/WVO/WOT)	307 858
ASC-subsidie (Afrika Studie Centrum)	626

	Aantal	prijs/ eenheid (x € 1 000)	Totale uitgaven (x € 1000)
Wageningen Universiteit basisvoorziening			17 908
Wageningen Universiteit component 1e jaars	702	3,72	2 609
Wageningen Universiteit component getuig-schriften	512	21,25	10 878
HBO-groen (aantal studenten)	8 400	5,83	49 012
AOC's BOL (aantal deelnemers)	15 100	5,04	76 168
AOC's BBL (aantal deelnemers)	8 350	2,65	22 151
AOC's VMBO/LWVOO (aantal leerlingen)	12 300	7,25	89 212
AOC's overig VMBO(aantal leerlingen)	21 600	4,88	105 415
AOC's (niet gebaseerd op leerlingaantal)			14 912

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1000							
08 Kennisvoorziening	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	448 154	415 760	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702
UITGAVEN	393 543	384 260	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702
Programma-uitgaven	393 543	384 260	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702
U0811 Voorzieningen groen onderwijs	393 543	384 260	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702
– Bekostiging WU, onderwijs		32 336	31 395	31 206	31 155	30 898	31 046
– Bekostiging HBO-groen		53 429	49 012	48 832	48 781	48 655	48 875
– Bekostiging VMBO/MBO groen		297 869	307 858	322 837	334 998	346 271	355 155
– ASC-subsidie		626	626	626	626	626	626
ONTVANGSTEN	1 016	182	182	182	182	182	182

Toelichting

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstelling toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.

De op dit artikel geraamde ontvangsten hebben betrekking op terug te ontvangen subsidievoorschotten van onderwijsinstellingen.

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000					
	2003	2004	2005	2006	2007
1. Totaal geraamde kasuitgaven	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702
1a. waarvan apparaatsuitgaven					
2. Programma-uitgaven					
2a. waarvan juridisch verplicht	367 407				
2b. waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	21 484	403 501	415 560	426 450	435 702
2c. niet onder 2a en 2b begrepen					
2d. totaal	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702

Toelichting

Hoewel de LNV-bijdragen aan de instellingen in het LNV-onderwijs jaarlijks (juridisch) worden toegekend, zijn de meerjarige programma-uitgaven niet flexibel. Er liggen immers wettelijke verplichtingen voor het instandhouden van het stelsel en daarbij behorende bekostiging. De lumpsum bekostiging van de instellingen in het LNV-onderwijs vindt plaats op basis van vastgestelde bekostigingsmodellen. De grondslagen van deze modellen liggen vast in wet- en regelgeving.

Veronderstellingen

Een belangrijk uitgangspunt is voldoende bekostiging van LNV-instellingen.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
08.11	Kennisvoorziening					X

Evaluaties met betrekking tot algemeen onderwijsbeleid worden uitgevoerd door OCenW (OCenW-volgend beleid). Voor het algemene onderwijsbeleid zijn de kaders voor toezicht wettelijk vastgelegd. De resultaten van toezicht worden in het jaarlijkse (landbouw)onderwijsverslag opgenomen. Jaarlijks houdt de inspectie een aantal meta-evaluaties inzake de opzet en de werking van de kwaliteitszorgsystemen bij de diverse LNV-instellingen. Met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen worden door het ministerie van LNV analyses van de financieel economische positie van groene onderwijsinstellingen als totaal uitgevoerd welke kunnen fungeren als benchmark voor afzonderlijke instellingen.

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is verantwoordelijk voor het waarborgen van het stelsel van LNV-onderwijs en is resultaatverantwoordelijk voor de bekostiging van de bij wet erkende instellingen van het LNV-onderwijs.

Groeipad VBTB

Het aangegeven groeipad in de begroting 2002 is gerealiseerd. Wel zal nadrukkelijker de kwaliteit van de instellingen worden bewaakt.

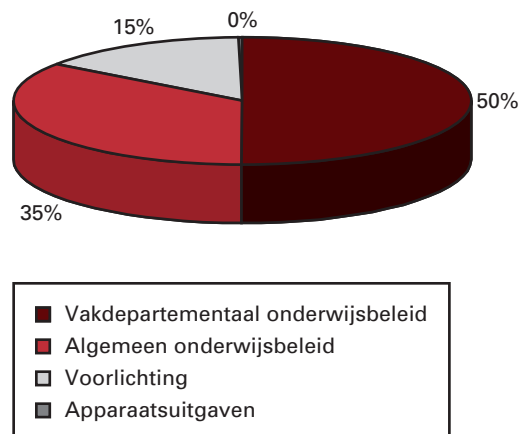
09 Kennisverspreiding

Algemene beleidsdoelstelling

De (toekomstige) doelgroepen in het agrofoodcomplex en de groene ruimte breed inzetbaar kwalificeren en gekwalificeerd houden voor de arbeidsmarkt en voor de maatschappij als geheel.

Het uitwisselen van kennis en informatie tussen het ministerie van LNV en maatschappelijke doelgroepen met het oog op de voorbereiding en de realisatie van het LNV-beleid.

Grafiek 11: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

Operationele doelstellingen

09.16 Vakdepartementaal onderwijsbeleid

Het waarborgen van omstandigheden waarin de inhoud van de opleidingen voor voedsel en groen actueel wordt gehouden.

De opleidingen van de (toekomstige) beroepsbevolking in voedsel en groen moeten actueel zijn en aangepast zijn aan nieuwe inhoudelijke ontwikkelingen. Deze aanpassing vindt plaats op basis van nieuwe kennis, nieuwe concepten en principes, nieuwe beleidsdoelstellingen en waarden, inclusief die welke verbonden zijn met (internationale) ontwikkelingen en arbeidsmarkten.

Het accent voor de komende jaren in groene opleidingen zal liggen op het versterken van de beleids- en maatschappelijke oriëntatie van de inhoud van de opleidingen in het gehele beroepsonderwijs en het creëren van een vraaggestuurde leeromgeving.

Streefwaarden

Output van de doelstelling betreft het feitelijk handelen van actoren in overeenstemming met beleidsissues voorzover ten gevolge van opleiding. De output is echter pas op termijn zichtbaar. Uitgegaan wordt van een periode van vijf jaar na de opleiding. Daarom wordt beoordeeld aan de

hand van een input-variabele. Er wordt beoordeeld in welke mate LNV-beleidsissues aan de orde komen binnen praktijkleren, Via-regeling en cursusonderwijs. De middelen voor vakdepartementaal onderwijsbeleid worden grotendeels aan deze drie onderdelen besteed. Via dit toetsingskader wordt de beleidsmatige en maatschappelijke oriëntatie van het groen onderwijs beoordeeld. Na afloop van het begrotingsjaar zal worden beoordeeld in hoeverre beleidsissues in praktijkleren, via-regeling en cursusonderwijs aan de orde komen. Er wordt op langere termijn gestreefd naar een score van 80%. Als tussendoel wordt ingezet op een jaarlijkse toename van het percentage met 10. Nulmeting zal voor het einde van het jaar 2002 plaatsvinden.

Beoordeling vakdepartementaal onderwijsbeleid vanuit het beleidsdomein voedsel en groen	
Omschrijving	2003
Percentage beleidsissues	PM

Beleidsinstrumenten

- * Via-regeling: met de regeling wordt een aanvullende inhoudelijke vernieuwing vanuit het beleidsdomein voedsel en groen gestimuleerd.
- * Cursusonderwijs: met dit onderwijs wordt gestimuleerd dat betrokkenen in het domein voor voedsel en groen nieuwe kennis en informatie over de inhoudelijke ontwikkelingen kunnen vergaren. De nota's van het ministerie van LNV zijn hierbij leidend. Voor cursussen wordt subsidie gegeven om deelname te stimuleren. De kwaliteit van de cursussen wordt gewaarborgd doordat alleen onderwijsinstellingen de LNV cursus mogen aanbieden. De thema's voor deze cursussen zijn onder meer: maatschappelijk verantwoord ondernemen, voedsel, voedselveiligheid, biotechnologie, dierenwelzijn, milieu, biodiversiteit, natuur, plattelandsontwikkeling, visserij en ecologie, omgaan met water, energie, CO₂ en gemeenschappelijk landbouwbeleid.
- * Praktijkleren. Met dit instrument wordt gestimuleerd dat lerenden in groene opleidingen ook in de praktijk leren onder meer door praktijkweken te organiseren. Over de uitvoering wordt door de onderwijsinstellingen verantwoording afgelegd op basis van vooraf ingestelde doelen per instelling.
- * Overige subsidies en regelingen in het kader van vakdepartementaal onderwijsbeleid.
In de tweede beleidsbrief onderwijs 2010 «onderwijs voor voedsel en groen: vernieuwing van de inhoud» (maart 2002) worden twee nieuwe programma's aangekondigd om het huidige instrumentarium voor inhoudelijke vernieuwing te stroomlijnen. Het budget van de VIA-regeling zal in de loop van de komende jaren via het programma «Inhoudelijke vernieuwing Groen Onderwijs» worden ingezet. Via het programma «Kenniscirculatie voor voedsel en groen» kan integrale kennis over voedsel en groen voor de beroepsgroep en het gehele onderwijs, dus ook het primaire onderwijs, beschikbaar worden gesteld.

Doelgroep

- * Diegenen die onderwijs genieten.

- * Diegenen die gebruik maken van gekwalificeerden binnen het onderwijs

Prestatiegegevens

	Aantal	Gemiddeld bedrag (x € 1 000)	Totale uitgaven (x € 1 000)
Projecten VIA-regeling (aantal projecten)	20	200	4 004
Projecten cursusonderwijs Regeling praktijkleren (aantal leerlingen AOC's)	30	107	3 202
Overig subsidies Vak- departementaal (aantal regelingen/afspraken)	57 350	0,45	25 962
	34	430	14 605

09.17 Algemeen onderwijsbeleid

Het waarborgen van algemene onderwijskundige vernieuwing in de LNV-instellingen. Hiervoor is het ministerie van OCenW beleidsbepalend en het ministerie van LNV trendvolgend.

Vereiste ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden door middel van gericht arbeidsmarktbeleid. Onderwijskundige ontwikkelingen gericht op doorstroom alsmede elders en eerder verworven competenties in de diplomering krijgen prioriteit. Ook een belangrijk aandachtspunt is de kwaliteitsverbetering van examens in samenwerking met OCenW-instellingen.

Nieuwe leervormen met ICT zijn ook van belang voor groene opleidingen. Nadruk ligt op het creëren van een goede infrastructuur. Daarnaast wordt door middel van stimulering van een aantal concrete projecten geëxperimenteerd met groene opleidingen, waarin nieuwe onderwijsvormen met ICT de nadruk krijgen.

Streefwaarden

Streefwaarde bij deze operationele doelstelling bestaat uit:

- * Onderwijskundige ontwikkelingen binnen het groene onderwijs die in de pas lopen met ontwikkelingen binnen het overig onderwijs.

Beleidsinstrumenten

- * Regelingen ICT: zorgen voor infrastructuur en nieuwe vormen van onderwijs met behulp van ICT.
- * Overige regelingen in het kader van algemeen onderwijsbeleid voor Wageningen Universiteit.
- * Overige regelingen in het kader van algemeen onderwijsbeleid voor HBO-groen.
- * Overige regelingen in het kader van algemeen onderwijsbeleid voor VMBO/MBO-groen.

Doelgroep

- * Diegenen die onderwijs genieten binnen de LNV-instellingen.

* Diegenen die gebruik maken van binnen de LNV-instellingen gekwalificeerden.

Prestatiegegevens

	Aantal	Gem. bedrag x € 1 000	Totaal x € 1 000
Regelingen en overige afspraken WU alg.	2	422	843
Regelingen en overige afspraken HBO alg.	14	319	4 430
Regelingen en overige afspraken VMBO/MBO alg.	21	994	21 035
Regelingen en overige afspraken ICT	7	994	6 960

09.18 Voorlichting

Het realiseren van een optimale kennisdoorstroming over beleidsmatige ontwikkelingen met betrekking tot voedsel en groen.

Het doel van de kennisdoorstroming is dat de betrokkenen de juiste maatregelen kunnen treffen om aan doelstellingen van LNV-beleid te voldoen. Hiervoor worden voorlichtingsopdrachten verstrekt voor het communiceren met diverse doelgroepen. De communicatie is bestemd voor sectoren, ketens, specifieke groepen, en mensen in het agrofood-complex en de groene ruimte. De opdrachten zijn afgeleid van nieuwe beleidsnota's van het ministerie van LNV en worden openbaar aanbees-
steed.

Streefwaarden

Output van de doelstelling betreft het feitelijk handelen van actoren in overeenstemming met beleidsissues voorzover ten gevolge van kennis-
doorstroming. Resultaten van dit handelen zullen gemeten worden. De
output is echter pas op termijn zichtbaar.

Beleidsinstrument

Voorlichtingsopdrachten: met de opdrachten worden voorlichtingsop-
drachten voor het domein voedsel en groen gefinancierd. De nota's van
het ministerie van LNV zijn hierbij leidend.

Doelgroep

Actoren binnen het LNV-beleidsdomein (producenten, consumenten en
kenniswerkers op het gebied van voedselvoorziening en groene ruimte).

Prestatiegegevens

	Aantal tenders voorlichting	Gem. bedrag (x € 1 000)	Totale uitgaven (x € 1 000)
Voorlichting	20	726	14 529

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1000							
09 Kennisverspreiding	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	68 197	99 351	95 443	93 760	93 468	93 192	93 647
UITGAVEN	47 698	93 544	95 439	95 117	94 826	94 549	95 004
Programma-uitgaven	47 269	92 634	95 159	94 837	94 546	94 269	94 724
U0916 Vakdepartementaal onderwijsbeleid	21 546	45 685	47 773	47 128	47 199	47 015	47 389
– VIA-regeling		3 133	4 004	4 006	4 006	4 013	4 036
– Regeling cursusonderwijs		3 004	3 202	3 200	3 200	3 200	3 218
– Regeling praktijkleren		27 377	25 962	25 578	25 699	25 771	25 924
– Overig vakdepartementaal		12 171	14 605	14 344	14 294	14 031	14 211
U0917 Algemeen onderwijsbeleid	16 728	35 469	33 268	33 580	33 630	33 947	34 028
– Overige regel. WU, Alg.		1 534	843	847	848	855	856
– Overige regel. HBO-groen, Alg.		4 884	4 430	4 441	4 461	4 533	4 549
– Overige regel. VMBO/MBO-groen, Alg.		20 249	21 035	21 338	21 367	21 564	21 588
– Regelingen ICT		8 802	6 960	6 954	6 954	6 995	7 035
U0918 Voorlichting	8 995	11 480	14 118	14 129	13 717	13 307	13 307
– Voorlichting		11 480	14 529	14 951	14 951	14 952	14 952
– Strategisch Akkoord: efficiency-/volumetaakstelling			– 411	– 822	– 1 234	– 1 645	– 1 645
Apparaatsuitgaven	429	910	280	280	280	280	280
U09.22 Baten-lastendienst	429	910	280	280	280	280	280
ONTVANGSTEN		45	45	45	45	45	45

Toelichting

De programma-uitgaven zijn bij vorenstaande operationele doelstellingen toegelicht aan de hand van prestatiegegevens.

De apparaatsuitgaven baten-lastendienst hebben betrekking op LASER.

De ontvangsten hebben betrekking op uitgaven die verrekend worden met OCW.

Budgetflexibiliteit

Bedragen x € 1 000		2003	2004	2005	2006	2007
1.	Totaal geraamde kasuitgaven	95 439	95 117	94 826	94 549	95 004
1a.	waarvan apparaatsuitgaven	280	280	280	280	280
2.	Programma-uitgaven					
2a.	waarvan juridisch verplicht	7 885	2 397	272	136	
2b.	waarvan complementair noodzakelijk en/of bestuurlijk gebonden	66 436	66 364	66 535	66 931	67 206
2c.	niet onder 2a en 2b begrepen	20 838	26 076	27 739	27 202	27 518
2d.	totaal	95 159	94 837	94 546	94 269	94 724

Toelichting

Een deel van de programma-uitgaven voor nog aan te gane verplichtingen heeft betrekking op doorlopende exploitatiesubsidies aan organisaties voor onderwijsvernieuwingen en meerjarige programma's voor de invoering van ICT in het groene onderwijs.

Evaluatie

Operationele doelstelling	Evaluatieonderzoek	2002	2003	2004	2005	2006
09.16	De Actualiteit van de groene opleidingen					X
09.17	De Actualiteit van de groene opleidingen					X
09.18	Instrument voorlichting bij de implementatie van beleid			X		

Evaluatie en toezicht van het vakdepartementaal onderwijsbeleid wordt als volgt opgepakt:

- * Door toetsing van de resultaten van visitaties wordt de kwaliteit van opleidingen getoetst.
- * Via onderzoek op de arbeidsmarkt wordt getoetst of opleidingen daadwerkelijk aansluiten bij de arbeidsmarkt. Om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt goed te kunnen blijven volgen zal regulier (jaarlijks) een onderzoek onder schoolverlaters worden uitgevoerd. De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt worden met ondersteuning van het daaraan verbonden onderzoek gevolgd. Uitkomsten van dit onderzoek worden door het onderwijs benut om opleidingen aan te passen.
- * Voor wat betreft het praktijkleren zullen jaarlijks de ontwikkelingsplannen worden beoordeeld.
Een evaluatie van het praktijkleren is in 2002 afgerond. Op basis van deze evaluatie wordt de regeling praktijkleren 2003 aangepast.
- * De Via-regeling wordt gaandeweg afgebouwd en vervangen door een nieuw programma.
- * Het cursusonderwijs wordt in 2004 geëvalueerd.
- * In 2006 zal een evaluatie worden uitgevoerd van het in de tweede

beleidsbrief onderwijs 2010 «onderwijs voor voedsel en groen: vernieuwing van de inhoud» geschetste beeld voor de ontwikkelingsrichting van het groene onderwijs.

Evaluatie m.b.t. algemeen onderwijsbeleid wordt geëntameerd door OCenW. Voor het algemene onderwijsbeleid zijn de kaders voor toezicht wettelijk vastgelegd. De resultaten van toezicht worden in het jaarlijkse (landbouw)onderwijsverslag opgenomen. Op ad-hoc basis kunnen aanvullende evaluaties worden uitgevoerd. Uitvoering van het beleid wordt voor een belangrijk deel door de onderwijsinstellingen gedaan. Via de uitvoering van toezicht door de Inspectie wordt deze uitvoering gevolgd. Uitkomsten van het toezicht vormen de basis voor herijking en ombuigingen van het beleid.

Bij het voorlichtingsprogramma leggen opdrachtnemers per opdracht verantwoording af over de van tevoren in de opdracht vastgestelde doelen. Het systeem van open aanbesteding bij voorlichtingsopdrachten wordt in 2004 op zijn effecten geëvalueerd.

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is verantwoordelijk voor het waarborgen van de kwaliteit (inclusief de inhoud van de opleidingen) en is resultaatverantwoordelijk voor de inzet en werking van de instrumenten voor het realiseren van de doelstellingen van dit beleidsartikel.

Groeipad VBTB

In 2003 wordt een streefwaarde voor realisatie van algemeen onderwijsbeleid ontwikkeld. De onderbouwing met prijs- en volumecomponenten wordt verder uitgewerkt.

10 Nominaal en onvoorzien

Dit niet-beleidsartikel heeft een bijzonder karakter. Vanuit dit artikel vinden overboekingen naar de overige beleidsartikelen plaats. Daarnaast worden onvoorziene uitgaven op het artikel geraamd. Het artikel bevat de posten prijsbijstelling, loonbijstelling en onvoorzien.

Prijsbijstelling

Op dit onderdeel worden de uit de aanvullende post prijsbijstelling ontvangen bedragen geboekt tot toerekening plaatsvindt aan prijsgevoelige begrotingsartikelen.

Loonbijstelling

Op dit onderdeel wordt de loonbijstelling verwerkt in het kader van algemene salarismaatregelen, incidentele loonontwikkeling en de overige specifieke maatregelen op het gebied van arbeidsvoorwaarden en premies sociale zekerheid. Vanuit dit artikel wordt de loonbijstelling toegedeeld aan de loongevoelige beleidsartikelen.

Onvoorzien

De grondslag van deze post ligt in de Comptabiliteitswet 2001, waarin de mogelijkheid is opgenomen om een artikel voor onvoorziene uitgaven op te nemen.

Budgettaire gevolgen

Bedragen x € 1 000							
10 Nominaal en onvoorzien	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN		16 133	10 866	11 097	11 438	11 438	11 425
UITGAVEN		16 133	10 866	11 097	11 438	11 438	11 425
Programma-uitgaven		0	0	0	0	0	0
Apparaatsuitgaven		16 133	10 866	11 097	11 438	11 438	11 425
U1021 Prijsbijstelling		5 113	5 162	5 089	5 213	5 213	5 200
U1022 Loonbijstelling		10 842	5 526	5 830	6 047	6 047	6 047
U1023 Onvoorzien		178	178	178	178	178	178
ONTVANGSTEN		0	0	0	0	0	0

Toelichting

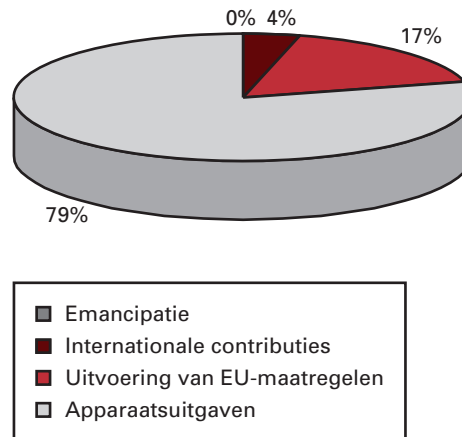
Van de aangehouden prijsbijstellingstranche 2002 is uiteindelijk 25% toegewezen.

Het restant loonbijstelling op dit artikel is gereserveerd voor centrale projecten sector rijk, alsmede voor de totstandkoming van de CAO 2002 (1-11-2002).

11 Algemeen

Op dit artikel worden de uitgaven, zowel apparaat als programma, toegelicht die niet vallen onder de voorgaande beleidsartikelen. Dit betreft: de apparaatsuitgaven van staf- en andere directies op het kerndepartement, uitgaven in het kader van het actieplan emancipatie, internationale contributies en de uitvoering van EU maatregelen.

Grafiek 12: Procentuele verdeling uitgaven 2003 over operationele doelstellingen en apparaat

Budgettaire gevolgen

Bedragen x € 1 000							
11 Algemeen	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
VERPLICHTINGEN	254 295	264 587	201 832	188 094	183 049	186 129	188 729
UITGAVEN	254 306	264 582	201 964	188 089	183 045	186 125	188 725
Programma-uitgaven	48 370	67 485	41 843	40 861	40 014	39 167	39 167
U1111 Emancipatie	787	227	227	227	227	227	227
U1113 Internationale contributies	7 344	7 435	7 435	7 435	7 435	7 435	7 435
U1114 Uitvoering van EU-maatregelen	40 239	59 823	34 181	33 199	32 352	31 505	31 505
– Uitvoering van EU-maatregelen		59 823	35 028	34 892	34 892	34 892	34 892
– Strategisch Akkoord: efficiency-/volumetaakstelling			– 847	– 1 693	– 2 540	– 3 387	– 3 387
Apparaatsuitgaven	205 936	197 097	160 121	147 228	143 031	146 958	149 558
U1121 Apparaat	178 395	177 167	140 441	127 548	123 351	127 278	129 878
– Apparaat		177 167	159 289	152 640	154 691	161 859	164 459
– Strategisch Akkoord: efficiency-/volumetaakstelling*			– 9 250	– 15 494	– 21 742	– 24 983	– 24 983
– Strategisch Akkoord: vermindering inhuur externen			– 9 598	– 9 598	– 9 598	– 9 598	– 9 598
U1122 Baten-lastendienst	27 541	19 930	19 680	19 680	19 680	19 680	19 680
ONTVANGSTEN	47 872	278 606	245 756	245 706	245 706	245 706	245 706

* Inclusief de nadere besluitvormingsbegroting 2003.

Toelichting

De programma-uitgaven worden onderstaand toegelicht.

De apparaatsuitgaven hebben onder meer betrekking op de algemene leiding, de Bestuursraad, het Kabinet (inclusief de LNV-VB), de directies Personeel en Organisatie, Financieel Economische Zaken, Informatiemanagement en Facilitaire Aangelegenheden, Accountantsdienst, Voorlichting, Juridische Zaken, Internationale Zaken, Expertise Centrum LNV, de Regiodirecties en de Dienst Basisregistraties.

Op dit artikel worden tevens de materiële uitgaven ministerie algemeen geraamd, zoals huisvestings- en automatiseringsuitgaven, die niet zijn toe te rekenen aan de beleidsartikelen.

De uitgaven voor de baten-lastendienst hebben betrekking op uitvoeringskosten van LASER uit hoofde van de uitvoering van diverse EU-regelingen. Het gaat hier om diverse inkomensregelingen (o.a. slachtpremieregeling volwassen runderen) alsmede om de uitvoeringskosten van POP-projecten.

Gegevens inzake apparaatsuitgaven (bedragen x € 1 000)			
	gemiddelde sterkte	gemiddelde prijs	totaal
Personeel algemene leiding en stafdirecties 1)	736	62,3	45 859
Personeel overige directies 2)	664	52,3	34 683
Materieel			30 805
Materieel Ministerie algemeen			36 388
Overig apparaat*			11 554
Ombuiging Strategisch Akkoord			– 18 848
Bijdrage aan Laser			19 680
Totaal apparaatsuitgaven			160 121

* Dit betreft uitgaven voor overig personeel en post-actieven.

Toelichting

- 1) Dit betreffen de personele uitgaven van de algemene leiding en de stafdirecties Kabinet (incl. LNV-VB), Personeel en Organisatie, Financieel Economische Zaken, Informatiemanagement en Facilitaire Aangelegenheden, de Accountantsdienst en de directie Voorlichting.
- 2) Dit betreffen de personele uitgaven voor de regio- en projectdirecties, de directies Juridische Zaken en Internationale Zaken, het Expertise-centrum LNV en de Dienst Basisregistraties.

De ontvangsten hebben met name betrekking op de landbouwheffingen. In de bijlage Europese geldstromen worden de ontvangsten uit hoofde van de landbouwheffingen per landbouwproduct weergegeven. Daarnaast worden op dit artikel ontvangsten geraamd voor de uitvoering van EU-landbouwmaatregelen. Tot slot is sprake van diverse overige ontvangsten.

Ontvangsten 2003 (x € 1 000)	
Totaal	245 756
Landbouwheffingen	230 000
EU-ontvangsten	5 003
Overige ontvangsten	10 753

Toelichting op de programma-uitgaven

11.11 Emancipatie

In 2003 zal LNV haar emancipatie- en diversiteitsbeleid verder ontwikkelen en concretiseren.

Diversiteitsbeleid is zowel het tijdig opsporen wie door welk gangbaar beleid wordt uitgesloten als het ontwikkelen van alternatieven waardoor zoveel mogelijk mensen worden ingesloten.

Doordat diversiteitsbeleid vrouwen evenals andere groepen op een effectieve, niet problematiserende, stigmatiserende wijze insluit draagt het op een eigentijdse wijze bij aan emancipatie.

Eenzijds worden de acties uit het actieplan 1999–2002 gecontinueerd:

- databestand voor vrouwen uitbreiden en bijhouden. Op termijn moeten die ook vanuit diversiteit ingevuld gaan worden.
- EmancipatieEffectRapportages (EER's) op relevante LNV thema's uitvoeren en deze verbreden naar DiversiteitsEffectrapportages (DER's)
- subsidie uitzetten om emancipatie en diversiteitsprojecten te ondersteunen.
- onderzoek doen naar de sociaal culturele dimensie op het platteland en de noodzakelijke integratie en aanpassing van het LNV-beleid. Dit wordt ook vanuit de diversiteitsfocus benaderd.

Anderzijds zal aan nieuwe zaken worden gewerkt, zoals:

- Stimuleringsimpuls sociale infrastructuur landelijk gebied ontwikkelen met andere partijen.
- interne en externe workshops om de meerwaarde van diversiteitsbeleid breed uit te dragen.
- concrete diversiteitsprojecten ontwikkelen om de urgentie van diversiteitsbeleid nog meer kracht bij te zetten.

11.13 Internationale contributies

Het ministerie van LNV voldoet jaarlijks aan de contributieverplichtingen uit hoofde van het Nederlands lidmaatschap van internationale organisaties die zich bewegen op het beleidsterrein van LNV. De contributie aan de FAO (Food and Agricultural Organisation) van de Verenigde Naties is veruit de grootste en behelst ca. 80 procent van het budget voor internationale contributies. De FAO-contributie wordt toegerekend aan de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS), het cluster van buitenlanduitgaven en -ontvangsten op de rijksbegroting.

11.14 Uitvoering van EU-maatregelen

Op dit artikel worden uitgaven geraamd die samenhangen met de uitvoering van het markt- en prijsbeleid van de Europese Unie. Concreet gaat het hier om de interventiekosten, de medebewindskosten, de uitgaven uit hoofde van de apurementprocedure en de kosten van

schikkingen die samenhangen met de uitvoering van de Regeling Superheffing. Onder «interventiekosten» worden de kosten van in-, op- en uitslag verstaan van de marktordeningsproducten zuivel, rundvlees en granen.

De medebewindskosten betreffen de vergoedingen voor taken die door de productschappen in medebewind worden verricht. Deze taken omvatten de uitvoering van maatregelen in het kader van het markt- en prijsbeleid van de Europese Unie en hebben in hoofdzaak betrekking op het opleggen van heffingen, het verlenen van exportrestituties, alsmede de administratie hiervan. Een nadere toelichting betreffende de uitvoering door de productschappen uit hoofde van medebewind wordt in de EU-bijlage gegeven.

Ten behoeve van de afwikkeling van declaraties over afgesloten jaren met het EOGFL, afdeling Garantie, door middel van de zogenaamde apurement-procedure is op dit artikel een stelpost opgenomen.

Verantwoordelijkheid LNV

LNV is verantwoordelijk voor de uitvoering van de EU-maatregelen.

Bedrijfsvoeringsparagraaf

Reikwijdte van de mededeling over de bedrijfsvoering

Over het begrotingsjaar 2002 zal voor het eerst in het departementale jaarverslag een mededeling over de bedrijfsvoering worden afgegeven. De reikwijdte voor deze mededeling beperkt zich tot het financieel en materieel beheer en de daaraan ten grondslag liggende administraties. Daarnaast zal de mededeling ingaan op de wijze waarop de in de verantwoording opgenomen beleidsinformatie tot stand is gekomen. De mededeling over 2002 zal gebaseerd worden op de deelmededelingen van directies en diensten die in februari 2003 van hen gevraagd worden. Daarnaast dienen de rapporten van de Auditdienst als informatiebron voor de mededeling over 2002.

De reikwijdte voor het begrotingsjaar 2003, waarover in de verantwoording van 2003 mededeling zal worden gedaan, omvat naast de reikwijdte van de mededeling over 2002, ook het personeelmanagement, het informatiebeheer en de systemen van sturing en beheersing. De sturing en beheersing van het beleidsproces zal echter eerst in de mededeling over het jaar 2004 tot de reikwijdte behoren. Ook de sturing en het toezicht op de ZBO's, de RWT's en adviesraden, zullen in 2004 onder de reikwijdte van de mededeling vallen. Hoewel het voor de hand ligt ook aan deze organisaties een mededeling over hun bedrijfsvoering te vragen in het kader van het toezicht op hen, zal de bedrijfsvoering van deze organisaties vooralsnog niet onder de mededeling van het departement vallen. Het streven is er op gericht om in 2004 aan de uitgangspunten van het referentiekader voor de bedrijfsvoering te kunnen voldoen.

Planning en controlcyclus

Met het oog op de in de verantwoordingen op te nemen mededelingen over de bedrijfsvoering staat het ministerie van LNV de volgende planning- en controlcyclus voor ogen:

- * In november van het jaar t-1 geven directies aan hoe zij hun bedrijfsvoeringsplan voor het jaar t zien. Uitgaande van de baselines op het gebied van bedrijfsvoering en op basis van de aard van hun primaire processen, geven directies en diensten aan welke risico's bij hen aanwezig zijn en welke maatregelen en activiteiten zij ontwikkelen om aan de baselines te kunnen voldoen.
- * In september van het jaar t wordt bij de derde begrotingsrapportage aan directies en diensten gevraagd aan te geven welke vorderingen behaald zijn met de ingezette maatregelen en activiteiten (voortgang uitvoering bedrijfsvoeringsplan).
- * Bij de vierde begrotingsrapportage in januari van het jaar t+1 (over het jaar t) doen directies en diensten een mededeling te doen over hun bedrijfsvoering, waarbij zij dienen aan te geven in welke mate zij menen te voldoen aan de baselines bedrijfsvoering.

De directie Financieel-Economische Zaken houdt toezicht op de uitvoering van de planning en de implementatie van verbeteracties in de bedrijfsvoering. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de Monitor Bedrijfsvoering en de rapportages ter zake van de Auditdienst. Gestreefd wordt de hierboven beschreven planning en controlcyclus in het begrotingsjaar 2004 operationeel te hebben.

Referentiekader bedrijfsvoering

Als basis en verbinding voor het op te stellen referentiekader bedrijfsvoering, waarin ook de uitgangspunten voor het opnemen van aandachtspunten in de mededeling zullen worden aangegeven, wordt begin 2003 een departementale visie op bedrijfsvoering, sturing en beheersing ontwikkeld. De visie op bedrijfsvoering, de reeds bestaande «baseline financieel en materieel beheer» en de per dienstonderdeel uitgevoerde risico-analyses zullen uitgangspunt zijn voor de in het najaar van 2003 op te stellen bedrijfsvoeringsplannen.

Op dit moment beschikt het ministerie van LNV over een «baseline financieel en materieel beheer». Deze baseline is echter vormgegeven vanuit de controlerende functie en minder geschikt als referentiekader voor het management. In 2002 zal deze baseline daartoe geschikt gemaakt worden. Met het oog op de andere aspecten van bedrijfsvoering staat LNV de volgende planning voor ogen:

- * personeel beheer: december 2002,
- * informatiemanagement: juli 2003,
- * beleidsproces: juli 2003,
- * sturing en beheersing: juli 2003.

Bedrijfsvoeringsonderzoeken

In 2002 is de departementale Accountantsdienst omgevormd tot departementale Auditdienst. Aan deze dienst zijn de onderzoeken naar de bedrijfsvoering opgedragen. De door de Auditdienst (AD) uit te voeren controle op de verslaglegging zal ook betrekking hebben op het ordelijk en controleerbaar tot stand komen van de mededeling over de bedrijfsvoering en van de beleidsinformatie.

Voor zover de bedrijfsvoering het financieel en materiaal beheer betreft is reeds een interdepartementale baseline en een vaste aanpak voor het AD-onderzoek bij directies en diensten van LNV (baseline-onderzoek) ontwikkeld. Voor het onderwerp en de periodiciteit van overige onderzoeken naar de bedrijfsvoering zijn geen nog nadere regels gesteld. Ze worden gebaseerd op een jaarlijkse risicoafweging en dienen bij te dragen aan de kwaliteit van de (besluitvorming over) bedrijfsvoering en (gedeeltelijk) aan de onderbouwing van de mededeling bedrijfsvoering. Voorbeelden uit het referentiekader van Financiën zijn: het doorlichten of benchmarken van processen en het evalueren van de organisatiestructuur, van de naleving van procedures en van de effectiviteit van de planning en controlcyclus of de bedrijfsvoering als geheel. De AD werkt momenteel aan het opzetten van onderzoeken op een aantal LNV-brede thema's door de nieuw in te richten afdeling Audits Interne Organisatie, in overleg met de betreffende directies. De onderzoeken naar de bedrijfsvoering zullen voldoen aan de in het referentiekader voor de mededeling genoemde kwaliteitseisen.

Naarmate zich op bepaalde bedrijfsvoeringsterreinen een vaste onderzoeksaanpak uitkristalliseert, kan worden besloten deze toe te voegen aan het reguliere baselineonderzoek bij de directies en diensten.

Bij de programmering van bedrijfsvoeringsonderzoeken zal rekening gehouden worden met het groeitraject voor de reikwijdte van de mededeling over de bedrijfsvoering. Besluitvorming over de programmering vindt plaats in het departementale auditcomité. Gestreefd wordt begin 2003 een meerjarige programmering voor bedrijfsvoeringsonderzoek

gereed te hebben. Voor alle onderzoeken geldt dat de Bestuursraad opdrachtgever is.

Bureau Heffingen

Profiel

Bureau Heffingen zet, met gebruik van moderne informatie- en communicatietechnologie, wet- en regelgeving om in administratieve processen en registreert en beoordeelt gegevens die nodig zijn voor de uitvoering van wet- en regelgeving.

De uitvoeringswerkzaamheden van Bureau Heffingen bestaan uit:

- * Uitvoering van de Meststoffenwet, waaronder het MINeralen Aangifte Systeem (Minas) inclusief de bijbehorende registratie en invordering, de Wet verplaatsing mestproductie, transacties pluimvee- en varkensrechten en de Regeling beëindiging veehouderijtakken. Hierbij gaat het onder meer om het vaststellen en innen van de Minas aangiftes, de jaaropgaven, de registratie en beoordeling van gegevens, zoals oppervlakten landbouwgrond en aantallen dieren, mestproductierechten en pluimvee- en varkensrechten, maar ook om de erkenning van intermediaire ondernemingen.
- * Registratie van meststromen. Centraal hierin staat de verwerking van afleveringsbewijzen dierlijke meststoffen en overige organische meststoffen.
- * Controleren van internationale mesttransporten. In het kader van de Regeling keuring en handel dierlijke producten en de Europese Verordening op de Overbrenging van Afvalstoffen zorgt Bureau Heffingen voor de administratieve controle van grensoverschrijdende mesttransporten.
- * Afhandelen van MestAfzetOvereenkomsten (MAO).
- * Afhandelen bezwaar- en beroepszaken.
- * Uitvoeren van de Regeling administratieve voorschriften bestrijdingsmiddelen.
- * Leveren van inbreng bij de vormgeving van het nieuwe mestbeleid en de totstandkoming van regelgeving.
- * Het verschaffen van gegevens ter beoordeling van de effectiviteit van het gevoerde beleid.
- * Optimalisatie bedrijfsprocessen d.m.v. automatisering (b.v. Analyst notebook, Datamining en Warehousing en Rebus).
- * Voorlichting en communicatie.

Planning en verslaglegging

Ten behoeve van de planning en de verslaglegging is een productenkader opgesteld in de vorm van instrumentafspraken met Directie Landbouw waarin de hoofdproducten (= kerntaken) van Bureau Heffingen zijn benoemd. Per instrumentafpraak worden de gerealiseerde output en de bestede uren (fte's) vermeld. Over de planning van de uit te voeren activiteiten, die in het jaarplan en de begroting zijn opgenomen, wordt vooraf met de Bestuursraad van het ministerie van LNV overleg gevoerd. Over de realisatie van het jaarplan en de begroting wordt aan de Bestuursraad gerapporteerd. Dit gebeurt op basis van het productenkader in de CCS-rapportage.

Begroting van baten en lasten voor het jaar 2003

(bedragen x € 1 000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Baten							
Opbrengst moederdepartement	51 530	51 686	42 681	39 242	36 281	36 281	36 281
Specifieke opbrengsten LNV	2 039	903	578	572	572	572	572
Opbrengst derden	596	482	482	482	482	482	482
Rentebaten	224	136	136	136	136	136	136
Buitengewone baten							
Totale baten	54 389	53 207	43 877	40 432	37 471	37 471	37 471
Lasten							
Apparaatskosten							
* personeel	18 278	20 874	17 389	15 981	14 852	14 570	14 571
* materieel	23 664	19 572	14 115	12 579	10 767	10 960	10 960
* huisvesting	4 061	5 066	4 764	4 637	4 535	4 580	4 580
Rentelasten	553	620	614	682	736	756	756
Afschrijvingskosten totaal	6 194	6 957	6 995	6 553	6 581	6 604	6 604
* Afschrijvingskosten materieel	4 596	2 107	2 182	2 192	2 261	2 285	2 285
* Afschrijvingskosten immaterieel	1 598	4 850	4 813	4 362	4 319	4 319	4 319
Dotaties voorzieningen	363	363	0				
Totale lasten	53 113	53 452	43 877	40 432	37 471	37 471	37 471
Saldo van baten en lasten	1 276	- 245	0	0	0	0	0

Toelichting

- * *De opbrengst Moederdepartement* in 2003 sluit aan bij de in de begroting van LNV geraamde bedragen (beleidsartikel 5). Hierin zijn de hoofdproducten (= kerntaken) van Bureau Heffingen benoemd.
- * *De specifieke opbrengsten LNV onderdelen* heeft betrekking op vergoedingen voor werkzaamheden in opdracht van andere LNV-diensten.
- * *De opbrengst derden* heeft grotendeels betrekking op het registreren van blokkaderecht en het toepassen van het profijtbeginsel bij overdracht mestproductierechten, pluimvee- en varkensrechten. Het betreft vergoedingen (leges) die veehouders moeten betalen voor de behandeling van overdracht van mestproductierechten dan wel pluimvee of varkensrechten. De leges dienen vooraf te worden voldaan.
- * *De rentebaten* hebben betrekking op het voordelige saldo van de Rekening-courant.
- * *De personele kosten* in 2003 hebben betrekking op de salariskosten van het personeel op de vaste en tijdelijke formatieplaatsen en van uitzendkrachten. De externen worden verantwoord onder materieel.
- * *De materiële kosten* in 2003 bestaan uit personeelsgebonden kosten, automatiseringskosten, diensten derden en logistieke kosten.
- * *De huisvestingskosten* betreffen de exploitatielasten (huur en schoonmaakkosten etc.) van de panden waarin Bureau Heffingen is gehuisvest. Vanaf 2002 is de (gecalculeerde) huur die aan de RGD betaald zou moeten worden meegenomen in de exploitatielasten voor de huisvesting.
- * *De afschrijvingen* voeden de begroting van kapitaaluitgaven en -ontvangsten. De afschrijvingen vinden lineair plaats en zijn gebaseerd

op de historische aanschafwaarde. De afschrijvingslasten in 2003 (€ 6,995 mln.) bestaan uit € 2,2 mln. afschrijvingen materieel en € 4,8 mln. afschrijvingen immaterieel.

- * De *rentelasten* vloeien voort uit de wijzigingen die het Ministerie van Financiën per 1 januari 2000 heeft doorgevoerd met betrekking tot de financiering van de vaste activa.

Kasstroomoverzicht 2003

(bedragen x € 1 000)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Rekeningcourant RHB 1 januari	2 908	8 570	8 032	7 967	9 386	10 062	10 255	10 373
Totaal operationele kasstroom	7 312	4 840	4 228	6 995	6 553	6 581	6 603	6 603
-/- totaal investeringen + totaal boekwaarde desinvesteringen	- 7 739	- 8 139	- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 6 800
Totaal investerings-kasstroom	- 7 739	- 8 139	- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 6 800	- 6 800
-/- uitkering aan moeder departement + storting door moeder departement	- 6 629	0	0	0	0	0	0	0
-/- aflossingen op leningen + beroep op leenfaciliteit	3 273 - 2 652 12 097	1 317 - 3 548 4 992	0 - 4 293 6 800	0 - 5 576 6 800	0 - 5 877 6 800	0 - 6 388 6 800	0 - 6 486 6 800	0 - 6 486 6 800
Totaal financierings-kasstroom	6 089	2 761	2 507	1 224	923	412	314	314
Rekeningcourant RHB 31 december	8 570	8 032	7 967	9 386	10 062	10 255	10 372	10 490

Toelichting

De investeringen 2003 ad. € 6,8 mln. zijn onderverdeeld in:

- * Hardware, maatwerk software (ontwikkelen programmatuur), software en ontwerpen van formulieren door derden (€ 5,3 mln.) (afschrijvingstermijn 3 jaren)
- * Inventaris/installaties en overige materiële vaste activa (€ 0,6 mln.) bestaande uit kantoormeubilair, kantoormachines en overige aanschaffingen uit (afschrijvingstermijn 5 jaren)
- * Verbouwingen en huisvesting (€ 0,9 mln.) (afschrijvingstermijn 10 jaren)

Overzicht vermogensontwikkeling

Bedragen x € 1 000	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen vermogen per 1/1	3 356	– 1 317	1 276	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031
Saldo van baten en lasten	– 1 317	1 276	– 245	0	0	0	0	0
Directe mutaties in het eigen vermogen:								
– uitkering aan moeder departement								
– vermogensbijdrage door moederdepartement	3 273	1 317						
– overige mutaties	– 6 629							
Eigen vermogen per 31/12	– 1 317	1 276	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031	1 031

Prestaties

In dit hoofdstuk worden beheersmatige kengetallen en indicatoren weergegeven die een indruk geven van de uitvoering van het beleid door Bureau Heffingen.

Ten behoeve van de planning en de verslaglegging is in 2001 een nieuw productenkader opgesteld in de vorm van instrumentafspraken met Directie Landbouw waarin de hoofdproducten (= kerntaken) van Bureau Heffingen zijn benoemd. Per instrument worden de gerealiseerde output en de bestede uren vermeld.

Productenkader 2003					
	Product-eenheden x 1 000	Uren x 1 000	Uren per product- eenheid	Lasten totaal x € 1 000	Lasten per product- eenheid x € 1 000
1. Minas	1 124	520	0,46	29 575	26
2. Rechten	33	122	3,74	6 058	186
3. Overig wet- en regelgeving	50	7	0,14	231	5
4. Nieuw Mestbeleid	42	141	3,34	8 013	190
Totaal	1 249	790	0,63	43 877	35

Productenkader vermoedelijke uitkomst 2002					
	Product-eenheden x € 1 000	Uren x 1 000	Uren per product- eenheid	Lasten totaal x € 1 000	Lasten per product- eenheid x € 1 000
1. Minas	1 556	688	0,44	36 029	23
2. Rechten	41	160	3,9	7 380	180
3. Overig wet- en regelgeving	27	8	0,3	281	11
4. Nieuw Mestbeleid	40	186	4,65	9 762	244
5. Mestloket					
Totaal	1 664	1 042	0,63	53 452	32

Minas: bestaat uit de aangifte minas en registraties van mestafleveringsbewijzen, voerjaaroverzichten, grondgebruikersverklaringen en aanmeldingen minas. Piek in aantallen in 2002. In 2002 zijn achterstanden weggewerkt. In 2002 en 2003 veel bezwaar en beroep (1 jaar uitstel).

Rechten: bestaat uit transacties pluimvee, mestproductierechten, varkensrechten en de RBV-regeling.

Overig wet- en regelgeving: bestaat uit registratie grensboeren, EVOA, bestrijdingsmiddelen en in 2003 extra registratie melding voorafgaand aan export (30 000 in 2003).

Nieuw Mestbeleid: bestaat uit mestafzetovereenkomsten, mest buiten landbouw en in 2003 bedrijfsoverdrachten. In 2003 raming 40 000 mestafzetovereenkomsten en 2 600 bedrijfsoverdrachten.

Kwaliteits- en prestatie-indicatoren

Telefoon		
	Aantal Verm.uit- komst. 2002	Aantal Raming 2003
Divisie Rechten	50 000	30 000
Divisie Heffingen	47 100	32 600
Divisie R & I	29 461	30 000
MKZ	0	
Totaal Bureau Heffingen	126 561	92 600

Het betreft 3^e lijns telefoon (op dossierniveau). Uitgangspunt is dat de 1^e en 2^e lijns telefoon door het LNV-loket afgehandeld wordt.

1^e lijns = contact over algemene werkzaamheden van de opdrachtgever

2^e lijns = contact over inhoudelijke werkzaamheden van de opdrachtgever

3^e lijns = klantcontact uitgevoerd door de backoffice (op dossierniveau).

In 2003 zullen alle 1^e en 2^e lijns telefoontjes afgehandeld worden door het LNV-loket (per 1 september 2002 aparte dienst).

De norm voor bereikbaarheid (het percentage van het aantal binnenkomende gesprekken, dat daadwerkelijk is afgehandeld) is 95% en voor het service level (het percentage van het aantal afgehandelde gesprekken, dat binnen 20 seconden is aangenomen) 80%.

Klachten		
	Aantal Verm.uit- komsten 2002	Aantal Raming 2003
Minas	35	36
Rechten	24	20
Totaal	59	56

De norm is dat klachten binnen 14 werkdagen afgehandeld worden inclusief terugkoppeling van het resultaat naar de klant.

Bezwaar & Beroep		
Bezwaarschriften/categorie	Aantal Verm.uit- komsten 2002	Aantal Raming 2003
Totaal Rechten	471	206
Heffingen (Minas)	15 000	14 000
Zand en loss	10 750	
MAO	30	1 354
Totaal	26 251	15 560

Het verschil tussen de vermoedelijke uitkomsten 2002 en de raming 2003 wordt hoofdzakelijk verklaard door de onverwachte instroom van bezwaren tegen het besluit zand- en lössgronden. Voor de rest worden de extra verwachte MAO bezwaren ongeveer in evenwicht gehouden door minder Minas bezwaren.

Bezwaar & Beroep		
Beroepschriften/categorie	Aantal Verm.uit- komsten 2002	Aantal Raming 2003
Rechten	74	30
Heffingen (Minas)	1 000	650
Totaal	1 074	680

Bezwaar- en beroepschriften Rechten worden afgehandeld binnen 6 weken.

Bezwaar- en beroepschriften Minas-aangifte worden afgehandeld binnen 6 maanden tenzij verdaging plaatsvindt (nogmaals 6 maanden.)

Profiel

LASER is een uitvoerende overheidsdienst van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en vanaf 16 oktober 1995 erkend betaalorgaan voor de uitvoering van Europees beleid door de Europese Unie. Op 20 juli 1998 is middels het instellingsbesluit aan LASER de status van agentschap verleend. (Staatscourant, nr. 150/pag. 4; LASER/981 673). De instellingsbeschikking LASER is met ingang van 1 januari 1999 in werking getreden. De bestuursraad van LNV is de eigenaar van LASER.

De kerntaak van LASER is de uitvoering van regelingen op het terrein van primaire landbouw, visserij, verwerkende industrie, natuur, bos, landschap en recreatie. De beleidsdirecties van het Ministerie zijn opdrachtgever van LASER. Daarnaast werkt LASER ook voor andere opdrachtgevers, zoals andere departementen, provincies en gemeenten.

De regelingen die LASER uitvoert hebben in veel gevallen betrekking op de uitvoering van financiële regelingen in de vorm van subsidies, interventies en garanties. Ook worden op grond van wettelijke bepalingen vergunningen verstrekt en ontheffingen verleend. Advies over de uitvoerbaarheid van regelingen maakt deel uit van het werk. Tevens worden gegevens verzameld, bewerkt en verstrekt. In noodsituaties is LASER onder meer actief op het terrein van crisisbeheersing (o.a. de uitbraak van klassieke varkenspest, BSE en MKZ) en de uitvoering van schaderegelingen, zoals de uitvoering van de Wet Tegemoetkoming Schade bij rampen en zware ongevallen (WTS), waaronder de vuurwerk-ramp Enschede valt. Het totale werkterrein van LASER is zeer gevarieerd en onderhevig aan wisselende politiek-maatschappelijke accenten.

In het kader van de klantgerichtheid is in 2001 begonnen met de uitvoering van een Gemeenschappelijke data-inwinning. In samenwerking met de andere uitvoerende diensten wordt gewerkt aan een gemeenschappelijke database waarin alle mogelijke gegevens van de klanten van LNV zijn opgeslagen ten behoeve van de afhandeling van aanvragen. De gemeenschappelijke data-inwinning betekent een administratieve lastenvermindering voor de klanten. Daarnaast heeft LASER in 2001 een frontoffice geïnstalleerd waar alle klantencontacten naar toe geleid worden. Deze frontoffice wordt in 2002 geïntegreerd met het LNV-loket.

De omvang van LASER is afhankelijk van het werkpakket waarvoor LASER opdracht krijgt en fluctueert over de jaren heen. Het aantal opdrachten aan LASER is de afgelopen jaren sterk toegenomen, daarnaast wordt er in geval van een crisis een beroep gedaan op de kwaliteiten van de LASER organisatie. Dit vraagt om een flexibele organisatie en deskundig personeel. Vanaf 1999 is LASER daarom intensief bezig met een omvangrijk traject de ambities en eisen aan personeel, organisatie, bedrijfsvoering en ICT aan te passen aan de wensen en eisen die de klanten stellen aan een moderne en betrouwbare uitvoeringsorganisatie. LASER sluit met deze ontwikkeling aan bij het departementale beleid.

Producten en tarieven

LASER voert een administratie waarbij de kosten die verbonden zijn aan de LASER-producten inzichtelijk worden gemaakt. Hierdoor zijn op basis van integrale kostprijzen afspraken met opdrachtgevers gemaakt over de te leveren producten met de bijbehorende tarieven. De regelingen die LASER uitvoert voor de opdrachtgevers zijn de producten van LASER. Jaarlijks worden de uit te voeren regelingen (ca 130), de betreffende volumina en uitvoeringsmodaliteiten in een managementafspraken («regelingsafspraken») overeengekomen met de opdrachtgevers van LNV. Voor opdrachtgevers buiten LNV worden afspraken geformaliseerd in de vorm van samenwerkingsovereenkomsten en contracten.

Begroting van baten en lasten voor het jaar 2003

Bedragen x € 1000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Baten							
Opbrengst Moederdepartement	56 363	47 283	34 404	34 404	34 404	34 404	34 404
Opbrengst Overige departementen	2 272	892	892	892	892	892	892
Opbrengst Derden	4 450	2 425	2 425	2 425	2 425	2 425	2 425
Rentebaten	128	62	71	78	80	80	81
Buitengewone baten	1 581	—	—	—	—	—	—
Verborgten opbrengsten	6 615	6 167	5 940	5 713	5 486	5 259	5 032
Totale baten	71 409	56 829	43 732	43 512	43 287	43 060	42 834
Lasten							
Apparaatskosten							
* personele kosten	38 769	31 864	22 193	21 553	21 179	20 835	21 365
* materiële kosten	21 851	14 994	10 444	10 143	9 967	9 805	10 054
Rentelasten	58	318	603	683	719	695	676
Afschrijvingskosten							
* materieel	865	1 220	1 207	1 159	1 117	1 124	986
* immaterieel	1 305	2 016	3 168	4 082	4 636	5 159	4 538
Dotaties voorzieningen	39	78	79	81	85	85	85
Buitengewone lasten	1 130	—	—	—	—	—	—
Verborgten lasten	6 615	6 339	6 038	5 811	5 584	5 357	5 130
Totale lasten	70 632	56 829	43 732	43 512	43 287	43 060	42 834
Saldo van baten en lasten	777	—	—	—	—	—	—

Toelichting

- * De *opbrengsten LNV* volgen uit het meerjarig beeld van de uit te voeren regelingen op grond van het werkpakket 2002. In 2002 worden nog kosten gemaakt uit hoofde van de Gemeenschappelijke Data-inwinning. Tevens vertonen de slachtpremieregeling volwassen runderen en programma nog te veel instabiliteit in de uitvoering. Daarom is er voor gekozen de uitvoering van deze regelingen nog niet structureel te financieren.
- * De *opbrengsten overige departementen* hebben betrekking op de uitvoering van regelingen in opdracht van het Ministerie van VROM en BZK.
- * De *opbrengsten derden* hebben enerzijds betrekking op uitvoering van regelingen in opdracht van lagere overheden. Anderzijds heeft deze post betrekking op de vergoeding van verstrekte vergunningen (leges), de verkoop van kaarten, etc.

- * De *rentebaten* vloeien voort uit het meerjarige positief RHB-saldo (zie ook Begroting van kapitaaluitgaven en -ontvangsten).
- * De *verborgen opbrengsten* hebben een fictief karakter. Voor de bepaling van de integrale kosten is het namelijk noodzakelijk dat de kosten die andere directies c.q. diensten LNV verantwoorden, voor de voortbrenging van LASER producten en diensten worden meegenomen. Desbetreffende diensten berekenen deze kosten echter niet door aan LASER. Op haar beurt brengt LASER deze kosten dan ook niet in rekening bij de LNV-opdrachtgevers. Wel worden deze kosten aan opdrachtgevers buiten LNV in rekening gebracht.
- * De *personele kosten* hebben betrekking op de salariskosten van zowel de vaste als tijdelijke formatie.
- * De *materiële kosten* hebben o.a. betrekking op opleidingen, reis- en verblijfkosten, bureaunkosten en huisvestingskosten. Daarnaast zijn er kosten geraamd voor de inhuur van derden om regelingen te kunnen uitvoeren. Het betreft o.a. kosten verband houdend met het onderhoud van de geautomatiseerde systemen.
- * De *rentelasten* vloeien voort uit de financiering van de investeringen van het LASER via de leen- en depositofaciliteit van het Ministerie van Financiën. De gehanteerde rentepercentages zijn:
 - 3 jaar: 4,65%
 - 4 jaar: 4,82%
 - 7 jaar: 5,18%
 - 30 jaar: 5,60%

De *afschrijvingskosten* hebben betrekking op de materiële en immateriële vaste activa. Onder de materiële activa vallen o.a. de kantoorinventaris, kantoormachines en hardware. De immateriële vaste activa betreft de inzet van Informatie Technologie voor de uitvoering van de regelingen. De afschrijvingskosten volgen uit de boekwaarde van de activa en uit het investeringsprogramma van LASER. De afschrijvingen vinden lineair plaats met een afschrijvingstermijn van 3 tot 30 jaar.

- * De *dotaties voorzieningen* bestaan uit een dotatie aan de voorzieningen groot onderhoud panden en wachtgeld die in de toekomst voor rekening komen van LASER.
- * De *verborgen lasten* betreffen kosten die voortvloeien uit de bedrijfsvoering van LASER, maar door andere directies c.q. diensten LNV worden verantwoord. Het betreft met name de kosten van de facilitaire dienstverlening, zoals huisvesting.

Kasstroomoverzicht 2003

De specificatie van de rekening van kapitaaluitgaven en kapitaalontvangsten:

het kasstroomoverzicht van het agentschap LASER

Bedragen x € 1000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Rekeningcourant RHB 1 januari	4 713	5 738	6 752	7 524	7 989	7 984	8 106
Totaal operationele kasstroom	830	3 251	4 022	4 970	5 703	6 289	5 530
-/- totaal investeringen	- 4 222	- 8 566	- 5 013	- 5 965	- 5 795	- 5 075	- 5 824
+/- totaal boekwaarde desinvesteringen							
Totaal investeringskasstroom	- 4 222	- 8 566	- 5 013	- 5 965	- 5 795	- 5 075	- 5 824
-/- eenmalige uitkeringen aan LNV							
+/- eenmalige storting door LNV							
-/- aflossingen op leningen		- 2 237	- 3 250	- 4 505	- 5 708	- 6 167	- 5 582
+/- beroep op leenfaciliteit	4 417	8 566	5 013	5 965	5 795	5 075	5 824
Totaal financieringskasstroom	4 417	6 329	1 763	1 460	87	- 1 092	242
Rekeningcourant RHB 31 december	5 738	6 752	7 524	7 989	7 984	8 106	8 054

Toelichting

- * De stijging van de operationele kasstroom wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de stijging van de afschrijvingskosten. De aanzienlijke investeringen voor de periode 2003 t/m 2007 leiden tot een jaarlijkse stijging van deze kosten.
- * De investeringen in de immateriële vaste activa vloeien hoofdzakelijk voort uit het Verbeter-/Vernieuwingstraject zoals in gang gezet per december 2000. Daarnaast zijn de investeringen in de materiële vaste activa voornamelijk gericht op het vervangen van verouderde en afgeschreven activa.
- * De uiteindelijke stijging van de Rekeningcourant RHB wordt veroorzaakt, doordat de afschrijvingen de aflossingen tot 2005 overstijgen.

Overzicht vermogensontwikkeling

Bedragen x € 1000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen vermogen per 1/1	1 684	2 461	2 461	2 461	2 461	2 461	2 461
Saldo van baten en lasten	777						
Directe mutaties in het eigen vermogen:							
- uitkering aan LNV							
- exploitatiebijdrage van LNV							
- overige mutaties							
Eigen vermogen per 31/12	2 461	2 461	2 461	2 461	2 461	2 461	2 461

Kengetallen

Beheersmatige indicatoren

LASER onderscheidt een aantal indicatoren om de doelmatigheid en doeltreffendheid te kunnen monitoren. Deze indicatoren geven inzicht in de betreffende ontwikkelingen over de jaren heen en zijn weergegeven in onderstaande tabel.

	1999	2000	2001	2002	2003
Gemiddeld uurtarief (€)	54,80	52,79	52,93	56,21	59,34
Resultaatontwikkeling (x € 1000)	577	364	777		
Flexibiliteit personele inzet	0,32	0,38	0,29	0,23	0,25
Productiviteit Ambtelijk Personeel (%)	74,4	74,4	76,7	76,5	76,5
Gemiddelde tijdsinzet per aanvraag	1,06	1,11	1,59	0,97	0,97
Gemiddelde uitvoeringskosten per aanvraag	75,61	71,30	117,46	72,30	72,30

Toelichting

- * Het gemiddeld integraal uurtarief wordt gehanteerd bij het bepalen van de kosten per regeling. Vanaf 2001 is een stijging te zien in dit uurtarief. Voor 2002 wordt dit voornamelijk veroorzaakt door de loonontwikkeling 2002 (CAO) en in het bijzonder Individuele Keuzen in het Arbeidsvoorwaarden Pakket (IKAP). Voor 2003 wordt de stijging veroorzaakt door de loonontwikkeling en de doorberekening van LNV-diensten (met name automatisering) aan LASER.
- * De resultaatontwikkeling heeft betrekking op de resultante van de baten en lasten. Voorcalculatorisch zijn de baten en lasten in evenwicht.
- * De flexibiliteit is gedefinieerd als de formatieve inzet van uitzendkrachten en contractanten ten opzichte van de totale formatieve bezetting. Een flexibiliteit van 0,25 is de norm die binnen LASER gesteld is voor de jaren 2003 en verder.
- * De productiviteit ambtelijk personeel is de verhouding tussen het aantal uren ten behoeve van de directe en indirecte taken jaarplan LASER ten opzichte van het totaal aantal werkbare uren (inclusief ziekte en verlof).
- * De gemiddelde tijdsinzet per aanvraag is de verhouding tussen de totale directe uren ten opzichte van het totaal aantal afgehandelde aanvragen. De uitschieter in 2001 wordt veroorzaakt door Gemeenschappelijke Data Inwinning en (Regie) MKZ. Deze brengen namelijk relatief veel directe uren en geen aanvragen met zich mee.
- * De gemiddelde uitvoeringskosten per aanvraag is de verhouding tussen de totale uitvoeringskosten LNV ten opzichte van het totaal aantal afgehandelde aanvragen. De uitschieter in 2001 wordt veroorzaakt door regelingen als Gemeenschappelijke Data Inwinning en (Regie) MKZ. Deze regelingen brengen namelijk relatief veel uitvoeringskosten en geen aanvragen met zich mee.

Naast doelmatigheid en doeltreffendheid dient LASER te streven naar een optimale kwaliteit in de uitvoering van de regelingen. Onderstaande tabel geeft een indicatie van de zorgvuldigheid in de uitvoering van de regelingen door LASER.

	2001	2002	2003
Bezwaarschriften			
Afgehandeld (aantal)	3 182	3 602	3 100
Toegekend (%)	35	35	35
Afgewezen (%)	65	65	65
Beroepschriften			
Uitspraken (aantal)	153	500	400
Gegronnd (%)	24	30	25
Ongegrond (%)	76	70	75

* De stijging in de bezwaarschriften in het jaar 2002 wordt met name veroorzaakt door MKZ. De afhandeling van deze bezwaarschriften vindt grotendeels in 2002 plaats.

* De toename in 2002 en 2003 t.o.v. 2001 is te verklaren door het feit dat LASER pas vanaf 1 juli 2001 beroepschriften behandelt/registreert.

Prestaties per beleidsartikel

In onderstaande tabel zijn het aantal prestaties van LASER (i.c. de regelingen) met bijbehorende uitvoeringskosten per beleidsartikel weergegeven.

	Uitvoeringskosten (x € 1000)			Aantal Regelingen		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Artikel 1 Versterking Landelijk Gebied	2 784	1 112	1 117	29	36	35
Artikel 2 Verwerving en Inrichting EHS		702	661		1	1
Artikel 3 Beheer EHS	6 021	10 237	6 374	15	13	13
Artikel 4 Economisch Perspectiefvolle Agroketens	9 528	5 444	4 001	24	19	19
Artikel 5 Bevorderen Duurzame Productie	3 613	8 948	2 291	29	25	25
Artikel 6 Voedselveiligheid, Voedselkwaliteit en Diergezondheid	7 432*			12		
Artikel 9 Kennis Verspreiding	598	910	280	4	4	4
Artikel 11 Algemeen (=EU)	26 387	19 930	19 680	30	29	29
Totaal	56 363	47 283	34 404	143	127	126

Toelichting prestaties

* De uitvoeringskosten en prestaties in 2001 op beleidsartikel 6, hebben voornamelijk betrekking op de MKZ-crisis.

Plantenziektenkundige Dienst

Profiel

De opdracht die de Plantenziektenkundige Dienst (PD) als agentschap heeft is het weren, bestrijden en beheersen van ziekten en plagen in de plantaardige sector. Dit om een duurzame, concurrerende en veilige land- en tuinbouw te bevorderen, de handel zoveel mogelijk ongestoord te laten plaatsvinden en het Nederlandse landschap in stand te houden. Een duurzame, veilige en concurrerende land- en tuinbouw betekent onder andere minder gebruik en minder afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen. Het voorkómen, dan wel beperken van ziekten en plagen levert daaraan een belangrijke bijdrage.

De PD voert deze taak uit in het kader van de Plantenziektenwet, de Bestrijdingsmiddelenwet, Europese regelgeving en internationale verdragen.

Voor de uitvoering van wettelijke taken, waarop het profijtbeginsel niet van toepassing is, en voor beleidsondersteuning ten behoeve van LNV ontvangt de PD een bijdrage van het ministerie. Voor de uitvoering van wettelijke taken, waarop het profijtbeginsel van toepassing is, brengt de PD een in beginsel kostendekkend tarief (retributie) in rekening. Daar waar de dienst, afgeleid van zijn kerntaken, opdrachten voor derden uitvoert in concurrentie, gelden marktconforme tarieven.

LNV streeft naar een verbreding van de toepassing van het profijtbeginsel. Daarom is in 2001 voor importinspecties een tarief geïntroduceerd.

De begroting van baten en lasten voor het jaar 2003

bedragen x € 1 000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Baten							
Bijdrage LNV	9 827	12 896	12 258	12 258	12 258	12 258	12 258
Opbrengsten derden	12 161	11 604	11 765	11 811	11 757	11 659	11 659
Rente baten	48						
Buitengewone baten	15						
Totale baten	22 051	24 500	24 023	24 069	24 015	23 917	23 917
Lasten							
Vast personeel	12 947	13 189	13 189	13 189	13 189	13 189	13 189
Variabel personeel	2 231	2 084	2 084	2 084	2 084	2 084	2 084
Materieel	4 775	5 921	5 013	5 013	5 013	5 013	5 013
Huisvesting		2 602	2 602	2 602	2 602	2 602	2 602
Afschrijving immaterieel	368	139	247	247	247	187	187
Afschrijving materieel	108	590	709	755	701	662	662
Rentelasten	124	135	134	134	134	135	135
Dotatie voorziening	109	45	45	45	45	45	45
Buitengewone lasten	416						
Totale lasten	21 078	24 705	24 023	24 069	24 015	23 917	23 917
Saldo van baten en lasten	973	- 205	0	0	0	0	0

De opbrengst LNV sluit aan bij de in de meerjarenraming van LNV verantwoorde apparaatsuitgaven op beleidsartikel 05 Bevorderen duurzame productie. Het betreft een vergoeding voor de geraamde

diensten in het kader van uitvoering van wettelijke taken, waarop het profijtbeginsel niet van toepassing is, en voor diensten ten behoeve van LNV (met name beleidsondersteuning).

Tot en met 2001 werd het merendeel van de huisvestingslasten t.b.v. de PD door het kerndepartement bekostigd. Met ingang van 2002 komen alle huisvestingslasten voor rekening van het agentschap. Tegenover deze extra kosten staat een hogere ontvangst van LNV. Deze wijzigingen zijn de belangrijkste verklaring voor de sterke stijging van de huisvestingsbudgetten en de ontvangsten LNV in 2002 t.o.v. 2001. De LNV-opbrengst is verhoogd met het aan het departement toe te rekenen gedeelte van de huisvestingslast van de PD. Dit ten gevolge van de Stelselwijziging Rijkshuisvesting.

De opbrengst LNV is met ingang van 2002 tevens structureel verhoogd in verband met een loonbijstelling (€ 318 000,- in 2002, € 396 000 vanaf 2003) ten gevolge hoger personele kosten die verband houden met de CAO uit 2001.

Tevens is de opbrengst LNV in het jaar 2002 incidenteel verhoogd met een bedrag van € 717 000,- ter financiering van een kennisinhaalslag in 2002. Dit bedrag wordt gefinancierd uit het batig saldo 2001.

De opbrengst derden (retributies en marktinkomsten) betreft de vergoeding voor de geraamde diensten, waarop het profijtbeginsel van toepassing is, met name import- en exportinspecties.

De vaste personele kosten betreffen de salarissen van de vaste personeelsformatie (315 fte's).

De variabele personele kosten (ingehuurd personeel) betreffen de kosten van detacherings- en uitzendkrachten.

De materiële kosten betreffen hoofdzakelijk reis- en verblijfsvergoedingen, bureau- en laboratoriumbenodigdheden en dienstverlening door derden. Tevens zijn hier de kosten opgenomen van een eenmalige kennisinhaalslag (totaal € 0,9 mln., waarvan € 0,7 mln. gefinancierd uit de bijdrage van het moederdepartement en € 0,2 mln. uit het eigen vermogen).

Huisvesting: de huisvestingskosten zijn met ingang van 2002 in de agentschapsbegroting verwerkt. Zie ook toelichting onder Opbrengst LNV. De lasten stemmen overeen met de door de Rijksgedebouwendienst aan de PD in rekening gebrachte huur.

De afschrijvingen op immateriële activa betreffen door de PD zelf ontwikkelde software. De betreffende afschrijvingstermijn is gesteld op 5 jaar.

Inzake de afschrijvingen op materiële activa wordt, afhankelijk van de economische/technische levensduur, een afschrijvingstermijn van 3 tot 10 jaar gehanteerd.

De rente betreft met name de rentelast als gevolg van de Vermogensconversie Agentschappen en de rente op de leningen voor het doen van nieuwe investeringen.

De dotaties voorzieningen betreffen wachtgeldverplichtingen en dubieuze debiteuren.

Kasstroomoverzicht 2003

bedragen x € 1 000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Rekening courant RHB 1 januari	679	692	– 200	– 148	– 212	– 276	– 423
Totaal operationele kasstroom	440	524	956	1 002	948	849	849
-/- totaal investeringen	– 916	– 1 262	– 1 134	– 726	– 726	– 726	– 726
+ totaal boekwaarde desinvesteringen							
Totaal investeringskasstroom	– 916	– 1 262	– 1 134	– 726	– 726	– 726	– 726
-/- eenmalige uitkering aan moederdepartement	– 350	– 717					
+ eenmalige storting door moederdepartement							
-/- aflossingen op leningen	– 397	– 699	– 904	– 1 066	– 1 012	– 996	– 889
+ beroep op leenfaciliteit	1 235	1 262	1 134	726	726	726	726
Totaal financieringskasstroom	489	– 154	230	– 340	– 286	– 270	– 163
Rekening courant RHB 31 december	692	– 200	– 148	– 212	– 276	– 423	– 463

Overzicht vermogensontwikkeling

bedragen x € 1 000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen vermogen per 1/1	1 645	2 290	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177
Saldo van baten en lasten	973	– 205					
Directe mutaties in het eigen vermogen							
– uitkering aan moederdepartement	– 350	– 717					
– vermogenbijdrage moederdepartement							
– overige mutaties	22	– 191					
Eigen vermogen per 31/12	2 290	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177

In verband met de overschrijding van de norm voor het eigen vermogen van agentschappen vindt in 2002 een eenmalige uitkering van € 0,7 mln. aan het kerndepartement plaats. Onder overige mutaties is een onttrekking aan het eigen vermogen opgenomen ter grootte van € 0,2 mln. Beide bedragen worden aangewend ten behoeve van een kennisinhaalslag bij PD-personeel in het jaar 2002.

Kengetallen en indicatoren

Met ingang van 2003 is een nieuw productenkader vastgesteld. Voor de jaren 2001 en 2002 gelden de onderstaande productenkaders.

Kosten en opbrengst derden per productgroep: onder deze productgroep wordt een cluster van taken begrepen, die naar hun aard bijeenhoren of samenhangen. In onderstaande tabellen worden de kosten en opbrengsten weergegeven.

Kosten per productgroep (x € 1 000)		
Productgroep	2001	2002
Import	2 294	2 492
Export	5 653	6 360
Fytosanitaire Opsporing	5 800	6 878
Systeemborging	75	145
Deugdelijkheidsbeoordeling bestrijdingsmiddelen	69	127
Fytofarmaceutische acties	630	824
Diagnose en identificatie	3 388	3 682
Expertise en faciliteiten	1 698	1 724
Beleidsondersteuning	1 471	2 473
Totaal kosten	21 078	24 705

Verdeling opbrengsten (x € 1 000)		
Opbrengst derden (retributies en marktinkomsten) Productgroep	2001	2002
Import & Export	7 139	6 832
Fytosanitaire Opsporing	1 615	1 817
Systeemborging	25	31
Deugdelijkheidsbeoordeling bestrijdingsmiddelen	195	160
Fytofarmaceutische acties	712	317
Diagnose en identificatie	1 347	1 651
Expertise en faciliteiten	1 128	796
Totaal opbrengst derden	12 161	11 604
Opbrengst LNV	9 827	12 896
Overige opbrengsten	63	–
Totaal opbrengsten	22 051	24 500

Kosten per productgroep (x € 1 000)	
Productgroep	2003
Weren van Q-organismen	1 214
Weren van plantaardige producten van inferieure kwaliteit	1 212
Vrijwaren van Q-organismen	5 875
Vrijwaren van plantaardige producten van inferieure kwaliteit	309
Uitroeien van Q-organismen	1 114
Beheersen van Q-organismen	2 229
Monitoren van Q-organismen	2 230
Kennis en Expertise	2 790
Duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen	924
Detectie en identificatie van Q-organismen	3 580
Beleidsondersteuning	2 405
Toezicht (keuringsdiensten)	141
Totaal kosten	24 023

Verdeling opbrengsten (x € 1 000)	
Opbrengst derden (retributies en marktinkomsten) Productgroep	2003
Weren van Q-organismen	830
Weren van plantaardige producten van inferieure kwaliteit	831
Vrijwaren van Q-organismen	5 652
Vrijwaren van plantaardige producten van inferieure kwaliteit	297
Uitroeien van Q-organismen	264
Beheersen van Q-organismen	527
Monitoren van Q-organismen	527
Kennis en Expertise	957
Duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen	415
Detectie en identificatie van Q-organismen	1 438
Beleidsondersteuning	–
Toezicht (keuringsdiensten)	27
Totaal opbrengsten derden	11 765
Totaal opbrengsten LNV	12 258
Totale opbrengsten	24 023

De omvang van de uit te voeren wettelijke taken kan per jaar sterk wisselen door uitbraak van ziekten en ontwikkelingen op het gebied van import en export. Met ingang van januari 2001 wordt voor het uitvoeren van importinspecties een tarief in rekening gebracht.

Prestaties

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de belangrijkste prestaties weer. Deze opsomming is niet limitatief.

Prestaties (aantallen)				
Product	Productgroep	2001	2002	2003
Inspecties importzending	Import	46 287	45 000	44 000
Gewaarmede exportcertificaten	Export	242 508	250 000	249 000
Inspectiebezoeken*	Fytosan. Opsporing	57 368	88 000	88 000
Mutaties besmetverklaringen	Fytosan. Opsporing	370	500	500
Monsternamen bruinrot/ringrot	Fytosan. Opsporing	71 703	85 000	85 000
Diagnostische inzendingen	Diagnose/identificatie	57 529	79 000	70 000
Adviesuren landbouwkundige deugdelijkheid	Deugd. Beoordeling			
	Bestrijdingsmiddelen	1 632	2 400	2 300
Verstreckte vergunningen	Fytofarm. Acties	37 664	20 000	20 000

* Met ingang van 1 januari 2002 is het onderscheid bedrijfsbezoek en perceelsbezoek komen te vervallen. Vanaf 1 januari 2002 worden alleen nog inspectiebezoeken geregistreerd.

In het kader van de bestrijding van bacterievuur worden jaarlijks anderhalf tot twee rondes perceelsbezoeken gepland.

De stijging van het aantal verstreckte vergunningen in 2001, zal zich deels voortzetten in 2002. Dit wordt veroorzaakt door het afgeven van verlengingen van Vergunningen Vakbekwaamheid Gewasbescherming. Deze vergunningen zijn in 1996 voor het eerst afgegeven en hebben een looptijd van 5 jaar, waardoor 2001 een piekjaar vormde met een doorloop in 2002. De zgn. AM-vrijverklaring verdween in de loop van 2001, omdat deze activiteit overgedragen is aan de Nederlandse Algemene Keuringsdienst. Daardoor zal het aantal verstreckte vergunningen met ingang van 2002 lager liggen t.o.v. 2000 en voorgaande jaren.

Doelmatigheid

Inzet arbeidscapaciteit (%)			
	2001 (%)	2002 (%)	2003 (%)
Bruto capaciteit	100,0	100,0	100,0
Bezettingsgraad (= netto capaciteit)	83,9	85,9	85,9
Afwezigheid (verlof en ziekte)	16,1	14,1	14,1
Netto capaciteit	100,0	100,0	100,0
Primair proces	64,9	59,2	65,2
Management en beheer	28,0	29,0	27,0
Kennis- en methodenontwikkeling	7,1	11,8	7,8

Gemiddelde duur prestaties (in uren)			
	2001	2002	2003
Inspectie importzending	0,7	0,8	0,8
Inspectie exportzending	0,3	0,3	0,3
Verstrecken vergunning	0,3	0,4	0,5

Het uitvoeren van inspecties en het afgeven van vergunningen behoort tot de kerntaken die de PD inmiddels meer dan 100 jaar verricht. Het optimum tussen zorgvuldigheid en doelmatigheid is bij dit type van werkzaamheden altijd precair.

Doeltreffendheid

Wering van ziekten en plagen (die niet in Nederland voorkomen) is één van de kerntaken van de PD. De volgende tabel geeft van alle geïnspecteerde importzendingen het aantal geweerde zendingen met schadelijke organismen weer.

Wering schadelijke organismen	2001	2002	2003
Aantal geïnspecteerde zendingen	46 287	45 000	45 000
Aantal geweerde zendingen	155	250	250
Percentage geweerde zendingen	0,3%	0,6%	0,6%

Het aantal onderschepte zendingen met quarantaine-organismen is met name afhankelijk van de aard en omvang van de importactiviteiten, bij gelijkblijvende inspectie-intensiteit.

Kwaliteit

Naast doelmatigheid en doeltreffendheid dient de PD vooral naar optimale kwaliteit in de uitvoering van zijn wettelijke taken en dienstverlening te streven. Deze kwaliteitseis komt voor een overheidsdienst in eerste instantie neer op naleving van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Zoals gebruikelijk worden bezwaarschriften beoordeeld door LNV (niet de PD) en beroepsschriften door een rechtbank. Onderstaande tabel geeft een indicatie van de zorgvuldigheid in het handelen van de PD.

Kwaliteit		
	2001	2002
Klaagschriften	7	6
Aantal afgehandeld	7	6
Aantal gegrond verklaard	3	0
Beroeps- en bezwaarschriften		
Aantal uitspraken	9	10
Afgewezen (%)	100	100
Toegekend (%)	0	0

De PD werkt permanent aan kwaliteitsprojecten binnen een vastgesteld kwaliteitsbeleid op hoofdlijnen. Er wordt gewerkt aan een kwaliteitsstelsel voor de gehele PD welke geïntegreerd zal worden met de administratieve organisatie.

RVV

Profiel

Het ministerie van LNV is voornemens om de RVV per 1 januari 2003 om te vormen tot baten-lastendienst. Dit wordt gerealiseerd onder voorbehoud van instemming door de Tweede Kamer. Gezien eerdere overleggen met de Tweede Kamer heeft LNV, lopende de voorhangprocedure, de RVV als batenlastendienst reeds in de LNV-begroting opgenomen.

Het voornemen om de RVV intern te verzelfstandigen sluit aan bij de taken en de toekomstige positie van de RVV als onderdeel van de Voedsel en Warenautoriteit.

De bijdrage van LNV aan het agentschap RVV wordt geraamd op beleidsartikel 6 Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid.

Producten RVV

Het producten en diensten pakket van de RVV bestaat uit het verrichten van keuringswerkzaamheden, controle & audit, dierziektebestrijding en beleidsondersteunende werkzaamheden. Deze producten en diensten vinden hun oorsprong in de Nederlandse wetgeving (Vleeskeuringswet, Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, Landbouwwet, Warenwet, enz.) en in een aantal Europese richtlijnen en verordeningen. De RVV onderscheidt vier hoofdproducten, te weten: (1) het verlenen, verlengen of intrekken van erkenningen, (2) controle en toezicht, (3) het verstrekken van (export-)certificaten en (4) dierziektebestrijding.

1. Het verlenen, verlengen en intrekken van erkenningen.

De RVV toetst in het kader van de zgn. toelating of inrichtingen (bijvoorbeeld slachterijen) voldoen aan de wettelijke eisen. Indien dit het geval is wordt de inrichting erkend. Regelmatig vinden checks plaats en periodiek – meestal 1 keer per kwartaal – wordt een grondige systematische inspectie verricht. Als blijkt dat niet aan de eisen wordt voldaan, kan een procedure tot intrekken van de erkenning worden gestart. Vergelijkbaar met het erkennen van inrichtingen zijn de erkenningen van schepen, bedrijfsprocessen (HACCP), de registratie van handelaren, de afgifte van kentekenplaten aan houders van veewagens/voertuigen, enz.

2. Controle & toezicht.

De RVV neemt tevens keuringsbeslissingen met betrekking tot partijen dieren en dierlijke producten. Hierbij wordt getoetst of aan de gestelde eisen wordt voldaan. Indien dit het geval is volgt een goedkeuring in de vorm van bijvoorbeeld een stempel of certificaat. De keuring wordt zowel verricht op basis van een verplichte melding als op basis van initiatief van de RVV. De keuring, controle en toezicht werkzaamheden door de RVV zijn voorwaarde om de dieren of de dierlijke producten in het handelsverkeer te brengen.

3. (Export)certificaten.

In verband met de export van dieren en dierlijke producten kunnen de ontvangende landen (al of niet op basis van bilaterale overeenkomsten) vereisen dat de zending vergezeld gaat van een door de RVV afgegeven certificaat. Uit dit certificaat moet blijken dat voldaan is aan de eisen die worden gesteld.

4. Dierziektebestrijding.

De RVV heeft op grond van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) taken op het gebied van dierziektebestrijding. Het gaat hier om preventie, monitoring, het afhandelen van verdenkingen en het bestrijden van uitbraken (crisis).

Alle producten worden in rekening gebracht bij de afnemers. In beginsel betreft dit de bedrijven waar de werkzaamheden worden uitgevoerd. Indien het wettelijk niet mogelijk is om tarieven in rekening te brengen of indien de tarieven om beleidsmatige reden beneden kostprijs worden vastgesteld, worden de kosten in rekening gebracht bij de opdrachtgevende directies van LNV en VWS. Voor alle activiteiten worden regelingsafspraken gemaakt die worden verankerd in protocollen.

De begroting van baten en lasten voor het jaar 2003

bedragen x € 1000	2003	2004	2005	2006	2007
Baten					
Opbrengsten LNV	9 682	9 682	9 682	9 682	9 682
Opbrengsten LNV/bedrijfsleven	3 100	3 100	3 100	3 100	3 100
Opbrengsten VWS	—	—	—	—	—
Opbrengst derden	92 500	87 500	82 500	77 500	77 500
Rente baten	—	—	—	—	—
Overige opbrengsten	1 500	1 000	1 000	1 000	1 000
Buitengewone baten	—	—	—	—	—
Totale baten	106 782	101 282	96 282	91 282	91 282
Lasten					
Apparaatskosten					
* personeel	78 000	73 500	68 900	64 400	64 400
* materieel	20 675	19 500	19 000	18 500	18 500
* huisvesting	2 800	2 750	2 750	2 750	2 750
Rentelasten	322	382	402	402	402
Afschrijvingskosten materieel	2 985	3 400	3 600	3 700	3 750
Afschrijvingskosten immaterieel	—	—	—	—	—
Dotaties voorzieningen	2000	1 750	1 630	1 530	1 530
Totale lasten	106 782	101 282	96 282	91 282	91 282
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0	0

Toelichting

De *opbrengsten LNV* van € 9,682 mln. kunnen als volgt worden gespecificeerd.

Opdrachtgever	RVV-activiteit	Begroting 2003 (bedragen x € 1000)
LVN/DL	Diervoeders	2 400
LVN/VVA	Dierziektebestrijding	3 000
LVN/VVA	Keuring Intralevend	950
LVN/VVA	Hormonen/IKB	28
LVN/VVA	Beta atagonisten	180
LVN/VVA	Onderzoek antibioticum	1 740
LVN/VVA	Begeleiden EU inspecties en delegaties	535
LVN/VVA	Project veterinaire garanties	80
LVN/VVA	Toezicht op de Gezondheidsdienst	27
LVN/VVA	Toezicht spermawincentra	45
LVN/VVA	Ontheffing sera en vaccins	55
LVN/VVA	Enquetes derde landen	136
LVN/VIS	Aquacultuur	45
LVN/I&H	Etikettering rundvlees	367
LVN/I&H	Controle watergehalte pluimvee-vlees	94
Totaal		9 682

De gelden voor de dierziektenbestrijding hebben betrekking op het instandhouden van de crisisorganisatie.

De *Opbrengsten LVN/bedrijfsleven* worden geraamd op € 3,1 mln en bestaan uit:

RVV-activiteiten	Begroting 2003 (bedragen x € 1000)
Verdenkingen en monitoring TSE schapen/geiten	2 200
Overige verdenkingen (BSE, KVP, NCD, etc.)	900
Totaal	3 100

Deze kosten worden uiteindelijk doorbelast aan LVN en het bedrijfsleven.

Er zijn in 2003 geen *opbrengsten VWS* geraamd. Er is vanuit gegaan dat de kosten die gepaard gaan met het verrichten van activiteiten die de RVV verricht in opdracht van VWS vanaf 1 januari 2003 in de RVV-tarieven zijn opgenomen.

De *opbrengsten derden* (keurlonen) worden geraamd op € 92,5 mln. De raming is gebaseerd op het kostprijsmodel dat in 2000 door de RVV is ontwikkeld. Dit betreft een scala aan activiteiten die de RVV verricht, waarvan de kosten in rekening worden gebracht bij het bedrijfsleven. Zie specificatie van activiteiten en kosten (zie onderstaande tabel). Bij de raming is rekening gehouden met een sterke daling van de vraag naar

producten en diensten van de RVV. De daling heeft met name betrekking op de sectoren artikel 10 varkens, pluimvee, artikel 4 slachterijen en verzoekcertificering. De belangrijkste oorzaken zijn bedrijfssluitingen en verkorting van slachttijden door vermindering van vee-productie. Ook spelen een rol de MPA-crisis en de extra lasten ten gevolge van de verplichte R&O-activiteiten (artikel 4 slachterijen). Bij de raming is rekening gehouden met het feit dat een aantal RVV-activiteiten per 1 januari 2003 wordt getarifeerd. Het betreft onder andere de volgende RVV-activiteiten: entrepots, reiniging & ontsmetting, verlenen van erkenningen, import vogels, activiteiten op grond van de destructiewet, keuren van aanvoer en verwerking van vis en visproducten, gehakt en vleesverwerkende bedrijven en vleesproducten.

Opbrengsten derden

Omschrijving categorie (bedragen x € 1000)	2003	2004	2005	2006	2007
Art. 10 roodvlees slachterijen runderen	7 750	7 500	7 000	6 500	6 500
Art. 10 roodvlees slachterijen kalveren	5 300	5 100	5 000	4 900	4 900
Art. 10 roodvlees slachterijen varkens	30 000	27 500	25 000	22 500	22 500
Art. 10 roodvlees slachterijen schapen/geiten	1 600	1 500	1 500	1 500	15 500
Art. 10 roodvlees slachterijen eenhoevigen	50	50	50	50	50
Artikel 4 roodvlees slachterijen	2 500	2 500	2 200	1 750	1 750
Bijzondere slachtplaatsen	3 000	2000	2000	1 500	1 500
Vleesverwerkende bedrijven en koel- en vrieshuizen	10 500	10 500	10 000	9 000	9 000
Pluimvee- en wildslachterijen	9 750	9 250	9 000	8 750	8 750
Export levend vee, verzamelplaatsen, veewagens	5 300	5 000	4 500	4 000	4 000
Vis (aanvoer en verwerking van vis en visproducten)	1 180	1 180	1 180	1 180	1 180
Invoer uit 3e landen	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Werkzaamheden op verzoek	6 000	6 000	5 700	5 300	5 300
Entrepots	1 250	1 200	1 150	1 150	1 150
Reiniging en Ontsmetting (R&O)	700	700	700	700	700
Verlenen van erkenningen	1 100	1 000	1 000	800	800
Import vogels	50	50	50	50	50
Destructiewet	500	500	500	400	400
Vis (aanvoer en verwerking van vis en visproducten)	120	120	120	120	120
Gehakt en vleesbereidingsbedrijven	500	500	500	500	500
Vleesproducten VWS	350	350	350	350	350
Totaal bedrijfsleven via tarieven	92 500	87 500	82 500	77 500	77 500

Toelichting

De *overige ontvangsten* van € 1,5 mln. betreffen het geheel of gedeeltelijk verzorgen van opleidingen aan practitioners en de verkoop van Rabiës-formulieren. De post overige ontvangsten zal naar verwachting de komende jaren dalen ten gevolge van het afstoten van de verkoop van deze formulieren.

De *personeelskosten* van € 78 mln. (2003) zijn geënt op de begrote bruto bezetting 2002. Voor de jaren 2003–2007 wordt aangenomen dat door de structurele afname van het werkaanbod de personeelsbehoefte meerjarig langzaam zal afnemen.

Categorie	Aantal FTE/uren	Kosten per FTE/uur	Totaal kosten in € 1 000
RVV personeel			
– Dierenarts	295 FTE	54 500	16 040
– Keurmeester	720 FTE	42 000	30 200
– Management, staf, LRVV*	415 FTE	40 400	16 750
Totaal	1 430 FTE		62 990
Keuringsassistenten	150 FTE	50 000	7 500
Practitioners	62 000 uur	80,00 per uur	4 960
Uitzendkrachten	70 FTE	36 500	2 550
Totaal generaal			78 000

Practitioners = externe dierenartsen die door de RVV worden ingehuurd
LRVV = Laboratorium RVV

De *materiële kosten* bedragen in 2003 € 20,7 mln. Als gevolg van de overgang naar het baten-lastenstelsel is een onderscheid gemaakt in exploitatie-uitgaven en investeringsuitgaven. De materiële kosten zullen de komende jaren dalen. Oorzaken zijn: bedrijfssluitingen en de verminderde inzet van fee-earners, (intern en ingehuurd) RVV-personeel dat werkzaamheden verricht waar directe inkomsten tegenover staan. De materiële kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving	Kosten 2003 in € 1000
Reis, verblijf, representatiekosten	5 000
Opleidingskosten	2 300
Kosten inhuur externen	5 500
Kantoorkosten	3 000
Specifieke kosten RVV	4 600
Algemene kosten	275
Totaal	20 675

De specifieke kosten hebben betrekking op laboratoriumkosten (€ 1,4 mln), automatiseringskosten (€ 0,5 mln) en andere dienstbenodigdheden (€ 2,7 mln).

De *huisvestingskosten* van € 2,8 mln. zijn geraamd aan de hand van de structurele exploitatie-uitgaven voor huur, onderhoud, gas, water, licht, etc.

De *rentelasten* van € 0,3 mln. hebben te maken met het afsluiten van de initiële lening en de lening voor nieuwe investeringen. De initiële lening in 2003 bedraagt € 4,9 mln. De lening voor nieuwe investeringen bedraagt € 4,0 mln. De rente is berekend op basis van de Regeling Leen- en Depositofaciliteit Baten-lastendiensten 2001 van de Minister van Financiën. De gehanteerde rentepercentages zijn 3,94% en 5% voor leningen met een looptijd van 3 respectievelijk 5 jaar.

De *afschrijvingskosten materieel* bedragen in 2003 € 3,0 mln. De gehanteerde afschrijvingstermijn voor investeringen in automatiseringsapparatuur en datacommunicatie bedraagt 3 jaar. De gehanteerde

investeringsstermijn voor investeringen in inventaris, installaties laboratorium en telecommunicatieapparatuur is 5 jaar.

De dotatie aan *voorzieningen* bedraagt in 2003 € 2 mln. Deze dotatie bestaat uit € 185 000 dubieuze debiteuren (2% van de begrote opbrengsten derden ad € 92,5 mln). Verder is € 100 000 opgenomen als dotatie aan de voorziening ARBO (schadeclaims, boetes) en € 50 000 als dotatie aan voorziening incurante voorraden. Vanwege regelmatige aanpassing van de veterinaire wetgeving dienen certificaten, documenten hierop aangepast te worden. Het gevolg hiervan is dan, dat er afboekingen moeten plaatsvinden op aanwezige voorraden.

Indicatieve openingsbalans

(bedragen x € 1000)	1-1-03	31-12-03
Activa		
Immateriële vaste activa	–	–
Grond en gebouwen	–	–
Installaties en inventaris	1 050	1 650
Automatiseringsapparatuur	3 800	4 250
Subtotaal	4 850	5 900
Vorraden		
Voorziening incurante voorraden	(50) 450	(50) 450
Debiteuren	9 000	8 500
Voorziening dubieuze debiteuren	(1 900)	(1 900)
Nog te factureren keurlonen	6 500	6 000
Liquide middelen c.q. RHB	–	p.m.
Totaal activa	18 850	18 900
Passiva		
Eigen vermogen	p.m.	p.m.
Exploitatiereserve	–	–
Verplichte reserves	–	–
Onverdeeld resultaat	–	–
Leningen bij het MvF	4 850	5 900
Voorzieningen	4 500	3 500
Crediteuren	2000	2000
Nog te betalen kosten	500	500
Nog te betalen aan LNV	7 000	7 000
Totaal passiva	18 850	18 900

Toelichting activa

Er zijn geen *immateriële vaste activa* op de balans opgenomen. De door de RVV zelf ontwikkelde applicaties (Plato, Fatijdec, Fafak, et cetera) zijn voor het merendeel vanaf 1999 in gebruik en afgeschreven.

De boekwaarde van de *materiële vaste activa* bedraagt € 4,85 mln. Deze zijn volledig gefinancierd middels de lening bij het ministerie van Financiën. De boekwaarde van de materiële vaste activa kan als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving (bedragen x € 1000)	Afschrijvingstermijn	kosten (x € 1000)
Inventaris	5 jaar	550
Installaties LRVV	5 jaar	500
Automatiseringsapparatuur	3 jaar	3 800
Totaal		4 850

De *voorraden* bestaan uit voorraad certificaten ad € 300 000 en voorraad chemicaliën laboratorium ad € 150 000.

Voorziening incurante voorraden: door wijzigingen in de regelgeving moeten voorraden (certificaten, briefpapier) worden afgeboekt. Totaal is 5% van de totale aanschafkosten ad € 1 mln. als voorziening opgenomen, zijnde een bedrag ad € 50 000.

De *debiteurenstand* is de genormaliseerde debiteurenstand ad € 9 mln. De voorziening dubieuze debiteuren bedraagt 2% van de opbrengst 2002 (€ 94,0 mln.), zijnde een bedrag ad € 1,9 mln. Totaal resteert een post ad € 7,1 mln.

De *post nog te factureren* keurlonen bedraagt € 6,5 mln. Dit betreft de waardegoederenstroom die in 2002 over 2001 wordt gefactureerd. Gezien de doorlooptijd van 4 weken voor facturatie is deze gesteld op 4/52 van de gemiddelde jaarlijkse opbrengst derden, zijnde een bedrag ad € 6,5 mln.

Er zijn geen *liquide middelen* op de balans opgenomen.

Toelichting passiva

In het kader van de VWA zal richting het traject definitieve openingsbalans over de uiteindelijke startwaarde eigen vermogen tussen LNV en VWS afspraken worden gemaakt. Vooralsnog is het eigen vermogen van de RVV in de *indicatieve* openingsbalans gesteld op nul. Gezien het feit dat op de openingsbalans geen langlopende voorzieningen zijn opgenomen, zijn de materiële vaste activa (langlopende bezittingen) volledig gefinancierd met lang vreemd vermogen (leenfaciliteit ministerie van Financiën). De kasmiddelen verkregen uit de leenfaciliteit van het ministerie van Financiën worden gebruikt om de van LNV overgenomen activa aan het ministerie LNV te betalen.

De *voorzieningen* kunnen als volgt worden gespecificeerd:

- Voorziening reorganisatie: deze is als pro memorie post opgenomen.
- Voorziening sanering bedrijven: ook deze is als pro memorie post opgenomen. Naar verwachting zal nog een groot aantal bedrijven gaan sluiten, hetgeen tot gevolg kan hebben dat er sprake zal zijn van overbezetting in het aantal Keurmeester en Keuringsassistenten.
- Voorziening wachtgelden: de voorziening wachtgelden is opgenomen voor de kosten van de bestaande wachtgeldregelingen en is berekend op 7 maal het jaarbedrag minus 20% (CW factor). Hiervoor is een bedrag ad € 4,5 mln. opgenomen.

De *post crediteuren* is volgt berekend. Uitgaande van een betalingstermijn van 1 maand is 1/12de van de totale materiële kosten opgenomen. In de

definitieve openingsbalans wordt het saldo per eind december 2002 opgenomen. De nog te betalen kosten ad € 500 000 betreffen de facturen die begin 2003 worden ontvangen over het boekjaar 2002.

De post *Nog te betalen aan LNV* bestaat uit de overname van het werkkapitaal ad € 7 000. Conform de vigerende regelgeving is voor de overdracht van het in economisch zin overgedragen saldo van het werkkapitaal (vlottende activa minus kortlopend vreemd vermogen) een kortlopende schuld aan LNV opgenomen.

Kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1 000)	2003	2004	2005	2006	2007
Rekening courant RHB 1 januari	–	–	–	–	–
Totaal operationele kasstroom	+ 2 985	+ 3 400	+ 3 600	+ 3 700	+ 3 750
-/- totaal investeringen 2003	– 4 020	– 3 720	– 3 720	– 3 720	– 3 720
+ totaal boekwaarde desinvesteringen					
Totaal investeringskasstroom	– 4 020	– 3 720	– 3 720	– 3 720	– 3 720
-/- eenmalige uitkering aan moederdepartement	– 4 850	–	–	–	–
+ eenmalige storting door moederdepartement		–	–	–	–
-/- aflossingen op leningen	– 2 985	– 3 400	– 3 600	– 3 700	– 3 750
+ beroep op leenfaciliteit	+ 8 870	+ 3 720	+ 3 720	+ 3 720	+ 3 720
Totaal financieringskasstroom	+ 1 035	+ 320	+ 120	+ 20	+ 30
Rekening courant RHB 31 december	–	–	–	–	–

Toelichting

Per 1 januari 2003 heeft de RVV, conform de indicatieve openingsbalans, geen saldo op haar rekening-courant verhouding bij het ministerie van Financiën.

De eenmalige uitkering aan het moederdepartement ad € 4,85 mln. betreft de betaling aan LNV in verband met de overdracht van de vaste materiële activa.

Het beroep op de leenfaciliteit heeft betrekking op de intiëlele lening en de lening voor nieuwe investeringen in 2003.

Overzicht vermogensontwikkeling

bedragen x € 1 000	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen vermogen per 1/1	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Saldo van baten en lasten	–	–	–	–	–
Directe mutaties in het eigen vermogen:					
– uitkering aan LNV	–	–	–	–	–
– exploitatiebijdrage van LNV	–	–	–	–	–
– overige mutaties	–	–	–	–	–
Eigen vermogen per 31/12	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Kengetallen en indicatoren 2003

Prestatie-indicatoren 2003	Prestatie eenheid	Aantal eenheden x 1000	Aantal directe uren fee earners x 1000	kostprijs per eenheid in euro	Kostprijs per direct uur in euro	opbrengst x 1000 euro
Artikel 10 slachterijen runderen	dier	500	105,4	15,50	73,50	7 750
Artikel 10 slachterijen kalveren	dier	1 350	74,6	3,93	71,00	5 300
Art 10 slachterijen varkens	dier	14 000	411,0	2,15	73,00	30 000
Artikel 10 slachterijen schapen/geiten	dier	600	18,3	2,67	87,40	1 600
Art 10 slachterijen eenhoevigen	dier	2,6	0,49	19,2	101,70	50
Artikel 4 roodvlees slachterijen	dier	305	33,2	9,83	90,10	3 000
Bijzondere slachtplaatsen	dier	145	25,1	17,24	99,60	2 500
Pluimvee- en wildslachterijen	dier	325 000	121,9	0,03	80,00	9 750
Vleesverwerkende bedrijven e.d.	uur fee-earner	150	150,0	70,00	70,00	10 500
Levend vee e.d.	dier	108	33,1	49,03	160,00	5 300
Vis	ton product	290	16,1	4,08	73,00	1 180
Invoer uit 3e landen	ton product	500 000	58,8	0,01	85,00	5 000
Werkzaamheden op verzoek	certificaat	123	36,5	48,68	165,00	6 000
Overige primaire activiteiten	uur fee-earner	16	16,0	82,00	82,00	4 570
Ministerie LNV	uur fee-earner	118	118,0	82,00	82,00	9 682
DGF	uur fee-earner	38	38,0	82,00	82,00	3 100
Overige opbrengsten	Divers		–			1 500
Totaal						106 782

Toelichting

De belangrijkste prestatie-indicator is de integrale kostprijs per uur of per product. Op grond van de geraamde kosten en de productiviteit van de fee-earners zijn per sector de voorcalculatorische kostprijzen per eenheid en per direct uur berekend. Deze zijn in bovenstaande tabel opgenomen.

Kwaliteitsindicatoren

Omschrijving	Regel- geving	Aantal
Aantal bezwaarschriften	LNV	70
	VWS	20
Aantal schadeclaims	LNV	90

Omschrijving	Regel- geving	Aantal
Aantal klachten	VWS	10
	Algemeen Diertrans- port (Animo)	145
		260

Toelichting

Als indicatoren van kwaliteit zijn de bezwaarschriften, schadeclaims en het aantal klachten opgenomen. Het betreft het aantal ingediende bezwaarschriften, schadeclaims en klachten. De klachten over diertransporten betreft met name de onjuiste invulling van certificaten.

VERDIEPINGSBIJLAGE

Beleidsartikel 1 Versterking landelijk gebied

A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		222 573	205 288	196 379	225 904	226 628	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		105	233	370	346	346	
Nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		3 499	3 797	3 964	3 941	4 003	
2 OCW/Project Belvedere		- 2 723					
3 Nitraatbeleid/reconstructie						- 6 580	
4 Kwaliteitsimpuls landschap			13 239				
5 Programma Beheer			11 167				
6 Plattelandsontwikkelingsplan		2 006	927	- 24	- 1 175	- 1 085	
7 Ombuiging Strategisch Akkoord			- 363	- 725	- 1 088	- 1 477	
8 Overige		- 617	- 112	- 112	- 112	- 112	
Stand ontwerpbegroting 2003	329 127	224 843	234 176	199 852	227 816	221 723	199 432

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		283 041	273 741	257 143	267 336	266 703	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		4 500	169	370	346	346	
Nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		3 499	3 797	3 964	3 941	4 003	
2 OCW/Project Belvedere		- 2 723					
3 Nitraatbeleid/reconstructie						- 6 580	
4 Kwaliteitsimpuls landschap			13 239				
5 Programma Beheer			11 167				
6 Plattelandsontwikkelingsplan		2 006	927	- 24	- 1 175	- 1 085	
7 Ombuiging Strategisch Akkoord			- 363	- 725	- 1 088	- 1 477	
8 Overige		- 677	- 112	- 112	- 112	1 204	
Stand ontwerpbegroting 2003	336 796	289 646	302 565	260 616	269 248	263 114	240 823

2 OCW/Project Belvedere

Het Ministerie van LNV levert door middel van een begrotingsoverheveling een bijdrage aan het Ministerie van OCW inzake de uitvoering van de nota «Belvedere». Dit houdt verband met het uitvoeren van beleid inzake de cultuurhistorische waarden van landschappen en de ruimtelijke inrichting daarvan.

3 Nitraatbeleid/reconstructie

Zie de toelichting bij beleidsartikel 4.

4 Kwaliteitsimpuls landschap

Een deel van de middelen voor Natuur voor Mensen, geraamd op beleidsartikel 2, wordt ingezet voor de categorie Kwaliteitsimpuls Landschap, die wordt verantwoord op het onderhavige beleidsartikel. De budgettaire doorwerking vanaf 2004 kan nog niet exact worden bepaald en wordt in een later stadium verwerkt. De gevolgen voor de streefwaarden en prestatiegegevens zijn in de begroting verwerkt.

5 Programma Beheer

De uitgaven in het kader van Programma Beheer worden verantwoord op de beleidsartikelen 1, 2 en 3. Op basis van de tot op heden aangegane verplichtingen binnen de diverse budgetcategorieën is een raming gemaakt van de uitgaven voor Programma Beheer in 2003 op de verschillende operationele doelstellingen. Dit leidt tot enige budgettaire aanpassingen teneinde het begrotingsbeeld en de geprognostiseerde uitgaven in lijn met elkaar te brengen. De doorwerking vanaf 2004 wordt in een later stadium verwerkt. De gevolgen voor de streefwaarden en prestatiegegevens zijn in de begroting verwerkt.

6 Plattelandsontwikkelingsplan

Zie de toelichting bij beleidsartikel 2.

7 Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002/2003		79 554	83 636	77 764	78 574	77 603	
Nieuwe mutaties – Plattelandsontwikkelingsplan		2 006	927	– 24	– 1 175	– 1 085	
Stand ontwerpbegroting 2003	98 333	81 560	84 563	77 740	77 399	76 518	67 188

Beleidsartikel 2 Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving en inrichting)

A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		223 531	238 876	263 032	267 290	268 674	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		12 435	436	381	405	405	
Mutatie amendement nr. Nieuwe mutaties		- 2 000					
1 Ombuiging Strategisch Akkoord			- 70 000	- 80 000	- 90 000	- 90 000	
2 Verwerving		10 305					
3 Programma Beheer			- 6 933				
4 Plattelandsontwikkelingsplan		- 803	- 5 796	- 9 018	- 4 036	- 1 816	
5 Overige		62	381	399	392	392	
Stand ontwerpbegroting 2003	289 496	243 530	156 964	174 794	174 051	177 655	182 569

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		225 125	238 665	264 524	270 432	272 474	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		8 034	- 3 648	381	405	405	
Mutatie amendement nr. Nieuwe mutaties		- 2 000					
1 Ombuiging Strategisch Akkoord			- 70 000	- 80 000	- 90 000	- 90 000	
2 Verwerving		10 305					
3 Programma Beheer			- 6 933				
4 Plattelandsontwikkelingsplan		- 803	- 5 796	- 9 018	- 4 036	- 1 816	
5 Overige		62	381	399	392	392	
Stand ontwerpbegroting 2003	285 894	240 723	152 669	176 286	177 193	181 455	186 369

1 Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

2 Verwerving

De extra verkoopopbrengsten van Staatsbosbeheer, verantwoord op ontvangstenartikel 2, worden ingezet voor verwerving van gronden in 2002.

4 Plattelandsontwikkelingsplan

In maart 2002 heeft Nederland de wijzigingsvoorstellen 2002 inzake het Plattelands Ontwikkelingsplan ter goedkeuring voorgelegd aan de

Europese Commissie. Deze wijzigingsvoorstellen hebben betrekking op de jaren 2002 t/m 2006. Deze voorstellen leiden tot begrotingswijzigingen op de beleidsartikelen 1 t/m 5.

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		9 712	12 054	14 053	14 879	14 879	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		12 000					
Nieuwe mutaties							
1 Staatsbosbeheer		10 305					
2 Plattelandsontwikkelingsplan		– 803	– 5 796	– 9 018	– 4 036	– 1 816	
Stand ontwerpbegroting 2003	24 895	31 214	6 258	5 035	10 843	13 063	3 613

1 Staatsbosbeheer

De ontvangsten houden verband met specifieke verkoopopbrengsten van onroerend goedtransacties door Staatsbosbeheer in de periode 1998 t/m 2001, die ten gunste komen aan de LNV-begroting.

Beleidsartikel 3 Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (beheer)

A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		137 082	138 874	135 010	141 498	145 348	
Mutatie amendement		10 000					
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		197					
Nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		3 818	4 147	4 577	5 002	5 166	
2 Programma beheer			– 17 473				
3 Plattelandsontwikkelingsplan		– 314	4 008	6 724	4 792	9 062	
4 Ombuiging Strategisch Akkoord			– 177	– 354	– 531	– 708	
5 Overige		– 2 526	– 50	– 50	– 50	– 50	
Stand ontwerpbegroting 2003	193 934	148 257	129 329	145 907	150 711	158 818	146 525

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		136 076	137 330	139 383	146 163	150 012	
Mutatie amendement		10 000					
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		– 16 303					
Nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		3 818	4 147	4 577	5 002	5 166	
2 Programma beheer			– 17 473				
3 Plattelandsontwikkelingsplan		– 314	4 008	6 724	4 792	9 062	
4 Ombuiging Strategisch Akkoord			– 177	– 354	– 531	– 708	
5 Overige		– 2 526	– 50	– 50	– 50	– 50	
Stand ontwerpbegroting 2003	139 523	130 751	127 785	150 280	155 376	163 482	151 189

2 Programma Beheer

Zie de toelichting bij beleidsartikel 1.

3 Plattelandsontwikkelingsplan

Zie de toelichting bij beleidsartikel 2.

4 Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		9 849	10 575	9 990	9 479	9 479	
Mutatie amendement		5 000					
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		– 5 000					
Nieuwe mutaties							
– Plattelandsontwikkelingsplan		– 314	4 008	6 724	4 792	9 062	
Stand ontwerpbegroting 2003	7 984	9 535	14 583	16 714	14 271	18 541	211

Beleidsartikel 4 Economisch perspectiefvolle agroketens**A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		178 032	90 906	90 113	70 361	67 380	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		28 233	5 589	5 289	5 380	5 480	
nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		1 337	1 454	1 454	947	947	
2 Project cliënt		2 300					
3 Nitraatbeleid/reconstructie						6 580	
4 Maatregelen brandstofpakket visserij					3 444	2 296	
5 Onderzoek visbestanden Mauretanië		5 484	- 2 762	- 2 722			
6 Stidug					- 8 019	- 8 363	
7 Uitvoeringskosten mestbeleid		- 3 250					
8 Regeling beëindiging veehouderij-takken		- 89 000					
9 Verdeling visserijmiddelen			- 11 214	- 10 954	- 3 324	- 2 276	
10 Bureau Heffingen			- 14 851	- 14 413	- 14 161	- 14 161	
11 Plattelands Ontwikkelingsplan		505	655	855	855	855	
12 Ombuiging Strategisch Akkoord			- 5 450	- 9 100	- 12 650	- 14 400	
13 Overige		- 1 098	- 301	- 301			
Stand ontwerpbegroting 2003	200 630	122 543	64 026	60 221	42 833	44 338	28 454

5 Onderzoek visbestanden Mauretanië

Om in 2002 verplichtingen te kunnen aangaan voor een meerjarig onderzoek naar visbestanden in de wateren van Mauretanië (in het kader van het samenwerkingsproject Mauretanië) wordt € 5,5 mln. verplichtingenruimte uit 2003 en 2004 naar 2002 geschoven.

6 Stidug

Het verplichtingenbudget 2002 is in de 1e suppletore begroting verhoogd teneinde dit jaar de verplichtingen te kunnen aangaan die voortvloeien uit de goedgekeurde aanvragen in het kader van de Stimuleringsregeling inrichting duurzame glastuinbouwgebieden (Stidug). Ter compensatie van deze verhoging worden thans de verplichtingenbudgetten voor deze regeling in 2005–2007 verlaagd.

8 Regeling beëindiging veehouderijtakken

Zie de toelichting bij beleidsartikel 5.

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		187 391	89 680	87 973	77 070	77 070	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		4 907	5 589	5 289	5 380	5 480	
nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		1 337	1 454	1 454	947	947	
2 Project cliënt		2 300					
3 Nitraatbeleid/reconstructie						6 580	
4 Maatregelen brandstofpakket visserij					3 444	2 296	
5 Uitvoeringskosten mestbeleid		- 3 250					
6 Plattelands Ontwikkelingsplan		505	655	855	855	855	
7 Bureau Heffingen			- 14 851	- 14 413	- 14 161	- 14 161	
8 Verdeling visserijmiddelen			- 13 976	- 13 676	- 3 324	- 2 276	
9 Ombuiging Strategisch Akkoord			- 5 450	- 9 100	- 12 650	- 14 400	
10 Overige		- 1 781	- 301	- 301		- 1 316	
Stand ontwerpbegroting 2003	180 076	191 409	62 800	58 081	57 561	61 075	43 547

2 Project Client

Deze verhoging heeft betrekking op de financiering van het project Client. Dit project is gericht op het bereiken van efficiëntere en effectievere grenscontroles op landbouwgoederen, inclusief de handel in bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten.

3 Nitraatbeleid/reconstructie

In 1999 is voor het aanvullend stikstofbeleid 170 mln. aan LNV beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn destijds geparkeerd op oud-artikel 13.03 Inrichting. Voor de uitwerking van het nitraatbeleid zijn deze middelen in 2000 overgeboekt naar oud-artikel 12.02, als onderdeel van herstructurering varkenshouderij. Deze mutatie betreft de technische afronding van de meerjarige overboeking.

4 Maatregelen brandstofpakket visserij

Voor de uitfinanciering van maatregelen in het kader van het brandstofpakket visserij wordt het budget in 2005 e.v. verhoogd. De middelen worden onttrokken aan het Ontwikkeling- en Saneringsfonds voor de Visserij.

*5 Uitvoeringskosten mestbeleid**7 Bureau Heffingen**8 Verdeling visserijmiddelen*

Zie de toelichting bij beleidsartikel 5.

6. Plattelands Ontwikkelingsplan

Zie de toelichting bij beleidsartikel 2.

9. Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		70 666	1 594	1 912	2 184	2 184	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		5 000	5 680	5 380	5 380	5 480	
nieuwe mutaties							
1 Maatregelen brandstofpakket visserij					3 444	2 296	
2 Verdeling visserijmiddelen			– 3 980	– 3 680	– 7 124	– 6 076	
3 Plattelands Ontwikkelingsplan		505	655	855	855	855	
4 Overige		817					
Stand ontwerpbegroting 2003	97 968	76 988	3 949	4 467	4 739	4 739	2 509

1 Maatregelen brandstofpakket visserij

Voor de uitfinanciering van maatregelen in het kader van het brandstofpakket visserij worden de benodigde middelen onttrokken aan het Ontwikkeling- en Saneringsfonds voor de visserij. Het betreft een onttrekking aan de brandstofgeldten 2000, welke in 2000 in het fonds zijn gestort.

2 Verdeling visserijmiddelen

Zie de toelichting bij beleidsartikel 5.

3 Plattelands Ontwikkelingsplan

Zie de toelichting bij beleidartikel 2.

Beleidsartikel 5 Bevorderen duurzame productie**A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		116 723	106 155	98 294	96 818	97 135	
Mutatie amendement		7 500					
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		244	– 35	– 175	– 306	– 356	
nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		1 343	1 807	1 825	1 785	1 785	
2 Regeling beëindiging veehouderij-takken		172 000					
3 Uitvoeringskosten mestbeleid		3 250					
4 Bureau Heffingen			14 851	14 413	14 161	14 161	
5 Visakten			6 400	6 400	6 400	6 400	
6 Verdeling visserijmiddelen			11 214	10 954	3 324	2 276	
7 Plattelands Ontwikkelingsplan		– 3 772	– 1 138	1 076	784	255	
8 Overige		1 051	335	335	100	100	
Stand ontwerpbegroting 2003	85 128	298 339	139 589	133 122	123 066	121 756	121 618

2 Regeling beëindiging veehouderijtakken

In verband met de 2e openstelling van de regeling Beeindiging Veehouderijtakken wordt het verplichtingenbudget in 2002 met € 172 mln. verhoogd. Hiervoor wordt op beleidsartikel 4 compensatie gevonden van € 89 mln.

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		110 158	106 200	97 565	90 036	89 986	
Mutatie amendement		7 500					
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		– 8 311	29	– 175	– 306	– 356	
Nieuwe mutaties							
1 Loonbijstelling		1 343	1 807	1 825	1 785	1 785	
2 Regeling beëindiging veehouderij-takken			172 000				
3 Uitvoeringskosten mestbeleid		3 250					
4 Bureau Heffingen			14 851	14 413	14 161	14 161	
5 Visakten			6 400	6 400	6 400	6 400	
6 Plattelands Ontwikkelingsplan		– 3 772	– 1 138	1 076	784	255	
7 Amendement vd Vlies			939	1 875	939		
8 Verdeling visserijmiddelen			13 976	13 676	3 324	2 276	
9 Overige		1 108	278	335	100	100	
Stand ontwerpbegroting 2003	87 202	111 276	315 342	136 990	117 223	114 607	114 469

2 Regeling beëindiging veehouderijtakken

In verband met de tweede openstelling van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken wordt het kasbudget in 2003 met € 172 mln. verhoogd. Hier staat een ontvangst tegenover vanuit het O. & S.fonds voor de Landbouw.

3 Uitvoeringskosten mestbeleid

De bijdrage 2002 aan Bureau Heffingen wordt verhoogd in verband met de uitvoeringslasten van het mestbeleid. Deze middelen worden aangewend voor de uitvoering van de beleidsinstrumenten Minas, mestafzetovereenkomsten en mestproductierechten. Dekking vindt plaats ten laste van beleidsartikel 4.

4 Bureau Heffingen

Met ingang van 2003 wordt de LNV-bijdrage aan Bureau Heffingen volledig op beleidsartikel 5 geraamd. Dit leidt tot een structurele begrotingswijziging van beleidsartikel 4 naar het onderhavige beleidsartikel.

5 Visakten

Door de verzelfstandiging van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVb) worden de ontvangsten van visakten met ingang van 2003 op de begroting van LNV geraamd. LNV stelt deze middelen weer beschikbaar aan de sport- en beroepsbinnenvisserij. Het verschil tussen de ontvangsten en de uitgaven betreft de BTW-compensatie die betrekking heeft op de uitbesteding van werk door LNV aan de OVb.

6 Plattelands Ontwikkelingsplan

Zie de toelichting bij beleidsartikel 2.

7 Amendement v.d. Vlies

In de 1e suppletore begroting 2002 is het amendement v.d. Vlies verwerkt voor wat betreft het verplichtingenbudget. Thans worden de gevolgen van het amendement voor de kasuitgaven verwerkt. Meerjarige dekking wordt deel gevonden in de co-financiering vanuit de Europese POP-gelden over de jaren 2003 t/m 2005 en deels in de middelen voor innovatie, die op dit beleidsartikel zijn begroot.

8 Verdeling Visserijmiddelen

Vanaf 2003 vindt een verdeling plaats van de beschikbare visserijmiddelen over de beleidsartikelen 4 en 5. Een groot deel van de op beleidsartikel 4 geraamde brandstofmiddelen wordt besteed op het gebied van ecologisch verantwoorde visserij, die betrekking heeft op beleidsartikel 5. Vooralsnog blijven op beleidsartikel 4 alleen de geraamde uitgaven voor saneringen opgenomen. Gelijktijdig vindt er een herverdeling plaats van de ontvangsten.

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x €1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		25 983	20 210	17 310	16 570	16 201	
mutatie NvW		3 750					
mutatie amendement		– 3 466	284	284	284	284	
mutatie 1e suppletore begroting 2002							
nieuwe mutaties							
1 Regeling beëindiging veehouderij-takken			172 000				
2 Amendement vd Vlies			939	1 875	939		
3 Visakten			5 600	5 600	5 600	5 600	
4 Verdeling visserijmiddelen			3 980	3 680	7 124	6 076	
5 Plattelands Ontwikkelingsplan		– 3 055	– 1 138	1 076	784	255	
Stand ontwerpbegroting 2003	34 309	23 212	201 875	29 825	31 301	28 416	22 848

1 t/m 4

Zie de toelichting bij beleidsartikel 5 (uitgaven).

Beleidsartikel 6 Voedselveiligheid, voedselkwaliteit en diergezondheid

Opbouw verplichtingen beleidsartikel x (EUR 1000)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		159 871	156 307	157 772	157 773	157 773	
mutatie 1e suppletore begroting 2002		55 578	193	193	193	193	
nieuwe mutaties							
1 Strategisch Akkoord: voedselveiligheid (BSE/destructie)		10 000	20 000	20 000			
2 BTW-compensatie		2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	
3 Loonbijstelling		3 068	3 846	3 873	3 873	3 873	
4 Eindejaarsmarge		3 687					
5 Instelling agentschap RVV			– 92 623	– 94 011	– 94 011	– 94 011	
6 Overig		– 1 224	306	306	340	340	
Stand ontwerpbegroting 2003	382 938	233 480	90 529	90 633	70 668	70 668	70 668

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		159 765	156 307	157 772	157 773	157 773	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		55 524	193	193	193	193	
Nieuwe mutaties							
1 Strategisch Akkoord: voedselveiligheid (BSE/destructie)		10 000	20 000	20 000			
2 BTW-compensatie		2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	
3 Loonbijstelling		3 068	3 846	3 873	3 873	3 873	
4 Eindejaarsmarge		3 687					
5 Instelling agentschap RVV			- 92 623	- 94 011	- 94 011	- 94 011	
6 Overig		- 1 224	306	306	340	340	
Stand ontwerpbegroting 2003	380 414	233 320	90 529	90 633	70 668	70 668	70 668

1 Strategisch Akkoord: voedselveiligheid (BSE/destructie)

In het kader van het voedselveiligheidsbeleid zijn bij Strategisch Akkoord middelen aan de LNV-begroting toegevoegd. Aanleiding hiervoor is het besluit van de Tweede Kamer om de geplande verhoging van de destructietarieven in de voorhangprocedure niet goed te keuren.

2 BTW-compensatie

Op grond van de regeling BTW-compensatie is de LNV-begroting structureel verhoogd in verband met de uitbesteding van werkzaamheden door de RVV.

4 Eindejaarsmarge

Aan het beleidsartikel is € 3,7 mln. toegevoegd uit hoofde van de eindejaarsmarge 2001. Dit bedrag is in het DGF gestort voor de financiële afwikkeling van de MKZ-crisis in 2001.

5 Instelling agentschap RVV

Betreft de desaldering van uitgaven en ontvangsten voor de instelling van het agentschap RVV.

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		117 454	119 034	93 195	93 195	93 195	
mutatie 1e suppletore begroting 2002		59 233	816	816	816	816	
nieuwe mutaties							
1 EU-bijdrage in MKZ-kosten			6 000				
2 Activa RVV			4 850				
3 Instelling agentschap RVV			- 92 623	- 94 011	- 94 011	- 94 011	
Stand ontwerpbegroting 2003	219 787	176 687	38 077	0	0	0	0

1 EU-bijdrage MKZ-kosten

Dit betreft een bijstelling van de raming van de EU-bijdragen in de MKZ-kosten. De totale EU-bijdrage voor de MKZ-maatregelen wordt naar huidige inzichten ingeschat op € 73 mln.

2 Activa RVV

Betreft de ontvangsten uit hoofde van de overdracht van de vaste activa ad € 4,9 mln. aan de RVV i.v.m. de instelling als baten-lastendienst.

3 Instelling agentschap RVV

Zie de toelichting bij de uitgaven.

Beleidsartikel 7 Kennisontwikkeling en innovatie**A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		286 299	287 465	285 468	286 036	285 253	
Mutatie amendement		- 3 750	- 3 750	- 3 750	- 3 750	- 3 750	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		100 964	7 536	4 731	4 731	4 731	
Nieuwe mutaties:							
1. Verhogen veiligheidsniveau HCU			2 300	2 000	2 000	2 000	
2. Verhoging verplichtingenbudget DLO		2 723					
3. Loonbijstelling		10 904	11 308	11 200	11 205	11 221	
4. Nieuwbouw proefstation Bleiswijk			9 100				
5. Ombuiging Strategisch Akkoord			- 1 324	- 2 647	- 3 967	- 5 295	
6. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs			- 1 300	- 2 500	- 2 500	- 2 500	
7. Overig		234					
Stand ontwerpbegroting 2003	349 677	397 374	311 335	294 502	293 755	291 660	292 094

2. Verhoging verplichtingenbudget DLO

Voor de bijdrage DLO expertise is in 2002 extra verplichtingenruimte nodig voor een bedrag van € 2,7 mln.

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		287 142	288 528	286 017	286 154	286 690	
Mutatie amendement		- 3 750	- 3 750	- 3 750	- 3 750	- 3 750	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		9 542	7 536	4 731	4 731	4 731	
Nieuwe mutaties:							
1. Verhogen veiligheidsniveau HCU			2 300	2 000	2 000	2 000	
2. Loonbijstelling		10 904	11 308	11 200	11 205	11 221	
3. Nieuwbouw proefstation Bleiswijk			9 100				
4. Ombuiging Strategisch Akkoord			- 1 324	- 2 647	- 3 967	- 5 295	
5. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs			- 1 300	- 2 500	- 2 500	- 2 500	
6. Overig		177	57				
Stand ontwerpbegroting 2003	317 440	304 015	312 455	295 051	293 873	293 097	293 531

1. Verhogen veiligheidsniveau HCU

In verband met verhoging van het veiligheidsniveau van de zogenoemde High Containment Unit (HCU) bij ID-DLO in Lelystad wordt het budget opwaarts bijgesteld. In deze HCU wordt onderzoek verricht naar besmettelijke veeziekten en worden vaccins ontwikkeld en geproduceerd.

3. Nieuwbouw proefstation Bleiswijk

Vanwege nieuwbouw proefstation Bleiswijk is € 9,1 mln toegevoegd aan de bijdrage voor DLO. Dekking hiervoor vindt plaats vanuit het O & S-fonds voor de landbouw.

4. Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

5. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs

Zie de toelichting bij beleidsartikel 8.

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		12 934	9 758	9 758	9 758	9 575	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		953	2 723				
Nieuwe mutaties: 1. Nieuwbouw proefstation Bleiswijk			9 100				
Stand ontwerpbegroting 2003	12 633	13 887	21 581	9 758	9 758	9 575	9 575

1. Nieuwbouw proefstation Bleiswijk

Voor een toelichting wordt verwezen naar de uitgaven.

Beleidsartikel 8 Kennisvoorziening**A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		359 925	357 103	358 292	362 048	363 715	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		50 220	18 720	18 720	18 720	18 720	
Nieuwe mutaties:							
1. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs			2 300	4 500	4 500	4 500	
2. Loonbijstelling		13 471	13 656	13 715	13 856	13 917	
3. Technische correctie		- 7 000	- 7 000	- 7 000	- 7 000	- 7 000	
4. Ombuiging Strategisch Akkoord			- 838	- 1 676	- 2 514	- 3 352	
5. Strategisch akkoord: Leerlingen-aantallen			5 200	17 200	26 200	36 200	
6. Overig		- 856	- 250	- 250	- 250	- 250	
Stand ontwerpbegroting 2003	448 154	415 760	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		359 925	357 103	358 292	362 048	363 715	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		18 720	18 720	18 720	18 720	18 720	
Nieuwe mutaties:							
1. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs			2 300	4 500	4 500	4 500	
2. Loonbijstelling		13 471	13 656	13 715	13 856	13 917	
3. Technische correctie		- 7 000	- 7 000	- 7 000	- 7 000	- 7 000	
4. Ombuiging Strategisch Akkoord			- 838	- 1 676	- 2 514	- 3 352	
5. Strategisch Akkoord: Leerlingen- aantallen			5 200	17 200	26 200	36 200	
6. Overig		- 856	- 250	- 250	- 250	- 250	
Stand ontwerpbegroting 2003	393 543	384 260	388 891	403 501	415 560	426 450	435 702

1. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs

Met deze mutatie wordt een deel van de in 2001 opgelegde korting aan het Hoger Onderwijs ongedaan gemaakt. Compensatie is gevonden door verlaging van het budget van de beleidsartikelen 7 en 9.

3. Technische correctie

Dit betreft een technische correctie van de tegenvaller leerlingenstijging bij Voorjaarsnota 2002.

4. Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

5. Strategisch Akkoord: Leerlingenaantallen

Op basis van de autonome groei van het aantal leerlingen is het budget bij Strategisch Akkoord meerjarig verhoogd.

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		227	227	227	227	227	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002							
Nieuwe mutaties:							
1. Ontvangsten praktijkleren		- 45	- 45	- 45	- 45	- 45	
Stand ontwerpbegroting 2003	1 016	182	182	182	182	182	182

Beleidsartikel 9 Kennisverspreiding

A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		88 543	90 227	89 905	90 020	90 150	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		6 297	2 405	2 405	2 405	2 405	
Nieuwe mutaties:							
1. Loonbijstelling		3 978	4 222	4 272	4 277	4 282	
2. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs			– 1 000	– 2 000	– 2 000	– 2 000	
3. Ombuiging Strategisch Akkoord			– 411	– 822	– 1 234	– 1 645	
4. Overig		533					
Stand ontwerpbegroting 2003	68 197	99 351	95 443	93 760	93 468	93 192	93 647

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		86 172	90 223	91 262	91 378	91 507	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		1 897	2 405	2 405	2 405	2 405	
Nieuwe mutaties:							
1. Energiebesparingsbeleid		1 500					
2. Loonbijstelling		3 978	4 222	4 272	4 277	4 282	
3. Terugdraaien korting Hoger Onderwijs			– 1 000	– 2 000	– 2 000	– 2 000	
4. Ombuiging Strategisch Akkoord			– 411	– 822	– 1 234	– 1 645	
5. Overig		– 3					
Stand ontwerpbegroting 2003	47 698	93 544	95 439	95 117	94 826	94 549	95 004

1. Energiebesparingsbeleid

In het kader van het Actieprogramma Energiebesparing 1999/2002 zijn in 2002 voor € 4,4 mln. verplichtingen aangegaan. Hiervoor is € 1,5 mln. kasbudget benodigd, die vanuit beleidsartikel 4 wordt overgeheveld naar dit artikel.

4. Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		0	0	0	0	0	
Nieuwe mutaties: 1. Ontvangsten praktijkleren		45	45	45	45	45	
Stand ontwerpbegroting 2003		45	45	45	45	45	45

Beleidsartikel 10 Nominaal en onvoorzien**A. Opbouw uitgaven en verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		5 650	5 468	5 759	5 967	5 967	
mutatie 1e suppletore begroting 2002		51 547	49 874	50 344	50 249	50 867	
nieuwe mutaties							
1. Strategisch Akkoord: Prijsbijstelling		5 113	5 162	5 089	5 213	5 213	
2. Verdeling loonbijstelling		– 46 177	– 49 638	– 50 095	– 49 991	– 50 609	
Stand ontwerpbegroting 2003		16 133	10 866	11 097	11 438	11 438	11 425

1. Strategisch akkoord: Prijsbijstelling

Op grond van het Strategisch Akkoord is 25% van de prijsbijstelling 2002 meerjarig aan de LNV-begroting toegevoegd.

2. Verdeling Loonbijstelling

De loonbijstellingstranche 2002 wordt structureel over de diverse artikelen verdeeld. Met deze toedeling is de meerjarige doorwerking van de CAO 2001 verwerkt. Het restant op dit artikel is gereserveerd voor de toedeling na de totstandkoming van de nieuwe CAO.

K=V	2002	2003	2004	2005	2006	2007
U0111 Gebiedenbeleid	271	271	271	271	271	271
U0113 Landelijk Natuurlijk	1 168	1 146	1 316	1 270	1 315	1 315
U0115 Realiseren recr. in land. gebied	787	801	819	839	856	856
U0116 Internationaal natuurlijk	18	18	18	18	18	18
U0121 Apparaatsuitgaven	1 233	1 534	1 513	1 516	1 516	1 516
U0122 Agentschappen	22	27	27	27	27	27
U0213 Inrichting droge EHS	24	24	24	24	24	24
U0221 Apparaatsuitgaven	275	341	359	352	352	352
U0222 Agentschappen	14	16	16	16	16	16
U0311 Beheer droge EHS	3 543	3 805	4 235	4 656	4 820	4 820
U0321 Apparaatsuitgaven	149	188	188	192	192	192
U0322 Agentschappen	126	154	154	154	154	154
U0412 Herstructurering Veehouderij	- 126	- 194	- 185	- 145	- 145	- 145
U0414 Herstructurering Visserij	540	542	542	0	0	0
U0421 Apparaatsuitgaven	581	714	714	714	714	714
U0422 Agentschappen	342	392	383	378	378	378
U0512 Vermindering milieubelasting etc.	- 356	- 217	- 139	- 125	- 125	- 125
U0521 Apparaatsuitgaven	820	1 019	1 019	1 019	1 019	1 019
U0522 Agentschappen	879	1 005	945	891	891	891
U0612 Voorlichting en Voeding	135	138	138	138	138	138
U0621 Apparaatsuitgaven	3 068	3 846	3 873	3 873	3 873	3 873
U0713 Kennisbasis	3 768	3 904	3 935	3 930	3 934	3 934
U0714 Beleidsondersteunend onderzoek	6 054	6 250	6 057	6 064	6 071	6 071
U0715 Wettelijke onderzoekstaken	932	966	1 020	1 023	1 027	1 027
U0721 Apparaatsuitgaven	150	188	188	188	189	189
U0811 In stand houden onderwijsstelsel	13 471	13 656	13 715	13 856	13 917	13 917
U0916 Vak departementaal onderwijsbeleid	2 060	2 172	2 180	2 185	2 185	2 185
U0917 Algemene onderwijsbeleid	1 464	1 413	1 413	1 413	1 418	1 418
U0918 Voorlichting	449	630	672	672	672	672
U0922 Agentschappen	5	7	7	7	7	7
U1022 Loonbijstelling	- 46 177	- 49 638	- 50 095	- 49 991	- 50 609	- 50 609
U1114 Overige	1 107	1 107	1 107	1 107	1 107	1 107
U1121 Apparaatsuitgaven	2 815	3 299	3 095	2 992	3 302	3 302
U1122 Agentschappen	389	476	476	476	476	476

Beleidsartikel 11 Algemeen

A. Opbouw verplichtingen beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		228 452	216 815	210 986	218 411	225 043	
mutatie amendement		- 5 000					
mutatie 1e suppletore begroting 2002		3 084	- 4 295	- 4 829	- 4 802	- 4 593	
Nieuwe mutaties:							
1. Afrekening EU		21 900					
2. Ramingsbijstelling		7 000	5 200	5 200			
3. Verdeling loonbijstelling		4 311	4 882	4 678	4 575	4 885	
4. ICT-uitgaven		3 066	797	797	797	797	
5. Ombuiging Strategisch Akkoord			- 19 695	- 26 785	- 33 880	- 37 968	
6. Wijziging Regeling Sociale Boter		- 2 269	- 2 269	- 2 269	- 2 269	- 2 269	
7. Overige		4 043	397	316	217	234	
Stand ontwerpbegroting 2003	254 295	264 587	201 832	188 094	183 049	186 129	188 729

B. Opbouw uitgaven beleidsartikel (x € 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		228 447	216 947	210 981	218 407	225 039	
mutatie amendement		– 5 000					
mutatie 1e suppletore begroting 2002		3 084	– 4 295	– 4 829	– 4 802	– 4 593	
Nieuwe mutaties:							
1. Afrekening EU		21 900					
2. Ramingsbijstelling		7 000	5 200	5 200			
3. Verdeling loonbijstelling		4 311	4 882	4 678	4 575	4 885	
4. ICT-uitgaven		3 066	797	797	797	797	
5. Ombuiging Strategisch Akkoord			– 19 695	– 26 785	– 33 880	– 37 968	
6. Wijziging Regeling Sociale Boter		– 2 269	– 2 269	– 2 269	– 2 269	– 2 269	
7. Overige		4 043	397	316	217	234	
Stand ontwerpbegroting 2003	254 316	264 582	201 964	188 089	183 045	186 125	188 725

1. Afrekening EU

Deze mutatie houdt verband met het afwikkelen van afrekeningen die verband houden met marktmaatregelen varkenspest en correctie rundveepremies.

2. Ramingsbijstelling

Bij Voorjaarsnota 2002 is afgesproken dat de tegenvaller leerlingenstijging deels specifiek wordt gecompenseerd middels een ramingsbijstelling op de LNV-begroting. Deze tegenvaller valt lager uit, waardoor de ramingsbijstelling de eerste jaren (grotendeels) technisch ingevuld kan worden.

4. ICT-uitgaven

Voor het uitvoeren van ICT-werkzaamheden ten behoeve van diverse directies en diensten wordt naar dit beleidsartikel budget overgeheveld.

5. Ombuiging Strategisch Akkoord

Zie Ombuigingen en uitgavenverhogingen LNV volgend uit Strategisch Akkoord bij Beleidsprogramma LNV 2003–2006 (deel B van de Beleidsagenda).

6. Wijziging Regeling Sociale Boter

De regeling Sociale Boter is gewijzigd. Particulieren leveren nu de boter aan de sociale instellingen. Aan- en verkopen en opslag van voorraden worden niet meer door Laser gedaan (zie ook ontvangsten).

C. Opbouw ontvangsten beleidsartikel x (€ 1 000)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Stand ontwerpbegroting 2002		288 707	289 139	289 139	289 139	289 139	
Mutatie 1e suppletore begroting 2002		- 26 173	- 26 195	- 26 245	- 26 245	- 26 245	
Nieuwe mutaties:							
1. Afrekening EU		14 800					
2. Doorbelasting ICT-uitgaven		3 066	797	797	797	797	
3. Lagere landbouwheffingen			- 16 000	- 16 000	- 16 000	- 16 000	
4. Wijziging Regeling Sociale Boter		- 2 269	- 2 269	- 2 269	- 2 269	- 2 269	
5. Overige mutaties		475	284	284	284	284	
Stand ontwerpbegroting 2003	47 872	278 606	245 756	245 706	245 706	245 706	245 706

1. Afrekening EU

Het Europese Hof heeft inzake de caseïne-zaak de lidstaat Nederland grotendeels in het gelijk gesteld. De beschikking die in 1999 tot een financiële correctie heeft geleid is nietig verklaard en zal thans grotendeels door de EU worden teruggeboekt.

2. Doorbelasting ICT-uitgaven

De directie IFA belast diverse ICT-uitgaven door aan (de)centrale LNV-directies en diensten.

3. Lagere landbouwheffingen

De ontvangsten uit hoofde van de landbouwheffingen dalen vanwege de lagere wereldmarktprijs van suiker.

4. Wijziging Regeling Sociale Boter

De wijziging in de regeling sociale boter betekent een structureel lagere ontvangst op dit onderdeel.

Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Omschrijving van de motie ¹	Vindplaats ¹	Stand van zaken ¹
Verzoekt de regering een stimuleringsregeling voor de ontwikkeling van alternatieve verwerkingsmethoden van dierlijk afval te maken.	24 668, nr. 81, Motie-Waalkens/Udo	Zie brief d.d. 8/7/'02, aan VC LNV, over aanpak en beschikbare gelden.
Een onafhankelijke commissie instellen die de resterende bekende gevallen individueel zal beoordelen op grond waarvan een definitieve vaststelling van de varkensrechten zal plaatsvinden.	25 448, nr. 47, Motie-Koopmans c.s.	Zie brief d.d. 10 juli '02, 25 448, nr. 49, aan Kamer.
Bij de voorgenomen wijziging van de reconstructiewet ook de rechtsbescherming ter zake van het ruilplan aan de burgerlijke rechter opdragen.	26 356, 90c, Motie-Rabbinge c.s.(Eerste Kamer)	Moet geregeld worden bij de Landinrichtingswet. Opgenomen met min. Just.
Waddenzee: – Op korte termijn overleg met Denemarken en Duitsland om voorstellen te doen voor een verdere onderlinge beleidsafstemming; – Een internationaal afwegingskader voor de Waddenzee tot stand brengen; – Daarbij de Commissie-Nijpels, die het Wadden Sea Forum voorbereidt betrekken.	26 431, nr. 30, Motie-Luchtenveld c.s.	Bepaling standpunt over uitvoering motie hangt samen met dat over uitbrengen Deel 3a PKB Waddenzee.
Waddenzee: PKB-tekst zo aanpassen dat het rapen van oesters t.b.v. kleine restaurants/eetgelegenheden in het Waddengebied op beperkte schaal toegestaan is.	26 431, nr. 50, Motie-Witteveen c.s.	Bepaling standpunt over uitvoering motie hangt samen met dat over uitbrengen Deel 3a PKB Waddenzee.
Waddenzee: – Zoeken naar wegen in huidige PKB-tekst die omslag naar duurzame visserij tussen nu en 2003 niet in de weg staan. – Aan 1e alinea van onderdeel «Visserij» toevoegen als beslissing van wezenlijk belang: «en duurzame geïntegreerde visserij. Daartoe wordt een laagdrempelig vergunningensysteem ontworpen.»	26 431, nr. 54, t.v.v. nr. 28, Motie-Witteveen c.s.	Bepaling standpunt over uitvoering motie hangt samen met dat over uitbrengen Deel 3a PKB Waddenzee.
– Afzien van een capaciteitsbeleid voor het aantal ligplaatsen, in afwachting van een convenant tussen Rijk, Waddenprovincies en gemeenten inzake een integraal beleid voor het beheersbaar maken en houden van recreatie en toerisme op de Waddenzee. – Slechts een capaciteitsbeleid in werking stellen indien een convenant in 2004 niet tot stand zou zijn gekomen.	26 431, nr. 56, t.v.v. nr. 34, Motie-Luchtenveld c.s.	Bepaling standpunt over uitvoering motie hangt samen met dat over uitbrengen Deel 3a PKB Waddenzee.
De Nva onder de primaire verantwoordelijkheid van het departement van VWS brengen.	26 991, nr. 50, gew. nr. 55, Motie-Waalkens c.s.	NVA-besluit bij brief d.d. 17/7/'01, 26 999, nr. 45 naar Kamer. Voorziet hierin.
Zowel binnen Nederland als binnen de EU alles in het werk te stellen dat de gescheiden aanvoer van ggo-vrij en ggo-houdend veevoer kan worden verwezenlijkt en de Europese Commissie uitnodigen de regelgeving terzake aan te passen.	27 428, 27 543, nr. 27, Motie Stellingwerf c.s.	Hangt samen met behandeling EU-voorstellen traceerbaarheid en etikettering in EU: 2003. Totaalpakket aanpak rond ggo-vrije ketens in voorbereiding. Planning: 2003 gereed.

Omschrijving van de motie ¹	Vindplaats ¹	Stand van zaken ¹
Onderzoek doen naar de financiële consequenties van maatregelen die nodig zijn om een adequate scheiding van ggo-vrije en ggo-houdende ketens in stand te houden en op basis hiervan voorstellen doen die leiden tot gelijkwaardige concurrentieverhoudingen tussen beide ketens.	27 428, 27 543, nr. 28, Motie Stellingwerf c.s.	Totaalpakket aanpak rond ggo-vrije ketens in voorbereiding. Planning: 2003 gereed.
Fiscale en andere maatregelen ontwikkelen gericht op instandhouding van een ggo-vrije keten, «die overigens eerst ingezet worden als dat onverhoopt nodig is».	27 428, 27 543, nr. 31, Motie Van der Vlies	Totaalpakket aanpak rond ggo-vrije ketens in voorbereiding. Planning: 2003 gereed.
Binnen 14 dagen na overname van te ruimen dieren het gehele getaxeerde bedrag aan de veehouder uitkeren in plaats van de tot nu toe gehanteerde twee tranches.	27 622, nr. 98, Motie-Ter Veer c.s.	Op ingegaan in VAO 24 april 2002.
Bij de Europese Commissie aandringen op een zo spoedig mogelijke aanpassing van het Europese non-vaccinatiebeleid.	27 622, nr. 99, gew. nr. 108, Motie-Stellingwerf	Is binnen EU aan orde gesteld en in discussie.
Zodanig voorstel ontwikkelen dat, ingeval van een dierziekte-uitbraak producten afkomstig van gevaccineerde dieren, door middel van tracing en etikettering via een aparte voedselketen voor binnenlandse en zo mogelijk binnen-Europese consumptie beschikbaar kunnen blijven. Daarvoor binnen Europa draagvlak verwerven.	27 622, nr. 100, Motie-Stellingwerf	Is binnen EU aan orde gesteld en in discussie.
– 1) In Europees verband aan de orde stellen dat geïmporteerd gevaccineerd vlees van buiten de EU niet wezenlijk anders is dan vlees afkomstig van gevaccineerde dieren binnen de EU – 2) In Europa alles in het werk stellen om de lidstaten ervan te overtuigen dat Nederland in staat is om vlees van gevaccineerde dieren niet in de exportketen terecht te laten komen.	27 622, nr. 102, Motie-Van der Vlies c.s.	Is binnen EU aan orde gesteld en in discussie.
Bevorderen dat het bedrijfsleven op korte termijn een plan van aanpak maakt voor het verwerken en vermarkten van producten afkomstig van gevaccineerde dieren, zodat onnodig ruimen kan worden voorkomen.	27 622, nr. 104, Motie-Atsma c.s.	Overleg met bedrijfsleven is gaande.
Maatschappelijke organisaties en andere overheden actief betrekken bij de aanpassingen van het beleidsdraaiboek MKZ en het handboek communicatie.	27 622, nr. 105, Motie-Atsma c.s.	Dit gebeurt.
De wederzijdse financiële verplichtingen tussen lokale overheden en de Rijksoverheid in crisistijd opnieuw bezien en een voorziening treffen ter dekking van de financiële verplichtingen van lokale overheden ingeval van uitbraak van een besmettelijke dierziekte.	27 622, nr. 107, Motie-Oplaat c.s.	Op ingegaan in VAO 24 april 2002.
Verkenning receptuursysteem uitwerken en aan Kamer zenden.	27 858, nr. 9, Motie-Feenstra/Geluk	Wordt nader bezien
Uiterlijk 1 april 2002 wetsvoorstellen m.b.t. wederzijdse erkenning, voorlopige toelatingstermijn, derden-gebruik en alternatieventoets aan Kamer voorleggen.	27 858, nr. 10, Motie-Geluk c.s.	Op motie ingegaan in brief d.d. 17/12/'01, 27 858, nr.22, aan Kamer. Verdere afdoening in najaar.
Adequate regeling treffen opdat moment van indienen bepalend is voor de «stand van wetenschap» waaraan toelatingsdossiers worden getoetst.	27 858, nr. 12, Motie-Van Ardenne c.s.	Zie brief aan Kamer d.d. 5/4/'02, 27 858, nr.23.

Omschrijving van de motie ¹	Vindplaats ¹	Stand van zaken ¹
Doelen z.s.m. kwantificeren en voor februari 2002 een voorstel voor milieu-indicator aan Kamer zenden.	27 858, nr. 13, Motie-Vos en Van Ardenne	Stand van zaken in brief aan Kamer d.d. 5/4/'02, 27 858, nr.23. AO Gewas-bescherming op 26/6/'02: Wordt in samenwerking met het bedrijfsleven aan gewerkt.
Alles in werk stellen om bij toelating binnen de EU-lidstaten gelijke normen en beoordelingstijdstippen te laten gelden voor het onderdeel volksgezondheid.	27 858, nr. 16, Motie-Stellingwerf	Stand van zaken in brief aan Kamer d.d. 5/4/'02, 27 858, nr.23. Toelatingsbeleid wordt nader gezien.
Bewerkstelligen dat conclusies van toelatingsbureaus uit de lidstaten worden uitgewisseld en als uitgangspunt dienen voor EU-beoordeling.	27 858, nr. 17, Motie-Van der Vlies c.s.	Zie brief aan Kamer d.d. 5/4/'02, 27 858, nr.23. Wordt nader gezien.
Maakt een voorbehoud t.a.v. data van realisatie doelstellingen nota «Zicht op gezonde teelt» vanwege de voortgang in het EU-beleid.	27 858, nr. 18, Motie-Van der Vlies c.s.	Zie brief aan Kamer d.d. 5/4/'02, 27 858, nr.23. Wordt nader gezien.
Zowel landbouwkundig onmisbare middelen als grondontsmetters, waarvan toelating Europees verdedigd wordt, toevoegen aan B en C stoffenlijst en zonodig de Ministeriële regeling landbouwkundig onmisbare middelen wijzigen.	27 858, nr. 24, Motie Van Ardenne-Van der Hoeven c.s	Wordt nader gezien.
Richtlijn EU 91/414 zodanig wijzigen dat optimale toepassing van aflever- en opgebruiktermijnen wettelijk geregeld kan worden tot een maximum van twee teeltseizoenen.	27 858, nr. 25, Motie Van Ardenne-Van der Hoeven c.s.	Wordt nader gezien.
Bestrijdingsmiddelenwet in het geheel herzien en in elk geval in de volgende zin: 1) meer in overeenstemming met EU-regelgeving, 2) geen ongewenste concurrentievervalsing van Nederlandse agrariërs t.o.v. collega's in buurlanden/EU-landen 3) beslissing over toelating van nieuwe middelen moet sneller 4) vereenvoudiging wet.	27 858, nr. 26, Motie Te Veldhuis c.s.	Wordt nader gezien.
De Kamer binnen 3 maanden rapporteren over een analyse van de knelpunten en structurele problemen bij het CTB en de knelpunten bij de werkwijze bij het CTB. Tevens komen met voorstellen met spoedige verbeteringen werkwijze CTB en mogelijkheden schetsen voor een alternatieve werkwijze buiten het CTB om waarbij de gesignaleerde knelpunten zich niet voordoen.	27 858, nr. 27, Motie Te Veldhuis c.s.	Wordt nader gezien.
Aanpassingen in bestrijdingsmiddelenwet realiseren zodat tijdelijke voorzieningen mogelijk worden om oogsten niet verloren te laten gaan, zeker in die gevallen dat middelen kunnen worden gebruikt die wel in buurlanden van Nederland zijn toegestaan.	27 858, nr. 28, Motie Te Veldhuis c.s.	Wordt nader gezien.
Art. 16 a van de Bestrijdingsmiddelenwet toepassen zodat het mogelijk wordt dat Mancozeb als preventief middel wordt toegelaten en voor aangetaste gewassen een curatief middel toegelaten wordt.	27 858, nr. 30 Motie Van den Brink c.s.	Zie brief d.d. 26/7/'02, 27 858, nr. 34, aan Kamer en regeling van 26 juli 2002/Nr. TRCJZ/2002/8299, Staatscourant 29 juli 2002, nr. 142 / pag. 8.
De pachtnormen met 15% en een maximum van Fl. 125 aanpassen en hiertoe het Pachtnormenbesluit wijzigen.	27 924, nr. 2, Motie-Depla/Rietkerk	Staatsblad 2001, 509
Voor bedrijfspacht een evenwichtig prijsbeheersingssysteem maken en hiervoor de Kamer voorstellen doen.	27 924, nr. 4, Motie-Waalkens/Geluk	Zie brief d.d. 18/6/'02 aan VC LNV.

Omschrijving van de motie ¹	Vindplaats ¹	Stand van zaken ¹
Samen met provincies en waterschappen mogelijkheden bezien tot bestuurlijke afstemming (in de relatie natuur- en waterbeleid).	28 000, XIV, nr. 7, Motie-Bolhuis en Klein Molekamp	Zie brief d.d. 19/3/'02 aan VC LNV.
In de overeenkomsten met decentrale overheden heldere afspraken opnemen m.b.t. rollen, verantwoording en rapportage.	28 000, XIV, nr. 8, Motie-Bolhuis c.s.	Zie brief d.d. 19/3/'02 aan VC LNV.
Op korte termijn planologische duidelijkheid scheppen over begrenzing SGP's/RGS, desnoods m.b.v. rijksaanwijzingen.	28 000, XIV, nr. 9, Motie-Bolhuis c.s.	Zie brief d.d. 25/2/'02 aan VC LNV over uitvoering moties.
Regie en voortgangscontrole landinrichtingsprojecten versterken en TK halfjaarlijks rapporteren.	28 000, XIV, nr. 10, Motie-Klein Molekamp en Bolhuis	Vindt plaats bij Fin. Verantwoording en Begroting. Zie ook brieven d.d. 25/2/'02 en d.d. 19/3/'02 aan VC LNV.
I.o.m. uitvoerende organisaties binnen een half jaar een inventarisatie maken van fiscale belemmeringen en fiscale stimulansen voor natuurbeheer door agrariërs en particulieren.	28 000, XIV, nr. 11, Motie-Klein Molekamp c.s.	Is gebeurd. In nota Landbouw en fiscus («Fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid») van 28 jan. '02 (28 207, nr. 1.)
Maatregelen nemen zodat financiële middelen uit Programma Beheer voor het telen van riet bij de riettelers terechtkomen.	28 000, XIV, nr. 12, Schreijer-Pierik c.s.	Dit gebeurt. Zie brief d.d. 25/1/'02, 28 000, XIV, nr. 64.
Evaluatie Programma Beheer in 2002 i.p.v. 2003.	28 000, XIV, nr. 15, Motie-Schreijer-Pierik	Brief d.d. 25/2/'02 aan VC LNV: dit jaar aanvang evaluatie. Resultaten in 2003.
Opstellen integratienotitie waarin beleidsvoornemens uit nota's als NMP4, NvMMvN, Belvédère en Waterbeheer 21e eeuw over elkaar worden gelegd, en deze gelijktijdig behandelen met de VijNo.	28 000, XIV, nr. 16, Motie-Augusteyn c.s.	Zie Brief d.d. 25/2/'02 aan VC LNV.
Experiment doen waarbij op teeltvrije zones agrarisch natuurbeheer mogelijk is, en aanhaken bij de proeftuinen.	28 000, XIV, nr. 19, Motie-Stellingwerf c.s.	Zie brief d.d. 25/2/'02, brief d.d. 27/3/'02, 28 000, XIV, nr. 77, plus nadere brief d.d. 22/4/'02 aan VC LNV.
Vraagt om initiatieven voor een permanent platform voor een gestructureerde dialoog tussen vissers en visserijbiologen.	28 000, XIV, nr. 30, Motie-O.P.G. Vos c.s.	Zie brief d.d. 25/2/'02 aan VC LNV.
Vraagt f 3 miljoen t.n.v. LNV-begroting voor aanvulling visserij-onderzoek RIVO.	28 000, XIV, nr. 31, Motie-O.P.G. Vos c.s.	Zie brief d.d. 25/2/'02 aan VC LNV.
Vraagt om een nieuwe beleidsnota zee- en kustvisserij voor beleid tot 2010.	28 000, XIV, nr. 32, Motie-O.P.G. Vos c.s.	Brief d.d. 25/1/'02 (28 000, XIV, nr. 64): Besluitvorming na de evaluatie van de huidige nota Zee- en kustvisserij middels het EVA II-programma.
Vraagt inzamelpunten voor oude visnetten aan te wijzen.	28 000, XIV, nr. 33, Motie-Augusteyn	Zie brief d.d. 25/1/'02 (28 000, XIV, nr. 64) en brief d.d. 19/6/'02, 28 000, XIV, nr. 87.

Omschrijving van de motie ¹	Vindplaats ¹	Stand van zaken ¹
– Nader onderzoek doen naar de prijsopbouw en vorming van vee- en vlees-prijzen in Nederland en ingaan op de verschillen met andere EU-lidstaten; – De Kamer hierover binnen drie maanden rapporteren.	28 000, XIV, nr. 45, Motie-Atsma/Stellingwerf	Zie brief aan VC LNV d.d. 2/4/'02.
– De voorwaarden om voor een bijdrage uit het Noodfonds in aanmerking te komen versoepelen; – De termijn dat een beroep kan worden gedaan op het Noodfonds ten minste verlengen tot 1 juli 2002.	28 000, XIV, nr. 47, gew. nr. 58, Motie-Atsma/Stellingwerf/V.d. Vlies	Zie brief d.d. 25/1/'02 (28 000, XIV, nr. 64).
Zo snel mogelijk effectueren van de toegezegde koppeling van rijksinitiatieven met de provinciale middelen voor structuurversterkende maatregelen in de door MKZ getroffen gebieden.	28 000, XIV, nr. 50, Motie-Oplaat c.s.	Zie brief d.d. 25/1/'02 (28 000, XIV, nr. 64) en brief d.d. 25/2/'02 aan VC LNV.
Zo spoedig mogelijk de opgedane ervaringen omzetten in aanpassingen in het draaiboek MKZ en de Tweede Kamer hier zo spoedig mogelijk over informeren.	28 000, XIV, nr. 51, Motie-Oplaat c.s.	Concept-draaiboek bij brief d.d. 26/2/'02, 27 622, nr. 93, naar Kamer. AO op 14/3/'02. Laatste stand van zaken in brief d.d. 7/8/'02 aan Kamer (25 229, 27 622, nr. 111)
– Samen met de pluimveesector een zodanige regeling treffen dat de tussen nu en 2012 vrijkomende legbatterijen uit de markt worden genomen en vernietigd; – Tevens dit probleem binnen de EU aan de orde stellen.	28 000, XIV, nr. 53, Motie- Stellingwerf c.s.	Zie brief d.d. 25/1/'02 (28 000, XIV, nr. 64).
– De mogelijkheden onderzoeken hoe, vanaf het moment dat de legbatterij binnen de EU is verboden, de buiten de EU in legbatterijen geproduceerde eieren aan de Europese buitengrenzen kunnen worden geweerd; – Tevens deze problematiek binnen EU en WTO-verband actief aan de orde stellen.	28 000, XIV, nr. 54, Motie- Stellingwerf c.s.	Zie brief d.d. 25/1/'02 (28 000, XIV, nr. 64).
Zich maximaal inspannen om de exportcertificaten zodanig aan te doen passen aan de wetenschappelijke inzichten dat het in leven laten van stalgenoten van BSE-gevallen geen negatieve gevolgen heeft voor de bedrijfsvoering.	28 000, XIV, nr. 55, Motie- V.d. Vlies c.s.	Zie brief d.d. 25/1/'02 (28 000, XIV, nr. 64) en brief d.d. 25/2/'02 aan VC LNV.
ID-Lelystad zo snel mogelijk laten onderzoeken of de compartimentering voor het afvoeren van kalveren in veterinaire opzicht noodzakelijk is en zo mogelijk de huidige regio-indeling laten vervallen.	28 000, XIV, nr. 57, Motie- V.d. Vlies c.s.	Brief d.d. 3/4/'02, 28 000, XIV, nr. 79.
Ontheffing door GS van jachtverbod op vos niet toestaan in de kraam- en zoogperiode.	28 000-XIV, nr. 74, Motie-Poppe	Zie brief d.d. 3/7/'02 aan VC LNV.
Binnen een week geen onomkeerbare beslissingen nemen met betrekking tot de toekomst van één of meerdere diervverzamelplaatsen en markten tot het moment dat de Kamer hierover met de minister van gedachten heeft kunnen wisselen.	28 448, nr. 2, Motie Atsma c.s.	Door de ontwikkelingen achterhaald. Zie ook brief d.d. 1/7/'02 aan VC LNV.

Omschrijving van de motie ¹	Vindplaats ¹	Stand van zaken ¹
Veenkoloniën: Met een gebundelde aanpak voor het gebied komen en voorstellen doen aan de Kamer. Hierbij ook aanvullende financieringen betrekken, zoals gelden uit hoofde van de ICES, bundeling van geldstromen vanuit het EU-budget, gelden die voortkomen uit de commissie-Koopmans.	28 000, XIV, nr. 72, Motie-Waalkens/Snijder	Regiovisie met brief d.d. 16/5/02 naar Kamer. I.s.m. andere betrokken ministeries wordt gewerkt aan vorm van monitoring. Geïnvventariseerd worden een aantal jaren de geldstromen richting Veenkoloniën en in hoeverre die gebundeld worden ingezet. Vervolgens rapportage aan Kamer.

Door de bewindslieden gedane toezeggingen

Toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
<i>Algemeen</i>		
Administratieve lasten: Wil nulmeting nog vóór de verkiezingen afronden. Zou dan in de periode vlak na de verkiezingen met Plan van Aanpak en concrete percentagedoelstelling kunnen komen.	Minister tijdens 1e termijn Behandeling Begroting LNV 2002, op 29/11/'01	Nulmeting en rapport «Lastige lasten» 16/4/'02 naar Kamer. Actieplan, gezamenlijk met de plannen van de andere departementen 7 mei 2002 naar Kamer (Voortgangsrapportage 24 036, nr. 255).
De nota Landbouw en fiscus («Fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid») gaat rond jaarwisseling naar Kamer.	Antwoord 10 schr. voorber. LNV-begr. 2002 (brief d.d. 25/10/'01, 28 000, XIV, nr. 22)	Met brief d.d. 28/1/'01, 28 207, nr. 1, van stas Fin en bewindslieden LNV, naar Kamer.
<i>Landelijk gebied/Natuur /Recreatie</i>		
Kamer krijgt binnenkort beleidsbrief landelijk gebied die nauw samenhangt met het SGR2 en een eerste uitwerking is van de visie op het landelijk gebied.	TK-Behandeling LNV-begroting 2002 op 28/29 november 2001, t/m 1e termijn	Brief met notitie «Groene lijnen naar de toekomst – ...» d.d. 9/1/'02 naar Kamer (28 181, nr. 1)
Kamer krijgt op korte termijn kabinetsstandpunt over IBO-rapport inzake cross-compliance.	Antwoord 188 schr. voorber. LNV-begr. 2002 (brief d.d. 25/10/'01, 28 000, XIV, nr. 22)	Kabinetsreactie plus rapportage op 6 juni 2002 naar Kamer (28 438, nr. 1).
Het streven is om voortaan jaarlijks een actueel overzicht inzake de financiering van de landinrichting op te nemen in de ontwerp-begroting.	Brief d.d. 14/9/'01 aan VC LNV	Is in begroting 2003 opgenomen.
Wegens mogelijke discrepanties tussen het huidige pachtbeleid en de doelstellingen van het natuurbeleid ontvangt de Kamer op een later tijdstip een brief over het instituut pacht in den brede.	Brief d.d. 21/3/'02, 28 000, XIV, nr. 76, aan Kamer	Brief d.d. 21/5/'02, 28 000, XIV, nr. 85, aan Kamer
Biodiversiteit: Kamer voorafgaand en na afloop informeren over de onderwerpen van COP6.	Brief d.d. 13/11/'01 aan VC LNV	Brief d.d. 8/3/'02, 2607, nr. 17, over voorbereiding. Brief d.d. 4 juni 2002, 26 407, nr. 19, over afloop.
In de Natuurverkenning van het NPB samenhangend inzicht in onderzoek naar en toestand van de biodiversiteit geven.	N.O. natuurdeel LNV-begr. 2002, 15 okt 2001	Aan Kamer aangeboden met brief d.d. 12/4/'02, 27 235, nr. 23
Handhaving en toezicht natuurbeleid: Kamer berichten over de uitkomsten van overleg met provincies over formele toezichtsbevoegdheden en te nemen vervolgstappen.	Brief d.d. 13/11/'01 aan VC LNV	In AO 29/1/'02 over handhaving.
De Kamer begin volgend jaar informeren over de exacte besteding van het dit jaar beschikbaar gekomen extra incidenteel bedrag van in totaal 175 miljoen gulden voor een extra impuls aan gebiedsgerichte projecten in de EHS en RGS.	1e termijn Behandeling Begroting LNV 2002, op 29/11/'01	Brief voortgang natuuroffensief d.d. 6/3/'02, 28 000, XIV, nr. 69
De Kamer gegevens verstrekken over het aantal lopende aanvragen agrarisch natuurbeheer.	1e termijn Behandeling Begroting LNV 2002 op 29/11/'01	Brief d.d. 27/3/'02, 28 000, XIV, nr. 77, plus nadere brief d.d. 22/4/'01 aan VC LNV.

Toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
Kamer krijgt overzicht van in 2001 beschikte aanvragen in het kader van de subsidieregeling agrarisch natuurbeheer en gerealiseerde hectares agrarisch natuurbeheer in 2001, uitgesplitst over de verschillende beheerspakketten.	Staatssecretaris tijdens 1e termijn Behandeling Begroting LNV 2002 op 29/11/'01 + Lijst van vragen en antwoorden Fin. Verantwoordingen 2001, antw. 44, 28 380, nr. 47, d.d. 14/6/'02	Brief d.d. 27/3/'02, 28 000, XIV, nr. 77, plus nadere brief d.d. 22/4/'01 en brief d.d. 3/7/'02 aan VC LNV.
Kamer schriftelijk overzicht geven wat op gebied teeltvrije zones agrarisch natuurbeheer al gebeurt.	N.O. natuurdeel LNV-begr. 2002, 15 okt 2001	Brief d.d. 27/3/'02, 28 000, XIV, nr. 77, plus nadere brief d.d. 22/4/'01 aan VC LNV.
Kamer krijgt een meerjarenoverzicht van beheerskosten, analoog aan dat over verwerving en inrichting. Antwoord 122 schr. voorber.	LVN-begr. 2002 (brief d.d. 25/10/'01, 28 000, XIV, nr. 22)	Aan orde in brief d.d. 13/11/'01 aan VC LNV. Planning: begin 2003
Bezien of een draagvlakcampagne Natuur iets toevoegt aan hetgeen er momenteel al loopt. Daarbij gebruik maken van de ervaringen bij de draagvlakcampagne voor Milieu.	Schriftelijk tijdens 1e termijn Behandeling Begroting LNV 2002 op 29/11/'01	Brief d.d. 4/3/'02, 28 000, XIV, nr. 67, aan Kamer.
Handhaving en toezicht natuurbesluit: Kamer z.s.m. informeren over de (on)wenselijkheid en (on)mogelijkheid van aanpassing van art. 14 van het Besluit aanwijzing beschermde plant- en diersoorten t.a.v. de bewijslast bij overtredingen met grote diersoorten.	AO Toezicht en handhaving natuurbeleid, 29 januari 2002	Brief d.d. 28/3/'02, 27 235, nr. 22, aan Kamer.
Kamer krijgt begin 2002 evaluatie van de Wet op de openluchtrecreatie plus hierop geënte beleidsbrief.	AO Beleidsbrief Toerisme en recreatie d.d. 10 okt 2001 + AO permanente bewoning/ langkampeers d.d. 1/11/'01	Brief d.d. 12/3/'02, 27 867, nr. 8, aan Kamer
<i>Agrarische sector</i>		
Vestigingssteun: Kamer krijgt: • Desgewenst het verslag van de bijeenkomst van 22 maart 2002 • Concept-regelingen • Brief over de hoogte van het budget.	AO uitvoering begrotingsmoties en innovatie op 4 april 2002 + Europa-overleg 18 april 2002	Gevoegd bij brief over «Gulden Vlies»-fonds d.d. 12 april 2002, aan VC LNV. Brief d.d. 23/4/'02 aan VC LNV
De minister zal de Kamer nader berichten over zijn visie op het administratief afdoen van ondersteuning van boeren als in de uitvoeringsverordening kleine boeren (criterium is minder dan 1250 euro steun).	Europa-overleg 7 februari 2002	Brief d.d. 6 mei 2002 aan VC LNV.
Kom met een notitie over de uitvoering van de motie-Schreijer/V.d. Vlies (27 400, XIV, nr. 20) over onderzoek naar knelpunten voor agrarische sector in sociale-zekerheidsregelingen.	Schriftelijk tijdens 1e termijn Behandeling Begroting LNV 2002 op 29/11/'01	Brief d.d. 12/3/'02, 28 000, XIV, nr. 70, aan Kamer. Zie ook brief aan Kamer d.d. 7 maart 2002 van minister SZW (28 000, XV, nr. 39).

Toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
Bij de verder uitwerking van de afspraken met staatssecretaris Fin over inzet fiscale instrument het punt van de (negatieve) waterschapslasten meenemen	Eerste Kamer 20 maart 2001, Begrotings-behandeling 2001	Aan orde in nota Landbouw en fiscus (Fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid) (brief d.d. 28/1/'01, 28 207, nr. 1, van staatssecretaris Fin en bewindslieden LNV, aan Kamer).
Kamer krijgt voorjaar 2002 rapportage over voortgang werkprogramma ter uitwerking van rapport-Wijffels en concrete resultaten.	Brief met reactie op rapport-Wijffels d.d. 7/9/'01, 26 729, nr. 46	Brief d.d. 16/1/'02.
Stimuleren dat werkplannen n.a.v. advies-Wijffels om te komen tot een transitie van de veehouderij naar een duurzame sector worden vertaald in concrete initiatieven. Bezien wordt of de overbrenging van vlees naar het hoge BTW-tarief daarvan deel zou kunnen uitmaken.	+ Antwoord 139 schr. voorber. LNV-begr. 2002 (brief d.d. 25/10/'01, 28 000, XIV, nr. 22)	Brief d.d. 2/4/'02 aan Kamer.
De Kamer berichten zodra er duidelijkheid is over de toepasbaarheid van de DOA voor de biologische landbouw en de regeling garantstelling Biologische varkenshouderij	Antwoord 141 schr. voorber. LNV-begr. 2002 (brief d.d. 25/10/'01, 28 000, XIV, nr. 22)	Antwoord d.d. 15/3/'02, Aanh. Hand. 828, op schr. Kamervragen Van Ardenne/De Haan van 4/3/'02: Als de huidige opzet van de DOA niet mogelijk is zal gezien worden of het mogelijk is om op andere wijze, bijvoorbeeld door uitbreiding van reeds bestaande faciliteiten, een stimulans te geven. Laatste informatie in antwoorden op de vragen over de nota Fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid (28 207).
De evaluatie van de Regeling beëindiging veehouderijtakken (Rbv) zal worden opgestart als de afhandelingen van de aanvragen in het kader van de eerste en tweede tranche Rbv zijn afgerond. Dit zal eind 2003 het geval zijn.	Brief d.d. 12 juli 2002 aan VC LNV	Zal gebeuren.
<i>Visserij</i>		
Begin 2002 publicatie beleidsvoornemen vaste-vistuigenbeleid	Brief d.d. 28/11/2001, 28 000, XIV, nr. 60	Is gebeurd. In inspraak t.b.v. vaststelling beleidsbesluit.
Kamer krijgt lijst met projecten die begin 2002 van start gaan en die worden gefinancierd uit de zgn. brandstofgeldten.	WGO Onderdeel Visserij LNV-begroting op 26 nov. 2001	Bij brieven d.d. 13/7/'01 en d.d. 31/01/'02 is Kamer geïnformeerd over voortgang implementatie brandstofakkoord. Zie voorts par. 5.15 ²
Kamer krijgt op korte termijn bestandsonderzoek RIVO inzake tong en schol.	Europa-overleg Visserijraad 6 juni 2001	Brief d.d. 11 juni 2002, 21 501–17, nr. 123, aan Kamer.
Begin 2002 verschijnt uiteindelijke versie RIVO-onderzoek over biologische effecten van sluiting van gebieden in de Noordzee in 2001.	Antw 187 schr. voorber. LNV-begr. beh 2002 (brief d.d. 25/10/'01, 28 000, XIV, nr. 22)	Met brief d.d. 22/07/'02 naar Kamer.
Voortgangsrapportage Beleidsbesluit Binnenvisserij 2002 zal dit najaar worden uitgebracht.	Brief aan VC LNV d.d. 15/4/'02, bij Aalplan	In voorbereiding.

Toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
In eerste kwartaal 2002 krijgt Kamer «een aalplan».	WGO Onderdeel Visserij LNV-begroting 2002 op 26 nov. 2001	Brief d.d. 15/4/'02 aan VC LNV. Eerste bespreking in AO Europa-overleg op 6/6/'02.
In 1e kwartaal 2002 gaat nota welzijn van vis naar het Parlement.	Brief d.d. 28/11/2001, 28 000, XIV, nr. 60, aan Kamer	Nota Welzijnsbeleid vis op 3/4/'02 naar Kamer (28 286, nr. 3).
<i>Milieu/Kwaliteit/Diergezondheid en -welzijn</i>		
Op basis van tussenrapportage d.d. 18/3 van Alterra inzake vermeende onjuiste aanwijzingen uitspoelingsgevoelige gronden zal minister conclusies trekken over de noodzaak tot aanpassingen in de aanwijzing te komen. Hij zal de Tweede Kamer hierover nader informeren in de brief die hij zal zenden voorafgaand aan het AO mestbeleid op 11/4.	Brief d.d. 19/3/'02 aan VC LNV	Zie brief d.d. 8/4/'02 aan Kamer.
Derde onderzoeksrapport t.b.v. Evaluatie betreft een studie van het Expertise-centrum rechtshandhaving over de naleving en handhaafbaarheid van met name MINAS. De rapportage hierover ontvangt de Kamer begin april 2002 zodra beschikbaar.	Brief d.d. 15/3/'02 aan Kamer.	Bijlage bij brief d.d. 8/4/'02 aan Kamer.
De Tweede Kamer zal «in helder Nederlands» schriftelijk uitleg ontvangen over hoe de toename van de landelijke omvang van fosfaat uit pluimveemest verklaard moet worden.	AO voortgang mest- beleid 11 april 2002	Brief d.d. 24/04/'02 aan VC LNV
In beleidsbrief over de evaluatie ingaan op de geactualiseerde mestoverschot-berekeningen, waarvan het rapport de Kamer ter kennisneming is toegezonden.	Brief d.d. 15/3/'02 aan Kamer	Evaluatie met brief d.d. 31/5/'02, 28 358, nr. 1, naar Kamer.
Een precieze opgave van de i.h.k.v. de 2e tranche Regeling Beëindiging Veehouderijtakken aangeboden hoeveelheid fosfaatrechten en oppervlakte stalruimte is pas mogelijk als duidelijk is of alle aanvragen aan de voorwaarden voldoen. De Kamer wordt hierover z.s.m. op de hoogte gesteld.	Brief d.d. 2/11/'01, 26 729, nr. 48	Laatste informatie in brief d.d. 8/4/'02, aan Kamer en AO mestbeleid op 11/4/'02.
Om bij de toelating van middelen op een verantwoorde wijze aan te kunnen sluiten bij certificeringssystemen is een wettelijke verankering van de certificering vereist. Hiertoe wordt een wijziging van de Bestrijdingsmiddelen-wet 1962 voorbereid.	Brief d.d. 15/4/'02 aan VC LNV	Start Wetgevingstraject ter zake in voorbereiding.
De voorschriften die worden gegeven in het kader van de certificering zullen worden aangescherpt in 2005 en 2008.	Brief d.d. 1/11/'01 met 1e ronde schr. voorber. vr./antw. Zicht op gezonde teelt, 27 858, nr. 22, antw. 68	Start Wetgevingstraject ter zake in voorbereiding.
Met betrokken partijen spreken over fact-findingsonderzoek «Telers aan het woord» en de Kamer de resultaten melden.	N.O. 12/11/'01 nota Zicht op gezonde teelt	Zie Brief aan Kamer d.d. 5/4/'02, 27 858, nr. 23
Kamer krijgt informatie over voorgenomen beleidsmaatregelen tegen risico's van uitkruising van ggo-gewassen.	Brief d.d. 2/11/'01 aan Kamer en brieven d.d. 25/1/'02 en 4/2/'02 aan TC Biotechnologie TK	Aan orde in brief d.d. 11/1/'02, met reactie op rapport-Terlouw «Eten en genen», 27 428, nr. 9. Planning: najaar 2002.
Verdrogingsbestrijding: In loop van volgend jaar verschijnt rapportage over aflopende GeBeVe-regeling. In de Financiële Verantwoording over 2002 zal hier eveneens op worden ingegaan.	Vorbereidingsvragen Financiële Verantwoor- dingen 2001, antw. 65, 28 380, nr. 47, d.d. 14/6/'02	Zal gebeuren.

Toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
Om consumenten zo vroeg mogelijk te betrekken bij de beleidsvorming over voedselproductie, waaronder de toepassing van moderne technologieën, zullen er consumentenplatforms in het leven worden geroepen.	N.O. biotechnologie 21 januari 2002	Op 19/4/'02 is het Consumenten-platform door minister Brinkhorst geïnstalleerd. Eerste verslag in brief d.d. 12 juli 2002 naar Kamer.
Kamer krijgt «vraagpuntennotitie», waarin o.m. wordt ingegaan op eventuele verdere verfijningen van de kortingssystematiek.	AO Uitbetalingen MKZ op 15 augustus 2001	Brief aan VC LNV d.d. 2-11-2001. Besproken in AO 18/12/2002
Kamer op korte termijn informeren over stand van zaken ontwikkelingen en vernieuwingen binnen RVV in het kader van reorganisatie.	AO en VAO externe evaluatie MKZ op 24 april 2002	Brief d.d. 12 juli 2002, 28 474, nr. 1, aan Kamer
Kamer wordt t.z.t. geïnformeerd over nadere ontwikkelingen in positie RVV en sturingsrelaties. De evaluatie naar de baten-lastendienst RVV, over de periode 2003 tot en met 2005, zal plaatsvinden in 2006.	Brief d.d. 12 juli 2002, 28 474, nr. 1, aan Kamer	Zal gebeuren.
Kamer krijgt binnenkort de periodieke voortgangsrapportage I&R. Hierin ook informatie over follow-up aanbevelingen in eindrapport Nulmeting beëindiging medebewind I&R Runderen.	Brief d.d. 28/11/'01 aan VC LNV	Brief d.d. 28/2/'02 aan VC LNV en brief d.d. 28/6/'02 (28 000 XIV, nr. 89) met vragen/antwoorden.
De Kamer wordt in het voorjaar geïnformeerd over de nadere uitwerking op onderdelen van de notitie over de toekomst van het destructiebestel.	Brief d.d. 29/1/'02, 27 495, 24 668, nr. 7, aan Kamer	Brief d.d. 25/4/'02, 27 495, 24 668, nr. 9, aan Kamer.
De minister vraagt de Europese Commissie in de aanstaande Landbouwraad (18 februari) naar de stand van zaken met betrekking tot de inventarisatie van de destructietarieven in de lidstaten.	AO en VAO destructie 6 en 7 februari 2002	Gebeurd. Zie Verslag LBR d.d. 6/3/'02, 21 501-16, nr. 321
Minister gaat na hoe het staat met import diermeel uit derde landen (welke verboden gelden en welke controles vinden plaats?).	Europa-overleg d.d. 25/1 n.a.v. LBR 29 en 30/1/'01	Brief d.d. 25/4/'02, 27 495, 24 668, nr. 9, aan Kamer.
Naar verwachting kunnen de tarieven destructie voor 2e t/m 4e kwartaal in maart definitief worden vastgesteld en deze zullen dan aan de Kamer worden voorgelegd.	Brief d.d. 23 januari 2002 aan Kamer	Brief d.d. 25/4/'02, 27 495, 24 668, nr. 9, aan Kamer inzake 2e kwartaal.
De Kamer wordt in de brief over de vaststelling van de tarieven voor het tweede kwartaal geïnformeerd over de effecten van de nieuwe tariefstructuur op de dumpingspraktijk. Eveneens wordt in deze brief aangegeven of er mogelijk verder nagedacht zou kunnen worden over het collectiviseren van een enkel element van de kadaverkosten.	AO en VAO destructie 6 en 7 februari 2002	Brief d.d. 25/4/'02, 27 495, 24 668, nr. 9, aan Kamer.
Beleidsbesluit dierenwelzijn gaat begin 2002 naar Kamer.	AO Dierenwelzijn op 27 november 2001	Met brief d.d. 22 maart 2002, 28 286, nr. 2, Nota Dierenwelzijn aan Kamer gezonden.
<i>Kennisbeleid en innovatie</i>		
De Kamer een overzicht doen toekomen van besteding van niet-normatieve middelen in het groene onderwijs.	AO Landbouwonderwijs 27 nov. '01	Brief d.d. 17/12/'01 aan VC LNV.
Kamer krijgt, op basis van de in december te houden 2e «China-Hongkongconferentie», begin 2002 een 2e beleidsbrief Groen Onderwijs, waarin stappen voor vernieuwing en versterking groene onderwijs worden aangegeven.	Brief d.d. 22/11/'01 aan VC LNV	Brief d.d. 20/3/'02, 27 417, nr. 5, aan Kamer.
De Kamer informeren over het MDW-project innovatiebelemmerende en -stimulerende wet- en regelgeving, dat moet leiden tot wegnemen onnodige innovatiebelemmerende factoren. Willen komen tot een integrale en heldere afweging van de effecten op innovatie, administratieve lasten, effectiviteit en uitvoerbaarheid.	1e termijn Behandeling Begroting LNV 2002, op 29/11/'01	Project gestart o.l.v. mw. Sorgdrager. Planning: eindrapportage in 2003

Toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De Kamer wordt schriftelijk gerapporteerd over het project Food Delta.	AO uitvoering begrotingsmoties en innovatie op 4 april 2002	Dezer dagen naar Kamer.

¹ Indien niet anders vermeld: Tweede Kamerstukken, vergaderjaar 2001–2002.

² Toelichting bij de begroting van LNV voor 2003.

Inleiding

Het nationale landbouwbeleid hangt nauw samen met het Europese landbouwbeleid. In deze bijlage wordt een samenhangend overzicht geboden tussen de nationale doelstellingen van LNV, zoals weergegeven in de diverse beleidsartikelen, en het Europese beleid. Op deze wijze wordt inzicht verschaft in de vertaling van het Europese beleid in nationaal beleid, onze nationale inzet binnen de Europese Unie en de Europese geldstromen die buiten het nationale begrotingsverband lopen.

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het Structuurbeleid

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) staat al geruime tijd onder druk om te veranderen. De Europese Commissie heeft dan ook het initiatief (MacSharry, Agenda 2000) genomen om het landbouwbeleid ingrijpend te wijzigen. In de voorstellen van de Commissie zal het belang van het markt- en prijsbeleid afnemen ten opzichte van de tweede pijler van het GLB: het plattelandsbeleid. Het accent van het plattelandsbeleid ligt op het multifunctionele karakter van de landbouw: behalve om voedsel gaat het om aspecten zoals onderhoud van landschap en natuur. Zo zijn in het Plattelandsontwikkelingsplan (POP) dat Nederland in Brussel heeft ingediend middelen gereserveerd voor het verhogen van de kwaliteit van natuur en landschap.

Tijdens de Top van Berlijn in maart 1999 hebben de Europese regeringsleiders afgesproken om de Agenda 2000-besluiten halverwege de financiële periode 2000–2006 te evalueren. Op 10 juli jl. heeft de Europese Commissie haar voorstellen uit hoofde van deze tussentijdse evaluatie, de Midterm review, gepresenteerd. Zo heeft de Commissie ingezet op een verschuiving van middelen van de eerste naar de tweede pijler. Fischler stelt een verplichte degressiviteit van de inkomenstoelagen met 3 procent voor, waarvan de besparingen zouden moeten worden ingezet voor plattelandsbeleid. In een periode van 6 á 7 jaar zou dit ongeveer tot een verdubbeling van de uitgaven voor de tweede pijler moeten leiden. Daarbij zou de uitvoering van het Plattelandsbeleid flexibeler moeten worden. Bij de afroaming wil Fischler meer rekening houden met grote en kleine bedrijven.

Onderdeel van de plannen is dat Fischler de inkomenstoelagen wil ontkoppelen van de productie. Vanaf 2004 zouden de toeslagen uitsluitend moeten worden gebaseerd op de steun die een landbouwer in het verleden kreeg.

Tenslotte wil Fischler de marktproblemen in de graansector aanpakken. Zo wordt bijvoorbeeld voorgesteld de interventieprijs voor granen met nog eens 5% te verlagen en de interventie voor rogge af te schaffen.

Geconcludeerd kan worden dat de voorstellen deels tegemoet komen aan de Nederlandse ambities voor de toekomst van het GLB. Zo zijn voor Nederland belangrijke wensen waaraan tegemoet wordt gekomen de introductie van degressiviteit vanaf 2004, de versterking van het plattelandsbeleid en de vereenvoudiging van de uitvoering van EU-regelgeving. Het belangrijkste kritiekpunt is dat niet tegemoet wordt gekomen aan de wens van Nederland en anderen dat met het oog op de uitbreiding de kosten van het beleid zouden moeten dalen.

Naast bovenstaande 2 pijlers voert de Europese Unie ook het zogenaamde structuurbeleid. Het structuurbeleid is gericht op versterking van de

sociale en economische cohesie tussen de regio's in de EU. Vanaf 2000 kent het EU-structuurbeleid nog slechts drie doelstellingsgebieden, het visserijstructuurbeleid en een beperkt aantal Communautaire Initiatieven zoals Leader+ en Interreg.

In Nederland is er sprake van een duidelijke samenhang tussen het plattelandsbeleid van het GLB (Verordening 1257/99) en het regionale beleid dat gevoerd wordt in het kader van de Doelstelling 2 en Leader+ (Verordening 1260/99). De acties in het kader van Doelstelling 2 en Leader+ hebben een aanvullend karakter t.a.v. de acties in het kader van het POP. Het Nederlandse plattelandsbeleid richt zich nadrukkelijk niet alleen op de landbouw als belangrijke partij in het landelijk gebied. Verhoudingsgewijs wordt veel aandacht geschonken aan maatregelen gericht op diversificatie en inrichting van het landelijk gebied. Daarbij gaat het in toenemende mate om de vervulling van maatschappelijke functies, waar mogelijk in combinatie met landbouwactiviteiten, op het terrein van landschap, recreatie, natuur en water.

Hiermee is sinds 2000 sprake van een hernieuwd Europees plattelandsbeleid dat in diverse Europese programma's gestalte krijgt en vanuit verschillende Europese fondsen en nationale en provinciale regelingen wordt gefinancierd.

Tenslotte heeft de Commissie voorstellen voor hervorming van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) gepresenteerd, die moeten resulteren in een nieuw GVB, gericht op duurzaamheid op ecologisch en sociaal-economisch gebied. Hierbij wordt uitgegaan van:

- verantwoorde en duurzame visserij- en aquacultuuractiviteiten, die bijdragen aan gezonde mariene ecosystemen. Met het oog daarop wordt een meerjarig beheer van visbestanden en een daaruit voortvloeiende reductie van de capaciteit voorgesteld;
- een economisch levensvatbare en concurrerende visserijen aquacultuursector, met een redelijke levensstandaard voor wie van de visserij afhankelijk is, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de consument.

Om effectief te zijn, zal het nieuwe GVB opgezet moeten zijn volgens een aantal beginselen van «good governance», zoals transparantie, medezeggenschap, rekenschap en verantwoording.

Nederland zal zich inzetten voor de herziening van het GVB. De Nederlandse ambities zijn gericht op een meer duurzaam instandhoudingsbeleid voor visbestanden, het aanbrengen van meer economische prikkels in het visstandbeheer en vlootbeleid, uitgaande van de voorzorgsbenadering en een controleerbaar en beheersbaar visserijbeleid. Tevens wordt gestreefd naar een grotere betrokkenheid en meer onderlinge samenwerking van direct belanghebbenden bij het visserijbeleid en bevordering van de coherentie in het externe visserijbeleid.

Uitgaven en ontvangsten Europese Unie

In tabel 1 zijn de financieringsstromen voor het jaar 2003 weergegeven die samenhangen met het plattelandsbeleid, het structuurbeleid en het markt- en prijsbeleid. In deze tabel zijn de programma-uitgaven gepresenteerd. De ontvangsten uit hoofde van de landbouwheffingen zijn in tabel 2 weergegeven.

De uitgaven uit hoofde van markt- en prijsbeleid worden buiten begrotingsverband verantwoord. Het betreft voornamelijk betalingen wegens exportrestituties, hectaresten en dierpremies. Uitgaven en ontvangsten voor plattelandsbeleid die zijn ondergebracht in het

Plattelandsontwikkelingsplan (POP) worden voor wat betreft de uitgaven door LNV en de bijbehorende financiering door de EU uit EOGFL-Garantie (ontvangsten) op de LNV-begroting verantwoord.

Ten aanzien van de Structuurfondsen draagt LNV primaire verantwoordelijkheid voor het Enkelvoudig Programmerings Document (EPD) Oost-Nederland uit Doelstelling 2 en LEADER. Voor EPD Zuid-Nederland uit doelstelling 2 heeft LNV gebiedsverantwoordelijkheid, maar is EZ het eerste aanspreekpunt voor de EU. De structuurprogramma's D2 en Leader + ontvangen vanuit de EU bijdragen uit respectievelijk het Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling (EFRO) en EOGFL-Oriëntatie. Rijk, provinciale -en lokale overheden en particulieren nemen het nationale deel van de financiering voor hun rekening. In tabel 1 is de financiering opgenomen voor het «reconstructiedeel» uit EPD-Oost en EPD-Zuid. LNV is ook verantwoordelijk voor het Financierings Instrument voor de Oriëntatie van de Visserij (FIOV).

Tabel 1: geraamde programma-uitgaven voor het jaar 2003 (afgerond naar € mln.)				
Financieringsbron Beleid	EU	LVN	Overig*	Totaal
Plattelandsbeleid				
Duurzame landbouw	18,27	50,39	49,05	117,71
Natuur en landschap	22,04	43,92	20,19	86,15
Waterbeheer	9,27	14,88	17,80	41,95
Diversificatie	1,06	0,40	2,88	4,34
Recreatie en toerisme	3,14	0,00	8,98	12,12
Leefbaarheid	4,67	0,00	13,35	18,02
Totaal	58,45	109,59	112,25	280,29
Structuurbeleid				
D2 Oost- en Zuid-Nederland	31,2	20,2	26,9	78,3
FIOV (inclusief FIOV-Flevoland)	7,2	6,9	pm	14,1
Leader +	13,6	0,00	19,8	33,4
Totaal	52,0	27,1	46,7	125,8
Markt- en prijsbeleid				
Premieregelingen (incl. cross-compliance)	136	n.v.t.	n.v.t.	136
Nationale enveloppe	17	n.v.t.	n.v.t.	17
Interventies en restituties	941	n.v.t.	n.v.t.	941
Totaal	1 094	n.v.t.	n.v.t.	1 094

* overig, zijnde provincies, gemeenten, waterschappen en private partijen

In tabel 2 is een overzicht van de Eigen Middelen van de Europese Unie opgenomen voor zover het de douanerechten op landbouwproducten en productieheffingen betreft. Een overzicht van alle bijdragen van de lidstaat Nederland aan de Europese Unie is ten behoeve van de integrale presentatie op de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken gepresenteerd.

Tabel 2: Geraamde bijdragen aan de EU (bedragen x € 1 mln.)

	2003
1. Douanerechten op landbouwproducten	
– Hoofdproductschap Akkerbouw	23,2
– Productschap Zuivel	0,4
– Productschap Vee, Vlees en Eieren	0,8
– Productschap Tuinbouw	
– Douane	175,6
– Subtotaal douanerechten	200
2. Productieheffingen	
– Bijdrage in de opslagkosten suiker	0
– Productieheffing suiker	29
– Productieheffing isoglucose en insuline	1
– Subtotaal	30
Totaal douanerechten en productieheffingen	230

De vertaling van Europees beleid naar nationaal beleid

Plattelandsbeleid

Het Plattelandsontwikkelingsplan (POP) Nederland geeft de ambitie weer van Nederland voor de ontwikkeling van het platteland voor de periode 2000–2006. De strategie van het plan is gebaseerd op twee uitgangspunten: herstructurering naar een duurzame landbouw enerzijds en verhoging van de kwaliteit van het platteland anderzijds. Het plan heeft betrekking op geheel Nederland, waarbij aandacht wordt besteed aan de bijzondere regionale situaties. Het POP is de Nederlandse uitwerking van de tweede pijler van het GLB, zoals neergelegd in de Europese Kaderverordening Plattelandsontwikkeling (Vo 1257/99).

Het POP is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het rijk en de provincies. De afspraken tussen rijk en provincie worden vastgelegd in een bestuursovereenkomst op hoofdlijnen en provinciale uitvoeringsprogramma's. In 2002 is een juridisch kader gecreëerd op grond waarvan de uitvoering van de provinciale programma's plaatsvindt. Niettemin is het rijk eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het POP. De uitvoering van het POP is gestart in 2000. Sindsdien is verdere ervaring opgedaan met de uitvoering en samenwerking met de provincies. Met het POP wordt Europese financiering verkregen van gemiddeld ca € 60 mln. per jaar. Rijk en provincie zullen naar verwachting ca € 150 mln. per jaar bijdragen.

Verordening 445/2002 bepaalt dat de Europese Commissie in overleg met de lidstaten een aantal gemeenschappelijke vragen, vergezeld van prestatiecriteria en indicatoren, formuleert met het oog op het evalueren van de programma's voor plattelandsontwikkeling in de periode 2000 – 2006. De gemeenschappelijke evaluatievragen zijn gericht op aangelegenheden die op communautair niveau relevant zijn. De meeste vragen zullen zich toe spitsen op de doeltreffendheid van de programma's. In 2002 zal een eerste uitwerking van de gemeenschappelijke evaluatievragen en bijbehorende prestatiecriteria aan de Commissie worden gepresenteerd.

Aan de ontwikkeling van desbetreffende communautaire evaluatievragen, prestatiecriteria en indicatoren zal in de EU-bijlage van de LNV-begroting jaarlijks aandacht worden besteed.

De nationale streefwaarden die samenhangen met de nationale (POP-)regelingen worden in de bijbehorende beleidsartikelen toegelicht.

In de afgelopen jaren zijn voorstellen voor wijziging van het POP aan de Commissie ter goedkeuring voorgelegd. Daarmee wordt beoogd om het POP betere aansluiting te geven met de prioriteiten van het Nederlandse plattelandsbeleid. In 2003 zal een tussentijdse evaluatie van het POP worden uitgevoerd, met behulp van de Europese richtlijnen daarvoor.

De raming van de financiering van POP, is gebaseerd op de financiële tabel uit het POP die in maart 2002 ter goedkeuring aan de Europese Commissie is voorgelegd. In het proces van behandeling door de Europese Commissie kunnen zich nog wijzigingen in bovenstaande financiële tabel voordoen. Deze wijzigingen zullen bij Voorjaarsnota 2003 worden opgenomen.

Tabel 3: verdeling van de POP-uitgaven en de EU-bijdrage POP over de beleidsartikelen (x € mln.) in 2003

	POP-uitgaven	EU-bijdrage
Beleidsartikel 1	41,56	10,79
Beleidsartikel 2	9,62	2,65
Beleidsartikel 3	39,56	14,38
Beleidsartikel 4	6,92	1,73
Beleidsartikel 5	11,93	5,43
Totaal	109,59	34,98

Structuurbeleid

Doelstelling 2: Enkelvoudig Programmerings Documenten (EPD) voor Oost en Zuid-Nederland, reconstructie van de regio's.. Via de uitvoering van de EPD's oost en zuid beoogt het kabinet onder meer een impuls te geven aan de noodzakelijke reconstructie van delen van Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg door hier ruimtelijke, economische en sociale ontwikkelingen te stimuleren. Voor LNV van belang zijn met name de 2 maatregelen onder prioriteit 1, «ruimtelijke ontwikkeling».

Maatregel 1erschikking functies buitengebied: duurzaam herschikken van de functies middels een ruimtelijke zonering, zodat de ruimtelijke structuur geen barrière vormt voor en perspectief biedt aan verdere duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied.

Maatregel 2 natuur-, water- en milieuontwikkeling: het vergroten van de attractiviteit van het landelijk gebied, het behouden en versterken van de kwaliteit van de natuurlijke omgeving, het verbeteren van de ecologische basis ten behoeve van de landbouw en andere (economische) activiteiten en het realiseren van duurzaam waterbeheer.

De nationale vertaling van de Europese structuurfondsen naar de reconstructie van de zuidelijke en oostelijke zandgebieden, is nader uitgewerkt in de operationele doelstelling Gebiedenbeleid' dat onder het beleidsartikel «Versterking landelijk gebied» (beleidsartikel 1) valt. Rijk en provincies zorgen voor de nationale financiering.

Door vertraging in het tot stand komen van de Reconstructiewet, zijn er op dit moment nog geen Reconstructieplannen gereed welke via de regelingen die van toepassing zijn in D2 moeten worden uitgevoerd. Dit betekent dat de uitvoering in 2002 moeilijk op gang komt en er hard gewerkt zal worden door rijk en provincies om de doelstellingen voor 2003 te halen.

Tabel 4: streefwaarden Doelstelling 2 EPD-oost (bron programmacomplement EPD Oost-Nederland)		
Prioriteit 1 Ruimtelijke ontwikkeling	Bruto ha in 2003	Bruto ha in 2007/8
Maatregel 1		
Aantal ha gebied met gewijzigde of verbeterde functie	333	2000
Maatregel 2		
Aantal ha gebied met gewijzigde of verbeterde functie	333	2000

De verdeling van formele verantwoordelijkheden voor een rechtmatig en doelmatig beheer van en controle en toezicht op de Europese Structuurfondsen in de landsdelen Oost en Zuid is door het Rijk (LNV en EZ) en de provincies vastgelegd in convenanten. De provincies Gelderland en Noord-Brabant zijn daarin aangewezen als beheers- en betaalautoriteit voor de uitvoering van de EPD's in respectievelijk Oost- en Zuid-Nederland. Daarbij vervult de minister van LNV naar de Europese Commissie en de betrokken provincies de rol van primair verantwoordelijke op het niveau van de lidstaat voor het EPD van Oost-Nederland (met betrokkenheid van EZ). Tegelijkertijd is de staatssecretaris van EZ voor Brussel de eerstverantwoordelijke voor het EPD van Zuid-Nederland (met betrokkenheid van LNV).

In de verordening voor de structuurfondsen (Vo 1260/99) wordt de evaluatie van alle structuurprogramma's geregeld (dus inclusief Leader+ en FIOV). Ter beoordeling van de doeltreffendheid van de structurele bijstandsverlening wordt de programma's aan een evaluatie vooraf, een evaluatie halverwege de looptijd en een evaluatie achteraf onderworpen, teneinde het effect op de specifieke structurele problemen te analyseren.

Financieringsinstrument voor Oriëntatie van de Visserij (FIOV)

Vanuit dit Europese structuurfonds worden middelen beschikbaar gesteld voor structuurmaatregelen in de visserijsector. Nederland kent twee programma's voor de periode 2000–2006, die worden vastgelegd in twee Enkelvoudige Programmeringsdocumenten (EPD's). Doelstellingen van het FIOV zijn 1) de ontwikkeling van de visserij-inspanning die aansluit bij het uitgangspunt van duurzame exploitatie van de visbestanden en 2) stimuleren van modern ondernemerschap, dat inspeelt op de wensen van de samenleving in het algemeen en de consument in het bijzonder. Voor de Provincie Flevoland is via het EPD Flevoland een Europese bijdrage van € 6 mln. voor de visserijsector beschikbaar. Het ministerie van Economische Zaken is voor de uitvoering van het programma van de Provincie Flevoland de eerstverantwoordelijke. Echter, de minister van LNV blijft eindverantwoordelijk voor het FIOV-gedeelte. Voor het programma van Nederland, exclusief Flevoland, kan een beroep worden gedaan op een beschikbaar FIOV-budget van € 32,1 mln. De nationale

uitgaven voor de structuurmaatregelen in de visserijsector die onder het EPD vallen, komen ten laste van het beleidsartikel «Economisch perspectiefvolle agroketens» (beleidsartikel 4).

LEADER+: het stimuleren en integreren van lokale initiatieven gericht op plattelandsontwikkelingen

Het communautair initiatief LEADER+ richt zich op plattelandsontwikkeling en heeft als belangrijkste doel «het stimuleren en integreren van innovatieve bottom-up initiatieven gericht op het ontwikkelen van een duurzaam en multifunctioneel platteland waar sociale en economische ontwikkeling samengaan met een behoud en versterking van natuurlijke, landschappelijke en milieuwaarden». Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen steun voor gebiedsgebonden, geïntegreerde en experimentele strategieën voor plattelandsontwikkeling, steun voor samenwerkingsverbanden tussen gebieden en op transnationaal niveau en de vorming van een netwerk voor plattelandsgebieden binnen de Gemeenschap. In totaal is in de periode 2000–2006 ongeveer € 82,9 mln. beschikbaar aan Europese middelen. Per landsdeel (Noord, West, Oost en Zuid) is een programmeringsdocument opgesteld. De provincies hebben hierbij het initiatief en zijn beheers- en betaalautoriteit. Het nationale deel van de financiering zal vooral afkomstig zijn van provincies, gemeenten en private partijen.

LNV heeft de uitvoering en de beleidsmatige verantwoordelijkheid van de Leader+ programma's gedecentraliseerd naar de provincies. LNV houdt wel toezicht op de uitvoering en op de financiële en inhoudelijke voortgang van de Leader+ programma's. De indicatoren en streefwaarden zijn op regionaal niveau ingevuld en verschillen per regio. Om deze redenen worden in deze bijlage geen streefwaarden en indicatoren voor Leader+ opgenomen.

Markt -en prijsbeleid

Cross-compliance: bevordering van duurzame productie en economisch perspectiefvolle agroketens Mede op initiatief van Nederland is in Agenda 2000 de verplichting opgenomen om passende milieuvoorwaarden te verbinden aan rechtstreekse betalingen (cross-compliance). In 2000 is een begin gemaakt met de nationale invulling van cross-compliance bij de teelt van snijmaïs en zetmeelaardappelen. Het Kabinet heeft echter, op basis van de ervaringen bij het zoeken naar mogelijkheden voor uitbreiding van de toepassing van cross-compliance en op basis van de conclusies van het Interdepartementale Beleidsonderzoek (2002), moeten erkennen dat de mogelijkheden van het instrument cross-compliance beperkt zijn. De beperkingen betreffen zowel het verwachte milieueffect als het aantal situaties waarin het instrument een rol kan spelen. Gezien de geringe mogelijkheden van het instrument, wil het Kabinet zich nader beraden op verdere toepassing.

Modulatie: bevordering van duurzame productie, realisatie EHS en economisch perspectiefvolle agroketens. Binnen de afspraken van Agenda 2000 is de mogelijkheid opgenomen om op basis van een drietal criteria de directe inkomenssteun te korten tot maximaal 20%. De dan beschikbare gelden mogen toegevoegd worden aan het EU-budget voor plattelandsontwikkeling. Hier dient dan wel nationale cofinanciering tegenover te staan.

In het kader van de Midterm review heeft de Europese Commissie

inmiddels voorstellen gedaan voor o.a. dynamische modulatie op verplichte basis. Volgens deze voorstellen zal de inkomenssteun vanaf 2004 met 3% per jaar worden afgeroomd tot een maximum van 20%. De hiermee vrijgekomen middelen zullen vervolgens worden herverdeeld over de lidstaten op basis van criteria als oppervlakte landbouwareaal, welvaartsniveau en werkgelegenheid. Het modulatievoorstel van de Commissie kan als consequentie voor de lidstaat Nederland hebben, dat inkomenssteun wordt afgeroomd zonder dat deze EU-middelen weer terugvloeien naar Nederland. Vooralsnog zal het ministerie van LNV in nauw overleg met alle betrokken maatschappelijke organisaties de consequenties van én de mogelijkheden voor (verplichte) modulatie van directe inkomenssteun in kaart brengen. De na te streven nationale doelstellingen zullen uiteindelijk in de beleidsartikelen «Versterking landelijk gebied», «Economisch perspectiefvolle agroketens», «Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur» en «Bevordering duurzame productie» worden uitgewerkt.

Uitvoering: ten aanzien van het markt- en prijsbeleid is LNV verantwoordelijk voor een recht- en doelmatige uitvoering. De programma-uitgaven (zie ook tabel 1 met de geraamde programma-uitgaven voor het jaar 2003) worden ten laste van het EOGFL-garantie gebracht en worden buiten begrotingsverband verantwoord.

De nationale uitvoering van het markt- en prijsbeleid is aan stringente Europese voorwaarden verbonden die met name de rechtmatigheid van de uitvoering moeten waarborgen. Het aantal en de omvang van financiële correcties geven een indicatie van de mate van rechtmatigheid van de uitvoering. Daarnaast wordt ingezet op een doelmatige uitvoering van het markt- en prijsbeleid. Dit vereist een helder inzicht in de prestaties die de uitvoerende diensten leveren, gekoppeld aan kostprijzen en kwaliteitsindicatoren. Tot slot is de vereenvoudiging van het GLB een voortdurend aandachtspunt van de lidstaat Nederland. In tabel 5 is een aantal prestatiegegevens m.b.t. de uitvoering van het markt- en prijsbeleid opgenomen

Tabel 5: aanvragen voor exportrestituties/Productiesteun/certificaten invoer

Landbouwproducten/superheffingmutaties	2001 aantal aanvra- gen (x 1000)	2002 aantal aanvra- gen (x 1000)	2003 aantal aanvra- gen (x 1000)	2003 Geraamde uitgaven aan restituties (x € 1 mln.)	2003 Gemid- deld financieel belang per aanvraag (x € 1,-)
Akkerbouw					
Restituties, productiesteun en invoer van akkerbouwproducten	76	62	65	330	5 077
Restituties voor verwerkte grondstoffen in voedselproducten	125	152	125	100	800
Zuivelproducten en melk					
Restituties en veredeling van zuivelproducten	59	62	58	300	5 172
Uitvoer certificaten	4	5	5		
Invoercertificaten	22	20	9		
Superheffing	41	40	50		
Vlees en eieren					
Exportrestituties	27	40	25	80	3 200
Invoerformulieren	18	25	20		
Certificaten	12	17	12		
Slachtpremies kalveren (aantal premiabele kalveren)	2	2	2	34	17 017
Groenten en fruit					
Exportrestituties en marktordening	10	10	10	35	3 500
Certificaten	8	8	9		
Margarine, vetten en oliën					
In- en uitvoerformulieren/certificaten					
Totaal aantal aanvragen (x 1000)	404	443	390		
Uitgaven medebewind (x € 1 mln.)	35,1	31,1	31,0		
Totale personeelsinzet medebewind in mensjaren	441	422	428		
Berekend gemiddeld aantal aanvragen per mensjaar	916	1 050	911		
Berekende gemiddelde uitvoeringskosten per aanvraag (x € 1,-)	87	70	79		
Berekend gemiddeld uitgaven per mensjaar (x € 1000)	80	74	72		
Apurement (x € 1 mln.)	0	7,1	0		

De inzet van Nederland binnen de Europese Unie

Hervorming van de traditionele marktordeningsinstrumenten ten behoeve van een duurzaam agrofood complex en ten behoeve van de verbetering van de kwaliteit van het platteland

De inzet van Nederland in de Europese Unie is tweeledig: enerzijds wordt er op ingezet dat de marktwerking moet toenemen en dat aanpassingen van het beleid moet passen in de trend van liberalisatie van de wereldhandel. Deze inzet volgt uit de overtuiging dat vermindering van de bescherming en vergroting van de marktwerking op termijn de beste garanties bieden voor de ontwikkeling van een duurzaam en gezond agro-food complex. Het beleid dat in Agenda 2000 is afgesproken wordt in 2002 beoordeeld tegen de achtergrond van de dan lopende WTO- en EU-uitbreidingsonderhandelingen én de dan geldende of te voorziene marktomstandigheden.

Naast de afbouw van het markt- en prijsbeleid zet Nederland in op een versterking van het plattelandsbeleid.

Maximaal gebruik van de EU-fondsen en een meer evenwichtig aandeel uit deze fondsen

Nederland zal zich binnen de Europese Unie blijven inzetten voor die sectoren van het Nederlandse agro-foodcomplex én onze verschillende

regio's die recht hebben op de Europese steunmaatregelen. Daarbij zal de nadrukkelijke afweging plaatsvinden tussen enerzijds onze afdrachten aan de Europese Unie en anderzijds de benodigde Europese bijdrage aan de totale investeringen in de kwaliteit van het Nederlandse platteland.

Veronderstellingen die aan het nationale beleid ten grondslag liggen

Het Europese landbouwbeleid komt tot stand in samenspel tussen de Europese Commissie, de lidstaten in de Raad en het Europese parlement. Het Europees parlement heeft overigens slechts adviesrecht waar het klassieke landbouwonderwerpen betreft. Op terreinen als voedselveiligheid, dierenwelzijn en milieu heeft het Europees Parlement medebeslissingsbevoegdheid. De nationale vertaling is dus enerzijds zeer sterk afhankelijk van de wettelijke communautaire kaders waarbinnen men dient te opereren. Anderzijds is ook onze inzet binnen de Europese Unie sterk afhankelijk van het samen- dan wel tegenspel tussen Commissie, Raad en Parlement. Kortom, het nationale speelveld dient gezien te worden binnen het institutionele communautaire kader.

Daarnaast zijn er nog diverse andere factoren die ons handelen binnen de Europese Unie bepalen. De belangrijkste factor is ongetwijfeld de ontwikkeling van de internationale markt. Driekwart van de productie in het Nederlandse agro-foodcomplex wordt afgezet buiten de eigen grenzen. Voor de agrosector geldt net als voor andere economische sectoren: de (internationale) markt wordt sturend en de marktbescherming door de overheid neemt af.

Tevens zijn er factoren die zowel onze nationale vertaling van het Europese beleid alsook onze nationale inzet binnen de Europese Unie bepalen. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan de uitbreiding van de Europese Unie naar Midden- en Oost-Europa. Zo hangt de vraag hoe verder te gaan met de vertrouwde instrumenten van het landbouwbeleid sterk af van de maatregelen die moeten worden getroffen voor de verdere uitbreiding van de Unie.

Ook de nationale situatie vormt een factor voor ingezet beleid. Juist vanwege de grote productie en de beperkte mogelijkheden om deze uit te breiden, en de wens om de kwaliteit van het platteland te blijven verbeteren, wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om de agrariërs een verbrede functie te geven in dat platteland. Beheer van platteland en activiteiten op het gebied van bijvoorbeeld agrotourisme door agrariërs leveren een bijdrage aan bovenstaande doelstelling en dergelijke activiteiten kunnen het inkomen van de agrariër aanvullen.

AID	Algemene Inspectiedienst
AOC's	Agrarische Ondersteunend Centra
BBI	Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal Natuurbeheer
BBL	Beroepsbegeleidende Leerweg
BHF	Bureau Heffingen
BIRK	Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit
BRTN	Basis Toervaartnet
BSE	Bovine Spongiform Encephalopathy
BOL	Beroeps Opleidende Leerweg
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CTB	College Toelating Bestrijdingsmiddelen
DER's	DiversiteitsEffectrapportages
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DLO	Dienst Landbouwkundig Onderzoek
DN	Directie Natuurbeheer
DWK	Directie Wetenschap en Kennisoverdracht
EC	Europese Commissie
EER's	Emancipatie Effectrapportages
EFRO	Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling
EHS	Ecologische Hoofd Structuur
EPD	Enig Programmerings Document
EZ	Economische Zaken
FAO	Food and Agricultural Organisation
FIOV	Financieringsinstrument voor de oriëntatie van de Visserij
GD	Gezondheidsdienst voor Dieren
GLB	Gemeenschappelijke Landbouwbeleid
Glami	Convenant Glastuinbouw en Milieu
GNO	Gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong
GRR	Directie Groene Ruimte en Recreatie
GSB	Grote Steden Beleid
GVE	Grootvee-eenheid
HACCP	Hazards Analysis of Critical Control Points
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
HCU	High Containment Unit
HGIS	Homogene Groep International Samenwerking
IBV	Investeringsregeling Biologische Varkens
ICES	Interdepartementale Commissie Economische Structuurversterking
ICT	Informatie Communicatie Technologie
IMT	Integrale Milieutaakstelling
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IPSV	Innovatieprogramma Stedelijke Vernieuwing
JRS	Jaarrekening Registratie Systeem
I&R	Identificatie en Registratie
KNAW	Koninklijke Nederlandse Agrarische Wetenschappen
KvW	Keuringdienst van Waren
LAW	Lange wandelroutes
KLPD	Korps Landelijke Politiedienst
LEI	Landbouw-Economisch Instituut
LF	Lange fietsroutes
LWOO	Leerweg Ondersteunend Onderwijs
MAO	Mestafzetovereenkomsten

MIA	Milieu-investeringsaftrek
Minas	Mineralenaangiftesysteem
MJA	Meerjaren afspraken
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MKZ	Mond- en Klauwzeer
MNP	Milieu- en Natuurplanbureau
MOP IV	Meerjarig Oriëntatieprogramma voor de Visserij
MoU	Memories of Understanding
NKW	Netwerk Kleine Waterrecreatie
NMP	Nationaal milieubeleidsplan
NvM	Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur
OD	Operationele Doelstelling
OVb	Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij
PIN	Programma Internationaal Natuurbeheer
PD	Plantenziektenkundige Dienst
POP	Plattelandsontwikkelingsprogramma
RBV	Regeling Beëindiging Veehouderijtakken
REB	Regulerende Energiebelasting
RSG	Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw
RSBP	Regeling Stimulering Biologische Productiemethode
RVV	Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees
SAN	Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer
SGB	Stimuleringsregeling Gebiedsgericht Beleid
SGR	Structuurschema Groene Ruimte
Stidug	Stimulering Inrichting Duurzame Glastuinbouwgebieden
TME	Tussenpersonen, mestverwerkers en exporteurs
VAMIL	Regeling Vervroegde Afschrijving Milieu-investeringen
VBC	Visstandbeheercommissies
VBtB	Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording
VCN	Stichting Voedingscentrum Nederland
VGI	Voedings- en genotmiddelenindustrie
VINAC	Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra – Actualisering
VMBO	Voortgezet Middelbaar Beroepsonderwijs
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
VSNU	Vereniging Samenwerking Nederlandse Universiteiten
VVA	Directie Voedings-, Veterinaire- en Aangelegenheden
Vwa	Voedsel- en Warenautoriteit
WCL	Waardevolle Cultuurlandschappen
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
WHV	Wet Herstructurering Varkenshouderij
WHW	Wet Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek
WOT	Wettelijke onderzoekstaken
WTO	World Trade Organisation
WTS	Wet Tegemoetkoming Schade

TREFWOORDENREGISTER

Agenda 2000 200, 206, 208
Agrarisch onderwijs 34, 35
Agrobiodiversiteit 41
Agrocluster 20, 22, 31, 112, 114, 116
Ammoniakbeleid 78
Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal Natuurbeheer 49, 210
Belvédère 42, 43, 191
Bestrijdingsmiddelenwet 73, 150, 190, 197
Bevorderen biologische landbouw 80
Biodiversiteit 22, 36, 48, 63, 124, 194
Biologische landbouw 12, 80, 81, 92, 93, 94, 95, 96, 102, 196
Biotechnologie 8, 11, 99, 124, 197, 198
Brandstofcompensatie 18, 74, 75, 78, 91, 93, 94
BSE 19, 20, 105, 144, 159, 177, 178, 192, 210
Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit 45, 210
Concurrentiekracht 68, 69, 72, 76, 78, 79
Cross-compliance 194, 202, 206
Dierenwelzijn 8, 9, 10, 11, 12, 21, 22, 25, 80, 88, 89, 92, 94, 95, 96, 124, 198, 209
Diergezondheid 3, 9, 10, 11, 98, 99, 100, 101, 105, 107, 112, 157, 177, 197
Diergezondheidsfonds 101
Diergezondheidsniveau 99, 105
Dierziektenbestrijding 107, 159
Dierziekten crisisorganisatie 100
Emancipatie 131, 133, 210
Energiebesparingsbeleid 71, 72, 73, 183
Enkelvoudige Programmeringsdocumenten 205
EOGFL-Garantie 202
Europese non-vaccinatiebeleid 8, 189
FAO 6, 133, 210
FIOV 74, 77, 78, 91, 202, 205, 210
Gewasbescherming 13, 86, 87, 88, 94, 95, 97
Gewasbeschermingsmiddelen 13, 71, 73, 86, 87, 88, 94, 153, 154
Gewasbeschermings 25
Glastuinbouw 18, 26, 27, 36, 68, 71, 72, 73, 74, 78, 79, 172
GLB 9, 22, 33, 200, 201, 203, 207, 210
Groen in en om de stad 43, 50
Grondprijscompensatie 61
GVB 25, 201
GWWD 158
Habitatrichtlijn 15, 30, 49, 57, 58, 59, 63, 64
Herstructurering glastuinbouw 26, 71, 78, 79
Herstructurering (melk)veehouderij 70
Herstructurering visserij 25, 74, 91
HGIS 6, 48, 133, 210
Innovatienetwerk groene ruimte en agrocluster 112
Innovatieprogramma Stedelijke Vernieuwing 45, 210
Innovatie 3, 4, 7, 15, 16, 20, 24, 26, 31, 48, 68, 71, 73, 82, 83, 84, 85, 86, 91, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 176, 179, 195, 198, 199, 206
Internationaal natuurbeleid 49
Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 27, 44, 45, 210
Kennisbeleid 16, 87, 92
Kennisinfrastructuur 31, 109
Kennisontwikkeling 3, 7, 12, 80, 81, 84, 86, 88, 109, 114, 116, 179
Ketengarantiesystemen 10, 23, 99, 103, 105, 106, 107

Klimaatbeleid 71
 Kwaliteitsimpuls landschap 41, 43
 Landinrichting 36, 38, 40, 43, 45, 47, 48, 50, 51, 53, 60, 62, 191, 194
 Landschap 8, 13, 14, 22, 24, 29, 32, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 54, 60, 62, 65, 144, 150, 167, 168, 200, 201, 202, 206, 211
 Masterplan Duitsland 76, 79
 Melkveehouderij 15, 26, 39, 70, 71
 Mestafzetcontracten 83, 84
 Mestbeleid 12, 13, 27, 85, 95, 138, 172, 173, 175, 176
 Meststoffenwet 85, 95, 138
 MINAS 12, 13, 23, 82, 83, 84, 85, 93, 94, 96, 197
 MKZ 19, 98, 101, 105, 106, 107, 142, 144, 148, 149, 178, 179, 189, 192, 198, 211
 Modulatie 207
 Nationale Parken 14, 63, 64, 67
 Natte natuur 18, 30, 36, 37, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64
 Natuur voor mensen, mensen voor natuur 44
 Natuurbeschermingswet 57, 58, 64, 65, 90
 Nitraatbeleid 173
 Non-vaccinatiebeleid 11, 33
 Noordzee 15, 30, 54, 58, 90, 196
 PKB Waddenzee 188
 Plattelandsbeleid 9, 21, 22, 32, 200, 201, 202, 203, 204, 208
 Plattelandsontwikkeling 9, 14, 24, 124, 167, 168, 169, 170, 171, 200, 202, 203, 206, 211
 POP 9, 33, 60, 132, 176, 200, 201, 202, 203, 204, 211
 Programma Beheer 14, 28, 41, 42, 50, 52, 58, 63, 64, 66, 67, 167, 168, 169, 171, 191
 Programma Internationaal Natuurbeheer 49, 211
 Randstadgroenstructuur 44, 50
 RBV 76, 84, 85, 92, 93, 96, 142, 211
 Reconstructie 12, 14, 28, 39, 40, 50, 53, 58, 70, 79, 167, 172, 173, 188, 202, 204
 Recreatie 9, 14, 21, 22, 27, 36, 37, 38, 39, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 54, 58, 61, 144, 195, 201
 Robuuste verbindingen 54, 55, 56, 57, 58, 61, 64
 RSBP 12, 82, 95, 211
 RSG 72, 73, 74, 76, 78, 79, 211
 Salmonella 104
 Scrapie 100, 101
 SGB 28, 29, 38, 39, 40, 41, 50, 52, 53, 62, 211
 SGR-2 53, 57, 62
 SGR 27, 36, 44, 45, 47, 54, 58, 61, 64, 194, 211
 Soortenbescherming 41, 42
 Stidug 73, 76, 78, 172, 211
 Strategische Groenprojecten 44
 Varkenshouderij 12, 39, 173, 196
 Visserij 1, 2, 10, 15, 18, 24, 25, 68, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 124, 144, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 185, 188, 191, 196, 197, 201, 202, 205, 206, 210, 211
 Voedsel en Groen 71
 Voedselkwaliteit 3, 9, 98, 102, 105, 149, 177
 Voedselveiligheid 3, 8, 9, 10, 11, 22, 23, 35, 78, 80, 98, 102, 103, 105, 106, 107, 124, 149, 157, 177, 178, 209
 Vogelrichtlijn 15, 30, 49, 64
 Waddenzee 25, 31, 58, 89, 90, 188
 Waterbeheer 25, 58, 191, 202

WEB 119, 120, 211
WHV 24, 211
WTO 9, 20, 22, 192, 208, 211
WTS 144, 211